

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HN 1HSL 1

KD 10299

H. J. Kunk

J. 28.

Cum gratia

Nov.

Oct. 10th., 1884.

P. TERENTI

COMOEDIAE

REPERTORIUM

ALPHABETICUM

III

KD 10299

H. J. Hulick

J. 28.

London

1884

Oct. 10th., 1884.

H. J. Aldrich,

6.40-

P. TERENCE

COMOEDIAE

2 - 2

manus

RECENSUIT

ALFREDVS FLECKEISEN.

LIPSIAE

SVMPTIBVS ET FORMIS B. G. TEVBNERI.

MDCCCLXXVIII.

KD 10299

Miss Henry J. Wickert

CAROLO HALMIO
GVILELMO HERBSTIO

AMORIS CAUSA

Fabulis Terentianis praemisi vitam poëtae a C. Suetonio conscriptam, Aelii Donati opera hodie superstitem et additamento auctam. in qua emendanda praeter F. Oudendorpii et F. A. Wolfii curas non sine fructu adhibui aliquot editiones veteres, quarum bibliotheca regia Dresdensis mihi copiam fecit: Donati loci et anni nota sarentem (Mentelianam, de qua cf. Eberti lex. bibliogr. s. n. 6333), Terentii Venetas annorum MCCCCLXXVIII, MCCCCLXXX, MCCCCLXXXII, quarum consensum signavi littera ε. infra posui eos locos ubi ab exemplari Oudendorpiano recessi et alia quaedam adieci quae ad recte iudicandum de huius vitae verbis pertinere viderentur.

P. 3 v. 2 P. Terentio Lucano ex 'manuscripto' Pighius ann. II p. 347, probatum Osanno anal. crit. p. 21, sed v. Th. Mommseni hist. Rom. I p. 861 ed. alt. in adn. 7 adduci Romam ibique uenire scripsi ex emendatione Ludovici Schopeni, qui quid ipse de aliquot huius vitae locis sentiret percomiter mihi per litteras significavit, ad hunc locum his aūditis 'Ita legi suadet, ut alia taceam, ipsum verbum commercio. adduci de servis venalibus habet Cicero pro Quinctio 6, 24 et Donatus etiam in praef. Eunuchi.' ad ducem Romanum peruenire ε Oud. ad dominum Rom. peruenire I. F. Gronovius potuisse ε (scil. Fenestella docet). potuisset Oud. 15 laudes fucosas Wolfius. fucosas laudes ε Oud. 17 se ad Furium coenare Wolfius. ad Furium se coenitare ε Oud. 18 sq. ut dedi restituit Ritscheius pargeron Plaut. I p. 638, qui lacunam ita fere expleri posse

proponit: eorum mannis gaudet *vel* horunce redis gestit. dum se amari ab hisce (his ε) credit crebro in Albanum rapi ob (ad ε) florem aetatis suae ε *Oud.*, *item Iosephus Scaliger animadv. in chronologica Eusebii p. 144 ed. alt.*, nisi quod hic verba ob florem aetatis suae *delevit. ex libro Danielino Schopenus has excerpsit discrepantes scripturas*: ab his — credat — rapif 20 post sublatis rebus *cod. Dan.* ipsis sublatis rebus ε. ipso sublatis rebus *Oud.* suis sublatis rebus *Ritschelius.* suis ablatis rebus *Wolfius.* ipso sublatis rebus *Scaliger.* suis spoliatus rebus *Georgius Bezenbergerus.* ipso laetis rebus *Bothius* 21 Graeciae *Bothius* 22 mortuus est ε *Oud.* 23 Scipio illi profuit, nil Laelius *Wolfius* 24 idem] id *Wolfius* 26 qui — seruolum *Scaliger*

P. 4 v. 2 et 6 Caecilio et Caecilii Muretus operum II p. 655 ed. Ruhnck., Scaliger. Caerio (Cerio) et Caerii (Cerii) ε *Oud.*: *cf. Ritschelius l. l. p. 329* 9 ex his *Hecyra sexta Bothius.* Hecyra sexta ex his ε *Oud.* 10 bis acta ε. bis die acta *Oud.* bis pro noua acta *Ritschelius p. 333* 11 uidelicet ε. id est *Oud.* 15 Scipione; eamque *Schopenus.* Scipione namque *cod. Dan.* Scipione. eandem *Donati ed. Mentel.* Scipione, quibuscum familiariter uixit. eandem ε *praeter Mentel., Oud.* 17 maliuoli ε. maleuoli *Oud.*: *cf. Ritschelius Mus. philol. VII p. 581* 19 uehemens existimant ε *Oud.* 24 sciebat et Leliorum Scipioni *Donati ed. Mentel., unde fortasse scribendum est*: sciebat et Laelio et Scipioni 26 C. Memmius *cod. Dan., quod coniectura assecutus erat F. Ellendtius proleg. in Cic. Brutum p. LXI ed. pr.* Qu. Memmius ε. Q. Memmius *Oud.* 30 temperius ε. temporius *Oud.*

P. 5 v. 1 sq quo consule ludis Megalensibus *Rit-*

schelius parergon I p. 300. qui consularibus ludis ε Oud.

8 qua *Harius. quia ε Oud.* 10 urbem *Oud. urbe D.*

Heinsius. om. ε: cf. Drakenborchius in Liv. XXVIII 6,
4 11 sic ε. *om. Oud.* 12 dedit *Bothius* 15 in *

mari] *hinc aberrasse puto verba sinu Leucadiae v. 17,*
quae illic mutarunt siue Leucadia, unde fuit cum temp-
tarem siue Leucasii conl. Pausania VIII 25, 2: sed
nunc illud praefero, nisi praestat transponere perisse mari
in sinu Leucadiae dicit 16 a *Menandro ε, Mad-*
vigijs in Cic. de fin. p. 18. e Menandro Oud. 17 in
arcadia *stymphali ε. in Arcadiae Stymphalo Oud.*

19 ex *Bothius. om. ε Oud.* 23 uia ε. in uia *Oud.*

uillam seclusi suasu Schopeni, qui haec adnotavit
'Fuit quidem via Appia, haud procul ab urbe, Martis
aedis: v. Dukerus ad Liv. X 23 et interpr. ad Ov. Fast.
VI 191 [et G. A. Beckeri antiq. Rom. I p. 511 sq.]. at
villa Martis nec aliunde constat, et res est per se ab-
surda. quare non dubio quin uillam ad explicandam ra-
riorem v. hortuli significationem ascriptum fuerit in mar-
gine. unde postea ab homine indocto, cui genetivus Mar-
tis molestias creabat, in ipsum verborum ordinem receptum
est. ipse Cicero plane iisdem verbis ad Q. fr. III 7 Ro-
mae et maxime Appia uia Martis mira alluuijs'

34 Cicero in Lino *susp. R. Ungerus in prolusione*
gymn. Friedlandiensi anni MDCCCLIII ('subsicivorum
capita tria') p. 3

P. 6 v. 1 in medium nobis cod. Dan. in medio po-
puli ε Oud. 6 *atque utinam] cf. M. Hauptius observ.*
crit. p. 47 uis, comica ut Bentleius in Hor. A. P. 26,
Wolfius miscell. p. 454, Meinekius Menandri et Phil. rel. p.
XXXVI. uis comica, ut Oud. 12 *vide ne scribendum*
sit Maecius, is de quo cf. Bentleius in Hor. A. P. 387,
Weichertus poet. Lat. rel. p. 334 sqq., Estraeus Horat.

protopogr. p. 205 sqq. 14 sq. Actaeone] Auctione *Scaliger* l. 1. actione vel translatione *Ungerus de C. Valgii Rufi poematis* p. 160 *conl.* p. 443 16 tuae *F. Windischmannus Musei Rhen. I (anni 1833)* p. 113, item *H. Keilius diarum crit. Hal. a. 1849 m. Martii* p. 470. hae ε *Oud.* uorantur *Bothius* cuius sunt *idem.* cuius sunt ε. cuius sunt cedo *Erasmus.* dic cuius sunt *Ouden-dorpius.* non sunt tuae *Keilius* 17 nonne *idem.* non ε *Oud., Naekius in carmina Valerii Catonis* p. 210 *Poplius* dabat gentibus *scripsi.* *Poblius* gentibus dabat *Scaliger.* populis retentibus dabat *cod. Dan. teste Schopeno.* populis recensentibus (vel recensentibus) dabat ε. populis consultus dabat *Erasmus.* regibus et populis dabat *Keilius* 19 *Apollodoro Carystio translatae Ritschelii* l. 1. p. 325.

In fabularum ipsarum recensione eam secutus sum rationem qua in exercenda arte critica Terentiana ingrediendum esse docuit Fridericus Ritschelius in disputatione 'de emendatione fabularum Terentianarum' quam indici scholarum Vratislaviensium hibernarum anni MDCCCXXXVIII praemisit. cuius disputationis haec fere summa est: duo esse codicum Terentianorum genera, aut ante Calliopii recensionem scriptorum aut ex ea ipsa ductorum. illius generis longe omnium antiquissimum esse Bembinum, cui satis confidenter Victorianum, dubitanter Ritschelius iungit Decurtatum; huc pertinere circa nonum saeculum scriptos Basilicanum, Vaticanum, Ambrosianum, Calliopii operam ipsa subscriptione testatos. eam autem esse naturam libri Bemini cum Calliopianis comparati, ut universe et generatim iudicanti longius etiam a Bemini integritate Calliopii recensio distare quam illa abesse a pristina fabularum Terentianarum specie videatur, hoc est longo intervallo opti-

num codicem Bembinum esse ac longe plurimis Calliopianorum naevis abstergendis sufficere, sed vel sic restare quae cum tolli Bemini ope nequeant, ultra huius fidem progrediendi et salutis e coniectura petendae necessitatem monstrent. hinc igitur profectus et in auxilium adhibitis non solum veterum scriptorum, inprimis grammaticorum testimoniis de multis harum fabularum versibus, sed etiam eis quae priores editores aliique homines docti ad easdem emendandas data opera excogitaverunt, verbis poetae integritatem quantum potui restituere conatus sum. quo in negotio nova subsidia nisi quae omnibus paterent mihi praesto non fuerunt praeter unum exemplum editionis curatae ab Antonio Goveano (Lugduni apud Seb. Gryphum a. MDXXXI) adservatum illud in bibliotheca regia Monacensi (signatum A. Lat. a. 290), cuius marginibus Petrus Victorius scripturas complurium librorum, in eis Bemini ascripserat, unde aliquot locis de lectione huius optimi libri quae aliunde non erat nota certior factus sum.

Pro fundamento huius recensiois, ut par erat, habui Ricardi Bentlei editionem alteram quae Amstelodami anno MDCCXXVII prodit: a cuius exemplo ubi recessissem additis auctoribus aut librorum scriptorum memoria aut eis hominibus doctis qui illorum corruptelas bene emendasse viderentur in hac praefatione exponere constitueram; verum mox intellexi hac ratione peracta fore ut multo maius spatium inpleretur quam his chartis concessum esset, itaque illo consilio abiecto una cum hac maiorem harum fabularum editionem paravi iusto apparatu critico instructam, quam mox in publicum prodire posse spero. huic editioni infra nudam discrepantiam scripturae Bentleianae adieci, unde quasi uno conspectu eluceret quantos intra centum et triginta annos crisis Terentiana vel post magni Bentlei exemplum effecisset processus: seclusi inde omnem eam

varietatem quae ad solam scribendi singula vocabula rationem pertinet, itemque ubi actus scaenasque aliter ac Bentleius constituit, cui rei cognoscendae numeris in marginibus adpictis provisum est.

Restat ut eis viris doctis qui suas quasdam coniecturas Terentianas privatim mecum communicaverunt et ut in usum meum converterem permiserunt gratias agam quam maximas. ac primum quidem Theodorus Bergkiius has Heauton timorumenu emendationes suas adeo mihi probavit ut in verborum ordinem receperim: v. 72 Enim dices quantum (occupatum hoc a Bothio in ephem. antiq. Darmstad. a. 1841 p. 1062), v. 154 hoc quom fit, ibi non recte, v. 253 unde ei esse censes, v. 300 eis demunerarier (qua in correctione praeiverat Guyetus), v. 402 uidi esse habitum, diu etiam turbas dabit, v. 405 CL. ante Antiphila reponi iussit, v. 411 primo ex me; aliae quas non recepi olim in commentario critico adferentur. deinde cum de nomine illo mulieris quod Andriae v. 945 a libris foedissimo mendo Pasibula traditum est, Georgium Bezenbergerum et Carolum Keilium, alterum coram per iucundissimam meam mansionem Dresdensensem, per litteras alterum consuluissem, uterque miro consensu mihi proposuit id quod recepi Pasiphila, quod nomen Terentius ni mirum scripsit Pasipila. denique Heauton timorumenu post v. 289 unum versum incuria librariorum excidisse Rudolphus Dietschius mihi significavit.

Dabam Francofurti ad Moenum mense Aprili anni MDCCCLVII.

DISCREPANTIA SCRIPTURAE BENTLEIANAE.

Andriae v. 8 aduortite 11 dissimili sunt argu-
 mento, ét 13 ex Perinthia hic 40 Si. haut muto.
 So. factum gaudeo 51 sq. ex ephēbis, Sósia, ac | Lí-
 bera uiuenda fuit potestas, (nam 54 Dum eum aetas
 cohibebant 60 id ego arbitrator 74 Primum
 86 sq. Clíniam aut | Nicératum dicébant: nam 95 iam
 habere 99 fama hac 104 Fere 112 mihi hic
 116 suspicans etiam quid id est 119 Forma bona.
 So. fortasse 123 ac] et 126 Haec illae 143 de-
 derit qui 161 pedibus 171 sequar 188 siui
 213 Si sēserit, perii, aut quam 214 Qua iure qua me
 iniúria 225 Mí quidem non fit uérisimile; at ipsis com-
 mentum placet *sine uncis* 226 sq. ad forum, ut | Con-
 uéniam Pamphilum, ne de hac re páter 228 Audio,
 Archylis 231 adduci? 235 turbae tristitia 236
 Hócinest factu humanum 237 Quid illud 241 Quid
 Chremes? 242 is mutauit uidet. 243 Ita obstinate
 253 Tántam rem 254 Mí aput 255 Ábi domum
 ac] et 256 sq. próloqui? aut | Úllam causam, sál-
 tem ineptam 258 Quód si ego scissem id prius, quid
 facerem, si quis nunc me intéroget 260 diuorsae
 264 quorsus 265 Séd nunc peropust, aut 277 adeóne
 278 Adeóne porro ingrátum, inhumanum, ferum?
 283 sunt in animo dicta 289 Quod te égo per dextram
 hanc óro et per geniúm tuum 296 fidei 302 Eij
 uae 305 quoniam] quando 307 ex córde eiicias
 310 aliter censeas 315 quíd ni? nihil ut ímpetres
 316 duxerit? 332 adipiscier 333 Rédduxti . . aut
 tute aut 335 qui mihi 339 quo in 343 quaeram?
 quo nunc 345 euge 350 atque 352 tibi uxorem
 Scio] scies 353 me modoprehendit dari
 356 escendo in quendam ibi 357 nusquam es: ibi

forte 368 conspexi 369 in cenam obolo 372 ne-
 cesse 377 *et* 378 *ordine inverso* 382 quámobrem eam
 oppido eiciat. PA. eiciat? DA. á cito *post v.* 395 *signum*
lacunae deest 398 Aliam 402 desertum iri 404
 aut quid] quidue 413 observarem 423 DA. Sum ue-
 rus? By. erus 427 sibi esse bene mauelle quam
 428 Ego cum illam 437 Nil] ego? nil 439 Proptér
 hospitaí huiúscce consuetúdinem 442 ípsus eam rem récta
 reputaút 447 uisust ésse aliquantillúm 448 rem *om.*
 451 drachmis 457 Quid hóc est reii? quid hic
 459 ut dixisti 478 Hícine me si inparátum 479 mihi]
 me 481 Archylis 483 fac ístaec lauét: *post deínde*
 488 huic est ueritus 490 opus facto esset 499
 siet renuntiatum 500 Min quicquam? 503 pernosti
 me 504 Ego nón te? DA. set, si quid narrare 516
sine uncis: ni fit, tu púerum ut uideas, níl 517 quom]
 ubi 521 da mihi 525 Atque haut scio 527 ipse
 Chremen 529 Quando alias 532 ipsum Chre-
 men 534 *sq.* hodie filiam | Meam núbere tuo 536
 Ausculta: paucis quod tu 538 te ego deos
 Chreme 540 gnatam tuam 550 Chreme 555 *sq.* in-
 tegratio. SL hem, | Id 560 consuetudine et 561 Chreme
 565 scias 571 inuenias 573 intercludier 574
 Chreme 582 sum abs te, Daue, ne 589 ego quiui
 591 periiimus 592 audiam 596 córrigere mi gná-
 tum 603 *sq.* Pamphilo. hem | Astutias: 606 me nunc
 607 hodie. perii. atque 610 inultum id numquam
 a me auferet 611 fore me, núnc si hoc deuitó malum
 613 qua fiducia 614 DA. nec quid me, atque
 615 producám 616 quid agis? 624 sinit] monet
 629 *sq.* immo id est génus hominum péssimum, in | Dó-
 negandó 631 tempus 633 *sine uncis*: cogit] premit
 635—638 Quis tu homo es? quis mihi es? cur ego
 meám tibi? heus, | Próxumus súm egomet mí. attamen
 ubí fides | Sí roges, níl pudent híc, ubi opust: illic ubi
 | Níl opust, ibí uerentur. 640 atque 641 Multum:]
 Nil? 644 PA. Quíd ita tandem? CH. etiám me dictis
 dúcere istis póstulas? 647 solidum uisumst 650 hic

suis consiliis mihi confécit 651 mirum 655 quo tu
 659 Nondum étiam scis. CH. Scio équidem ducturum
 ésse te. 663 sq. PA. Dauos. CH. Dáuos? quamobrem?
 PA. néscio: | Nisi mihi deos fuisse 665 est hoc
 DA. factum' est. 668 quidni hoc consilium 672 iam
 ad salutem posse 682 DA. sét concrepuit hinc 683
 nuncne 686 opportúne te mihi óffers. 694 tibi om.
 700 hae 702 sq. CH. fórti's; | Si quid conere.
 705 mi hic 712 ad me uenas 715 facto est opus.
 MY. matura. 717 deputabam 718 amatorem] tutorem
 727 tute id 729 adposuisse 730 unde] te
 736 opust 742 adposuisti 745 turbae aput forumst?
 quid illic 749 me qui 752 sq. uerbum unum mihi,
 | Praetereaquam quod 754 Quin dícis undest cláre.
 MY. a nobis. DA. áttate: 762 dico ego 763 adpo-
 suisti 765 DA. hem, quid? Pámphili? 766 nempe
 has fugi 781 MY. eho, obsecro 783 Chreme 794
 Hilum 797 sese] sibi diuitias 798 honeste in pa-
 tria 803 pol quidem 809 enim] eĩ 813 esse ali-
 quem 814 Grandiuscula 819 nolo me 823 Chreme
 828 homini ut 830 ut om. 838 ancillam iurgantem
 840 futurum 841 ac] ut 842 En] hem 846
 Chreme 849 responde 850 Mihi? 854 Chreme
 861 sublimem hunc intro potes 867 quid erum
 868 Chreme 878 Vide num] Numnam 886 quid
 ego me autem excrucio? 894 sq. egon áudiam? quid
 ego áudiam, | Chreme? CH. át tamen dicát sine. Si. age
 902 Chreme 906 is certe Chreme 917 Chre-
 me 920 perget 928 nómen tam cito? PA. Phánia.
 CH. hem, 930 sese aibat Chreme 935 hinc bel-
 lum 936 híc relinquere uéritus est. postílla 939 tuam
 inueniri] ciuem inuentam 944 egomet 945 Chremé,
 quod quaeris, Pásibula. 946 Chreme 950 Nisi sí-
 quid 955 Haud] at 956 mature 957 sq. áliquis
 forsán mé putet | Nón putare hoc liquet 963 mal-
 lem 965 DA. Pámphilus ubinamst? PA. híc est, Daue.
 DA. quis homost? PA. ego sum Pámphilus: 967 sim
 ego nactus 968 ego tibi quod 973 est] es dili-

gunt 977 illum me] nos illum 978 me. intus ápuđ
 Glycerium núnc est. tu, Daue 979 Propere adcerse
 981 CANTOR *om.* *Qui sequitur alter exitus Andriae, de
 eo extat dissertatio Ritschelii parergon vol. I p. 583 sqq. inserta:
 qua cum haec scaena et Andriae et antiquitati vindicata sit (po-
 terat Ritschelius p. 585 Donati et Eugraphii memoriae addere
 C. Sulpicium Apollinarem, qui quod periochae v. 12 scripsit
 aliam dat Charino coniugem, non fecisset opinor, nisi hõs
 versiculos ante oculos habuisset), non dubitavi eam ipsi fabulae
 subiungere. infra apposui discrepantiam scripturae Ritschelianae*
 983 Dedi operam 985 uita [nunc] sors 990
 Nõn [iuberet] áliquam partem suí traduci ad líberos?
 992 atque] et 993 omnium carissime

Eunuchi v. 1 studeant 5 existimarit 7 sq. male,
 ex | Graecis 9 Item ut Menandri 17 nunc quae
 22 adessent 25 esse nempe, Plauti ueterem
 31 se hic non 33 ab aliis] fabulas 35 huic uti] uti
 aliis 36 currentis seruos 41 dictum sit 44 cum]
 et cum 56 etiam hoc cogita 58 eam] eam rem
 is illam? quae illum? quae me? quae non? 67 illa *om.*
 mehercle 68 misera 79 ecca 87 Quid hic
 stábas? cur non récta introibas? 104 falsum audierim
 ac fictum 105 perpluo 106 taceri 119 quicum
 129 Ph. Neque hoc tacebit 145 cupiam 148
 amicum] notum 159 Ego excludor 163 num tibi
 164 intercludier 169 pro ambobus uiginti 173
 posse fieri 193 Noctes diesque 197 paruam hic ha-
 beat mihi 205 is se hodie 212 quin factum 214
 et istum 215 Pa. ah 217 offirmare et 221 Abi]
 ah 222 est haec 223 illa 242 Qui color, qui ní-
 tor 255 aduenimus 256 cuppediarii 260 honore,
 et 261 ibi *sine uncis* 263 habent discipuli 264
 item ut 267 †Thaidis] opperiri 268 hice 269
 hice 274 animi es 282 patet foris haec 284 fo-
 rem 285 istanc 286 Etiam nunc hic eho *sine
 uncis* relictus 290 qui] quid 294 qua insistam
 uia 300 dicas 302 deaeque] deae omnes est] sit

309 utilitatem in ea re faciam 312 Siue adeo
 316 Tamenétsi bona natúra est iunceas 319 [PA.
 Flos ipse. CH.] Hanc tú 322 qua rátióne illam amísti?
 328 Nostine? 341 dicit] loquitur 345 data do-
 nost 349 nóstin quaeso díe mihi, aut 355 Immo
 enim si dono huic 363 adiutabo 372 illis
 tu om. 375 aetate ipse es 376 Díxí pulchre: núm-
 quam 384 despícatu 386 An pótius par atque aé-
 quum est, pater ut á me 388 faciam 389 CH. iubeo,
 cogo, atque 390 defugiam 394 huc 400 qui sal
 habet 402 uerum 409 hominumst 416 Pulchre
 mehercle 422 milies iam audiui 425 ínritare. quíd
 agis, homini inquam 428 Tuum obsecro ne hoc 443
 Cantum, tu, prouocemus 445 pró] tu 453 tute me-
 lius quanto] aut melius tute 460 Abdómini hunc na-
 tum dícas. 468 nostris 472 accede huc. hem 474
 honestus est 485 tum si 489 infra esse 493 pos-
 tea 496 simia es 498 in mentem cum 501 forte
 huc Chremes 506 Domi ut sitis 509 ab ea astute
 uideo 511 cum ea 514 erat tum 519 Sunio
 522 ecquid habuisset 525 ut est 529 quid uolt
 538 deduc 539 coiimus 545 set quisnam a Thaide
 éxit? 550 hóc mihi licet? pró supreme Iúppiter!
 559 sq. Quid est, quod laetus és? quid tibi uis? sátine
 sanu's? quid me aspectas? | Quid díces? CH. o festús dies!
 o méus amicus! sálue: 561 Nemo ómnumst, quem ego
 núnc magis uidére cuperem 562 sit oro] obsecro
 565 eius quid ego 566 me ipse. 569 frater fuerat
 572 cum eo] cum illo 573 ut ex ea re tandem
 574 quicum 584 ibi] ubi 588 in pretium conuertisse,
 et per alienas 589 clanculum: per pluuiam 591 non
 fécerim? ego uero illud fecerim ác lubens 593 eam in
 lectum illae conlocáruñt 595 et uentulum 604 CH.
 quid tum? quid 606 qui adsimulabar 610 exulo
 domo 611 patrem 617 Nám postquam iste aduéné-
 rat aduléscens 622 Ínuitatust. mánsit. ilico] occipit
 623 putans 624 sq. Uóluit facere cótra huic aegre:
 heus, inquit, puer, i, Pámphilam | Ádcerse, ut deléctet

626 tendere inde 634 me uero 635 uenio
 644 ansum? perii. PH. hoc 653 Rógan? eunuchum
 654 quam erae dederat dono ais *pro* ais 655 mihi
 qui 657 *sq.* nescio: hoc | Quod fecit 662 illic] hinc
 ille 665 audieram mulierum esse eos 670 Illuc
 674 o factum 684 tibi] eo 689 Colore stellionino
 690 emerim 693 natus annos 697 Meus fráterne?
 699 *sq.* Do. Non. PH. únde fratrem méum esse sci-
 bas? Do. Pármeno (*ceteris omissis*) 701 is mi hanc dedit
 uestem. 706 etiam nunc paulum 710 Etiam nunc
 credes 711 ni tu credis 712 rursus hodie ego
 715 *sq.* PH. i intro. Do. eoi ei. | PH. Alíio pacto ho-
 néste quomodo hinc abscedam néscio: 717 Actumst si-
 quidem. tu ludificabere? 718 technam 719 pol
 724 Chremen 728 esse pulchre 730 Chreme
 731 certe 733 multo me anteuenit anne 739
 esse *om.* 740 Atqui si illam dígito attigerit 742 enim
om. 743 te ipsum expeto 750 tibi ita ut] ita uti
 751 Chreme 765 Chreme 769 ut dicas 775
 cornu 785 qui tibi nunc uir uidetur esse, hic 789
 arma 793 hosce 795 TH. *et* THR. *om.* 796 ui *om.*
 803 ego caput tuum hodie 804 tibi uis 810 Sa-
 tis tibi est? hoc tú ais 811 redimus 826 ad nos?]
 ad me, aut 832 commisi 836 comprehéndi 839
 tum autem] TH. non. PY. tum 848 *sq.* haereo. | Quid
 faciam? 856 quiddam] quid 858 meam conseruam
 credidi 859 *sq.* ínuolem in | Capíllum. monstrum; etiam
 869 non] ne 870 atque] itaque 871 hoc mi
 873 quapiam et 874 Malo ex principio 880 ego sum
 ingenio 883 ab istoc tibi 886 fidei 894 uisne
 898 fidei 900 perspexe eius mihi uidere 901
 non pol credo 912 *sq.* moue uero ocius | Te, nutrix
 920 excruciem meo 922 exeo 926 difficillimum
 et 927 a meretrice 928 Quo amabat 926 suo *om.*
 940 saluti est 942 in *om.* 952 eius] eii 956
 Atque] et 960 umquam pro moecho 976 aduenisse
 gaudeo 978 quód tu trepidas salue 985 *sq.*
 Chaérea. LA. hem, | Quid? ámat? an iam scit 991 ad

Thaidem huc deductus 998 necessum 1001 aliquid
 aegre] insigne aliquid 1007 uis tibi] tibi est 1010
 praebueris ludos 1011 et] ac 1012 ea sine uncis
 1021 stulte, qui 1022 eundem] patri exempla in te
 1026 est] ais 1033 contigerint 1039 se patri
 1045 qui id ausus sum 1052 sq. familiae. Πη. hui,
 Mihi 1058 tua mihi 1062 te ergo in his 1066
 ago] erit 1069 uehementer uolo . 1070 faciam 1073
 CH. Recipiendum? 1079 bardus 1082 prorsum
 1084 hoc om. 1085 uoluo 1091 fecistis 1092 omnes
 amarint 1094 CANTOR om.

. *Heauton timorumenon* v. 6 Simplex . . duplici sine
 uncis 18 id esse factum 19 factum iri 23 se appli-
 casse hunc 26 omnis uos oratos 54 quom] quod
 55 rei 57 ego esse in aliqua parte 63 eo om.
 agrum in his 65 non pluris 69 facere denique.
 72 Enim dices] At enim me 75 Chreme 76 ea
 quae nihil ad te 82 laboris 83 tantum meruisti?
 ME. osei 90 uaciuom 94 Chreme 97 perditel
 uirginem 109 nimio ex 115 Putauit me et aetate
 et beneuolentia 117 Chreme 118 clam me est pro-
 fectus: 123 Conturbato 131 sed] qui 135 dignum
 quouis 145 Aedis mercede. 148 Chreme 154 hoc
 quod fit, ubi 158 maxumumst 161 si est commo-
 dum 169 Monere oportet me 176 hic om. 183
 mihi cum eo iam inde usque a pueritia 186 obiicerem
 ei domi 187 Atque etiam nunc satis tempori est
 192 crederest 194 diuitias 195 illius 199 Illene?
 set repprimam me 204 insimulant 209 consimilia.
 hoc 211 nobis cenae quid 214 nos iam a 216
 ei om. 219 meus 222 haut 225 sq. sat agitat,
 tamen | Habet bene et pudice eductam, ignaram artis me-
 retriciae 227 inpotens] petax 231 Uenisset 232
 multa, opinionem hanc 237 scias quid rei siet 238
 hic adesset aderit 242 sic est: uerum 244 uideo]
 uiuo 245 Sy. Minime 250 Propere 253 ei om.
 258 Antiphila, te, 271 mortem: ex ipsa in itinere

hoc, alterae	276	aperit	277	intro conicit	282
tum res dedit	289	esse expolitam]	interpolatam		
<i>lacunae signum deest</i>	290	Capillus sparsus, prómissus,			
circúm caput	299	Cum tám neclegitur éius internúntia			
	300	iisdem, munerarier	307	scias	fieri tuo
314 magnum et commemorabile			317	illa	si sinis dico
	327	consilium hoc quod	331	alid	fiet
deducetur	338	si iste est metus, quod ámbó confite-	ámmini		
	345	datur]	Di dant	352	inlex
359	res re-	diit iam			
360	necessum	365	nam miserum quéndam		
offendi ibi mlitem	374	tutemet	379	salutare	386
o hominem	382	Íd cum studuisti, ísti formae	388		
bonis	390	inmutata est	391	Nísi prospectum intérea	
a nobis ést	402	uídi, partes díu etiam durás dabit			
405	CL. om.	quém uides?	CL. salue	ánime mi.	
406	AN. O mi	éxspectate Clínia, salue. CL. út uales?			
	407	aduenisse	411	primum	420
					miseriam
429	de gnató meo audistí,	Chreme?	430	aput me hic	
domi	436	Chreme	440	utramque in	464
lubet	471	Technis	481	Quantam efi fenestram	
484	sq. [Quodcumque inciderit in mentem, uolet: neque	id Putabit prauom an rectum sit, quod petet.]			
489	minitabitur	490	uerum	493	oro idem
					Chreme
498	Paulum hoc negoti	500	ac sine uncis	511	nos
inter nos consentire	515	Ille Clíniai séruos	518		
Chreme	521	commoda et	522	CH. sáne idem uisa	
ést mihi.	523	Sy. Et quidem hércle forma	527		
nostin	diuitiis	540	Huic iam mansisset	544	
Abi-	gat	556	Chreme	558	quod
				573	prohibet facere
	574	De me ego facio	578	atque utcumque, ubi-	
			579	istic	583
					Nonne accedam .
585	Chreme	586	lubet	589	qui istinc me extrudas
	590	pol om.	591	Chreme	593
					hic tibi] tibi istic
	600	inceptet	601	Híc; huic drachumárum argenti	
haec	604	eám quae	605	ut id	illa illi
Póst datum iri mille numum praés sit. CH. et praes sit					
quidem? Sy. hui,	609	inesse in ea]	esse in ea re		
611	Sy. quid ais? optata	612	Nón est opus?	620	

timeo] metuo 631 at rogitas? Chreme 632 id
quidem 638 quid uoluisti? 639 illi anui 642 il-
lisce 644 Chreme 645 Quánto tu me es ánnis gra-
uor, tánto es ignoscéntior: 646 stultitiáe iustitia túa
649 eloquere 653 hic is 655 Ch. Quid ea nar-
rat? 658 ut *om.* 662 mulieri Philtere 665
Chreme 668 haut permultum 670 aliqua 676
quíd, si sic? tantúndem ago. 677 euge 689 res, est
uidendum, 691 sicíne mi interloquére? 694 agis]
ages 697 Senex] Noster 702 narrare 707 prodís
708 *sine uncis* 724 est pollicitus 726 certo
727 Renuntiabit 734 Quid haec coéptat? 739 trás-
eundum núnc tibi ad Menedémum est 747 haut scit
753 [Ita . . filius.] 755 Cotidiano 758 optabam]
exopto 769 Se eam tráduxisse 770 immo sic satis.
771 quid super fallaciae est 772 Se deinde dicit
776 prorsus 780 Nam quámobrem? 781 in per-
petuom] serio 782 meumst 786 iusseras 787
Chreme 788 quam] cum 790 aliquid] aliud 793
Illuc confugies 795 uere illud, Chreme 800 eum]
hunc 806 Quam 810 *sq.* quidem omnes dí deae
quantúmst, Syre, | Cum túo isto inuento 816 Ne me
ístuc prius ex te 818 Quid igitur tibi uis dícam? adísti
míhi manum: 819 liceat 823 Quod eý es pollicitus.
825 fórtunatus hómo sum 829 hic est] nunc 838
adposcet 842 me nunc 844 Chreme 848 quid
hominis és. ME. quid? Ch. iamne 851 Chreme 857
Datum iri. 859 Chreme 862 Chreme 870 uti] ut
ut 877 dictae in stultum 879 O'he, iam desiné deos
883 Quós ais homines céssare? Ch. ehem, per tém-
pus, Menedeme, áduenis? 885 ocepit 893 Spónsaë
aurum, uéstem, ancillas 894 qui non? Chreme
895 conficerentur 912 animo comi esse et 915 De-
rídés? merito. ut míhi 917 Nisi si éssém 923 potis
esse] posse te 924 quod tu me fecisse aibas 925
patrem esse] esse patrem ut 930 illius 931 illic
uere 932 Quod incómmodi tibi in hác re 935 rogo]
uolo 936 Quod mauis 937 filiae 938 Chreme

b*

941 est ópus 947 mitte ac sine 950 Sét Syrum.
 MĒ. quid eum? CH. égo, si uiuo, eum ádeo 951 Ádeo
 pexum, usque út 956 factum] facinus 966 proxu-
 mós, tibi qui erant: eis 973 istaec prauitas 978
 quid, Syre? Sv. únde mi peterém cibum: 979 Ita nós
 abalienáuit 989 inuenta, inuénta uero est caúsa
 990 hoc tam esse 993 ego] ergo 994 palam: aut,
 997 sq. námque adulescens quam in minima spe sítus erit,
 | Tam dífficillumé 999 háut scio 1001 me ábripi
 hinc: nunc ád 1007 mi aduorsatrix fueris 1008 si
 iam rogitem hoc faciam] id facias 1010 ređit ad
 íntegrum eadem orátio 1012 postulo: iam 1014 sq
 CH. áin tu? So. certe síc erit. | CH. Cónfiteri. So. au
 óbsecro, istuc nóstris inimicís siet. 1018 quo magis
sine uncino 1019 Id *om.* 1020 ex té esse natum: nam
 tui *sine uncino* 1021 quín id itidem sít tibi 1025 uos-
 tra] tua 127 peto et uolo 1030 ut ex me atque ex
 hoc 1040 ut *om.* 1041 Non mihi] Ten mi 1043
 quam ego nunc 1044 capiam] incipiam 1049 Chreme
 1051 id *om.* 1052 te, Chreme 1054 si id facit
 1056 MĒ. ad me recipio 1058 MĒ. faciet omnia. So.
 haec 1066 Satis placet] Perplacet 1067 CANTOR *om.*

Phormionis v. 4 ante hic 6 scripsit] fecit
 9 olim cum stetit 15 *desunt unci* 21 sibi esse id
 22 iam] tum 23 non facit?] fecerit. 25 Epidi-
 cazomenen 26 Graecé, Latine hic Phórmionem nómi-
 nat: 42 diuitioribus 48 alio autem 52 em 57
 metu et 63 Chremen 64 Nostine? 76 Senibus
 77 namque 89 Tonstrina 94 uisa est 114
 facere ait 138 places 146 immó nihil 154 ubi
 eius aduenti uénit in mentem 155 eum *sine uncis*
 166 ceterum 167 hac ex 170 unum hoc desit
 175 Retinére, amare, an mittere 176 mi ius sit amit-
 tendi 178 mihi nunc 179 nisi áliquod iam consi-
 lium celere répereris: 180 te] in me *inter v. 182 et*
 183 *legitur Andriae v. 208 cancellis saeptus* 187 Eheú
 190 conrasissem protinam coniiicerem 192 uia

193—196 malum. PH. ah. | Sánun es? GE. domum ire per-
 gam: ibi plúrimumst. PH. reuocémus hominem. AN. stá
 ilico. GE. hem, | Sátis pro imperio quisquis es. AN. Geta.
 GE. ipse est, quem uolui óbuiam. 210 em 211 Sá-
 tin est sic? GE. non. AN. quíd si sic? GE. propémódum.
 AN. quíd si sic? GE. sat est: 217 Mane inquam. AN.
 egomet me 229 in subsidiis 235 GE. atqui reperi-
 iam: 238 Etiam idne GE. illud durum. PH. ego
 247 incredibile 249 habendum 255 aduenire re-
 sponde hoc 265 Unum cum noris 266 Cum in nóxia
 hic est, ille ad defendéndum adest: 267 praesto hic
 est 284 illic] ibi 288 hic 294 Addo istuc
 295 seruus 305 meritast 307 istunc 315 aduen-
 tum] conspectum 321 mihi sunt corde 324 amicus
 330 tenditur 331 tenditur 332 in istis opera 341
 fit, tibi 350 hoc age 356 Stilphonem *et hic versus*
caret uncis 360 etiamne ultro 378 expeto 385 DE.
 maxume. quid 389 Stilpho 390 Stilphost Stil-
 phonem 404 de eadem causa iterum 410 Dotem
 411 est om. 415 ciuis turpe in sese 426 tute
 idem 447 Cratinus, censeo 449 DE. Te. CRA. om.
 451 aequom esse ac bonum 461 de hac re dede-
 rit 469 potiretur 474 Num pátri quid subolet?
 spefi 476 ut aliis 480 Vt] id 481 uelle sese
 482 Quántus metus est míhi, uenire huc 483 eius per
 unam] de eius una sententia 484 ubinamst?
 485 sq. Dorio, audi 487 quid 491 néquid. GE. suo
 capití fuat. 492 Nón mihi 499 inprudenter 502
 Néque, Antipho 503 Tum hóc esse mi 511 meo]
 suo 514 siet 515 Do. Óptume. AN. haut longúmst
 quod orat, Dório: exorét sine: 516 boni] bene 524
 Quoad dares 528 Sicine hunc decipis hic, Antipho
 533 prior ad dandum qui est 535 hic si] si hinc
 537 adiurit 542 Ítan ais? 544 crucem] malum
 549 Quín igitur 553 opis siquid 555 Quaéro.
 saluos ést, ut opinor: uerum 557 opus est tibi] est
 opus eloquere 559 Aufer te hinc] auferte 561
 et feret 566 in itere: modo te hinc 567 Chreme

577 Chreme	590 id quod póllicitus sum	597 Phae-
driaï ostenderet	598 sese] se esse	600 quis] qui
609 Chreme	613 Chreme	619 temptarem prius sen-
tentiam	621 Uidemus, inter nos haec	622 compo-
nantur	633 inquam, hic: eho, quid	634 erus ut
641 Ч. perge	642 Д. cedo	645 adeo eii
650 iam a principio	652 incommodi	662 Ob decem mnas
664 petito illasce	665 ancillast: tum autem	
667 His rébus alias póne sane, inquit, decem.	686 mi	
quidem res redit	687 omnes, di deae, superi, inferi	
699 contra iam: si	710 Negóti nihil incípere causa	
est sóntica. sine lacunae signo	715 et om.	716 mature
721 ipsi qui	722 níl degressos: quántum is uolue-	
rít dari	724 facere, fáma si id non ádprobat	725
quoque sine uncis	uoluntate haec	726 congruet
727 ubi ego illas núnc iam reperíre	728 sq. misera	
inuéniam, quo consilia haec referam, atque Únde mi		
auxiliúm petam?	730 indigne	737 Qui éius pater
est. Ч. ádeo? an maneo,	740 Stilpho	749 sunt om.
750 hac om.	753 Em, istic] isti inquam	754
uxorés? So. au, obsecro, únám	759 Quicum	atque
úit uolebam filiam locátam	761 [Sine cura maxima,	
sua fecit.]	764 hominés	765 intus cétera audié-
mus.	766 malis	772 illi rem gesserimus
774 Etiam idne	haut scio	776 huc eius
luto soluis	781 Geta om.	in diem malum
783 Phormionem aut Lúius] Naustratam neque eius		
790 bina quaeso?	791 multo talenta bina] tamen duo	
talenta	794 né adulescens múlier te fatíget	797
Chreme	803 uide] caue	806 miror qui hoc siet
819 nostri hoc	827 habendi	828 Rogem, quód con-
ueniundi patris me témpus capere iúbeat. sine uncis		
830 propria ea Phaedria ut	835 uti fugitet patrem	
842 Quám desubito ero	846 quid hic	848 nouom aut
mirumst	849 Périgin? hercle númquam hodie odio tú	
me	858 em	859 d. muin] ad Chremem
haec	877 inaudiui	880 efus habendi sé dare
post v. 905 legitur	901 catssa. ita hercle crédidi.	902

an ueremini 906 Idque adeo aduenio 911 rumor po-
 puli, inquit, si id 915 Satis pól superbe 930 In'
 hinc malam rem 931 etiamnum 933 daretur] data
 esset 936 Immo uéro 949 púerili senténtia 956
 ratum erat 953 nemini, id certo 955 tantum hoc
 958 peccatum tuum hoc esse 959 celare id 960
 Chreme 963 atattat 966 Chreme 968 astute.
 973 nunc] mihi 976 caret uncis 978 deportarier
 980 agam ex illo prorsus nesciam 982 Adsequere ac
 retine 983 solus nequeo: accurre huc. 984 Chreme
 985 Sic] itan 989 exculpe 991 Quis] qui
 995 quid ergo est quod 1000 ego quod 1001 eho
 1002 dicis 1004 quid agis? 1008 miserandum]
 indignum 1011 cum hoc ipso] me cum isto 1012
 Haéc illae erant 1020 tua sunt fácta, aequo animo et
 hóc 1022 id om. 1023 Nón iam . . facit? 1024
 magis nunc 1028 eum tali 1038 per fallacias ab isto
 1047 Sátin tibi est, Chreme? CH. immo 1048 tú
 tibi nomen díc quod est? PH. min? Phórmio: 1055
 CANTOR om.

Hecyrae v. 1 Hecyra ést huic nomen fábulai:

post v. 7 Sed cum stellulis deest ALTER PROLOGUS.
 14 his 23 arte ab musica 24 scriptorem 34 sine
 uncis accedens 49 et 51 sine uncis 56 alias
 58 paucis 59 euenisse 62 uxorem ducturum 64
 ne te cuiusquam 67 quisquam illorum 73 te cap-
 tent] captent té illi 84 Philótis, dic mi ubi te 97
 modo quae 101 haec 105 palam. 118 Seném sese
 autem esse unicum 133 ferre hoc 134 faxint
 cum isto] cum tuo istoc 140 neque 156 ab om.
 157 Quid interea? 159 magis et] et multo 163 sine
 uncis Ad amússim ambarum 164 esse ingenio] at-
 que ingenuae 168 iniuria 172 ad hos ea rediit
 174 Reliquit hic cum matre 175 abdit sese 177 primo
 hos 178 conuenibat 186 tum om. 187 accersit
 199 Utn' omnes 201 [Itaque omnis suas om.
 nurus.] 202 esse aduorsas] aduorsari 204 si ulla

sit magistra, 205 *sq.* hem, tu nescias. | So. Ita me di
 bene ament 213 imprudentia 218 ut uos domi mihi
 eritis 225 *et* 226 *inverso ordine* 234 detriménti nil
 fieri 238 tum esse aibant 246 hoc *om.* 247 etsi]
 et 249 magis rem in uostram et nostram id esset
 250 esse te potestate 252 perpetem 254 aut pur-
 gando uobis] tibi aut purgándo 259 quam ego *om.*
 260 magni facere 261 clam te est laturum grauiter
 262 hanc prius quam ille huc redeat 276 uir nunc
 281 plura ego acerba credo esse 283 eram ego
 hui] ah 286 omnibus nobis 295 *et* 296 *inverso ordine*
 296 est scitu 297 illim] hinc in eo 299 Tur
 aut matrem 303 in ullo] nulló 306 Aut quidem
 hércle sí uis ueram uérba ad rationem éxigi 310
 quam] quas 326 in te ullum 332 introiisse 339
 excludére? 347 mi rediit 349 Philumenam 351
 interuenerint 352 tristis. 360 ueniant] rodeant
 366 uxorem esse 367 ilico omnes simul 368 quod
 derepente 374 celare 389 te erga senti 392
 neque conscius 393 concubuisse eam mensibus
 406 perpetua 408 Quo ego eum eodem huic 412
 efus hic crebro exaúdiat 430 et quidem te exspectans
 437 Immo quód constitui me hódie 441 Lentiginosa
 facie 452 causae quid 457 Et adeo 462 huc una
 plus sententia 475 in me nunc 477 esse indignam
 sese 478 huiusque] quaeque eius 479 compóni pacto
 pótis inter eas grátias 483 res postputasse te omnis
 485 Quid ego fra impulsus núnc in illam iníquos sim?
 500 Itan is nunc putat? 505 iam *om.* 521
 exire ad me 522 se eduxit 523 Átque eccam uideo.
 quíd ais 527 tacen 530 celari 531 tempore
 535 culpam hanc 538 ffiliam tuam pósse te nuptám pati
 541 quam tú illum sciui habére amicam 543 Nam
 id ómnibus innatum. 544 nil cessauisti eadem esse
 548 esset nostro ex usu 557 abi, eum solum 559
 ego *om.* 561 fuerat ea par 562 te ausam facere
 haec (*om.* esse) 568 iracundo 571 quoius] cui
 573 ei tum quicquam est posset 577 tibi me esse

suspectam 586 esse *sine uncis* 601 sim 605 da
 mi han̄c uéniam, redduc illam. PA. uae 607 Quém
 cum istoc sermónem habueris, prócul hic astans 608
 Ístuc 609 Quód sit faciundúm fortasse póst, idem hoc
 nunc si féceris. (*sine uncis*) 618 refert nihil illae
 623 iratus edepol sum 633 Lache 634 turbet
 uelit 643 tibi *om.* 647 Non míhi dolet quam
 tibi, Lache 659 Neque arbitrer (*sine interclusionis*
signis) 663 qui] quia 664 Lache 666 et 667 or-
dine inuerso 676 id] hoc 683 adducas 688 et 690
carent uncis 709 mea *om.* 719 curre, puer, ad
 722 itidemque Lache 726 uero abi 732 Lache.
 LA. edepol credo 735 quaesti mi óbsiet 738 res
 omnis 739 si íd nunc facis 743 Sét quid 744
 Síne dum: 745 Máne quod te uólui uxórem ha-
 bet 747 istac 750 Álid si scirem 751 Lache
 756 quaestu hoc 759 eum *om.* 762 etiam hoc credidi
 763 quam] cum 765 Áliter si: set répprimam me
 766 qualis sim amicus 768 Defferi opus sit]
 est 769 Set tú cum satura atque ébria es, et púer ut
 satur sit fácito. 770 nutricem puero 780 sin item
 est gnatus 784 narras? quíane non tute ípse du-
 dum 787 i atque exple iis animum, ut credant 788
 his meum fore 791 *desunt unci* 793 me] uos 794
 míhi quod 795 ineam sine meo prosim 797 *sine*
uncis sé nobilitatem éx ea re náctam 798 Refert
 grátiam eii iungit 802 quisquam 803 dic dum
 quaeso, tun es 812 mi dederat 813 audiuerit
 826 postquam uideo (*sine virgula*) 827 suspectarier
 830 cognouit Myrrhina haec 834 nón uolunt aliaé
 in rem est 840 eius *sine uncis* 842 pellicias 843
 dixe opinor 846 suum anulum 847 mihi te 849
 pro hoc te 852 Egon té qui 859 Ut uóluptati obi-
 tus, sérmo, adfatus tuús 861 nusquam 865 meo]
 iam 866 non] haut 869 occultum iri 876 et me
 ex 877 Immo uéro scio 880 CANTOR *om.*

Adelphon v. 4 de se ipse érit: uos eritis iúdice,

h **

5 factum id 23 ei] hi partim 24 partim
stellulae desunt 29 et 30 *sine uncis* ibi] ubi 34 *sine*
uncis esse soli, sibi 37 *sq.* Aut *úspiam* ceciderit
 aut praefrégerit | Aliquid. uah, quemquamne hóminem in
 animo instítuere, aut 40 *sq.* set ex fratre. is adeo |
 Dissímilis studio est. iam inde ab adulescéntia (*sine puncto*)
 55 *sq.* fállere, ita uti fit, patrem | Audébit, tanto
 70 cauet 82 *sq.* rogás me, ubi nobis Aéschinus
 | Siét, quid 95 Rei óperam dare, ruri ésse parcum
 96 factum simile 105 duces 121 *sq.* est, dis
 grátia, | Et únde 125 qui uerí sient 133 si istuc
 tibi 165 *sq.* iúsiurandum dábitur, te esse | indígnum
 iniuria hác 167 forem hoc nihil facis. 170 Cáue
 nunc iam 172 AE. em, serua. PAR. omitte 133 O
 fácinus miserandúm! AE. geminabit nísí caues. SA. hei
 miseriam! 175 quid hoc refi est? 179 meam magis
 licet 183 aequam esse 184 leno, es 188 fateor,
 perniciés communis 191 emisti, quae res tibi 208
 has egomet mecum 209 accipiat iam faxo 212 haec
 hodie] hodie quae 215 hódie ei usque 217 *sq.* paú-
 lulum atque | Aduléscenti esses mórigeratus 220 non
 scis inescare 231 est maxumum 232 omittam
 234 passus 235 nunc] hic 237 inceptare 250 non
 te esse usum 256 te nunc 258 alias 262 Quine
 ómnia sibi 263 amorem et peccátum in sese 264
 súpra pote. nam quíd 272 nos paene sero scisse et
 in eum 273 tibi nil 281 Sy. ehem, quid est?
 290 nusquam adfueris pepereris. 292 Nec ést quem
 293 Pol is 294 est miseriarum 295 natae
 299 quod si 312 est haec 313 Satis mi id habeam
 súplici: [dum illos ulciscar modo.] 316 Sublimem
 319 funderem 320 *sq.* Geta. Ge. hem, | Quisquis
 ubinam es? 322 expeto 323 So. quid festinas
 325 Eloquere] loquere ergo 332 Qui sé sine hac iurá-
 bat 333 Qui se in 335 prospice] consule 336
 Patiamur 337 proferendum hoc mi quidem non pla-
 cet 341 hanc] huic 346 ea om. hau] non
 347 quem ipse amiserat 348 mihi sum conscia 349

intercesse aut illa	350 potes	356 Una adfuisse
358 etiam eum	362 Atque	375 dolo, atque 378
Paulisper uenero	379 mi quidem non placent	
389 est dómi	392 Demea, ac	394 quantus quantus
395 num <i>om.</i>	illum tu tuum	398 <i>sq.</i> tun mihi?
DE. sic sit modo,	Ut núnc	402 qui] quem 405
istac] hac	Ah] uah	411 est] erit 412 praecep-
torumst plenus	421 ei] hi	422 o Demea 423 modo
quae	433 ibis.	436 curo: unum illud 439 est <i>om.</i>
448 Quid narras?	451 hac] hoc	452 eius] is
453 adesset alicubi atque audiret haec	465 Simu-	
lum atque	475 grauida facta est; mensis	480 ser-
uolorum est	490 ius uos] uos uis	493 has <i>post</i>
<i>v.</i> 499 <i>sequitur male repetitus v. Phorm.</i>	461	505 fieri quae
509 euadet	514 Si ita ést, facturum	522 Nimis
mísere	523 Ét illud	nisi quia propest: Quód si
abesset	527 Rogábit me: ubi fuerim, quem ego hodie	
tóto	528 nusquam	534 quasi ouem] quam óuis est
536 measne?	537 em	538 Patérne? SY. is ipsus.
543 bóno animo	548 se primum ait	552 me in
cellulam	554 hic quidem perdurare	557 mihi bone
uir	559 em, quid	563 puerum modo 564 o Cte-
sipho	569 inueniam] quaeram	574 sursus 577
DE. Qua nam? SY. <i>om.</i>	Illic	581 praeterferis
588 odiosus	600 fratrem esse: eius esse illam	<i>stel-</i>
<i>lulae desunt</i>	602 illi iam animum relleuaris	603 tuo
officio	604 ego quoque ibo	610 Discrucior animi:
Hócine ex inprouisó mali mi óbiici	612 animus praé	
timore	613 nil sistere] consistere nil	614 hac me]
me ex hac	túrba, nescio: tánta nunc	616 <i>sq.</i> Né-
que ea inmerito: Sóstrata credit, mñhi me psaltriam hánc		
emisse: id Ánus mi indicium fécit.	619 iámne	623
me reprehendi	635 dixti	636 Facito 640 dicere]
credere	644 istic rei fuit? MI. nil mñhi	648 opiner
666 illa] cum ea	667 haut scio	676 aduorsusne
687 peccatum primum id	690 proloqui] dicere	693
Quid credebas?	696 hanc <i>om.</i>	animo es inquam
697 nunc <i>sine uncis</i>	698 Quia.] Nisi	700 eam . . Eam]

iam . . . Iam 704 deos potius 705 Quo uir 711 in-
 prudens faciam forte 712 sim 716 nec fabrica illi
 úlla erat: nec 720 o Micio 722 filius autem. DE.
 noua, | Capitalia. ah nescis 739 quasi si ludas
 746 Quid illa igitur facias? 753 DE. Probe. MI. om.
 tu] tute 754 o Demea 755 istanc uti decet
 766 illuc 769 hic sapientia 796 inter nos hoc
 814 gloriamque istanc tibi 822 quibus ex 826
 in illis esse 828 scire est 833 senectus adfert
 841 luci. MI. immó de nocte 842 te face 845 sq.
 uidero: atque | Illi fauillae 849 places 852 fortu-
 natus 855 fuat 860 Prope decurso omitto
 863 semper egit 877 Áge nunc iam experiámur porro
 cóntra 878 huc 882 orat] rogat 888 ipsa re
 913 sumptum admittet: multa: 921 hac 937 Insa-
 nis? 941 quasi si hoc non 942 grauare 947 Hé
 gio hic est hís cognatus 952 non] nunc 954 sumus.
 955—957 oportet, Micio. | MI. Quid istic? dabitur
 quídem, quando hic uolt. AE. mí pater. DE. nunc tú
 mihi, | Micio, es germánus pariter ánimo ac corpore. MI.
 gaúdeo. 959 ergo 967 hac] ista 988 Sét adsen-
 tando atque indulgendo 994 corrigere quem, óbsecun-
 dare 996 opus facto 997 CANTOR om.

P. TERENTI
C O M O E D I A E.

•

C. SVETONII TRANQVILLI

VITA P. TERENTII.

P. TERENTIVS Afer Carthagine natus seruiuit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter sed et mature manu missus est. Quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi belli Punici et initium 5 tertii natus sit et mortuus: nec, si a Numidis aut Gaetulis captus sit, adduci Romam *ibique* uenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Carthaginem coepto.

Hic cum multis nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia 10 conciliatus existimatur: quod et ipsum Fenestella arguit contendens utroque maiorem natu fuisse, quamuis et Cornelius Nepos aequales omnes fuisse tradat et Porcius suspicionem de consuetudine per haec faciat:

Dúm lasciuiám nobilium et laúdes fucosás petit, 15

Dum Áfricani uocém diuinam ínhiat auidis aúribus,

Dúm se ad Furiúm cenare et Laélium pulchrúm putat,

Dúm se crébro in Albanúm rapi,

Dúm se ab his amári credit ób florem aetatis suae:

Póst sublatis rébus ad summam ínopiam redáctus est. 20

Ítaque e conspectu ómnium abiit Graéciam in terram últimam.

Mórtuost in Stýmphalo Arcadiae óppido: nil Públius

Scípío profúit, nil ei Laélius, nil Fúrius,

Trés per idem tempús qui agitabant nóbiles facillume:

Eórum ille ꝓpera né domum quidem hábuit conductíciam. 25

Sáltem ut esset quó referret óbitum domini séruolus.

- (2) Scripsit comoedias sex, ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, iussus ante *Caecilio* recitare ad cenantem cum uenisset, dictus est initium quidem fabulae, quod erat contemptiore uestitu, subsellio iuxta lectulum residens legisse, post 5 paucos uero uersus inuitatus ut adcumberet cenasse una, deinde cetera percurrisse non sine magna *Caecili* admiratione. Et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probauit. Quamuis Volcatius de enumeratione omnium ita scribat:

Sumétur ex his Hécyra sexta fábula.

- 10 Eunuchus quidem bis . . . acta est meruitque pretium, quantum nulla antea cuiusquam comoedia, uidelicet octo milia nummum: propterea summa quoque titulo ascribitur. Nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri.

- Non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione; eamque ipse auxit: numquam enim nisi leuiter se tutari conatur, ut in prologo Adelphorum:

Nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis

Hunc ádiutare adsídueque una scribere:

Quod illí maledictum uémens esse exístumant,

- 20 Eam laudem hic ducit máxumam, quom illís placet,

Qui uóbis uniuórsis et populó placent:

Quorum ópera in bello, in ótio, in negótio

Suo quisque tempore úsust sine supérbia.

- Videtur autem se leuius defendisse, quia sciebat Laelio et Scipioni non ingratam esse hanc opinionem: quae tamen magis et 25 usque ad posteriora tempora ualuit. C. Memmius in oratione pro se ait 'P. Africanus, qui a Terentio personam mutuatus quae domi luserat ipse nomine illius in scenam detulit'. Nepos auctore certo comperisse se ait, C. Laelium quondam in Puteolano 30 calendis Martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, petisse ab ea ne interPELLARETUR: serius tandem ingressum triclinium dixisse non saepe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum ut scripta illa proferret pronuntiasse uersus, qui sunt in Heautontimorumeno:

- 35 Satis pól proterue mé Syri promíssa huc induxérunt.

- (4) Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit, non tam Scipione et Laelio uti potuisse, qui tunc

adulescentuli fuere, quam Sulpicio Gallo, homine docto et quo consule ludis *Megalensibus* initium fecerit fabularum dandarum, uel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poeta. Ideo ipsum non iuuenes designasse, qui se adiuisse dicerentur, sed uiros, quorum operam et in bello et in otio et in negotio 5 populus sit expertus.

Post editas comoedias, nondum quintum atque trigesimum egressus annum, causa euitandae opinionis, qua uidebatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Graecorum instituta moresque, quos perinde exprimeret in scriptis, egressus urbem est neque 10 amplius rediit. De morte eius Volcatius sic tradit:

Sed ut Áfer sex populo édidit comoédias,

Iter hinc in Asiam fécit. nauim quóm semel

Conscéndit, uisus numquamst. sic uitá uacat.

Q. Cosconius redeuntem e Graecia perisse in * mari dicit cum 15 centum et octo fabulis conuersis a Menandro. Ceteri mortuum (5) esse in Arcadia Stymphali * sinu Leucadiae * tradunt Cn. Cornelio Dolabella M. Fulvio Nobiliore consulibus, morbo implicatum acri *ex* dolore ac taedio amissarum sarcinarum, quas in nauí praemiserat, ac simul fabularum, quas nouas fecerat. 20 Fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. Reliquit filiam, quae post equiti Romano nupsit: item hortulos uiginti iugerum uia Appia ad Martis [uillam]. Quo magis miror Porcium scribere:

nil Públius

25

Scípio profúit, nil ei Laélius, nil Fúrius,

Trés per idem tempús qui agitabant nóbiles facillume:

Eórum ille opera né domum quidem hábuit conductíciam,

Sáltem ut esset quó referret óbitum domini séruolus.

Hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert scribens 30 in Compitalibus:

Teréntio non símlem dices quémpiam.

Volcatius autem non solum Naeuio et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Atilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

35

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,

Conuersum expressumque Latina uoce Menandrum

In medium nobis sedatis uocibus ecfers
 Quicquid come loquens atque omnia dulcia dicens.

Item C. Caesar :

- Tu quoque tu in summis, o dimidiate Menander,
 5 Poneris et merito, puri sermonis amator.
 Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis,
 Comica ut aequato uirtus polleret honore
 Cum Graecis, neque in hac despectus parte iaceres :
 Vnum hoc maceror et doleo tibi deesse, Terenti.

ADDITAMENTVM AELII DONATI.

Haec Suetonius Tranquillus. Nam duos Terentios poëtas fuisse scribit Metius, quorum alter Fregellanus fuerit Terentius Libo, alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Valgius in Actae-
 15 one ait :

Tuae quae uocantur *fábulae* *cuiáene* sunt ?

Non *hás* qui *iura* *Póplius* dabat *géntibus*

Honóre summo *adféctus* fecit *fábulas* ?

Duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur comico, Phormio
 20 et Hecyra: quattuor reliquae a Menandro. Ex quibus magno successu et pretio stetit Eunuchus fabula: Hecyra saepe exclusa uix acta est.

A N D R I A

P. TERENTI.

GRAECA · MENANDRY · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
MARCO · FVLVIO · MANIO · GLABRIONE · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
FACTA · PRIMA · M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Sorórem falso créditam meretrículae
 Genere Ándriae, Glycérium, uitiat Pámphilus
 Grauidáque facta dát fidem, uxorém sibi
 Fore hánc: nam pater ei áliam *despopónderat*,
 Gnatám Chremetis, átque ut amorem cómpertit, 5
 Simulát futuras núptias, cupiéns suus
 Quid habéret animi filius cognóscere.
Huic Dáui suasu nón repugnat Pámphilus.
 Sed éx Glycerio nátum ut uidit púerulum 10
 Chremés, recusat núptias, generum ábdicat.
 Mox filiam Glycérium insperato ágnitam
 Hanc Pámphilo, aliam dát Charino cóniugem.

PERSONAE.

SIMO SENEX
 SOSIA LIBERTVS
 DAVOS SERVOS
 MYSIS ANCILLA
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 CHARINVS ADVLESCENS
 BYRRIA SERVOS
 LESBIA OBSTETRIX
 GLYCERIVM MVLIER
 CHREMES SENEX
 CRITO HOSPES.
 DROMO SERVOS.

P R O L O G V S.

Poëta quom primum ánimum ad scribendum ádpulit,
 Id sibi negoti crédidit solúm dari,
 Populo út placerent quas fecisset fábulas.
 Verum áliter euenire multo intéllegit:
 Nam in prólogis scribúndis operam abútitur, 5
 Non qui árgumentum nárret, sed qui máliuoli
 Veteris poëtae máledictis respóndeat.
 Nunc, quám rem uitio dént, quaeso animum atténdite.
 Menander fecit Ándriam et Perínthiam.
 Qui utrámuis recte nórit, ambas nóuerit: 10
 Non íta sunt dissímili árgumento, séd tamen
 Dissímili oratióne sunt factae ác stilo.
 Quae cónuenere in Ándriam ex Perínthia
 Fatétur transtulísse atque usum pró suis.
 Id istí uituperant fáctum atque in eo dísputant 15
 Contáminari nóñ decere fábulas.
 Faciúntne intellegéndo, ut nil intéllegant?
 Qui quom húncc accusant, Naéuium Plautum Énnium
 Accúsant, quos hic nóster auctores habet,
 Quorum aémulari exóptat neglegéntiam 20
 Potiús quam istorum obscúram diligéntiam.
 Dehinc út quiescant pórró moneo et désinant
 Male dícere, malefácta ne noscánt sua.
 Fauéte, adeste aequo ánimo et rem cognóscite,
 Vt pérnoscatís, écquid spei sit rélicuom: 25
 Posthác quas faciet de íntegro comoédias,
 Spectándaé an exigéndaé sint uobís prius.

#

ACTVS I.

SIMO. SOSIA.

1 Si. Vos istaec intro auférte: abite. Sósia,

orig acc. Adés dum: paucis té uolo. So. Dictúm puta: *Sometimes*
less time. Nempe út curentur récte haec. Si. Immo aliud. *by one**It has a few*
side with you

So. Quid est, 30

Quod tibi mea ars efficere hoc possit ámplius?

5 Si. Nil istac opus est árte ad hanc rem, quám paro,
Sed eis, quas semper in te intellexi sitas, *impatience*
Fide ét taciturnitáte. So. Expecto quid uelis.

Si. Ego pósquam te emi, a páruolo ut sempér tibi 35

Apúd me iusta et clémens fuerit séruitus, *scilicet. use*10 Scis. féci ex seruo ut ésses libertús mihi,Proptérea quod seruibus liberáliter. *worthy of a freem*
Quod hábui summum prétium persoluí tibi.So. In mémoria habeo. Si. Haud múto factum. So.*certatis* Gaúdeo, 40

Si tibi quid feci aut fácio quod placeát, Simo,

Et id grátum fuisse aduórsum te habeo grátiam.*in your eyes*

Sed hoc mihi molestumst: nam istaec commemorátio

Quasi éxprobratióst inmemori bénéfici.Quin tu úno uerbo díc, quid est quod mé uelis. 45Si. Ita fáciam. hoc primum in hác re praedicó tibi:*d. clausis* ²⁰ *praedica*
Quas crédís esse has, nón sunt uerae nuptiae.So. Quor símulas igitur? Si. Rem ómnem a principio
aúdiés:

Et pacto et gnati uitam et consiliū meum
Cognōscēs, et quid facere in hac re tē uelim. 50

Nam is postquam excessit ex ephebis [Sosia,
Liberius uiuendi fuit potestas] (nam antea
Qui scire posses aut ingenium nōscere, *guardian.*
Dum aetās metus magister prohibebant? So. Itast.)

Si. quod plerique omnes faciunt adulescētuli, 55
Ut animum ad aliquod stūdiū adiungant, aut equos
Alere aut canes ad uenandum, aut ad philosophos: 30
Horum ille nil egrēgie praeter cetera *un. with an ady*
Studēbat, et tamen omnia haec mediocriter.

Gaudēbam. So. Non iniūria: nam id arbitror 60
Adprime in uita esse uītile, ut nequid nimis.

Si. Sic uita erat: facile omnes perferre ac pati: *μυδὲν ἄγαν*
Cum quibus erat quomque una, eis sese dēdere: *with matang*
Eōrum studiis obsequi: [aduorsus nemini: *troub*
desote

Numquam praeponens se illis] ita facillume 65
Sine inuidia laudem inuenias et amicōs pares.

So. Sapiēter uitam instituit: namque hoc tempore *in 40*
Obsēquium amicos, ueritas odiūm parit. *Chill day*

Si. Interea mulier quaedam abhinc triennium
Ex Andro commigrāuit huc uiciniae, 70
Inopia et cognatorum neglegentia
Coacta, egrēgia forma atque aetate integra. *freem 45*

So. Ei, uereor nequid Andria adportet mali.
Si. Primo haec pudice uitam parce ac dūriter
Agēbat, lana ac tela uictum quaeritans: 75

Sed postquam amans accessit pretium pollicens, *libe*
Unus et item alter: ita ut ingeniumst omnium 80
Hominum ab labore proclue ad lubidinem, *way d. am*
Accēpit condicionem, dein quaestum occipit.

Qui tum illam amabant, forte, ita ut fit, filium 80

Perdúxere illuc, sécum ut una essét, meum.

55 Egomét continuo mécum 'certe cáptus est:

Habet.' óbseruabam máne illorum séruolos

*He's got it.
gladiatorial
expression*

Veniéntis aut abeúntis: rogítabam 'heús puer,

Dic sódes, quis heri Chrýsidem habuit?' nam Án-
driae 85

Illi íd erat nomen. So. Téneo. Si. Phaedrum aut
Clíniam

60 Dicébant aut Nicáretum: nam hi tres túm simul

Amábant. 'eho, quid Pámphilus?' "quid? súbolam

Dedít, cenauit." gaúdebam. item alió die

Quaerébam: comperíebam nil ad Pámphilum 90

Quicquam áttinere. enim uéro spectatúm satis

65 Putábam et magnum exéplum continéntiae:

Nam qui cum ingeniis cónfectatur eíus modi

Neque cómmouetur ánimus in ea ré tamen,

Scias pòsse habere iam ípsam suae uitaé modum. 95

Quom id míhi placebat, tum úno ore omnes ómnia

70 Bona dícere et laudáre fortunás meas,

Qui gnátum haberem táli ingenio praéditum.

Quid uérbis opus est? hác fama ímpulsús Chremes

Vltro ad me uenit, únicam gnatám suam 100

Cum dóte summa filio uxorem út daret.

75 Placúit: despondi: hic núptiis dictúst dies.

So. Quid ígitur obstat, quór non fiant? Si. Aúdiés.

Ferme in diebus paúcis, quibus haec ácta sunt,

Chrysis uicina haec móritur. So. O factúm bene: 105

Beásti: ei metuí a Chrýside. Si. Ibi tum filius

Cum illís, qui amarant Chrýsidem, una aderát fre-

had him here.

x quens:

Curábat una fúnus: tristis ínterim,

Non núquam conlacrumábat. placuit tum íd míhi.

at the time

Sic cogitabam 'hic paruae consuetudinis 110

Causa huius mortem tam fert familiariter:

Quid si ipse amasset? quid hic mihi faciet patri?' 85

Haec ego putabam esse omnia humani ingeni *kind heart*

Mansuetique animi officia. quid multis moror?

Egomét quoque eius causa in funus prodeo, 115

Nil etiam suspicans mali. So. Hem quid est? Si.

Scies.

Ecfertur. imus. Interea inter mulieres, 90

Quae ibi aderant, forte unam aspicio adulescentulam,

Forma So. Bona fortasse. Si. et uoltu, Sosis,

Adeo modesto, adeo uenusto, ut nil supra. 120

Quae quom mihi lamentari praeter ceteras

Visast, et quia erat forma praeter ceteras 95

Honesta ac liberali, accedo ad pedisequas,

Quae sit rogo. sororem esse aiunt Chrysidis.

Percussit ilico animum. attat hoc illud est, 125

Hinc illae lacrimae, haec illast misericordia. *since the*

So. Quam timeo, quorsum euadas! Si. Funus interim 100

Procedit. sequimur: ad sepulcrum uenimus:

In ignem inpositast: flatur. Interea haec soror,

Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius, 130

Satis cum periculo. ibi tum exanimatus Pamphilus *there and*

Bene dissimulatum amorem et celatum indicat: *from*

Adcurrit: mediam mulierem complectitur:

'Mea Glycerium' inquit 'quid agis? quor te is perditum?'

Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneret, 135 *of amilia*

Reiecit se in eum flens quam familiariter. *So "quodly"*

So. Quid ais? Si. Redeo inde iratus atque aegre ferens: 110

Nec satis ad obiurgandum causae. diceret

'Quid feci? quid commérui aut peccaui, pater?'

Quae sésé in ignem inscere uoluit, próhibui: 140

Scruáui.' honesta orátio. So. Recté putas:

115 Nam si illum obiurges, uítæ qui auxiliúm tulit,
Quid fácias illi, qui dedit damnum aut malum?

Si. Venit Chremes postrídie ad me clámitans:

Indígnum facinus: cómperisse, Pámphilum 145

Pro uxóre habere hanc pégrinam. ego illud sédulo

120 Negáre factum. ille ínstat factum. dénique

Ita túm discedo ab illo, ut ^{ab eo} qui se fíliam

Negét daturum. So. Nón tu ibi gnatum? Si. Ne

haéc quidem

Satis uémens causa ad óbiurgandum. So. Qui
cedo? 150

Si. 'Tute ípse his rebus fínem praescripstí, pater:●

125 Prope adést, quom alieno móre uiuendúmst mihi.

Sine núnc meo me úuere intereá modo.'

So. Qui igitúr relictus ést obiurgandí locus?

Si. Si própter amorem uxórem nolet dúcere. 155

Ea prímum ab illo animáduortenda iniúriast.

130 Et núnc id operam do, út per falsas núptias

Vera óbiurgandi caúsa sit, si déneget:

Simúl sceleratus Dáuos siquid cónsili

Habet, út consumat núnc, quom nil obsínt doli: 160 /

Quem ego crédo manibus pédibusque obnixè ómnia

Factúrum: magis id ádeo, mihi ut incómmodet,

Quam ut óbsequatur gnáto. So. Quaproptér? Si.

Rogas?

Mala méns, malus ánimus. quem quidem ego si sèn-
sero . . .

Sed quíd opust uerbis? sín eueniat, quód uolo, 165

In Pámphilo ut nil sít morae: restát Chremes,

140 Qui mí éxorandus ést: et spero cónfore.

Nunc tuómst officium, has béne ut adsimules núp-
tias:

Pertérrefacias Dáuom: obserues fflium,
Quid agát, quid cum illo cónsili captét. So. Sat
est: 170

Curábo: eamus núnciam intro. Si. I praé, sequor.

ACTVS II.

SIMO. DAVOS.

- 2 **SI.** Non dúbiumst, quin uxórem nolit fílius:
Ita Dáuom modo timére sensi, ubi núptias
Futúras esse audíuit. sed ipse exít foras.
- DA.** Mirábar, hoc si sic abiret: ét eri semper lénitas
5 Verébar quorsum euáderet: 176
Qui póstquam audierat nón datum iri fílio uxorém
X suo,
Númquam quoiquam nóstrum uerbum fécit neque id
aegré tulit.
- SI.** Át nunc faciet, néque, ut opinor, sine tuo magnó
malo.
- DA.** Id uóluit, nos sic néc opinantis dúci falso gaúdio,
10 Sperántis iam amotó metu, interea óscitantis óp-
primi, *sur, rite* 181
Vt ne ésset spatium cógitandi ad dísturbandas núp-
tias:
- Astúte. **SI.** Carnuféx quae loquitur? **DA.** Érus est,
neque prouíderam.
- SI.** Daue. **DA.** Hém, quid est? **SI.** Eñó dum ad me. **DA.**
Quid hic uolt? **SI.** Quid ais?
DA. Qua de ré? **SI.** Rogas?
- Meum gnátum rumor ést amare. **DA.** Id pópulus cu-
rat scilicet. 185

SI. Hocine agis an non? DA. Égo uero istac. SI. Séd 15
nunc ea me exquirere,

Iniqui patris est: nám quod antehac fécit, nil ad me
áttinet.

Dum témpus ad eam rém tulit, sini ánimum ut ex-
plerét suom:

Nunc híc dies aliam uitam defert, álios mores póstulat.
Dehinc póstulo siue aéquomst te oro, Dáue, ut re-
deat iam ín uiam. 190

DA. Hoc quíd sit? SI. Omnes, qui amant, grauitér sibi 20
dari uxorém ferunt.

DA. Ita álunt. SI. Tum siquis magistrum cépit ad eam
rem ínprobum,

na aperte Ipsum ánimum aegrotum ad déteriore[m] pártem ple-
rumque ádplicat.

DA. Non hércle intellegó. SI. Non? hem. DA. Non: Dá-
uos sum, non Oédipus.

SI. Nempe érgo aperte uis quae restant mé loqui? DA.
Sané quidem. 195

SI. Si sénsero hodie quícquam in his te núptiis 25
Falláciae conári, quo fiánt minus,
Aut uélle in ea re osténdi, quam sis cállidus:
Verbéribus caesum te ín pistrinum, Dáue, dedam us-
que ád necem.

Ea lége atque omine, út, si te inde exémerim, ego
pro té molam. 200

Quid, hoc intellextin? án non dum etiam ne hoc sc
quidem? DA. Immo cállide:

Ita apérte ipsam rem módo locutus, níl circum itione
úsus es.

SI. Vbius facilius pássus sim quam in hác re me de-
lúdiar. 2

Quae sese in ignem incere uoluit, prohibui: 140

Seruauí.' honesta oratio. So. Recte putas:

115 Nam si illum obiurges, uitae qui auxiliúm tulit,
Quid facias illi, qui dedit damnum aut malum?

Si. Venit Chremes postridie ad me clamitans:

Indignum facinus: comperisse, Pamphilum 145

Pro uxore habere hanc peregrinam. ego illud sedulo

120 Negare factum. ille instat factum. denique

Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam

Negat daturum. So. Non tu ibi gnatum? Si. Ne

haec quidem

Satis uemens causa ad obiurgandum. So. Qui

cedo? 150

Si. Tute ipse his rebus finem praescripti, pater:

125 Prope adest, quom alieno more uiuendumst mihi.

Sine nunc meo me uiuere interea modo.'

So. Qui igitur relictus est obiurgandi locus?

Si. Si propter amorem uxorem nolet ducere. 155

Ea primum ab illo animaduortenda iniuriast.

130 Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias

Vera obiurgandi causa sit, si denegat:

Simul sceleratus Daos siquid consili

Habet, ut consumat nunc, quom nil obsint doli: 160/

Quem ego credo manibus pedibusque obnixè omnia

Facturum: magis id adeo, mihi ut incommodet,

Quam ut obsequatur gnato. So. Quapropter? Si.

Rogas?

Mala mens, malus animus. quem quidem ego si sen-

sero . .

Sed quid opust uerbis? sin eueniat, quod uolo, 165

In Pamphilo ut nil sit morae: restat Chremes,

140 Qui mi exorandus est: et spero confore.

Nunc tuómst officium, has béne ut adsimules núp-
tias:

Pertérrefacias Dáuom: obserues ffilium,
Quid agát, quid cum illo cónsili captét. So. Sat
est: 170

Curábo: eamus núncliam intro. Si. I praé, sequor.

ACTVS II.

SIMO. DAVOS.

- 2 **SI.** Non dúbiumst, quin uxórem nolit fílius:
Ita Dáuom modo timére sensi, ubi núptias
Futúras esse audíuit. sed ipse exít foras.
- DA.** Mirábar, hoc si sic abiret: ét eri semper lénitas
6 Verébar quorsum euáderet: 176
Qui póstquam audierat nón datum iri fílio uxorem
suo,
Númquam quoiquam nóstrum uerbum fécit neque id
aegré tulit.
- SI.** Át nunc faciet, néque, ut opinor, sine tuo magnó
malo.
- DA.** Id uóluit, nos sic nec opinantis dúci falso gaúdio,
10 Sperántis iam amotó metu, interea óscitantis óp-
primi, *auri ruit* 181
Vt ne ésset spatium cógitandi ad dísturbandas núp-
tias:
- Astúte. **SI.** Carnuféx quae loquitur? **DA.** Érus est,
neque prouíderam.
- SI.** Daue. **DA.** Hém, quid est? **SI.** Eño dum ad me. **DA.**
Quid hic uolt? **SI.** Quíd aís?
DA. Qua de ré? **SI.** Rogas?
Meum gnátum rumor ést amare. **DA.** Id pópulus cu-
rat scílicet. 185

SI. Hoc íne agis an non? DA. Égo uero istuc. SI. Séd 15
nunc ea me exquirere,

Iníqui patris est: nám quod antehac fécit, nil ad me
átinet.

Dum témpus ad eam rém tulit, sini ánimum ut ex-
plerét suom:

Nunc híc dies aliam ústam defert, álios mores póstulat.
Dehinc póstulo siue aéquomst te oro, Dáue, ut re-
deat iam ín uiam. 190

DA. Hoc quíd sit? SI. Omnes, quí amant, grauitér síbi 20
dari uxorém ferunt.

DA. Ita áiunt. SI. Tum síquis magistrum cépit ad eam
rem ínprobum,

ma aperte Ipsum ánimum aegrotum ad déteriorem pártem ple-
rumque ádplicat.

DA. Non hércle intellegó. SI. Non? hem. DA. Non: Dá-
uos sum, non Oédipus.

SI. Nempe érgo aperte uís quae restant mé loquí? DA.
Sané quidem. 195

SI. Si sénséro hodie quícquam in his te núptiis 25
Falláciae conári, quo fiánt minus,
Aut uélle in ea re osténdi, quam sis cállidus:
Verbéribus caesum te ín pistrinum, Dáue, dedam us-
que ád necem.

Ea lége atque omine, út, si te inde exémerim, ego
pro té molam. 200

Quid, hoc intellextin? án non dum etiam ne hoc sc
quidem? DA. Immo cállide:

Ita apérte ipsam rem módo locutus, níl circum itione
úsus es.

SI. Vbiús fácilis pássus sim quam in hác re me de-
lúdiér. 2

harbarus

DA. Bona uérba, quaeso. Si Inrídes? nil me fallis. edicó
tibi,

Ne témere facias: néque tu haud dices tibi non prae-
dictúm. caue. 205

13 DA. Enim aéro; Daue, nil locist signítiae neque socór-
diae,

Quantum intellexi módo senis senténciam de nuptiis:
Quae si non astu prouidentur, me aut erum pessúm
dabunt.

Nec quíd agam certumst: Pámphilumne adiútem an
auscultém seni.

5 Si illúm relinquo, eius uítuae timeo: sía opitulor,
huíus minas, 210

Quoi uérba dare difficilest: primam iam de amore
hoc cómpert:

Me infénsus seruat, néquam faciam in nuptiis fallá-
ciam.

Si sénserit aut sí *quam* lubitum fuerit causam cé-
perit,

Quo ture quaque iniúria praecipitem in pistrinúm
dabit! 214

P find¹⁰

Ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Andria,

Si ista úxor siue amícast, grauida e Pámphilost.

Audíreque eorumst óperae pretium audáciam:

Nam incéptiost améntium, haud amántium:

Quidquid peperisset, décreuerunt tollere:

5 Et frígunt quandam inté se nunc falláciam, 220

Ciuem Átticam esse hanc. fúit olim *hinc* quidám
senex

Mercátor: nauem is frégit apud Andrum insulam:

Is óbiit mortem, ibi tum hanc eictam Chrysidis.

Patrém recepisse orbam, paruam. fabulae.

[Mihi quidem hercle non fit ueri simile; atque ipsis 20
commentum placet.] 225

Sed Mýsis ab ea egréditur. at ego hinc me ad
forum,

Vtí conueniam Pámphilum, ne páter imprudentem
ópprimat.

M Y S I S.

Aúdiui, Archilís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes. 14
Sáne pol illa témulentast mília et temerária

Néc satis digna, quof committas primo partu mili-
erem: 230

Támen eam adducam? Inportunítatem spectate áni-
culae:

Quía compotrix éius est. dí, dáte facultatem ób- 5
seco

Huíc pariundí atque illi in aliis pótius peecandí
locum.

Sed quíd nam Pamphilum éxanimatum uideo? ue-
reor quíd slet.

ait. Oppériar, ut sciám numquid nam haec túrba tris-
titiae ádferat. 235

P A M P H I L V S. M Y S I S.

PA. Hocinést humanum factú aut inceptu? hócineſt of- 15
ficiúm patris?

MY. Quid illud est? PA. Pro deúm fidem, quid est, si
hóc non contuméliast?

Vxórem decrexát dare sese mi hódie: nonne opórtuit
Praescísse me ante? nónne prius comunicatum opór-
tuit?

- 5 **My.** Miserám me, quod uerbum aúdio? 240
- PA.** Quid? Chremes, qui dénegarat sé commissurúm
mihi
- Gnátam suam uxorem, id mutauit, quía me inmu-
tatúm uidet?
- Itane óbstinate dát operam, ut me a Glýcerio mi-
serum ábstrahat?
- Quod sí fit, pereó fúnditus.
- 10 **Adeon** hominem esse inuenustum aut infelicem quém-
quam, ut ego sum! 245
- Pró deum atque hominúm fidem!
- Núllon ego Chremétis pacto adfínitatem ecfúgere
potero?
- Quót modis contéptus, spretus! fácta, transacta
ómnia. hem,
- Répudiatus répetor: quam obrem? nísi sí id est,
quod súspicor:
- 15 **Áliquid** monstri alúnt: ea quoniam némini obtrudí
potest, 250
- Ítur ad me. **My.** Orátio hacc me míseram exanima-
uít metu.
- PA.** Nam quíd ego dicam dé patre? ah
Tantámne rem tam néglegenter ágere! praeteriéns
modo .
- Mi apúd forum 'uxor tibi ducendast, Pámphile, ho-
die' inquit, 'para:
- 20 **Abí domum.**' id mihi úisust dicere 'ábí cito ac sus-
pénde te.' 255
- Óbstipui: censén me uerbum pótuísse ullum pró-
loqui?
- Áút causam ullam, inéptam saltem fálsam iniquam?
obmútui.

Quód si ego rescuíssem id prius, quid fácerem, si-
quis mé roget:

Áliquid facerem, ut hóc ne facerem. séd nunc quid
primum éxequar?

Tót me impediunt cúrae, quae meum ánimus di- 25
uorsé trahunt: 260

Amor, mísericordia húius, nuptiárum sollicitátio,
'Tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus animost
úsque adhuc

Quae meó quomque animo líbitumst facere. eíne
égo ut aduorsar? eí mihi.

Incértumst quid agam. Mx. Mísera timeo 'incertum'
hoc quorsum áccidat.

Sed nunc peropus est, aut hunc cum ipsa aut de 30
illa me aduorsum hunc loqui.

Dum in dúbiost animus, paúlo momento huc uel il-
luc inpéllitur. 266

PA Quis hic lóquitur? Mysis, salue. Mx. O salue, Pámphi-
le. PA. Quid agít? Mx. Rogas?

Labórat e dolóre, atque ex hoc mísera sollicitást,
diem

Quia ólim in hunc sunt cóstitutae nuptiae. tum au-
tem hóc timet, 269

Ne déseras se. PA. Hem, egone ístuc conarí queam? 35

Egon própter me illam decipi míserám sinam,

Quae míhi suom ánimus atque ómnem uitam crédidit,

Quam ego ánimus egregie cáram pro uxore hábuerim?

Bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam

Coáctum egestate íngenium inmutárier? 275 40

Non fáciam. Mx. Haud uerear, si ín te sit soló situm:

Sed ut uím queas ferre. PA. Ádeon me ignauóm
putas,

- Adeón porro ingratum aut inhumanum aut ferum,
 Vt neque me consuetudo neque amor neque pudor
 45 Commoveat neque commoveat, ut servem fidem? 280
- My.** Vnum hoc scio, esse meritam, ut memor essés sui.
- PA.** Memor éssém? o Mysis Mýsis, etiam núnc mihi
 Scripta illa dicta súnť in animo Chrýsidis
 De Glycerio. iam férme moriens mé uocat:
 50 Accéssi: uos semótæ. nos soli: incipit 285
 ‘Mi Pámphile, huius fórnam atque aetatém uides:
 Nec clám te est, quam illi utraéque res nunc útiles
 Et ad pudicitiam ét ad rem tutandám sient.
 Quod égo per hanc te dextram oro et geniúm tuom,
 55 Per tuám fidem perque húius solitudinem 290
 Te obtéstor, ne abs te hanc ségregeš neu déseras.
 Si te in germani frátris dilexí loco
 Siue haéc te solum sémper fecít máximi
 Seu tibi morigera fúit in rebus ómnibus,
 60 Te istí uirum do, amicum tutorém patrem: 295
 Bona nóstra haec tibi permíto et tuæ mandó fide.’
 Hanc mi in manum dat: mórs continuo ipsam óc-
 cupat.
- Accépi: acceptam séruabo. **My.** Ita speró quídem.
- PA.** Sed quór tu abis ab illa? **My.** Óbstertricem arcéssó.
- PA.** Propera. atque aúdin?
- 85 Verbum únum caue de núptiis, ne ad mórbum hoc
 etiam. **My.** Téneo. 300

ACTVS III.

CHARINVS. BYRRIA. PAMPHILVS.

CH. Quid ais, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie nup- II 1
tum? BY. Sic est.

CH. Qui scís? BY. Apud forúm modo e Dauo aúdiui. CH.
Ei miseró mihi.

Vt ánimus in spe atque in timore usque ántehac
attentús fuit,

Ita, póstquam adempta spés est, lassus cura confec-
tús stupet.

BY. Quæso edepol, Charine, quoniam nón potest id fieri 5
quod uis, 305

Id uelis quod póssit. CH. Nil uolo áliud nisi Philú-
menam. BY. Ah,

Quánto satius te id dare operam, qui istum ame-
rem ex ánimo amoneas,

Quam id loqui, quo mágis lubidó frústra incenda-
túr tua.

CH. Facile ómnes, quom ualémus, recta cónsilia aegro-
tis damus.

Tu si híc sis, aliter séntias. BY. Age age, út iubet. 10

CH. Sed Pámphilum 310

Video. ómnia experiri certumst prius quam pereó.

BY. Quid híc agit?

CH. Ipsum hñnc orabo, hñnc supplicabo, amórem hñnc
narrabó meum:

Credo inpetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodát
dies:

Intérea fiet aliquid, spero. BY. Id 'aliquid' nil est
CH. Býrria,

15 Quid tibi uidetur? ádeon ad eum? BY. Quid ni? si
nil inpetres, 315

X Vt te árbitreter sibi paratum moéchum, si illam
dúxerit.

CH. Ábin hinc in malám rem cum suspítione istác, scelus?

PA. Charinum uideo. salue. CH. O salue, Pámphile:

Ád te aduenio spém salutem cónsilium auxilium éx-
petens.

20 PA. Néque pol consilí locum habeo néque ad auxilium
cópíam. 320

Séd istuc quid namst? CH. Hódie uxorem dúcis?

PA. Aiunt. CH. Pámphile,

Si id facis, hodié postremum mé uides. PA. Quid
ita? CH. Eí mihi,

Véreor dicere: huíc dic quaeso, Býrria. BY. Ego
dicám. PA. Quid est?

BY. Spónsam hic tuam amat. PA. Né iste haud mecum
séntit. eho dum dic mihi:

25 Númquid nam ampliús tibi cum illa fuít, Charine?

CH. Ah, Pámphile, 325

Níl. PA. Quam uellem! CH. Núnc te per amicitiam
et per amorem óbsecro,

Príncipio ut ne dúcas. PA. Dabo equidem óperam.

CH. Sed si id nón potest

Aút tibi nuptiae haéc sunt cordi, PA. Córdi? CH.
saltem aliquót dies

Prófer, dum proficiscor aliquo, né uideam? PA. Audi
núnciam.

Égo, Charine, ne útiquam officium liberi esse ho- 30
minis puto, 330

Quom is nil mereat, póstulare id grátiae adponí
sibi.

Núptias ecfúgere ego istas málo quam tu apíscier.

CH. Réddidisti animúm. PA. Nunc siquid pótes aut tu
aut hic Býrria,

Fácite fingite inuenite effícite qui detúr tibi:

Égo id agam, mihi qui ne detur. CH. Sát hábeo. 35

PA. Dauom óptume 335

Vídeo, quouis consílio fretus sum. CH. Át tu hercle
haud quicquám mihi,

Nísi ea quae nil ópus sunt sciri. fúgin hinc? BY.
Ego uero ac lubens.

DAVOS. CHARINVS. PAMPHILVS.

DA. Dí boni, boni quid porto? séd ubi inueniam Pám- II 2
philum,

Út metum in quo núnc est adimam atque épleam
animum gaúdio?

CH. Laétus est nesció quid. PA. Nil est: nón dum haec
resciuit mala. 340

DA. Quem égo núnc credo, sí iam audierit sibi paratas
núptias,

CH. Aúdin tu illum? DA. tóto me oppido éxanimatum s
quaérere.

Séd ubi quaeram aut quó núnc primum inténdam?

CH. Cessas ádloqui?

DA. Hábeo. PA. Daue, adés, resiste. DA. Quis homost,
qui me . . ? o Pámphile,

Te ípsam quaero. eugaé Charine: ambo ópportune:
uós uolo. 345

PA. Dáue, perii. DA. Quín tu hoc audi. PA. Intérii. DA.
Quid timeás scio.

10 CH. Méa quidem hercle certe in dubio uítast. DA. Et
quid tú, scio.

PA. Nuptiae mi DA. Etsi scio? PA. hodie. DA. Obtundis,
tam etsi intéllego?

Íd paues, ne dúcas tu illam: tu autem, ut ducas.

CH. Réu tenes.

PA. Istuc ipsum. DA. Atqui istuc ipsum níl periclist: mé
uide. 350

PA. Óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm
meta. DA. Hem,

15 Líbero; uxorem tibi non dat iam Chremes. PA. Qui
scís? DA. Scio.

Túos pater modo *híc* me prendit: aít tibi uxorem
dare

Hódie, item alia múlta, quae nunc non est narrandí
locus.

Cóntinuo ad te próperans percurro ad foram, ut di-
cám tibi haec. 355

Vbi te non inuenio, ibi ascendo in quendam excel-
súm locum.

20 Círcumspicío; nusquam. forte ibi huius uideo Býr-
riam;

Rógo: negat uidisse. mihi moléstum. quid agam có-
gito.

Rédeunt interea ex ipsa re mi incidit suspitio 'hem, *from the fact of the case*

Paululum obsoni: ipsus tristis: de inproviso nuptiae:
Nón cohaerent? PA. Quorsum nam istuc? DA. Égo

me continuo ad Chremem. 361

24 Quom sílo aduenis, solitudo ante ostium; iam id
gaúdeo.

CH. Récte dicis. PA. Pérge. DA. Maneo: intérea intro
ire néminem

Vídeo, exire néminem: matrónam nullam in aédibus,
Níl ornati, níl tumulti: accessi: intro aspexí. PA.

Scio: 365

Mágnum signum. DA. Núm uidentur cónuenire haec
núptiis?

PA. Nón opinor, Dáue. DA. 'Opinor' nárras? non recte so
accipis.

Cérta res est. étiam puerum inde ábiens conuent
Chremi:

Hólera et pisciculós minutos férre obolo in cenám
seni.

CH. Liberatus sum hódie, Daue, túa opera. DA. Ac nul-
lús quidem. 370

CH. Quid ita? nempe huic prórsus illam nón dat. DA.
Ridiculúm caput,

Quási *necessus* sít, si huic non dat, té illam uxo- 35
rem dácere:

Nisi uides, nisi sénis amicos óras, ambis. CH. Béne
mones:

Íbo, etsi hercle saépe iam me spés haec frustratást.
uale.

PA. Quid igitur sibi uólt pater? quor símulat? DA. Ego II 3
dicám tibi. 375

Si íd suscenseát nunc, quia non détt tibi uxorem
Chremes,

Príus quam tuom ut sese hábeat animum ad núptias
perspéxerit: *tu tunc*

Ípsus sibi esse iníurius uideátur, neque id iníuria.
Séd si tu negáris ducere, íbi culpam in te trás- 5
feret:

Túm illae turbae fient. PA. Quiduis pátiar. DA.
Pater est, Pámphile. 380

Difficilest. tum haec sólast mulier. díctum ac fac-
tum inuénierit

Áliquam causam, quam óbrem eíciat óppido. PA.
Eíciát? DA. Cito.

PA. Cédo igitur quid fáciam, Daue? DA. Díc te ductu-
rum. PA. Héu. DA. Quid est?

10 PA. Egon dícam? DA. Quor non? PA. Númquam faciam
DA. Né nega.

PA. Suadére noli. DA. Ex eá re quid fiát, uide. 387

PA. Vt ab illa excludar, húc concludar. DA. Nón itast

Nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
'Ducás uolo hodie uxórem': tu 'ducam' inquires:

15 Cedo quíd iurgabit técum? hic reddes ómnia,
Quae núnc sunt certa ei cónsilia, incerta út sient,
Sine omní periclo: nam hóc haud dubiumst, quín
Chremes 391

Tibi nón det gnatam. néc tu ea causa mínueris

Haec quae facis, ne is mútet suam senténtiam.

20 Patrí dic uelle: ut, quóm uelit, tibi iúre irasci nón
queat.

Nam quód tu speres, própulsabo fáciie. uxorem his
móribus 395

* * * * *

Dabit némo. inueniet inopem potius, quám te cor-
rumpí sinat.

Sed sí te aequo animo férre accipiet, néglegentem
féceris:

Alia ótiosus quaeret: interea áliquid acciderít boni.

25 PA. Itan crédís? DA. Haud dubium íd quidemst. PA. Vide
quó me inducas. DA. Quín taces

PA. Dicám. puerum autem né resciscat mñhi esse ex illa
caútios: 400

Nam póllicitus sum súsepturum. DA. O fácinus au-
dax. PA. Hánc fidem

Sibi me óbsecrauit, quí se sciret nón deserturum,
út darem.

DA. Curábitur. sed páter adest. caue té esse tristem sén-
tiat.

SIMO. DAVOS. PAMPHILVS.

SI. Reuísio quid agant aut quíd captent cónsili. II 4

DA. Hic núnc non dubitat, quín te ducturúm neges. 405
Venít meditatus álicunde ex soló loco:

Orátionem spérat inuenísse se,

liber comu Qui differat te: proín tu fac apud te út sies. 1

PA. Modo ut póssim, Daue. DA. Créde inquam hoc mihi,
Pámphile,

Numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem 410
Vnum ésse uerbum, sí te dices dúcere.

BYRRIA. SIMO. DAVOS. PAMPHILVS.

BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum II 5
Hódie óbseruare, quíd ageret de núptiis.

[Scirem: id propterea nunc hunc uenientem sequor.]
Ipsum ádeo praesto uídeo cum Dauo: hóc agam. 415

SI. Vtrúmque adesse uídeo. DA. Hem, serua. SI. Pám- 5
phile.

DA. Quasi de inprouiso réspice ad eum. PA. Ehém
pater.

DA. Probe. SI. Hódie uxorem dúcas, ut dixí, uolo.

BY. Nunc nóstrae timeo párti, quíd hic respóndeat.

PA. Neque istic neque alibi tibi erit usquam in mé mora.

BY. Hem.

420

10 DA. Obmútauit. BY. Quid dixit? SI. Facis ut té decet,
Quom istúe quod postulo impetro cum grátia.

BY. Sum uéras? erus, quantum aúdio, uxore éxcedit.

SI. I núnciam intro, ne in mora, quom opus sít, sies.

PA. Eó. BY. Nullane in ré esse quolquam hominí fidem!

15 Verum illud uerbumst, uólgo quod dici solet, 426
Omnis sibi malle mélius esse quam álteri.

Ego illam ubi: uirginem formá bona

Memini uidere: quo aéquior sum Pámphilo,

Si sé illam in somnis quam illum amplecti máluit.

20 Renúntiabo, ut pro hóc malo mihi déet malum. 431

116 DA. Hic núnc me credit álquam sibi falláciam

Portáre et ea me hic réstitisse grátia.

SI. Quid, Dáue, narrat? DA. Aéque quicquam núnc
quidem.

SI. Nilne? hé. DA. Nil prorsus. SI. Atqui expecta-
bám quidem. 435

5 DA. Praetér spem euenit: séntio: hoc male habét uirum.

SI. Potin és mihi uerum dícere? DA. Nil fácius.

SI. Num illí molestae quídpian haec sunt núptiae
Huiúsce propter ónsuetudinem hóspitae?

DA. Nil hércle: aut, si adeo, bíduist aut trídai 440

10 Haec sólicitudo: nósti? deinde désinet.

Etenim ípaus secum eám rem reputauit uia. *quidam...*

SI. Landó. DA. Dum licitumst éi dumque aetás tulit,

Amáuit: tum id clam: cáuit, ne umquam infámiae

Ea rés sibi esset, út uirum fortém decet: 445

15 Nunc úxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulit.

SI. Subtristis uisus ést esse aliquantám mihi.

DA. Nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.

SI. Quid nāms? DA. Puerilest. SI. Quid id est? DA.

Nil. SI. Quin dīo, quid est?

DA. Ait nīmiam parce fācere sumptum. SI. Mēne? DA. Te.

'Vix' inquit 'drachumis est obsonatūm decem: 451 20

Num filio vidētur uxorem dare?

Quem? inquit 'nocabo ad cēnam meorum aequalium

Potissimum nunc?' et, quod dicendum hic siet, ✓

Tu quōque per parce nīmiam. non laudō. SI. Tace:

DA Commōi. SI. ego istaec recte ut fiant uidero. 456 25

Quid nam hōc est rei? quid hic uolt ueteratōr sibi?

Nam si hic maliat quicquam, hēm illic est huic rei

caput.

MYSIS. SIMO. DAVOS. LESBIA. GLYCERIVM.

MY. Ita pōl quidem res est, ut tu dixi, Leābia: III 1

/ Fidēlem haud ferme mūlleri inueniās uirum. / 460

SI. Ab Andriast ancilla haec. DA. Quid narrās? SI.

Itast.

MY. Sed hic Pāmphilus. SI. Quid dicit? MY. firmatū

fidem. SI. Hem.

DA. Vtīnam aut hic surdus aut haec muta facta sit. 5

MY. Nam quōd peperisset, iūssit tolli. SI. O Iūppiter,

Quid ego audio? actumst, siquidem haec uera praē-

dicat. 465

LE. Bonum ingēnium narras adolescentis, MY. Optimum.

Sed sequere me intro, ne in mora illi sis. LE.

Sequor.

DA. Quod rémedium nunc huic malo inueniām? SI. Quid 10

hoc?

Adeon est demens? ex peregrina? iam scio: ah

Vix tandem sensi stolidus. DA. Quid hic sensisse

sit? 470

- St.** Haec primum adfertur iam mi ab hoc fallacia:
Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant.
- 15 **Gl.** Iunó Lucina, fēr opem, serua me, obsecro.
- St.** Hui, tam cito? ridiculum: postquam ante ostium
Me auduit stare, adproperat. non sat comode 475
Diuisa sunt temporibus tibi, Daue, haec. **Da.** Mi-
hin?
- St.** Num inmemores discipuli? **Da.** Ego quid narres
nescio.
- 20 **St.** Hic inparatum me si in ueris nuptiis
Adortus esset, quos mihi ludos redderet?
Nunc huius periculo fit, ego in portu nauigo. 480

LEBBIA. SIMO. DAVOS.

- III 2 **Le.** Adhuc, Archilis, quae adsolent quaeque oportet
Signa esse ad salutem, omnia huic esse uideo.
Nunc primum fac ista ut lauet: poste deinde,
Quod iussi ei dari bibere et quantum inperauī,
5 **Date:** mox ego huc reuortor. 485
Per ecastor scitus puer est natus Pamphilo.
Deos quaeso ut sit superstes, quandoquidem ipsest
ingenio bono,
Quomque huic ueritust optumae adulescenti facere
iniuriam.
- St.** Vel hoc quis non credat, qui te norit, abs te esse
ortum? **Da.** Quid nam id est?
- 10 **St.** Non inperabat coram, quid facto esset opus puer-
perae: 490
Sed postquam egressast, illis quae sunt intus cla-
mat de uia.
O Daue, itan contemnor abs te? aut itane tandem
idoneus

Tibi uídeor esse, quém tam aperte fállere incipiás
dolis?

Saltem accurate, ut métui uidear céрте, si rescí-
uerim.

DA. Certe hércle nunc hic se ípsus fallit, haúd ego. SI. 15

Edixí tibi, 495

Intérminatus súm, ne faceres: núm ueritu's? quid
ré tulit?

Credón tibi hoc nunc, péperisse hanc e Pámphilo?

DA. Teneó quid erret, ét quid agam habeo. SI. Quid
taces?

DA. Quid crédas? quasi non tibi renuntiáta sint haec sic
fore.

SI. Mihin quisquam? DA. Eho an tute íntellexti hoc 20
ádsimulari? SI. Inrídeor. 500

DA. Renúntiatumst: nám qui tibi istaec incidit suspítio?

SI. Qui? quía te noram. DA. Quási tu dicas, fáctum id
consilió meo.

SI. Certe énim scio. DA. Non sátis me pernosti étiam,
qualis sím, Simo.

SI. Egon té? DA. Sed siquid tibi narrare occépi, con-
tinuó dari

Tibi uérba censes fálsó: itaque hércle níl iam mut- 25
tire aúdeo. 505

SI. Hoc égo scio unum, néminem peperísse hic. DA.
Intelléxti.

Sed níllo setiús mox puerum huc déferent ante
óstium.

Id égo iam nunc tibi, ére, reñqntió futurum, ut sís
sciens,

Ne tu hóc posterius dicas Dauí fáctum consilio aút
dolis:

TERENTIUS.

3

30 Prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amo-
tam uolo. 510

Si. Unde id scis? DA. Audui et credo: multa concu-
runt simul,

Qui coniecturam hanc nunc facio. iam primum haec
se e Pamphilo

Gravidam dixit esse: inuentumst falsum. nunc, post-
quam uidet

Nuptias domi adparari, missast ancilla slico

35 Obstetricem arcessitum ad eam et puerum ut ad-
ferreret simul. 515

[Hoc nisi fit, puerum ut tu uideas, nihil mouentur
nuptiae.]

Si. Quid ais? quom intellexeras
Id consilium capere, quor non dixti extemplo Pam-
philo?

DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit nisi ego? nam om-
nes nos quidem

40 Scimus, hanc quam misere amarit. nunc sibi uxo-
rem expetit. 520

Postremo id mihi da negoti: tu tamen idem has
nuptias

Perge facere ita ut facis: et id spero adiuturos deos.

Si. Immo abi intro: ibi me opperire et quod parato
opus est para.

Non inpulit me, haec nunc omnino ut crederem.

45 Atqui hauscio an quae dixit sint uera omnia, 525

Sed parui pendo: illud mihi multo maximumst,
Quod mihi pollicitust ipsus gnatus. nunc Chremem

Conueniam: orabo gnato uxorem: id si inpetro,

Quid alias malim quam hodie has fieri nuptias?

50 Nam gnatus quod pollicitust, haud dubiumst mihi,

Si nólit, quin eum mérito possim cógere. 531
 Atque ádeo in ipso témpore eccum ipsum óbuiam.

SIMO. CHREMES.

- SI. Iubeó Chremetem. CH. O te ípsum quaerebam. SI. III 3
 Ét ego te. CH. Optato áduenis.
 Aliquót me adierunt, éx te auditum qui abant, ho-
 die núbere
 Meam filiam tuo gnáto: id uiso tún an illi insá-
 niant. 535
- SI. Auscúlta paucis: ét quid te ego uelim ét tu quod
 quaerís scies.
- CH. Auscúlto: loquere quíd uelis. 5
- SI. Per té deos oro et nóstram amicitíam, Chremes,
 Quae incépta a paruis cum aétate adcreuít simul,
 Perque únicam tuám gnatam et gnatúm meum, 540
 Quolus tibi potestas súmma seruandí datur,
 Ut me ádiuues in hác re, atque ita uti núptiae 10
 Fueránt futurae, fiant. CH. Ah, ne me óbseca:
 Quasi hóc te orando a me ímpetrare opórteat.
 Alium ésse censes núnc me atque olim quóm dabam?
 Si in rémst utrique ut fiant, arcessí iube. 546
 Sed si éx ea re plús malist quam cómmodi 15
 Vtrique, id oro te ín commune ut cónsulas,
 Quasi illa tua sit Pámphilique ego sím pater.
- SI. Immo ita uolo itaque póstulo ut fiát, Chremes: 550
 Neque póstulem abs te, ni ipsa res moneát. CH.
 Quid est?
- SI. Iraé sunt inter Glycerium et gnatum. CH. Aúdio. 20
- SI. Ita mágnae, ut sperem pósse auelli. CH. Fábulae.
- SI. Profécto sic est. CH. Sic hercle ut dicám tibi:
 Amántium irae amóris integrátlost. 556

- SI. Hem, id te óro ut ante eámus. dum tempús datur,
 25 Dumque eius lubido oclúsast contuméliis,
 Prius quam hárum scelera et lácrumae confictæ
 dolis
 Reddúcut animum aegrótum ad misericórdiam,
 Vxórem demus. spéro consuetúdi- 560
 Cóniúgio liberáli deuinetúm, Chremes,
 30 Dein fáci- le ex illis sese emersurúm malis.
 CH. Tibi ita hóc uidetur: at ego non posse árbitor
 Neque illum hánc perpetuo habére neque me pér-
 peti.
 SI. Qui scís ergo istuc, nisi periculum féceris? 565
 CH. At istuc periculum in filia fieri grauest.
 35 SI. Nempe incommóditas dénique huc omnis redit,
 Si eueniat, quod di próhibeant, discéssio.
 At sí corrigitur, quót commoditatés uide:
 Principio amico filium restítueris, 570
 Tibi génerum firmum et filiae inueniés uirum.
 40 CH. Quid istuc? si ita istuc ánimum induxti esse útile,
 Noló tibi ullum cómodum in me cláudier.
 SI. Meritó te semper máximi fecí, Chremes.
 CH. Sed quíd ais? SI. Quid? CH. Qui scís eos nunc dí-
 cordare inté- se? 575
 SI. Ipsús mihi Dauos, qui intumust eorúm consiliis,
 dixit:
 45 Et is mihi suadet nuptias quantúm queam ut ma-
 túrem.
 Num censes faceret, filium nisi scíret eadem haec
 uéllé?
 Tute ádeo iam eius uerba audies. heus, euocate
 huc Dáuom.
 Atque éccum: uideo ipsúm foras exíre.

DAVOS. SIMO. CREMENS.

DA. Ad te ibam. SI. Quid

DA. Quor uxor non arcéssitur? iam aduésperascit. SI. 581
 Aúdin?

Ego dúdum non nil uéritus sum, Daue, ábs te, ne
 facerés idem,

Quod uólgu seruorúm solet, dolís ut me delúderes,
 Proptérea quod amat filius. DA. Egon ístuc face- 5
 rem? SI. Crédidi:

Idque ádeo metuens uós celauí, quód nunc dicam.
 DA. Quid? SI. Scies: 585

Nam própemodum habeo iám fidem. DA. Tandém
 cognosti qui siem?

SI. Non fúerant nuptiáe futurae. DA. Quid? non? SI.
 X Sed ea grátia

Simuláui, uos ut pértemptarem. DA. Quid ais? SI.
 Sic res ést. DA. Vide:

Numquam ístuc quiuí ego íntellegere. uáh consilium 10
 cállidum.

SI. Hoc aúdi: ut hinc te intro íre iussi, oppórtune hic
 fit mi óbuiam. DA. Hem, 590
 Num nám perimus? SI. Nárró huic, quae tu dúdum
 narrastí mihi.

DA. Quid nam aúdió? SI. Gnatam út det oro, uixque id
 exoro. DA. Óccidi. SI. Hem,
 Quid díxistí? DA. Optume ínquam factum. SI. Núnc
 per hunc nullást mora.

CH. Domúm modo ibo, ut ádparetur dícam, atque huc 15
 renúntio.

SI. Nunc te óro, Daue, quóniam solus mi éffecistí has
 núptias, 595

30 Prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amo-
tam uolo. 510

SI. Unde id scis? DA. Audui et credo: multa concu-
runt simul,

Qui coniecturam hanc nunc facio. iam primum haec
se e Pamphilo

Gravidam dixit esse: inuentumst falsum. nunc, post-
quam uidet

Nuptias domi adparari, missast ancilla flico

35 Obstetricem accessitum ad eam et puerum ut ad-
ferreret simul. 515

[Hoc nisi fit, puerum ut tu uideas, nihil mouentur
nuptiae.]

SI. Quid ais? quom intellexeras
Id consilium capere, quor non dixti extemplo Pam-
philo?

DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit nisi ego? nam om-
nes nos quidem

40 Scimus, hanc quam misere amarit. nunc sibi uxo-
rem expetit. 520

Postremo id mihi da negoti: tu tamen idem has
nuptias

Perge facere ita ut facis: et id spero adiuturos deos.

SI. Immo abi intro: ibi me operire et quod parato
opus est para.

Non inpulit me, haec nunc omnino ut crederem.

45 Atqui hauscio an quae dixit sint uera omnia, 525

Sed parui pendo: illud mihi multo maxumumst,
Quod mihi pollicitust ipse gnatus. nunc Chremem
Conueniam: orabo gnato uxorem: id si inpetro,
Quid alius malim quam hodie has fieri nuptias?

50 Nam gnatus quod pollicitust, haud dubiumst mihi,

Si nólit, quin eum mérito possim cógere. 531
 Atque ádeo in ipso témpore eccum ipsum óbuam.

SIMO. CHREMES.

SI. Iubeó Chremetem. CH. O te ípsum quaerebam. SI. III 3
 Ét ego te. CH. Optato áduenis.

Aliquót me adierunt, éx te auditum qui asbant, ho-
 die núbere

Meam fíliam tuo gnáto: id uiso tún an illi insá-
 niant. 535

SI. Auscúlta paucis: ét quid te ego uelim ét tu quod
 quaerís scies.

CH. Auscúlto: loquere quíd uelis. 5

SI. Per té deos oro et nóstram amicitíam, Chremes,
 Quae incépta a paruis cum aétate adcreuít simul,
 Perque únicam tuám gnatam et gnatúm meum, 540
 Quoíus tibi potestas súmma seruandí datur,
 Ut me ádiuues in hác re, atque ita uti núptiae 10
 Fueránt futurae, fiant. CH. Ah, ne me óbsecre:
 Quasi hóc te orando a me ímpetrare opórteat.

Alium ésse censes núnc me atque olim quóm dabam?
 Si in rémst utrique ut fiant, arcessí iube. 546

Sed si éx ea re plús malist quam cómmodi 15
 Vtríque, id oro te in commune ut cónsulas,
 Quasi illa tua sit Pámphilique ego sím pater.

SI. Immo ita uolo itaque póstulo ut fiát, Chremes: 550
 Neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. CH.
 Quid est?

SI. Iraé sunt inter Glýcerium et gnatum. CH. Aúdio. 20

SI. Ita mágnae, ut sperem pósse auelli. CH. Fábulae.

SI. Profécto sic est. CH. Síc hercle ut dicám tibi:
 Amántium irae amóris integrátíost. 555

- SI. Hem, id te óro ut ante eámus. dum tempus datur,
 25 Dumque eius lubido oclúsast contuméliis,
 Prius quam hárum scelera et lácrumae confictae
 dolis
 Reddúcent animum aegrótum ad misericórdiam,
 Vxórem demus. spéro consuetúdi- 560
 ne
 Cóniugio liberáli deuinetám, Chremes,
 30 Dein fáci- le ex illis sésé emersurúm malis.
 CH. Tibi ita hóc uidetur: át ego non posse árbitor
 Neque illum hánc perpetuo habére neque me pér-
 peti.
 SI. Qui scís ergo istuc, nisi periculum féceris? 565
 CH. At istúc periculum in fíliá fieri grauest.
 35 SI. Nempé incommóditas dénique huc omnis redit,
 Si eueniat, quod di próhibeant, discéssio.
 At sí corrigitur, quót commódités uide:
 Princípio amico filium restítueris, 570
 Tibi génerum firmum et fíliæ inueniés uirum.
 40 CH. Quid istúc? si ita istuc ánimus inducti esse útile,
 Nóló tibi ullum cómmódam in me cláuder.
 SI. Meritó te semper máximi fecí, Chremes.
 CH. Sed quíd ais? SI. Quid? CH. Qui scís eos nunc dísc-
 cordare intér se? 575
 SI. Ipsús mihi Dauos, qui intumust eorúm consiliis,
 dixit:
 45 Et is mihi suadet nuptias quantúm queam ut ma-
 túrem.
 Num cénset faceret, fílium nisi scíret eadem háec
 uéllé?
 Tute ádeo iam eius uerba súdies. heus, euocate
 huc Dáuom.
 Atque éccum: uideo ipsúm foras exíre.

DAVOS. SIMO. CREMENS.

DA. Ad te ibam. SI. Quid namst? III 4

DA. Quor uxor non arcessitur? iam aduerserascit. SI.
Audin? 581

Ego dudum non nil ueritus sum, Daue, abs te, ne
faceres idem,

Quod uolgens seruatorum solet, dolis ut me deluderet,
Propterea quod amat filius. DA. Egon istuc face- 5
rem? SI. Credidi:

Idque adeo metuens uos celauit, quod nunc dicam.
DA. Quid? SI. Scies: 585

Nam propemodum habeo iam fidem. DA. Tandem
cognosti qui siem?

SI. Non fuerant nuptiae futurae. DA. Quid? non? SI.
X Sed ea gratia

Simulauit, uos ut pertemptarem. DA. Quid ais? SI.
Sic res est. DA. Vide:

Numquam istuc quui ego intellegere. uah consilium 10
callidum.

SI. Hoc audi: ut hinc te intro ire iussi, opportune hic
fit mi obuiam. DA. Hem, 590

Num nam perimus? SI. Narro huic, quae tu dudum
narrasti mihi.

DA. Quid nam audio? SI. Gnatam ut det oro, uixque id
exoro. DA. Occidi. SI. Hem,

Quid dixisti? DA. Optime inquam factum. SI. Nunc
per hunc nullast mora.

CH. Domum modo ibo, ut adparetur dicam, atque huc 15
reuertio.

SI. Nunc te oro, Daue, quoniam solus mi effecisti has
nuptias, 595

DA. Ego uero solus. SI. gnatum mihi corrigere porro enitere.

DA. Faciam hercule sedulo. SI. Potes nunc, dum animus inritatus est.

DA. Quiescas. SI. Age igitur, ubi nunc est ipsus? DA. Mirum ni domist.

20 SI. Ibo ad eum atque eadem haec, tibi quae dixi, dicam itidem illi. DA. Nullus sum.

Quid causaest, quin hinc in pistrinum recta profisciscar uia? 600

Nil est preci loci relictum: iam perturbavi omnia:

Erum fefelli: in nuptias conieci erilem filium;
Feci hodie ut flerent, insperante hoc atque inuito Pamphilo.

25 Hem astutias: quod si quiessem, nil euenisset mali. Sed eecum uideo ipsum: occidi. 605

Vtinam mihi esset aliquid hic, quo nunc me praecipitem darem.

PAMPHILVS. DAVOS.

III 5 PA. Vbi illic est? scelus, qui me hodie. . . DA. Perii.

PA. atque hoc confiteor iure
Mi obtigisse, quandoquidem tam iners, tam nulli consili sum:

Seruon fortunae meas me commisisse futtili!

Ego pretium ob stultitiam fero: sed inultum numquam id auferet. 610

5 DA. Posthac incolumem sat scio fore me, si deuito hoc malum.

PA. Nam quid ego, nunc dicam patri? negabon uelle me, modo

Qui súm pollicitus dúcere? qua *audácia* id facere
aúdeam?

Nec quíd me nunc faciám scio. DA. Nec mé quidem,
atque id ago sédulo.

Dicam áliquid me inuentúrum, ut huic malo áliquam
productém moram. 615

PA. Oh. DA. Vísus sum. PA. Eho dum bóne uir, quid 10
aís? uíden me consiliís tuis

Miserum ínpeditum esse? DA. Át iam expédiam. PA.
Expédies? DA. Certe, Pámphile.

PA. Nempe út modo. DA. Immo mélius spero. PA. Oh,
tíbi ego ut credam, fúrcifer?

Tu rem ínpeditam et pérditam restítuas? hem quo
frétus sim,

Qui me hódie ex tranquillíssima re cóniecisti in
núptias? 620

Án non dixi esse hóc futurum? DA. Díxti. PA. Quid 15
meritú's? DA. Crucem.

Séd sine paululum ád me redeam: iam áliquid dispi-
ciam. PA. Eí mihi,

Quóm non habeo spátium, ut de te súmam suppli-
cium, út uolo:

Námque hoc tempus praécauerni míhi me, haud te
ulcisci sinit.

ACTVS III.

CHARINVS. PAMPHILVS. DAVOS.

- IV 1 CH Hócine crédibile aút memorábile, 625
 Tánta necórdia innáta quoiquam út siet,
 Út malis gaúdeant átque ex incómmodis
 Álteriús sua ut cómparent cómmoda? ah
 5 Ídnest uerum? ímmo id hominúmst genus péssu-
 mum,
 Dénegandí modo quis pudor paúlum adest: 630
 Póst ubi témpust promíssa iam pérfici,
 Túm coactí necessário se áperiunt:
 [Et timent, et tamen res cogit denegare]
 10 Íbi tum eorum ínpudentíssuma orátioſt ~~nam~~
 'Quis tu es? quis mihi es? quór meam tibi? 635
 Heus, próximus sum egomet mihi.'
 At támen 'ubi fidés?' si rogés, nil pudént hic,
 Vbi opúst: illic úbi nil opúst, ibi ueréntur.
 15 Séd quid agam? adeamne ad eum et cum eo iniú-
 riam hanc expóstulem?
 Íngeram mala múlta? atqui aliquis dícat 'nil pro-
 móueris': 640
 Multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo mo-
 rem géssero.
 PA. Charíne, et me et te ímprúdens, nisi quid dí re-
 spiciunt, pérdidi.

- CH. Ítane 'inprudens'? tándem inuentast caúsa. soluísti fidem.
- PA. Quid 'tandem'? CH. Etiam núnc me ducere ístis 20 dictis póstulas?
- PA. Quid istuc est? CH. Postquám me amare díxi, complacítast tibi. 645
- Heú me miserum, quí tuom animum ex ánimo spectauí meo.
- PA. Falsus es. CH. Non sátis tibi case hoc sólidumst uisum gaúdium,
- Nísi me lactassés amantem et falsa spe produceres. Hábeas. PA. Habeam? ah néscis quantis ía malis 25 uorsér miser,
- Quantásque hic consiliís mihi confidit sollicitúdines 650
- Meus cárnufex. CH. Quid istúc tam mirumst, dé te si exemplúm capit?
- PA. Haud istuc dicas, sí cognoris uél me uel amorém meum.
- CH. Scio: cúm patre altercásti dudum, et ís nunc propterea tibi
- Suscénsset nec te quiuit hodie cógere illam ut dú- 30 ceres.
- PA. Immo étiam, quom tu mínus scis aerumnás meas, 655
- Haec núptiae non ádparabantúr míhi:
- Nec póstulabat núnc quisquam uxorém dare.
- CA. Scio: tú coactus tuá uoluntate és. PA. Mane:
- Non dúm scís. CH. Sciq equidem íllam ducturum 35 ésse te.
- PA. Quor me énicas? hoc aúdi. numquam déstitit 660
- Instáre, ut dicerém me ducturúm patri:
- Suadére, orare usque ádeo donec pérpulit.

CH. Quis homo istuc? PA. Dauos. CH. Quam óbrem?

PA. Nescio, nísi mihi

40 Deos sátis fuisse irátos, qui auscultáuerim.

CH Factum hóc est, Daue? DA. Fáctum. CH. Hem, quid
aís, scelus? 665

At tibi di dignum fáctis exitiúm duint.

Eho, díe mihi, si omnes húnc coniectum in núp-
tias

Inimíci uellent, quód nisi consilium hóc darent?

45 DA. Decéptus sum, at non défetigatús. CH. Scio.

DA. Hac nón successit, ália adgrediemúr uia: 670

Nisi si íd putas, quia primo processít parum,
Non pósse iam ad salútem conuerti hóc malum.

PA. Immo étiam: nam satis crédo, si aduigiláueris,

50 Ex únis geminas míhi conficies núprias.

DA. Ego, Pámphile, hoc tibi pró seruitio débeo, 675

Conári manibus pédibus noctisque ét dies,

Capitís periclum adíre, dum prosím tibi:

Tuomst, síquid praeter spem éuenit, mi ignóscere.

55 Parúm succedit quód ago: at facio sédulo.

Vel mélius tute réperi, me missúm face. 680

PA. Cupió: restitue quem á me accepistí locum.

DA. Faciam. PA. Át iam hoc opus est. DA. St', mane:
crepuit hínc a Glycerio óstium.

PA. Nil ád te. DA. Quaero. PA. Hem, núncin demum?

DA. At iam hóc tibi inuentúm dabo.

MYSIS. PAMPHILVS. CHARINVS. DAVOS.

IV 2 MY. Iam ubi úbi erit, inuentúm tibi curábo et mecum
addúctum

Tuom Pámphilum: modo tu, ánime mi, nolí te ma-
ceráre. 685

PA. Mysis. MY. Quis est? ehem Pámphile, optumé mihi
te offers. PA. Quid id est?

MY. Oráre iussit, sí se ames, era, iam ut ad sese uénias:
Vidére aut te cúpere. PA. Vah, perii: hóc malum s
integráscit.

Sicín me atque illam operá tua nunc míseros sol-
licitári!

Nam idcirco arcessor, núptias quod mi ádparari
sénsit. 690

CH. Quibus quidem quam facile pótuerat quiesci, si hic
quiéssset! X

DA. Age, si híc non insanít satis sua spónte, instiga.
MY. Atque édepol

Ea rés est: proptereaúque nunc misera in maerorest. 10

PA. Mýsis,

Per omnis tibi adiuró deos, numquam eám me de-
sertúrum,

Non, sí capiundos míhi sciam esse inimicos omnis
hómínes. 695

Hanc mi éxpetiui, cóntigit: conuéniant mores: uá-
leant

Qui intér nos discidiúm uolunt: hanc nísi mors mi
adimet némo.

MY. Resípisco. PA. Non Apóllinis magis uérum atque 15
hoc respónsumst.

Si póterit fieri, ut né pater per mé stetisse crédat,
Quo mínus haec fierent núptiae, uoló. sed sí id
non póterit, 700

Id fáciam, in procliuí quod est, per mé stetisse ut
crédat.

Quis uídeor? CH. Miser, aequé átque ego. DA. Con-
sílíum quaero. PA. Forti's,

- 20 + Scio, quód conere. DA. Hoc égo tibi profecto effectum réddam.
 PA. Iam hoc ópus est. DA. Quím iam habeo. CH. Quid est?
 DA. Huic, nón tibi habeo, ne érres.
 CH. Sat hábeo. PA. Quid faciés? cedo. DA. Dies híc mi
 ut satis sit uéreor 705
 Ad agéndum: ne uacuom ésse me nunc ad nárrandum crédas:
 Proinde hinc uos amolímíni: nam mi ímpedimento éstis.
 25 PA. Ego hanc uísam. DA. Quid tu? quo hinc te agis?
 CH. Verúm uis dicam? DA. Immo étiam Narrátionis íncipit mi íntium. CH. Quid me fiet?
 DA. Eho tu ínpudens, non sátis habes, quod tibi diculam áddo, 710
 Quantum huic promoueo núptias? CH. Daue, át tamen DA. Quid érgo?
 CH. Vt dúcam. DA. Ridículum. CH. Húc face ad me ut uénias, siquid póteris.
 30 DA. Quid uéniam? nil habeo. CH. Át tamen siquid. DA. Age, ueniam. CH. Siquid,
 Domi éro. DA. Tu, Mysis, dum éxeo, parúmper opperíre hic.
 MY. Quaprópter? DA. Ita facto ópus est. MY. At matúra.
 DA. Iam inquam híc ádero. 715

MYSIS. DAVOS.

- IV 3 MY. Nilne ésse proprium quósqum! di uostrám fidem:
 Summúm bonum esse eraé putauí hunc Pámphilum,
 Amícum, amatorém, utrum in quouis loco
 Parátum: uerum ex eo nunc mísera quém capit
 5 Labórem! facile híc plús malist quam illíc boni. 720

Sed Dáuos exit. mí homo, quid istuc óbsecrost?
 Quo pórtas puerum? DA. Mýsis, nunc opus ést tua
 Mihi ad hánc rem exprompta málitia atque astútia.

MY. Quid nam ínceptura's? DA. Áccipe a me hunc ócius
 Atque ánte nostram íánuam adpone. MY. Óbsecro, 10
 Humíne? DA. Ex ara hinc súme uerbenás tibi 726
 Atque eás substerne. MY. Quam óbrem íd tute nón
 facis?

DA. Quia, sí forte opus sit ad erum iurató mihi
 Non ádposisse, ut líquide possim. MY. Intéllego:
 Noua núnc religio unde ístaec incessít? cedo. 730 15

DA. Moue ócius te, ut quíd agam porro intéllegas.
 Pro Iúppiter. MY. Quid est? DA. Spónsae pater ín-
 téruenit.

Repúdíó quod consílium primum inténderam.

MY. Nesció quid narres. DA. Égo quoque hinc ab délixtera
 Veníre me adsimulábo: tu ut subséruias 735 20
 Orátioni, ut quómque opus sit, uerbís uide.

MY. Ego quíd agas nil intéllego: sed síquid est,
 Quod méa opera opus sit uóbis, ut tu plús uideas,
 Manébo, nequod uóstrum remorer cómodum. (O)

CHREMES. MYSIS. DAVOS.

CH. Reuórtor, postquam quae ópus fuere ad náptias 740 IV 4
 Gnataé paraui, ut iúbeam arcessi. séd quid hoc?
 Puer hérclest. mulier, tu ádposisti hunc? MY. Vbi
 illic est?

CH. Non mihi respondes? MY. Núsquam est. uae mise-
 raé mihi,
 Relíquit me homo atque ábit. DA. Di uostrám fidem, 5
 Quid túrbaest apud forúm? quid illi hominum líti-
 gant? *see calling* 745

Tum annóna carast. quíd dicam aliud, néscio.

MY. Quor tu óbsecro hic me sólam? **DA.** Hem, quae haec est fábula?

Eho Mýsis, puer hic úndest? quisue huc áttulit?

10 **MY.** Satin sánu's, qui me id rógites? **DA.** Quem igitúr rogem,

Qui hic néminem alium uideam? **CH.** Miror, únde sit. 750

DA. Dictúra es quod rogo? **MY.** Aú. **DA.** Concede ad dexteram.

MY. Delíras: non tute ípse? **DA.** Verbum sí mihi Vnúm praeter quam quód te rogo . . faxís caue.

15 **Male dícis? undest? díc. MY.** A nobis. **DA.** Háhahae· Mirúm nero, inpuónter mulier sí facit 755 Meretríx? **CH.** Ab Andriást haec, quantum intéllego.

DA. Adeón uidemur uóbis esse idónei, In quíbus sic inludátis? **CH.** Veni in témpore.

20 **DA.** Propera ádeo puerum tóllere hinc ab iánua: Mané: caue quoquam ex ístoc excessís loco. 760

MY. Di te éradicent: íta me miseram térritas.

DA. Tibi égo dico an non? **MY.** Quíd uis? **DA.** At etiám rogas?

Cedo, quóium puerum hic ádposisti? díc mihi.

25 **MY.** Tu néscis? **DA.** Mitte id quód scio: díc quód rogo.

MY. Vostri. **DA.** Quoius nostri? **MY.** Pámphili. **CH.** Hem. **DA.** Quid? Pámphili? 765

MY. Eho, an nó n est? **CH.** Recte ego sémpér fugi has nuptias.

DA. O fácinus animaduórtendum. **MY.** Quid clámitas?

DA. Quemne égo heri uidi ad uós adferri uésperi?

30 **MY.** O hómínem audacem. **DA.** Vérum: uidi Cántharam Suffárcínatam. **MY.** Dís pol habeo grátiam, 770

Quom in páriundo aliquot ádfuerunt líberae.

DA. Ne illa illum haud nouit, quóius causa haec incipit:

‘Chremés si adpositum púerum ante aedis uiderit,
Suam gnátam non dabit’: tanto hercle mágis dabit. 35

CH. Non hercle faciet. DA. Nunc adeo, ut tu sis sciens, 775

Nisi púerum tollis, iam ego hunc in mediám uiam
Prouoluam teque ibidem peruoluam in luto.

MY. Tu pol homo non es sóbrius. DA. Fallácia
Alia áliam trudit. iam susurrari audio, 40

Ciuem Átticam esse hanc. CH. Hé. DA. ‘Coactus
légibus 780

Eam uxórem ducet.’ MY. Óbsecro, an non ciuis
est?

CH. Iocularium in malum insciens paene incidi.

DA. Quis hic loquitur? o Chremés, per tempus áduenis:
Ausculta. CH. Audiui iam ómnia. DA. Anne haec 45
tu ómnia?

CH. Audiui, inquam, a princípio. DA. Audistin, óbsecro? hem 785

Scelera, hanc iam oportet in cruciatum hinc ábripi.
Hic est ille: non te crédas Dauom lúdere.

MY. Me miseram: nil pol fálsi dixi, mí senex.

CH. Noui ómnem rem. est Simo íntus? DA. Est. MY. 50
Ne me áttigas,

Sceléste. si pol Glýcerio non ómnia haec . . 790

DA. Eho inépta, nescis quíd sit actum? MY. Quí sciam?

DA. Hic sócer est. alio pácto haud poterat fieri,
Ut scíret haec quae uóluius. MY. Praedíceres.

DA. Paulum ínter esse cénset, ex animo ómnia, 55
Ut fért natura, fácias an de indústria? 795

CRITO. MYSIS. DAVOS.

- IV 5 CR. In hac habitasse plátea dictumst Chrýsidem,
 Quae sése inhoneste optáuit parere hic dítiás
 Potiús quam in patria honéste pauper uíueret:
 Eius móрте eá ad me lége redierúnt bona. 799
- 5 Sed quós perconter uídeo. saluete. MY. Óbsecro,
 Quem uídeo? estne hic Critó sobrinus Chrýsidis?
 Is ést. CR. O Mysis, sálue. MY. Saluos síis, Crito.
- CR. Itan Chrýsis? hem. MY. Nos quídem pol miseras
 pérdidit.
- CR. Quid uós? quo pacto hic? sátime recte? MY. Nónne?
 sic 804
- 10 Vt químus, aiunt, quádo ut uolumus nón licet.
- CR. Quid Glýcerium? iam hic suós parentis répperit?
 MY. Vtinam. CR. Án non dum etiam? haud aúspicato
 huc me áttuli:
 Nam pol, si id scissem, númquam huc tetulissém
 pedem:
- 15 Sempér enim dictast ésse haec atque habitást soror:
 Quae illíus fuerunt, póssidet: nunc me hóspitem
 Litís sequi, quam id míhi sit facile atque útile, 811
 Aliórum exempla cómmonent: simul árbitror,
 iam aliquem ésse amicum et défensorem ei: nám fere
 Grandícula iam proféctast illinc. clámitent
- 20 Me sýcophantam, heréditatem pérsequi 815
 Mendícum: tum ipsam déspoliare nón lubet. *... I. 1. 1.*
- MY. O óptume hospes, pol Crito antiquom óbtines.
 CR. Duc me ad eam, quando huc uéni, ut uideam. MY.
 Máxume.
- DA. Sequar hós: me nolo in témpore hoc uideát senex.

#

ACTVS V.

CHREMES. SIMO.

CH. Satis iam satis, Simó, spectata ergá te amicitias VI
mea: 820

Satis pericli incépi adire: orándi iam finém face.

Dúm studeo obsequí tibi, paene inlúsi uitam filiae.

SI. Immo enim nunc quom máxime abs te póstulo atque
oró, Chremes,

Út beneficium uérbis inítum dúdum nunc re cóm- 5
probes.

CH. Vide quam iniquos sis prae studio: dúm id efficias /
quód cupis, 825

Néque modum benignitatis néque quid me ores có-
gitas:

Nám si cogités, remittas iám me onerare iniúriis.

SI. Quibus? CH. At rogitas? pérpulistis me, út homini
adulescéntulo

In alio occupáto amore, abhórrenti ab re uxória, 10

Fíliam ut darem in seditionem átque in incertas
núptias, 830

Eíus labore atque eíus dolore gnáto ut medicarér
tuo:

Ímpetrasti: incépi, dum res tétulit. nunc non fért:
feras.

Illam hinc ciuem esse aiunt: puer est nátus: nos
missós face.

TERENTIUS.

4

CRITO. MY SIS. DAVOS.

- IV 5 CR. In hác habitasse plátea dictumst Chrýsidem,
 Quae sése inhoneste optáuit parere hic dítias
 Potiús quam in patria honéste pauper úíueret:
 Eius mórte ea ad me lége redierúnt bona. 799
- 5 Sed quós perconter uídeo. saluete. MY. Óbsecro,
 Quem uídeo? estne hic Critó sobrinus Chrýsidis?
 Is ést. CR. O Mysis, sálue. MY. Saluos síis, Crito.
- CR. Itan Chrýsis? hem. MY. Nos quídem pol miseras
 pérdidit.
- CR. Quid uós? quo pacto hic? sátine recte? MY. Nónne?
 sic 804
- 10 Vt químus, aiunt, quádo ut uolumus nón licet.
- CR. Quid Glýcerium? iam hic suós parentis répperit?
 MY. Vtinam. CR. Án non dum etiam? haud aúspicato
 huc me áttuli:
 Nam pól, si id scissem, núnquam huc tetulissém
 pedem:
 Sempér enim dictast ésse haec atque habitást soror:
 15 Quae illíus fuerunt, póssidet: nunc me hóspitem
 Litís sequi, quam id míhi sit facile atque útile, 811
 Aliórum exempla cómmonent: simul árbitror,
 Iam aliquem ésse amicum et défensorem ei: nám fere
 Grandícula iam proféctast illinc. clámitent
- 20 Me sýcophantam, heréditatem pérsequi 815
 Mendícum: tum ipsam déspoliare nón lubet.
- MY. O óptume hospes, pól Crito antiquom óbtines.
 CR. Duc me ad eam, quando huc uéni, ut uideam. MY.
 Máxume.
- DA. Sequar hós: me nolo in témpore hoc uideát senex.

#

ACTVS V.

CHREMES. SIMO.

CH. Satis iam satis, Simó, spectata ergá te amicitias VI
mea: 820

Satis pericli incépi adire: orándi iam finém face.

Dúm studeo obsequí tibi, paene inlúsi uitam filiae.

SI. Immo enim nunc quom máxime abs te póstulo atque
oró, Chremes,

Út beneficium uérbis initum dúdum nunc re cóm- 5
probes.

CH. Vide quam iniquos sis prae studio: dúm id efficias 6
quód cupis, 825

Néque modum benignitatis néque quid me ores có-
gitas:

Nám si cogités, remittas iam me onerare iniúriis.

SI. Quibus? CH. At rogitas? pérpulistis me, út homini
adulescéntulo

In alio occupáto amore, abhórrenti ab re uxória, 10

Filiam ut darem in seditionem átque in incertas
núptias, 830

Eius labore atque eius dolore gnáto ut medicarér
tuo:

Ímpetrasti: incépi, dum res tétulit. nunc non fért:
feras.

Illam hinc ciuem esse síunt: puer est nátus: nos
missós face.

TERENTIUS.

4

- 15 **SI.** Pér ego te deos óro, ut ne illis ánimum inducas
crédere,
Quíbus id maxume útílest, illum ésse quam detér-
rumum. 835
Núptiarum grátia haec sunt fácta atque incepta
ómnia.
Vbi ea causa, quam óbrem haec faciunt, érit adempta
his, désinent.
- CH.** Érras: cum Dauo égomet uidi iúrgantem ancillám.
SI. Scio.
- 20 **CH.** Véro uoltu, quom íbi me adesse neúter tum prae-
sénerat.
- SI.** Crédo, et id factúras Dauos dúdum praedixít mihi:
Ét nescio qui tibi sum oblitus hódie, ac uolui, dí-
cere. 841

DAVOS. CHREMES. SIMO. DROMO.

- v 2 **DA.** Ánimo nunciam ótioso esse ínpero **CH.** En Dauóm
tibi.
- SI.** Vnde egreditur? **DA.** meó praesidio atque hóspítis.
SI. Quid illúd malíst?
- DA.** Égo commodiorem hóminem aduentum témpus non
uidí. **SI.** Scelus,
Quém nam hic laudat? **DA.** Ómnis res est iam ín
uado. **SI.** Cesso ádloqui? 845
- 5 **DA.** Érus est: quid agam? **SI.** O sálue, bone uir. **DA.**
Éhem Simo, o nostér Chremes,
Ómnia adparáta iam sunt íntus. **SI.** Curastí probe.
- DA.** Vbi uoleo, arcésse. **SI.** Bene sane: id enim uero
hinc núnc abest.
Étiam tu hoc respóndes, quid istie tibi negotíst?
DA. Míhin? **SI.** Ita.

- DA. Mihin? SI. Tibi ergo. DA. Múdo *ego* intro iui. SI.
Quási *ego* quam dudúm rogem.
- DA. Cúm tuo gnato una. SI. Ánne est intus Pámphillus? 10
cruciór miser. 851
Ého, non tu dixti ésse inter eos inimicitias, cár-
nufex?
- DA. Súnt. SI. Quor igitur híc est? CH. Quid illum cén-
ses? cum illa lítigat.
- DA. Ímmo uero indígnum, Chremes, iam fácinus faxo
ex me aúdiés.
Néscio qui senéx modo uenit: éllum, confidéns, ca-
tus: 855
Quóm faciem uideás, uidetur ésse quantíusá preti: 15
Tristís seueritás inest in uóltu atque in uerbís fides.
- SI. Quid nam adportas? DA. Níl equidem, nisi quód
illum audiui dícere.
- SI. Quid aít tandem? DA. Glycerium se scíre ciuem
esse Átticam. SI. Hem,
Dromó, Dromo. DA. Quid ést? SI. Dromo. DA. Audi.
SI. Vérbum si addiderís . . Dromo.
- DA. Audi óbsecro. DR. Quid uís? SI. Sublimen intro hunc 20
rape, quantúm potest. 861
- DR. Quem? SI. Dáuom. DA. Quam obrem? SI. Quía lu-
bet. rape ínquam. DA. Quid fecí? SI. Rape.
- DA. Si quícquam inuenies mé mentitum, occídito. SI.
Nil aúdio:
Égo iam te commótum reddam. DA. Támen etsi hoc
uerúmst? SI. Tamen.
Cura ádseruandum uíctam, atque audín? quádru-
pedem constringito. 865
Age núncliam: ego pol hódie, si uinó, tibi 25
Osténdam, erum quíd sít pericli fállere,

Et illi patrem. CH. Ah ne saevi tanto opere. SI.

Ó Chremes,

Pietatem gnati! nonne te miseret mei?

Tantum laborem capere ob talem filium? 870

20 Age Pamphile, exi Pamphile: ecquid te pudet?

PAMPHILVS. SIMO. CREMES.

V 3 PA. Quis me uult? perii, pater est. SI. Quid ais, omnium ..? CH. Ah,

Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui.

SI. Quasi quiscquam in hunc iam grauius dici possiet.

Ain tandem, cuius Glyceriumst? PA. Ita praedicant.

5 SI. 'Ita praedicant'? o ingentem confidentiam! 876

Num cogitat quid dicat? num facti piget?

Vide num eius color pudoris signum usquam indicat.

Adeo inpotenti esse animo, ut praeter ciuium

Morem atque legem et sui uoluntatem patris. 880

10 Tamen hanc habere studeat cum summo probro!

PA. Me miserum! SI. Hem, modone id demum senti, Pamphile?

Olim istuc, olim, quom ita animum inducti tuom,

Quod cuperes aliquo pacto efficiendum tibi:

Eodem die istuc uerbum uere in te accidit. 885

15 Sed quid ego? quor me excrucio? quor me macero?

Quor meam senectutem huius sollicito amentia?

An ut pro huius peccatis ego supplicium sufferam? !

Immo habeat, ualeat, uiuat cum illa. PA. Mi pater.

SI. Quid 'mi pater'? quasi tu huius indigeas patris. 890

20 Domus, uxor, liberi inuenti inuito patre.

Adducti qui illam ciuem hinc dicant: uferis.

PA. Pater, licetne pauca? SI. Quid dicés mihi?

CH. Tamén, Simo, audi. SI. Ego aúdiam? quid aúdiam, Chremés? CH. At tandem dícat. SI. Age, dicát sino.

PA. Égo me amare hanc fáteor: si id peccárest, fateor 25
íd quoque. 896

Tíbi, pater, me dédo. quiduis óneris inpone, ínpera.
Vís me uxorem dúcere? hanc uis mittere? ut po-
teró, feram.

Hóc modo te obsecro, út ne credas á me adlega-
tum húnc senem:

Síne me expurgem atque illum huc coram addúcam.

SI. Adducas? PA. Síne, pater.

CH. Aéquom postulát: da ueniam. PA. Síne te hoc exo- 30
rém. SI. Sino. 901

Quiduis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperiár,
Chremes.

CM. Pró peccato mágno paulum súpplíci satis ést patri.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILVS.

CB. Mítte orare. una hárum quaeuis caúsa me ut faciám V 4
monet,

Vél tu uel quod uérumst uel quod ípsi cupio Glý-
cerio. 905

CH. Ándrium ego Critónem uideo? cérte is est. CB. Sal-
uos sís, Chremes.

CH. Quid tu Athenas ínsoleus? CB. Euénit. sed hicinést
Simo?

CH. Híc. CB. Simo, men quærís? SI. Eho tu, Glýce- 5
rium hinc ciuem ésse aís?

CB. Tú negas? SI. Itane húc paratus áduenis? CB. Qua
ré? SI. Rogas?

Túne inpune haec fácias? tune híc hómines adules-
céntulos 910

Inperitos rerum, eductos libere, in fraudem in-
licis?

Sollicitando et pollicitando eorum animos lactas?

Ca. Sannun es?

10 Si. Ac meretricios amores nuptiis conglatinas?

PA. Perii, metuo ut substet hospes. Ca. Si, Simo, hunc
noris satis,

Non ita arbitrere: bonus est hic uir. Si. Hic uir sit
bonus? 915

Itane attemperate euenit, hodie in ipsis nuptiis

Vt ueniret, antehac nunquam? est uero huic cre-
dendum, Chremes.

15 PA. Ni metuam patrem, habeo pro illa re illum quod
moneam probe.

Si. Sycophanta. Ca. Hem. Ch. Sic, Crito, est hic:
mitte. Ca. Videat qui siet.

Si mihi pergat quae uult dicere, ea quae non uult
audiet. 920

Ego istaec moueo aut curo? non tu tuum malum
aequo animo feres?

Nam ego quae dico uera an falsa audierim, iam
sciri potest.

20 Atticus quidam olim nani fracta ad Andrum eiectus
est

Et istaec una parua uirgo. tum ille egens forte ad-
plicat

Primum ad Chrysidis patrem se. Si. Fabulam in-
ceptat. Ch. Sine. 925

Ca. Itane uero obturbat? Ca. Perge tu. Ca. Is mihi
cognatus fuit,

Qui cum recepit. sibi ego audiui ex illo sese esse
Atticum.

- Is ibi mortuóst. CH. Eius nomen? CR. Nomen tam cito tibi? PA. Hem,
- Perí. CR. Verum hercle opinor fuisse Phániam: hoc certó scio,
- Rhamnúsium se aiébat esse. CH. O Iúppiter. CR. Eadem haéc, Chremes, 930
- Multi álii in Andro audiuere. CH. Vtinam id sít, quod spero. eho, díe mihi,
- Quid eám tum? suamne esse albat? CR. Non. CH. Quoiám igitur? CR. Fratris filiam.
- CH Certé meast. CR. Quid aís? SI. Quid tu aís? PA. 30 Arrige auris, Pámphile.
- SI. Qui crédis? CH. Phania illic frater méus fuit. SI. Noram ét scio.
- CH. Is béllum hinc fugiens méque in Asiam pérsequens proficiscitur: 935
- Tum illám relinquere híc est veritus. póst ibi nunc primum aúdio
- Quid illó sit factum. PA. Vix sum apud me: ita ánimus commotúst metu
- Spe gaúdio, mirándo hoc tanto tám repentinó s bono.
- SI. Ne istám multimodis tuam ínueniri gaúdeo. PA. Crédó, pater.
- CH. At mi unus scrupulus étiam restat, qui me male habet. PA. Dignus es 940
- Cum tuá religione, ódium . . nodum in scríptis quaeris. CR. Quid istuc est?
- CH. Nomen non conuenit. CR. Fuit hercle huic áliud parnae. CH. Quód, Crito?
- Numquíd meministi? CR. Id quaéro. PA. Egon hu- 40 ius mémoriam patiár meae

Voluptáti obstare, quóm ego possim in hác re medicarí mihi?

Non pátiar. heus, Chremés, quod quaeris, Pási-
phílast. CH. Ipsást. CB. East.

PA. Ex ípsa miliéns audiui. SI. Omnis nos gaudere hóc,
Chremes, 946

Te crédo credere. CH. Íta me di ament, crédo.

PA. Quid restát, pater?

45 SI. Iam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. PA.
O lepidúm patrem! ✕

De uxóre, ita ut possédi, nil mutát Chremes? CH.
Causa óptumast:

Nisi quíd pater aít áliud. PA. Nempe id? SI. Scíli-
cet. CH. Dos, Pámphile, est

Decém talenta. PA. Accípio. CH. Propero ad ff-
liam. eho mecúm, Crito: 951

Nam illám me credo haud nósse. SI. Quor non illam
huc transferrí iubes?

50 PA. Recte ádmones: Dauo égo istuc dedam iám negoti.
SI. Nón potest.

PA. Qui? SI. Quía habet aliud mágis ex sese et máius.

PA. Quid nam? SI. Víncus est.

PA. Patér, non recte uíncust. SI. Haud ita iússi. PA.
Iube solui óbsecro. 955

SI. Age fiat. PA. At matúra. SI. Eo intro. PA. O faús-
tum et felicém diem!

CHARINVS. PAMPHILVS.

V 5 CH. Prouíso quid agat Pámphilus: atque éccum. PA. Ali-
quis me fórsitan

Putet nón putare hoc uérum: at mihi nunc sic esse
hoc uerúm lubet.

Égo deorum uitam eapropter sémpiternam esse árbítror,

Quód uoluptates eórum propriae súnť: nam mi in-
mortalitas 960

Pártast, si nulla aégritudo huic gaúdio intercésset. 5
Séd quem ego mihi potíssimum optem, quóí nunc
haec narrém, dari?

CH. Quíd illud gaudist? PA. Dáuom uideo. némost, quem
malim ómnium:

Nam húnć scio mea sólíde solum gaúisurum gaúdia.

DAVOS. PAMPHILVS. CHARINVS.

DA. Pámphilus ubi nam híc est? PA. Daue. DA. Quís V 6
homost? PA. Ego sum. DA. O Pámphile.

PA. Néscis quid mí obtígerit. DA. Certe: séd quid mí
obtígerit scio. 966

PA. Ét quidem ego. DA. More hóminum euenit, út quod
sum nancťus mali

Prius resciscerés tu, quam ego illud quód tibi eue-
nit boni.

PA. Méa Glycerium suós parentis répperit. DA. Factúm 5
bene. CH. Hem.

PA. Páter amicus súmmus nobis. DA. Quís? PA. Chre-
mes. DA. Narrás probe. 970

PA. Néć mora ullast, quín iam uxorem dúcam. CH. Num
ille sómniat

Éa quae uigilans uóluit? PA. Tum de púero, Daue..
DA. Ah désine.

Sólus est quem díligant di. CH. Sáluos sum, si haec
uéra sunt.

Cónloquar. PA. Quis homóst? Charine, in témpore 10
ipso mi áduenis.

CH. Béne factum. PA. Audisti? CH. Ómnia. age, me in
tuis secundis réspice. 975

Túos est nunc Chremés: facturum quae uoles scio
esse ómnia.

PA. Mémini: atque adeo lóngumst illum me éxpectare
dum éxeat.

Séquere hac me intus ad Glycerium núnc tu. tu,
Daue, ábi domum,

16 Própera, arcesse hinc qui aúferant eam. quíd stas?
quid cessás? DA. Eo.

Ne éxpectetis dum éxeant huc: intus despondébi-
tur: 980

Íntus transigétur, siquid ést quod restet. CANTOR.
Plaúдите.

ALTER EXITVS ANDRIAE.

PA. Mémini: atque adeo *ut uólui commodum húc senex
exít foras.* (977)

Secede illuc áhquantisper. CH. *Dáue, sequere me
hác.* DA. *Sequor.*

PAMPHILVS. CHARINVS. CHREMES. DAVOS.

PA. Te éxpectabam: est dé tua re, quód agere ego te-
cúm uolo.

Óperam dedi, ne me ésse oblitum dícas tuae gna-
tae álterae:

Tíbi me opinor ínuenisse dígnum te atque illá uirum.

CHA. Péríí, Daue: dé meo amore ac uíta *sortis* tól-
litur. 985

CHR. Nón noua istaec mihi condiciost, sí uoluisssem, Pám- 5
phile.

CHA. Óccidi, Daue. **DA.** *Ah* mane. **CHA.** Perii. **CHR.** Id
quam óbrem non uolui, éloquar.

Nón idcirco, quód eum omnino adfinem mihi nol-
lem: **CHA.** Hém. **DA.** Tace.

CHR. séd amicitia nóstra, quae est a pátribus nobis trá dita,
Eius non aliquam pártém studui abdúctam tradi lí-
beris. 990

Núnc quom copia ac fortuna utríque ut obsequerér 10
dedit,

Détur. **PA.** Bene factum. **DA.** Ádi atque age homini
grátias. **CHA.** Salué, Chremes,

Meórum amicorum ómnium mi aequíssime:

Quid *dícam?* nam illud míhi non minus est gaúdio,
Quam mi *éuenire núnc* id quod ego abs te *é*peto:

Me répperisse, ut hábitus antehac fui tibi, 996 15

Eundém tuom animum. **PA.** Quom ad eum te ad-
plicáueris,

Stúdium *é*xinde ut erit, túte existumáueris.

CHR. Aliénus abs te, tamen qui tu esses nóueram.

PA. Id ita *é*sse facere cóniecturam ex mé licét. 1000

CHR. Ita *rés* est. gnatam tibi meam Philúmenam 20

Vxórem et dotis *séx* talenta spóndeo.

Agátur intus, síquid restet. ω Plaúdíte.

METRA HVIUS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
- 175 et 177 iambici octonarii
 - 176 iambicus quaternarius
 - 178 et 179 trochaici septenarii
 - 180 ad 195 iambici octonarii
 - 196 ad 198 iambici senarii
 - 199 ad 214 iambici octonarii
 - 215 ad 226 iambici senarii
 - 227 iambicus octonarius
 - 228 ad 233 trochaici septenarii
 - 234 ad 239 iambici octonarii
 - 240 et 244 iambici quaternarii
 - 241 et 242 trochaici septenarii
 - 243 iambicus octonarius
 - 245 et 247 trochaici octonarii
 - 246 trochaicus dimeter catalecticus
 - 248 ad 251 trochaici septenarii
 - 252 iambicus quaternarius
 - 253 ad 255 iambici octonarii
 - 256 ad 260 trochaici septenarii
 - 261 ad 269 iambici octonarii
 - 270 ad 298 iambici senarii
 - 299 et 300 iambici septenarii
 - 301 et 305 et 307 trochaici octonarii
 - 302 et 306 et 308 trochaici septenarii
 - 303 et 304 309 ad 316 iambici octonarii
 - 317 trochaicus septenarius
 - 318 iambicus senarius
 - 319 ad 383 trochaici septenarii
 - 384 ad 393 iambici senarii

- V. 394 ad 403 iambici octonarii
- 404 ad 480 iambici senarii
 - 481 ad 484 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 485 iambicus dimeter catalecticus
 - 486 iambicus senarius
 - 487 ad 496 iambici octonarii
 - 497 et 498 iambici senarii
 - 499 ad 505 iambici octonarii
 - 506 iambicus septenarius
 - 507 ad 509 iambici octonarii
 - 510 ad 515 trochaici septenarii
 - 517 trochaicus dimeter catalecticus
 - 518 ad 523 trochaici septenarii
 - 524 ad 532 iambici senarii
 - 533 ad 536 iambici octonarii
 - 537 iambicus quaternarius
 - 538 ad 574 iambici senarii
 - 575 ad 581 iambici septenarii
 - 582 ad 604 et 606 iambici octonarii
 - 605 iambicus quaternarius
 - 607 et 608 trochaici octonarii
 - 609 trochaicus septenarius
 - 610 ad 620 iambici octonarii
 - 621 ad 624 trochaici septenarii
 - 625 dactylicus tetrameter acatalectus
 - 626 ad 634 cretici tetrametri acatalecti
 - 635 compositus ex duobus trochaicis tripodiis catalecticis
 - 636 iambicus quaternarius
 - 637 et 638 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 639 et 640 trochaici septenarii
 - 641 et 642 iambici octonarii
 - 643 ad 649 trochaici septenarii
 - 650 ad 654 iambici octonarii
 - 655 ad 681 iambici senarii
 - 682 et 683 iambici octonarii
 - 684 ad 715 iambici septenarii
 - 716 ad 819 iambici senarii
 - 820 ad 856 trochaici septenarii

- V. 857 iambicus octonarius
- 858 et 859 trochaici septenarii
- 860 ad 863 iambici octonarii
- 864 trochaicus septenarius
- 865 iambicus octonarius
- 866 ad 895 iambici senarii
- 896 ad 928 trochaici septenarii
- 929 ad 958 iambici octonarii
- 959 ad 992 trochaici septenarii
- 993 ad 1003 iambici senarii.

E V N V C H V S

P. TERENTI.

**GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · TIBIIS · DVABVS · DEXTRIS
FACTA · SECVNDA · M · VALERIO · C · FANNIO · COS**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso dicitatam Tháidis
 Id ípsum ignorans miles aduexit Thraso
 Ipsique donat. erat haec ciuis Áttica.
 Efdem eunuchum, quem émerat, tradi iubet
 Tháidis amator Phaédria ac rus ipse abit 5
 Thrasóni oratus bíduum concéderet.
 Ephébus frater Phaédriae puéllulam
 Cum déperiret dóno missam Tháidi,
 Ornátu eunuchi indúitur (suadet Pármeno),
 Intro iuit, uitiat uirginem. sed Átticus 10
 Ciuis repertus fráter eius cónlocat
 Vitiátam ephebo: Phaédriam exorát Thraso.

 PERSONAE.

PHAEDRIA ADVLESCENS
 PARMENO SERVOS
 THAIS MERETRIX
 GNATHO PARASITVS
 CHAEREA ADVLESCENS
 THRASO MILES
 PYTHIAS ANCILLA
 CHREMES ADVLESCENS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 DORIAS ANCILLA
 DORVS EVNVCHVS
 SANGA SERVOS
 SOPHRONA NVTRIX
 IACHES SENEX.

P R O L O G V S.

Si quisquamst, qui placere se studeat bonis
 Quam plurimis et minime multos laedere,
 In his poeta hic nomen proficitur suum.
 Tum siquis est, qui dictum in se inclementius
 Existumabit esse, sic existumet, 5
 Responsum, non dictum esse, quia laesit prior,
 Qui bene uortendo et easdem scribendo male
 Ex Graecis bonis Latinas fecit non bonas.
 Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit
 Atque in Thensauro scripsit, causam dicere 10
 Prius unde petitur, aurum qua re sit suum,
 Quam illic qui petit, unde is sit thensaurus sibi
 Aut unde in patrium monumentum peruenerit.
 Dehinc ne frustretur ipse se aut sic cogitet
 'Defunctus iam sum, nil est quod dicat mihi': 15
 Is ne erret moneo et desinat lacessere.
 Habeo alia multa, quae nunc condonabitur,
 Quae proferentur post, si perget laedere,
 Ita ut facere instituit. quam nunc acturi sumus
 Menandri Eunuchum, postquam aediles emerunt, 20
 Perfecit sibi ut inspicundi esset copia.
 Magistratus quom ibi adesset, occipit agi.
 Exclamat, furem, non poetam fabulam
 Dedisse et nil dedisse uerborum tamen:
 Colacem esse Naeui et Plauti, ueterem fabulam, 25
 Parasiti personam inde ablatam et militis.

FERENTIVS.

5

Si id ést peccatum, péccatum imprudéntiast
 Poëtae, non quo fúrtum facere stúderit.
 Id ita ésse uos iam iúdicare póteritis.
 Coláx Menandrist: ín east parasítus colax 30
 Et míles gloriósus: eas se nón negat
 Persónas transtulísse in Eunuchúm suam
 Ex Graéca: sed eas *áb aliis* factás prius
 Latínas acisse sése, id uero pérnegat.
 Quod sí personis ísdem huic uti nón licet: 35
 Qui mágis licet curréntem seruom scríbere,
 Bonás matronas fácere, meretricís malas,
 Parasítum edacem, glóriusum mílitem,
 Puerúm supponi, fálli per seruóm senem,
 Amáre, odisse, súspicari? dénique 40
 Nullúmst iam dictum, quód non sit dictúm prius.
 Qua re aéquomst uos cognóscere atque ignóscere,
 Quae uéteres factítarunt si faciúnt noui.
 Date óperam, cum siléntio animum atténdite,
 Vt pérnoscatís, quíd sibi Eunuchús uelit. 45

ACTVS I.

PHAEDRIA. PARMENO.

- PH. Quid igitur faciam? nón eam? ne núnc quidem 11
 Quom arcéssor ultro? an pótius ita me cómparem,
 Non pérpeti meretrícum contumélias?
 Exclúsit: reuocat: rédeam? non, si me óbsecret.
- PA. Siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius: 50 5
 Verúm si incipies néque pertendes náuiter
 Atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,
 Infécta pace ultro ád eam uenies, índicans
 Te amáre et ferre nón posse: actumst, íllicet,
 Pérísti: eludet, úbi te uictum sénsertit. 55 10
 Proin tú, dum est tempus, étiam atque étiam cógita,
 Ere: quae res in se néque consílium néque modum
 Habet úllum, eam consílio regere nón potes.
 In amóre haec omnia ínsunt uitia: iniúriae,
 Suspítiones, ínimicitiae, indútiae, 60 15
 Bellúm, pax rursum: incérta haec si tu póstules
 Ratióne certa fácere, nilo plús agas,
 Quam sí des operam ut cúm ratióne insánias.
 Et quód nunc tute técum iratus cógitas
 ‘Egone íllam, quae illum, quae me quae non! síne 20
 modo, 65
 Morí me malim: séntiet qui uír siem’:
 Haec uérba *illa* una me hércle falsa lácrimula,
 Quam oculós terendo míseré uix ui expréssertit,
 5*

- Restíngnet, et te ultro áccusabit, ét dabis
 25 Ultro ei supplicium. PH. O indígnum facinus: núnc
 ego 70
 Et illám scelestam esse ét me miserum séntio
 Et taédet: et amore árdeo: et prudéns sciens,
 Viuós uidensque péreo: nec quid agám scio.
 PA. Quid agás? nisi ut te rédimas captum quám queas
 30 Minumó: si nequeas paúlulo, at quantí queas: 75
 Et né te afflictet. PH. Ítane suades? PA. Sí sapís.
 Neque praéter quam quas ípse amor moléstias
 Habet áddas, et illas quas habet recté feras.
 Sed eccam ípsa egreditur, nóstri fundi cálamitas:
 35 Nam quód nos capere opórtet, haec intércipit. 80

THAIS. PHAEDRIA. PARMENO.

- 12 TH. Miserám me, uereor ne íllud grauius Phaédria
 Tulerít neue allorsum átque ego feci accéperit,
 Quod heri íntro missus nón est. PH. Totus, Pármeno,
 Tremo hórreoque, póstquam aspexi hanc. PA. Bóno
 animo es:
 5 Accéde ad ignem hunc, íám calesces plús satis. 85
 TH. Quis hic lóquitur? ehem, tun híc eras, mi Phaédria?
 Quid stábas hic? quor nón íntro íbas? PA. Cé-
 terum
 De exclúsióne uérbum nullum? TH. Quíd taces?
 PH. Sané quia uero hae míhi patent sempér fores
 10 Aut quía sum apud te prímus. TH. Missa ístaéc
 face. 90
 PH. Quid 'míssa'? o Tháís, Tháís, utinam essét míhi
 Pars aéqua amoris técum ac pariter fieret,
 Vt aut hoc tibi doléret ítidem ut míhi dolet,
 Aut égo ístuc abs te fáctum nili pénderem!

TH. Ne crúcia te obsecro, ánime mi, mi Phaédria. 95 15
 Non pól, quo quemquam plús amem aut plus dí-
 ligam,

Eo féci: sed ita erát res, faciundúm fuit.

PA. Credo, út fit, misera praé amore exclusti húnc
 foras.

TH. Sicíne agis, Parmeno? áge: sed huc qua grátia
 Te arcésai iussi, auscúlta. PH. Fiat. TH. Díc 20
 mihi 100

Hoc prínum, potin est híc tacere? PA. Egone?
 óptume.

Verum heús tu, hac lege tñbi meam astringó fidem:
 Quae uéra audiui, táceo et contineo óptume:
 Sin fálsum aut uanum aut fíunctumst, continuó pa-
 lamst:

Plenús rimarum sum, hác atque illac pérfluo. 105 25
 Proin tú, tacere sí uis, uera dícito.

TH. Samiá mihi mater fúit: ea habitabát Rhodi.

PA. Potést taceri hoc. TH. Íbi tum matri páruolam
 Puéllam dono quídam mercatór dedit
 Ex Áttica hinc abréptam. PH. Ciuemne? TH. Ár- 90
 bitror: 110

Certúm non scimus: mátris nomen ét patris
 Dicébat ipsa: pátriam et signa cétera
 Neque scíbat neque per aétatem etiam pótis erat.
 Mercatór hoc addébat: e praedónibus,
 Vnde émerat, se audísse abreptam e Súnio. 115 35
 Matér ubi accepit, coépit studiose ómnia
 Docére, educere, íta uti si esset filia.
 Sorórem plerique ésse credebánt meam.
 Ego cum íllo, quocum tum úno rem habebam
 hóspite,

40 Abli húc, qui mihi reliquit haec quae habeo
 ómnia. 120

PA. Vtrúmque hoc falsumst: écfluet. TH. Qui istúc?

PA. Quia

Neque tu úno eras conténta neque solús dedit:
 Nam hic quóque bonam magnámque partem ad te
 áttulit.

TH. Itást; sed sine me péruenire quó uolo.

45 Intérea miles, qui me amare occéperat, 125

In Cáriamst proféctus: te intereá loci
 Cognóui. tute scís postilla quam íntumum
 Habeám te et mea consília ut tibi credam ómnia.

PA Ne hoc quídem tacebit Pármeno. TH. Oh dubiúmne
 id est?

50 Hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast 130

Nupér: eius frater áliquantum ad remst áuidior.

Is ubi *esse* hanc forma uidet honesta uírginem

Et fidibus scire, prétium sperans síco

Prodúcit, uendit. fórte fortuna ádfuit

55 Hic méus amicus: émit eam donó mihi, 135

Inprúdens harum rérum ignarusque ómnium.

Is uénit: postquam sénsit me tecúm quoque

Rem habére, fingit causas ne det sédulo:

Ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi

60 Apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperím, 140

Sesé relinquam, uélle se illam míhi dare:

Verum íd uereri. séd ego quantum súspicor,

Ad uírginem animum adiécit. PH. Etiamne ámp-
 plius?

TH. Nil: nám quaesiui. núnc ego eam, mi Phaédria,

65 Multae sunt causae quam óbrem cupio abdúcere: 145

Primúm quod soror est dícta, praeterea út suis

Restítuam ac reddam. sóla sum: habeo híc né-
minem

Neque amicum neque cognátum. quam obrem,
Phaédria,

Cupio áliquos parere amicos beneficio meo.

Id amábo adiuta mé, quo id fiat fácilius. 150 70

Sine illúm priores pártis hosce aliquót dies

Apúd me habere. níl respondes? PH. Péssuma,

Egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?

PA. Eu nóster, laudo: tándem perdoluit: uir es.

PH. At égo nescibam, quórsum tu ires: 'páruola 155 75

Hinc ést abrepta: edúxit mater pró sua:

Soror díctast: cupio abducere, ut reddám suis:'

Nempe ómnia haec nunc uérba huc redeunt déni-
que:

Exclúdor, ille récipitur. qua grátia?

Nisi si illum plus quam mé amas et istam núnc 80
times, 160

Quae aduécstast, ne illum tálem praeripiát tibi.

TH. Ego id tímeo? PH. Quid te ergo áliud sollicitát?
cedo.

Num sólus ille dóna dat? numcúbi meam

Benígnitatem sénsisti in te cláudier?

Nonne úbi mi dixti cúpere te ex Aethíopia 165 85

Ancíllulam, relíctis rebus ómnibus

Quaesíui? porro eunúchum dixti uéllere te,

Quia sólae utuntur hís reginae: répperi,

Herí minas uiginti pro ambobús dedi.

Tamén contemptus ábs te haec habui in mé- 90
moria: 170

Ob haéc facta abs te spérnor! TH. Quid istic,
Phaédria?

Quamquam illam cupio abducere atque hac re arbitror

Id fieri posse maxime: verum tamen

Potius quam te inimicum habeam, faciam ut iusseris.

95 PH. Vtinam istuc uerbum ex animo ac uere diceres 175
'Potius quam te inimicum habeam': si istuc crederem

Sincere dici, quiduis possem perpeti.

PA. Labascit, uictus, uno uerbo, quam cito!

TH. Ego non ex animo misera dico? quam ioco
100 Rem uoluisti a me tandem, quin perfeceris? 180
Ego impetrare nequeo hoc abs te, bíduom.
Saltem ut concedas solum. PH. Siquidem bíduom:
Verum ne fiant isti uiginti dies.

TH. Profecto non plus bíduom aut.. PH. Aut? nil moror.

105 TH. Non fiet: hoc modo sine te exorem. PH. Scilicet 185
Faciendumst quod uis. TH. Mérito te amo, bene facis.

PH. Rus ibo: ibi hoc me macerabo bíduom:

Ita facere certumst: mos gerundust Tháidi.

Tu, Pármeno, huc fac illi adducantur. PA. Maxime.

110 PH. In hoc bíduom Tháis uale. TH. Mi Phaédria, 190
Et tú: numquid uis aliud? PH. Egone quid uelim?
Cum milite isto praesens absens ut sis:

Diés noctisque me ames, me desideres,

Me somnies, me expectes, de me cogites,

115 Me speres, me te oblectes, mecum tota sis: 195
Meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuos.

TH. Me miseram, forsan hic mihi paruam habeat fidem
Atque ex aliarum ingeniis nunc me iudicet.

Ego pól, quae mihi sum cónscia, hoc certó scio,
Neque mé finxisse fálsi quicquam néque meo 200 120
Cordi ésse quemquam cáriorem hoc Phaédria:
Et quidquid huius féci, causa uírginis
Fecí: nam me eius spéro fratrem própemodum
Iam répperisse, aduléscentem adeo nóbilem:
Et is hódie uenturum ád me constituít domum. 205 125
Concédam hinc intro atque éxpectabo, dúm uenit.

ACTVS II.

PHAEDRIA. PARMENO.

- Π 1 PH. Fác, ita ut iussi, déducantur ísti. PA. Faciam.
PH. At díligenter.
- PA. Fíet. PH. At matúre. PA. Fiet. PH. Sátin hoc
mandatúmst tibi? PA. Ah
Rogítare, quasi dífficile sit.
V́tinam tam aliquid ínvenire fáctle possís, Phaé-
dria, 210
- 5 Quam hóc períbit. PH. Ego quoque una péreo,
quod mihist cárius:
Ne istúc tam íniquo pátiare animo. PA. Mínime:
qui effectúm dabo.
Sed nýmquid aliud ínperas?
- PH. Múnus nostrum ornáto uerbis, quód poteris: et il-
lum aémulum,
Quod póteris, ab ea péllito. PA. Au, 215
- 10 Mémiai, tam etsi nállus moneas. PH. Égo rus ibo
atque sibi manebo.
- PA. Cénseo. PH. Sed heús tu. PA. Quid uis? PH.
Cénsen posse me óffirmare
Pérpeti, ne rédeam ínterea? PA. Téne? non hercle
árbítror:
Nam aut íám reuortere, aút mox noctu te ádiget
horsum insómnia.
- PH. Opus fáctam, ut defetíger usque, ingrátis ut dór-
miam. 220

PA. Vigilábis lassus: hóc plus facies. PH. Ábi,
cis, Pármeno.

Eĩciunda hercle haec éat mollitias ánimi: nimis me
indúlgeo.

Tandém non ego illam cáream, si sit ópus, uel to-
tum tríduom? PA. Hui,

Vniuersum tríduom? uide quíd agas. PH. Stat sen-
téntia.

PA. Dı boni, quid hoc mórbist? adeon hómines inmu-
tárier 225

Éx amore, ut nón cognoscas eúndem esse! hoc 20
nemó fuit

Mínus ineptus, mágis seuerus quisquam nec magis
cóntinens.

Séd quis hic est, qui huc pérgit? attat, híc qui-
demst parasítus Gnatho

Mıllitis: ducit secum una uırginem dono huic: pa-
pae,

Fácie honesta. mírum ni ego me túrpiter hodie híc
dabo 230

Cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat 25
ipsam Tháidem.

GNATHO. PARMENO.

GN. Di inmortales, hómini homo quid praestat? stulto II 2
intéllegens

Quíd inter est? hoc ádeo ex hac re uénit in men-
tém mihi:

Cónueni hodie aduéniens quendam meı loci hinc
atque órdis

Hóminem haud inpurum, stidem patria qui ábligur-
rierát bona: X 235

ACTVS II.

PHAEDRIA. PARMENO.

Π 1 PH. Fác, ita ut iussi, déducantur ísti. PA. Faciam.

PH. At díligenter.

PA. Fíet. PH. At matúre. PA. Fiet. PH. Sátin hoc
mandatúmst tibi? PA. Ah

Rogítare, quasi dífficile sit.

V́tinam tam aliquid ínvenire fáctle possis, Phaé-
dria, 2105 Quam hóc peribít. PH. Ego quoque una péreo,
quod mihist cárius:Ne istúc tam íniquo pátiare animo. PA. Mínime:
qui effectúm dabo.

Sed núnquid aliud ínperas?

PH. Mínus nostrum ornáto uerbis, quód poteris: et il-
lum aémulum,

Quod póteris, ab ea péllito. PA. Au, 215

10 Mémini, tam etsi núnllus moneas. PH. Égo rus ibo
atque sibi manebo.PA. Cénseo. PH. Sed heús tu. PA. Quid uis? PH.
Cénsen posse me óffirmarePérpeti, ne rédeam interea? PA. Téne? non hercle
árbitror:Nam aut iám reuortere, aut mox noctu te ádiget
horsum insómnia.PH. Opus fáctam, ut defetíger usque, ingrátis ut dór-
miam. 220

PA. Vigilábis lassus: hóc plus facies. PH. Ábi, níl di- 15
cis, Pármeno.

Eĩciunda hercle haec ést mollíties ánimi: nimis me
indúlgeo.

Tandém non ego illam cáream, si sit ópus, uel to-
tum tríduom? PA. Hui,

Úniuorsum tríduom? uide quíd agas. PH. Stat sen-
téntia.

PA. Dí boni, quid hoc mórbist? adeon hómines inmu-
táríer 225

Éx amore, ut nón cognoscas eúndem esse! hoc 20
nemó fuit

Mínus ineptus, mágis seuerus quisquam nec magis
cóntinens.

Séd quis hic est, qui huc pérgit? attat, híc qui-
demst parasítus Gnatho

Mílitis: ducít secum una úrginem dono huíc: pa-
pae,

Fácie honesta. mírum ní ego me túrpter hodie híc
dabo 230

Cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat 25
ipsam Tháidem.

GNATHO. PARMENO.

GN. Di ínmortales, hómíni homo quíd praestat? stulto II 2
intéllegens

Quíd inter est? hoc ádeo ex hac re uénit in men-
tém mihi:

Cónueni hodie aduéníens quendam meí loci hinc
atque órdis

Hómínem haud ínpurum, ítidem patria qui ábligur-
rierát bona: X 235

- 5 **V**ideo sentum squálidum aegrum, pánnis annísque
 óbsitum.
 ‘**Q**uid istuc’ inquam ‘ornátist?’ ‘quoniam míser quod
 habui pérdidi, en
Quó redactus sum. ómnes noti me átque amici dé-
 serunt.”
Híc ego illum contépsi prae me; ‘quíd homo’ in-
 quam ‘ignauíssime?
Itan parasti te, út spes nulla rélicua in te sit tibi? 240
 10 **S**imul consilium cúm re amisti? uíden me ex eodem
 ortúm loco?
Quí color, nitór, uestitus, quae habitudost córporis!
Ómnia habeo, néque quicquam habeo: níl quom est,
 nil defit tamen.’
 “**Á**t ego infelix néque ridiculus ésse neque plagás
 pati
Póssum.” ‘quid? tu his rébus credis fieri? tota
 errás uia. 245
 15 **Ó**lim isti fuit géneri quondam quaéstus apud sae-
 clúm prius:
Hóc nouomst aucúpium: ego adeo hanc prímus in-
 uení uiam.
Ést genus hominum, qui ésse primos se ómnium
 rerúm uolunt,
Néc sunt: hos conséctor: hisce ego nón paro me
 ut rídeant,
Séd eis ultro adrídeo et eorum íngenia admirór
 simul: 250
 20 **Q**uidquid dicunt, laúdo: id rursum sí negant, laudo
 id quoque:
Négat quis: nego; aít: áio; postremo ínperauí ego-
 mét mihi

Ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubérumus.?

PA. Scítum hercle hominem: hic hómines prorsum ex stúltis insanós facit.

GN. Dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi aduentámus, 255

Concúrrunt laeti mi óbuliam cuppédinarií ómnes: 25
Cetárii, laní, coqui, fartóres, piscatóres,
Quibus ét re salua et pérđita profúeram et prosum
saépe: X

Salútant, ad cenám uocant, aduentum gratulántur.
Ille úbi miser famélicus uidet me ésse tanto honóre, 260

Tam fáctle uictum quaérere: [ibi] homo coépit me so obsecráre,

Vt sibi liceret díscere id de mé: sectari iússi,
Si pótis est, tamquam phílosophorum habent dísciplinae ex ípsis

Vocábula, parasítí ita ut Gnathómíci uocéntur.

PA. Viden óstium et cibus quíd facit aliénus? GN. Sed ego céssó 265

Ad Tháidem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut 35 uéniat?

Sed Pármenonem ante óstium †Thaidis tristem uideo,
Riuális seruom: sálua res. ni mírum, hisce homines frígent.

Nebulónem hunc certumst lúdere. PA. Hisce hoc múnere arbitrántur

Suam Tháidem esse. GN. Plúrima salúte Parmenónem 270

Summúm suom impertít Gnatho. quíd ágitur? PA. 40 Statur. GN. Vídeo.

Numquid nam hic quod nolis uides? PA. Te. GN.
Crédo: at numquid aliud?

PA. Qui dum? GN. Quia tristi's. PA. Nil quidem. GN.
Ne sis: sed quid uidetur

Hoc tibi mancipium? PA. Non malum hercle. GN. Vro
hominem. PA. Vt falsus animist.

GN. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse?
PA. Hoc nunc dicis, 275

45 Eléctos hinc nos: ómnium rerum, heús, uicissitúdo est.

GN. Sex égo te totos, Pármeno, hos mensís quietum
reddam,

Ne súrsum deorsum cúrsites neue úsque ad lucem
uígiles:

Ecquid beo te? PA. Mén? papae. GN. Sic sóleo
amicos. PA. Laúdo.

GN. Detíneo te: fortásse tu proféctus alio fúeras. 280

50 PA. Nusquám. GN. Tum tu igitur paúlulum éa mi ópe-
rae: fac ut admítta

Ad illam. PA. Age modo, nunc tibi patent fores
haé, quia istam dúcis.

GN. Numquem éuocari hinc ús foras? PA. Sine bíduom
hoc praetéreat:

Qui míhi nunc uno dígitulo foris áperis fortu-
nátus,

Ne tu ístas faxo cálcibus saepe ínsultabis frús-
tra. 285

55 GN. Etiám nunc hic stas, Pármeno? [eho] num nam
hic relictu's cústos,

Nequís forte internúntius clam a mílíte ad istam
cúrset?

PA. Facéte dictum: míra uero mílíte quae pláceant.
Sed úideo erilem fílium minórem huc adueníre.

Mirór, qui ex Piraeo áblerit: nam ibi cústos pu-
blicést nunc. 290

Non témerest: et properáns uenit: nesció quid cir- 60
cumspéctat.

CHAEBA. PARMENO.

CH. Óccidi.

II 3

Neque uírgost usquam néque ego, qui illam e cón-
spectu amisí meo.

Vbi quaéram, ubi inuestígem, quem percónter, quam
insístám uiam,

Incértus sum. una haec spés est: ubi ubi est, diú
celari nón potest. 295

O fáciem pulchram: déleo omnis dehínc ex animo 5
múlieres:

Taedét cotidiánarum harum fórmaram. PA. Ecce
autem álterum,

Nescio quid de amóre loquitur: o infortunatúm senem!

Hic uérost, qui si occéperit,

Ludúm iocumque dícet fuisse illum álterum, 300

Praeut híus rabies quaé dabit. 10

CH. Vt illúm di deaeque sénium perdant, qui hódie me
remorátus est:

Meque ádeo qui restíterim: tum autem qui illum
flocci fécerim.

Séd eccum Parmenónem. salue. PA. Quid tu es tris-
tis? quídue es alacris?

Únde is? CH. Egone? nescio hercle, néque unde
eam neque quórsum eam: 305

Ita prórsum oblitus súm mei. 15

PA. Qui quaéso? CH. Amo. PA. Hem. CH. Nunc, Pár-
meno, te osténderis qui uír sies.

Scis té mihi saepe póllicitum esse 'Chaérea, ali-
quid ínueni

Modo quód ames: in ea re útilitatem ego fáciam ut
cognoscás meam',

Quom in cèllulam ad te pátris penum omnem cón-
gerebam clánculum. 310

20 PA. Age, inépte. CH. Hoc hercle fáctumst. fac sis núnc
promissa adpáreant:

Sic ádeo digna rés est, ubi tu néruos intendás tuos
Haud símilis uirgost uirginum nostrárum, quas ma-
trés student

Demíssis umeris ésse, uincto péctore, ut gracilae
sient.

Siquást habitior paúlo, pugilem esse áiunt, dedu-
cúnt cibum: 315

15 Tam etsi bonast natúra, reddunt cúratúra iúnceam:
Itaque érgo amantur. PA. Quid tua istaec? CH.

Noua figura orís. PA. Papae. .

CH. Color uérus, corpus sólídum et suci plénum.

PA. Anni? CH. Anni? sédecim.

PA. Flos ípsus. CH. Hance tú mihi uel uí uél clam uel
precário

Fac trádas: mea nil ré fert, dum potiár modo. 320

30 PA. Quid? uirgo quolast? CH. Néscio hercle. PA. Vn-
dést? CH. Tantundem. PA. Vbí
hábitat?

CH. Ne id quídem. PA. Vbí uidisti? CH. Ín uia. PA.
Qua rátióne amisísti?

CH. Id équidem adueniens mécum stomachabár modo:
Neque quémquam ego hominem esse árbitor, quí
mágis bonae

Felícitates ómnes auorsaé sient. 325

Quid hóc est sceleris! périi. PA. Quid factúmst? 35

CH. Rogas?

Patris cognatum atque aéqualem Archidémidem
Nouístin? PA. Quid ni? CH. Is, dum hanc sequor,
fit mi óbuíam.

PA. Incómmode hercle. CH. Immo énim uero infelíciter:
Nam incómmoda alia súnť dicenda, Pármeno. 330
Illúm liquet mihi déierare his ménsibus 46
Sex séptem prorsus nón uidisse próxumis,
Nisi núnc, quom minume uellem minumeque ópus
fuit.

Eho nóne hoc monstri símlest? quid ais? PA.
Máxume.

CH. Contínuo adcurrít ad me, quam longé quidem, 335
Incúruos, tremulus, lábiis demissis, gemens: 45
'Heus heús, tibi dico, Chaérea' inquit. réstiti.
'Scin quíd ego te uolébam?' "dic." 'cras ést mihi
Iudícium.' "quid tum?" 'ut díligenter núnťies
Patri, áduocatus máne mi esse ut mémínerit.' 340
Dum haec dícit, abiit hóra. rogo numquíd uelit. 50
'Recte' inquit. abeo. quom húc respicio ad uírginem,
Illa sése interea cómmodum huc aduórterat
In hanc nóstram plateam. PA. Mírúm ni hanc dí-
cít, modo

Huic quae datast dono. CH. Húc quom aduenio,
núlla erat. 345

PA. Comités secuti scilicet sunt uírginem? 55

CH. Verúm: parasitus cum ancilla. PA. Ipsast: flicet:
Desíne: iam conclamátumst. CH. Alias rés agis.

PA. Istúc ago equidem. CH. Nóstin quae sit? díe mihi,
Vidístin? PA. Vidi, nóui: scio quo abdúcta sit. 350

CH. Eho Pármeno mi, nóstin et scis ubi siet? 60

TERENTIUS.

6

- PA. Húc deductast ád meretricem Tháidem: ei donó
datast.
- CH. Quís is est tam poténs cum tanto múnere hoc? PA.
Milés Thraso,
Phaédriae riuális. CH. Duras frátris partis praédicas.
- PA. Immo si sciás quod donum huíc dóno contra cómp-
paret, 355
- 65 Mágis id dicas. CH. Quód nam quaeso hercle? PA.
Eúnuchum. CH. Illumne óbsecro
Ínhonestum hominem, quém mercatus ést heri, se-
nem múlierem?
- PA. Ístunc ipsum. CH. Homó quatietur cérte cum donó
foras.
Séd istam Tháidem non sciuí nóbis uicinam. PA.
Haúd diust.
- CH. Périi, numquamne étiam me illam uídísse! eho dum
díc mihi: 360
- 70 Éstne, ut fertur, fóрма? PA. Sane. CH. At níl ad
nostram hanc. PA. Ália res.
- CH. Óbsecro hercle, Pármeno, fac ut pótiar. PA. Fa-
ciam sédulo:
Dábo operam, adiuuábo: numquid me áliud? CH.
Quo nunc ís? PA. Domum,
Vt mancupía haec, íta utí iussit fráter, ducam ad
Tháidem.
- CH. Ó fortunatum ístum eunuchum, quí quidem in hanc
detúr domum! 365
- 75 PA. Quíd ita? CH. Rogítas? súmma forma sémper con-
seruám domi
Vidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus.
Cibúm non numquam cápíet cum ea: intérdum prop-
ter dórmiat.

- PA.** Quid sí nunc tute fórtunatus fias? **CH.** Qua re, Pármeno?
- Respónde.** **PA.** Capias tu íllius uestem. **CH.** Véstem? quid tum póstea? 370
- PA.** Pro illó te deducam. **CH.** Aúdio. **PA.** Te esse íllum dicam. **CH.** Intéllego. 80
- PA.** Tu illíus fruare cómmodis, quibus tú illum dícebás modo:
- Cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter dórmiás:
- Quandóquidem illarum néque te quisquam nóuit neque scit qui síes.
- Praetérea forma et aétas ipsast, fácile ut pro eunuchó probes. 375
- CH.** Dixí probe, nec úmquam uidi mélius consillíum dari. 85
- Age eámus intro núnciam: orna me, ábduc, duc, quantúm potest.
- PA.** Quid agís? iocabar équidem. **CH.** Garris. **PA.** Péríli, quid ego egí miser?
- Quo trúdis? perculerís iam tu me. tñbi equidem dicó, mane.
- CH.** Eámus. **PA.** Pergin? **CH.** Cértumst. **PA.** Vide ne nímium calidum hoc sít modo. 380
- CH.** Non ést profecto: síne. **PA.** At enim istaec ín me cudetúr faba. **CH.** Ah. 80
- PA.** Flagítium facimus. **CH.** Án id flagítiumst, sí ín domum meretríciam
- Dedúcar et illis crúcibus, quae nos nóstramque adulescéntiam
- Habent déspicatam et quae nos semper ómnibus cruciánt modis,

Nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut
ab illis fállimur? 385

95 An pótius hoc patri aéquomst fieri, ut á me luda-
túr dolis?

Quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum
omnés putent.

PA. Quid istíc? si certumst fácere, faciam: uérum ne
post cónferas

Culpam in me. CH. Non faciám. PA. Iubesne? CH.
Iúbeam? cogo atque ínpero;

Numquám defugio auctóritatem. PA. Séquere: di
uortánt bene. 390

ACTVS III.

THRASO. GNATHO. PARMENGO.

TH. Magnás uero agere grátias Thaís mihi? III 1

GN. Ingéntis. TH. Ain tu, laétast? GN. Non tam ipsó
quidemDonó, quam abs te datum ésse: id uero sério
Triúmphant. PA. Hoc prouiso ut, ubi tempús siet,
Dedúcam. sed eccum mílitem. TH. Est istúe da- 5
tum 395

Profécto, ut grata míhi sint quae facio ómnia.

GN. Aduórti hercle ánimum. TH. Vél rex semper má-
ximas

Míhi agébat quidquid féceram: aliis nóñ ítem.

GN. Labóre alieno mágno partám glóriam
Verbís saepe in se tránsmouet, qui habét salem, 400 10
Quod in tést. TH. Habes. GN. Rex te érgo in
oculis TH. Scilicet.GN. gestáre? TH. Vero: crédere omnem exércitum,
Consília. GN. Mirum. TH. Túm sicubi eum sátietas
Hominum aút negoti síquando odium céperat,
Requíescere ubi uolébat, quasi: nostín? GN. Scio: 405 15
Quasi ubi íllam expueret míseriam ex animó. TH.
Tenes.Tum mé conuiuam sólum abducebát sibi. GN. Hui,
Regem élegantem nárras. TH. Immo sic homost:
Perpaúcorum homínium. GN. Ímmo nullorum ár-
bitror,

Nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut
ab illis fállimur? 385

95 An pótius hoc patri aéquomst fieri, ut á me iuda-
túr dolis?

Quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum
omnés putent.

PA. Quid istic? si certumst fácere, faciam: uérum ne
post cónferas

Culpam ín me. CH. Non faciám. PA. Iubesne? CH.
Iúbeam? cogo atque ínpero;

Numquám defugio auctoritatem. PA. Séquere: di
uortánt bene. 390

ACTVS III.

THRASO. GNATHO. PARMENEO.

TH. Magnas uero agere gratias Thais mihi? III 1

GN. Ingentis. TH. Ain tu, laetast? GN. Non tam ipso
quidem

Dono, quam abs te datum esse: id uero serio
Triumphat. PA. Hoc prouiso ut, ubi tempus siet,
Deducam. sed eccum militem. TH. Est istuc da- 5
tum 395

Profecto, ut grata mihi sint quae facio omnia.

GN. Aduerti hercle animum. TH. Vel rex semper ma-
ximas

Mihi agebat quidquid feceram: aliis non item.

GN. Labore alieno magno partam gloriam
Verbis saepe in se transmouet, qui habet salem, 400 10
Quod in test. TH. Habes. GN. Rex te ergo in
oculis TH. Scilicet.

GN. gestare? TH. Vero: credere omnem exercitum,
Consilia. GN. Mirum. TH. Tum sicubi eum satietas
Hominum aut negoti siquando odium ceperat,
Requiescere ubi uolebat, quasi: nostin? GN. Scio: 405 15
Quasi ubi illam expueret miseriam ex animo. TH.
Tenes.

Tum me conuiuam solum abducebat sibi. GN. Hui,
Regem elegantem narras. TH. Immo sic homost:
Perpaucorum hominum. GN. Immo nullorum ar-
bitror,

- 20 Si tecum uiuit. TH. Inuidere omnes mihi, 410
 Mordere clanculum: ego non flocci pendere:
 Illi inuidere misere: uerum unus tamen
 Inpense, elephantis quem Indicis praefecerat.
 Is ubi molestus magis est, 'quaeso' inquam 'Strato,
 25 Eone es ferox, quia habes imperium in beluas?' 415
 GN. Pulcherrume hercle dictum et sapienter. papae,
 Iugularas hominem. quid ille? TH. Mutus sileo.
 GN. Quid^Xni esset? PA. Di uostram fidem: hominem
 perditum
 Miserumque: et illum sacrilegum. TH. Quid illud,
 Gnatho,
 30 Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio, 420
 Numquam tibi dixi? GN. Numquam: sed narra ob-
 secro.
 Plus mliens audui. TH. Vna in conuiuio
 Erat hic, quem dico, Rhodius adulescentulus.
 Forte habui scortum: coepit ad id adludere
 35 Et me inridere. 'quid ais' inquam homini 'inpu-
 dens? 425
 Lepus tute es et pulmentum quaeris?' GN. Hahaha.
 TH. Quid est? GN. Facete, lepide, laute, nil supra.
 Tuomne, obsecro te, hoc dictum erat? uetus cre-
 didi. X
 TH. Audieras? GN. Saepe, et fertur in primis. TH
 Meumst.
 40 GN. Dolet dictum imprudenti adulescenti et libero. 430
 PA. At te di perdant. GN. Quid ille quaeso? TH. Per-
 ditus:
 Risa omnes qui aderant emoriri: denique
 Metuebant omnes iam me. GN. Non iniuria.
 TH. Sed heus tu, purgon ego me de istac Thaidi,

Quod eám me amare súspicatat? GN. Níl minus. 435 45

Immo aúge magis suspítionem. TH. Quór? GN. Rogas?

Scin, síquando illa méntionem Phaédriae

Facit aút si laudat, te út male urat? TH. Séntio.

GN. Id út ne fiat, haéc res solast rémedio.

Vbi nóminabit Phaédriam, tu Pámphilam 440 50

Contínuo. síquando illa dicet 'Phaédriam

Intró mittamus cómissatum': Pámphilam

Cantátum prouocémus. si laudábit haec

Illíus formam: tu híus contra. dénique

Par pró pari reférto, quod eam mórdeat. 445 55

TH. Siquidém me amaret, tum ístuc prodessét, Gnatho.

GN. Quando íllud quod tu dás expectat átque amat,

Iam dúdum te amat: iám dudum illi fáctle fit

Quod dólèat: metuit sémpér, quem ipsa núnc capit

Fructúm, nequando irátus tu alio cónferas. 450 60

TH. Bene díxti: ac mihi ístuc nóñ in mentem uénerat.

GN. Ridículum: non enim cógitaras: céterum

Idem hoc túte melius quánto inuenissés, Thraso!

THAIS. THRASO. PARMENO. GNATHO.

PYTHIAS.

TH. Audíre uocem uísa sum modo mílitis.

III 2

Atque éccum. salue, mí Thraso. THR. O Thais

mea, 455

Meum saúium, quid ágitur? ecquid nós amas

De fidicina ístac? PA. Quám uenuste: quód dedit

Príncípium adueniens! TH. Plúrimum meritó tuo. 5

GN. Eámus ergo ad cénam: quid stas? PA. Hem ál-
terum:

Ex hómíne hunc natum dícas? THR. Vbi uis, nóñ

moror. 460

- PA. Adíbo atque adsimulábo quasi nunc éxeam.
 Itúran, Thaïs, quópiam es? TH. Ehem, Pármeno,
 10 Bene fécisti: hodie itúra. PA. Quo? TH. Quid,
 hunc nón uides?
- PA. Video ét me taedet. úbi uis, dona adsúnt tibi
 A Phaédria. TH. Quid stámus? quor non ímus
 hinc? 465
- PA. Quaeso hércle ut liceat, páce quod fiát tua,
 Dare huíc quae uolumus, cónuenire et cónloqui.
- 15 TH. Perpúlchra credo dóna aut nostri símilia.
 PA. Res índicabit. heús iubete istós foras
 Exíre, quos iussi, ócius. procéde tu huc. 470
 Ex Aéthiopiast úsque haec. TH. Hic sunt trés
 minae.
- GN. Vix. PA. Vbi tu es, Dore? accéde. en eunuchúm
 tibi,
 20 Quam líberall fácie, quam aetate íntegra!
- TH. Ita mé di ament, honéstust. PA. Quid tu aís,
 Gnatho?
 Numquíd habes quod contémnas? quid tu autém
 Thraso? 475
- Tacént: satis laudant. fác periculum in lítteris,
 Fac in palaestra, in músicis: quae líberum
 25 Scire aéquomst adulescéntem, sollertém dabo.
- TH. Ego íllum eunuchum, si ópus siet, uel sóbrius.
- PA. Atque haéc qui misit, nón sibi soli póstulat 480
 Te uíuere et sua caúsa excludi céteros,
 Neque púgnas narrat néque cicatricís suas
- 30 Osténtat neque tibi óbstat, quod quidám facit:
 Verum úbi molestum nón erit, ubi tú uoles,
 Vbi témpus tibi erit, sát habet, si tum récipitur. 485
- TH. Adpáret seruom hunc ésse domini paúperis

Miserique. GN. Nam hercle nemo posset, sat scio,
Qui haberet qui pararet alium, hunc perpeti. 35

PA. Tace tu, quem ego esse infra infumos omnis puto
Hominés: nam qui huic adsentari animum indú-
xeris, 490

E flamma petere te cibum posse arbitror.

THR. Iamne imus? TH. Hos prius intro ducam et quae
uolo

Simul inperabo: poste continuo exeo. 40

THR. Ego hinc abeo. tu istanc opperire. PA. Haud con-
uenit

Vna ire cum amica inperatorem in uia. 495

THR. Quid tibi ego multa dicam? domini simiis.

GN. Hahahaé. THR. Quid rides? GN. Istuc quod dixisti
modo:

Et illud de Rhodio dictum quom in mentem uenit. 45

Sed Thais exit. THR. Abi prae, cura ut sint domi

Parata. GN. Fiat. TH. Diligenter, Pythias, 500

Fac cures, si Chremes hoc forte aduenerit,

Vt ores, primum ut redeat: si id non commodumst,

Vt maneat: si id non poterit, ad me adducito. 50

PY. Ita faciam. TH. Quid? quid aliud uolui dicere?

Ehem: curate istam diligenter uirginem: 505

Domini adsitis facite. THR. Eamus. TH. Vos me se-
quimini.

CHREMES. PYTHIAS.

CH. Profecto quanto magis magisque cogito, III 3

Ni mirum, dabit haec Thais mihi magnum malum:

Ita me uideo ab ea astute labefactarier.

Iam tum quom primum iussit me ad se accesser, 510

Roget quis 'quid tibi cum illa?' ne noram quidem. 5

X

- Vbi uéni, causam, ut ibi manerem, répperit:
 Ait rém diuinam fécissee et rem sériam
 Velle ágere mecum. iám tum erat suspítio,
 Doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcúmbere 515
- 10 Mecúm, mihi sese dáre, sermonem quaérere.
 Vbi fríget, huc euásit, quam pridém pater
 Mihi et máter mortuí éssent. dico, iám diu.
 Rus Súnii ecquod hábeam et quam longe á mari.
 Credo ei placere hoc, spérat se a me auéllere. 520
- 16 Postrémo, ecqua inde párua períssét soror;
 Ecquis cum ea una; quíd habuisset, quóm perít;
 Ecquis eam posset nóscere. haec quor quaéritet?
 Nisi si illa forte quae ólim perít páruola,
 Eam sése intendit ésse, utist audácia. 525
- 20 Verum éa si uiuit, ánnos natast sédecim,
 Non máior: Thaís, quám ego sum, maíúsculast.
 Misit porro orare, út uenirem, sério.
 Aut dícat quod uolt aut molesta né siet.
 Non hércle ueniam tértio. heus heus, écquis
 hic? 530
- 25 Ego súm Chremes. PY. O cápítulum lepidíssimum.
 CH. Dico égo mi insidias fieri? PY. Thaís máximo
 Te orábat opère, ut crás redíres. CH. Rús eo.
 PY. Fac amábo. CH. Non possum, inquam. PY. At tu
 apud nos híc mane,
 Dum rédeat ipsa. CH. Níl minus. PY. Quor, mi
 Chremes? 535
- 30 CH. Malám rem hinc íbis? PY. Si ístuc ita certúmat
 tibi,
 Amábo ut illuc tránseas ubi illást. CH. Eo.
 PY. Abi, Dórias, cito hunc deduce ad mílitem.

ANTIPHO.

AN. Heri aliquot adulescētuli coīmus in Piraéo, III 4
 In hūnc diem ut de sūmbolis essēmus. Chaeream
 ei rei 540
 Praefēcimus: dati anulī: locus, tēpūs constitū-
 tumst.
 Praetēriit tempus: quo in loco dictūmst, parati nīl
 est.
 Homo ipse nusquamst: néque scio quid dīcam aut 5
 quid coniectem.
 Nunc mi hōc negoti cēteri dedere, ut illum quaeram,
 Idque adeo uisam, sī domist. quis nam hīnc ab
 Thāide exit? 545
 Is est an non est? ip̄sus est. quid hoc hōminis?
 quid hoc ornātist?
 Quid illūd malist? nequeō satis mirāri neque conf-
 cere:
 Nisi, quīdquid est, procul hīnc lubet prius quīd sit 10
 sciscitāri.

CHAEREA. ANTIPHO.

CH. Numquīs hic est? nēmost. numquīs hīnc me se- III 5
 quitur? nēmo homost.
 Iamne rumpere hōc licet mi gāudium? pro Iūp-
 piter, 550
 Nunc est profecto, intērfici quom pērpeti me pōs-
 sum,
 Ne hoc gāudium contāminet uita aēgritudine aliqua.
 Sed nēminemne cūriosum intēruentire nūnc mihi, 5
 Qui mē sequatur quōquo eam, rogītādo obtundat,
 ēnicet,

Quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde
emergam, úbi siem 555
Vestítum hunc nactus, quíd mihi quaeram, sánus
sim anne insániam!

AN. Adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam uídeo uelle,
iníbo.

10 Chaérea, quid est quód sic gestis? quíd sibi hic
uestítus quaerit?

Quid ést quod laetus és? quid tibi uis? sátime sa-
nu's? quíd me

Aspéctas? quid tacés? CH. O festus díes! amice,
sálue: 560

Nemóst, quem ego nunciám magis cuperém uidere
quám te.

AN. Narra ístuc quaeso quíd siet. CH. Immo égo te
oro hercle ut aúdias.

15 Nostín hanc, quam amat fráter? AN. Noui; némpe,
opinor, Tháidem.

CH. Istam ípsam. AN. Sic commémíneram. CH. Hodie
quaedam~~s~~ ei donó data

Vírgó: quid ego eius tibi nunc faciem praédicem
aut laudem, Ántipho, 565

Quom ipsús me noris quam élegans formárum spec-
tatór siem?

In hác commotus sum. AN. Aín tu? CH. Primam
díces, scio, si uíderis.

20 Quid múlta uerba? amáre coepi. fóрте fortuná
domi

Erat quídám eunuchus, quém mercatus fúerat fra-
ter Tháidi,

Neque ís deductus étiam tum ad eam. súbmonuit
me Pármeno 570

Ibi séruos, quod ego arrípi. AN. Quid f
Táctus citius audier
Vt uéstem cum eo mútem et pro illo
illoc dúcier.

AN. Pro eunúchon? CH. Sic est. AN. Quid ex ea re 25
tándem ut caperes cómmodi?

CH. Rogás? uiderem, audírem, essem una quácum cu-
piebam, Ántipho.

Num párua causa aut práua ratio? tráditus sum
múlieri. 575

Illa flico ubi me accépit, laeta uéro ad se abducit
domum:

Comméndat uirginém. AN. Quoi? tibine? CH. Mihi.
AN. Satis tutó tamen.

CH. Edícit ne uir quisquam ad eam adeat, ét mihi ne 34
abscedam ínperat:

Ia intérieure párte ut maneam sólus cum sola. ádnuo
Terram íntuens modéste. AN. Miser. CH. 'Ego' ín-
quit 'ad cenam hínc eo': 580

Abducit secum ancíllas: paucae, quae circum illam
essént, manent

Nouíctiae puéllae. continuo haéc adornant út lauet.
Adhórtor properent. dum ádparatur, uírgo in con- 35
clauí sedet

Suspéctans tabulam quándam pictam; ibi ínerat
pictura haéc, louem

Quo pácto Danaae mísisse aiunt quóndam in gre-
mium ímbrem aúreum. 585

Egomét quoque id spectáre coepi: et quía consi-
mílem lúserat

Iam olim ille ludum, ínpéndio magis ánimus gau-
debát mihi,

Quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde
emergam, úbi siem 555
Vestítum hunc nactus, quíd mihi quaeram, sánus
sim anne insániam!

AN. Adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam uídeo uelle,
iníbo.

10 Chaérea, quid est quód sic gestis? quíd sibi hic
uestítus quaerit?

Quid ést quod laetus és? quíd tibi uis? sátine sa-
nu's? quíd me

Aspéctas? quíd tacés? CH. O festus díes! amíce,
sálue: 560

Nemóst, quem ego nunciám magis cuperém uidere
quám te.

AN. Narra ístuc quaeso quíd siet. CH. Immo égo te
oro hercle ut aúdias.

15 Nostín hanc, quam amat fráter? AN. Noui; némpe,
opinor, Tháidem.

CH. Istam ípsam. AN. Sic commémneram. CH. Hodie
quaedams^x ei donó data

Virgó: quíd ego eius tibi nunc faciem praédicem
aut laudem, Ántipho, 565

Quom ipsús me noris quam élegans formárum spec-
tatór siem?

In hác commotus sum. AN. Aín tu? CH. Primam
díces, scio, si uíderis.

20 Quid múlta uerba? amáre coepi. fórte fortuná
domi

Erat quídam eunuchus, quém mercatus fúerat fra-
ter Tháidi,

Neque ís deductus étiam tum ad eam. súbmonuit
me Pármeno 570

Ibi séruos, quod ego arrípi. AN. Quid id est? CH.

Táctus citius aúdiēs:

Vt uéstem cum eo mútem et pro illo iúbeam me
illoc dúcier.

AN. Pro eunúchon? CH. Sic est. AN. Quid ex ea re 25
tándem ut caperes cómmodi?

CH. Rogás? uiderem, audírem, essem una quácum cu-
piebam, Ántipho.

Num párua causa aut práua ratioſt? tráditus sum
múlieri. 575

Illa ilico ubi me accépit, laeta uéro ad se abducit
domum:

Comméndat uirginém. AN. Quoi? tibine? CH. Mihi.

AN. Satis tutó tamen.

CH. Edícit ne uir quisquam ad eam adeat, ét mihi ne 34
abscedam ínperat:

In interiore párte ut maneam sólus cum sola. ádnuo

Terram íntuens modéſte. AN. Miser. CH. 'Ego' ín-
quit 'ad cenam hínc eo': 580

Abducit ſecum ancíllas: paucae, quae circum illam
eſſént, manent

Nouíciae puéllae. continuo haéc adornant út lauet.

Adhórtor properent. dum ádparatur, uírgo in con- 34
clauí ſedet

Suspéctans tabulam quándam pictam; ibi ínerat
pictura haéc, louem

Quo pácto Danaae míſiſſe aiunt quóndam in gre-
mium ímbrem aúreum. 585

Egomét quoque id ſpectáre coepi: et quía conſi-
mílem lúſerat

Iam olim ille ludum, ínpéndio magis ánimus gau-
debát mihi,

40 Deum sése in hominem cónuortisse atque in alie-
nas téguas
Venisse clanculúm per pluuium fícum factum mú-
lieri.

At quém deum! qui tépla caeli súmma sonitu cón-
cutit. 590

Ego homúncio hoc non fácerem? ego illud uére
item feci ac lubens.

Dum haec mécum reputo, arcéssitur lauátum in-
terea uirgo:

45 Iit, láuit, rediit; deinde eam in léctulo locárunt.
Sto expéctans, siquid mi ínperent. uenit úna,
'heus tu' inquit 'Dóre,
Cape hóc flabellum, uéntulum huic sic fácto, dum
lauámur: 595

Vbi nós lauerimus, si uoles, lauáto'. accipio trístis.

AN. Tum equidem ístuc os tuom ípudens uidére ni-
mium uellem,

50 Qui essét status, flabéllum tenére te asinum tán-
tum.

CH. Vix élocutast hóc, foras simul ómnes proruónt se,
Abeúnt lauatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi
ábsunt. 600

Intérea somnus uirginem opprimít. ego limis spécto
Sic pér flabellum clánculum: simul ália circum-
spécto

55 Satin éplorata sint. uideo esse. péssulum ostio
óbdó.

AN. Quid túm? CH. Quid 'quid túm' fáctue? AN. Fateor.

CH. An ego occasiónem

Mi osténtam, tantam, tám breuem, tam optátam,
tam ínsperátam 605

Amitterem? tum pól ego is essem uéro, qui simu-
lábar.

AN. Sane hércle ut dicis. séd interim de súmbolis quid
áctumst?

CH. Parátumst. AN. Frugi es: úbi? domin? CH. Immo 60
ápud libertum Díscum.

AN. Perlóngest. CH. Sed tanto ócius properémus. AN.
Muta uéstem.

CH. Vbi mútem? perii: nám domo exuló nunc: metuo
frátrem 610

Ne intús sit: porro autém pater ne rúre redierit
iam.

AN. Eámus ad me, ibi próximumst ubi mútes. CH. Recte
dicis.

Eámus et de istác simul, quo pácto porro póssim 615
Potíri consillúm uolo capere úna tecum. AN. Fíat.

Interea aurum sibi clam mulier démit, dat mi ut
aúferam.

Hóc est signi: ubi primum poterit, se illinc sub-
ducét scio.

PHAEDRIA. (DORIAS.)

Dum rús eo, coepi égomet mecum intérr uías, IV 2
Ita út fit, ubi quid ín animost moléstiae, 630
Aliám rem ex alia cógitare, et ea ómnia
Peiórem in partem. quíd opust uerbis? dum haéc
puto,
Praetérri inprudens uíllam. longe iam ábieram, 5
Quom sénsi: redeo rúrsum, male ueró me habens:
Vbi ad ípsum ueni déuorticulum, cónstitti: 635
Occépi mecum cógitare 'hem, bíduom hic
Manéndumst soli síne illa? quid tum póstea?
Nil ést. quid? nil? si nón tangendi cópiast, 10
Eho né uidendí quídem erit? si illud nón licet,
Saltem hóc licebit. cérte extrema línea 640
Amáre haud nil est.' uíllam praetereó sciens.
Sed quíd hoc, quod tímida súbito egreditur Pýthias?

PYTHIAS. PHAEDRIA. DORIAS.

Py. Vbi ego illum scelerósum misera atqae ínpium in- IV 3
ueniam? aút ubi quaeram?

Hócine tam audax fácinus facere esse aúsum! Ph.

Perii: hoc quíd sit uereor.

Py. Quín etiam insupér scelus, postquam lúdicatust
uírginem, 645

Vestem ómnem miserae díscidit, tum ipsám cápillo
cónscidit.

Ph. Hem. Py. Quí nunc si detúr mihi,

TERENTIUS.

7

Vt ego únguibus facile illi in oculos ínuolem uenéfico!

PH. Nescio quid profecto absente nobis turbatumst domi.
Adibo. quid istuc? quid festinas? aut quem quaeris, Pýthias? 650

PY. Ehem Phaédria, ego quem quaeram? in' hinc quo dignu's cum donis tuis

10 Tam lépidis? PH. Quid istuc ést rei?

PY. Rogás me? eunuchum quem dedisti nobis quas turbás dedit!

Virginem, erae quam dono dederat miles, uitiauit.

PH. Quid ais?

PY. Perii. PH. Temulénta's. PY. Vtinam sic sint qui mihi mále uolunt. 655

DO. Au óbsecro, mea Pýthias, quod istuc nam monstrum fuit?

15 PH. Insánis: qui istuc fácere eunuchus potuit? PY. Ego illum nescio

Qui fuerit: hoc quod fécit, res ipsa índicat.

Virgo ipsa lacrumat néque, quom rogites, quid sit audet dicere.

Ille autem bonus uir nusquam adparet. étiam hoc misera súspicor, 660

Aliquid domo abeuntem abstulisse. PH. Néqueo mirari satis,

20 Quo illéc abire ignáuos possit lóngius, nisi sí domum Forte ad nos rediit. PY. Vise amabo, núm sit. PH. Iam faxó scies.

DO. Perii, óbsecro, tam infándum facinus, méa tu, ne audiui quidem.

PY. At pól ego amatorés eos mulierum ésse audieram máximos, 665

Sed nŕl potesse: uérum miserae nŕn in mentem
uénérat:

Nam illum áliquo conclusissem neque illi cómmi- 25
sissem uírginem.

PHAEDRIA. DORVS. PYTHIAS. DORIAS.

PH. Exi foras, sceléste: at etiam réstítas, IV 4
Fugítíue? prodi, mále conciliate. Do(rvs). Ób-
secro. PH. Oh,

Illúd uide, os ut sibi distorsit cárnufex. 670

Quíd huc tibi reditíost? uéstis quíd mutátíost?

Quíd nárras? paulum sí cessassem, Pýthias, 5

Domi nŕn offendissem, ita iam adornarát fugam.

PY. Haben hŕminem, amabo? PH. Quíd nŕ habeam?

PY. Factúm bene.

DOR(IAS). Istúc pol uero béne. PY. Vbist? PH. Ro-
gítas? nŕn uides? 675

PY. Videam? óbsecro quem? PH. Hunc scilicet. PY.
Quis hic ést homo?

PH. Qui ad uŕs deductus hŕdiest. PY. Hunc oculís suis 10
Nostrárum numquam quisquam uidit, Phaédria.

PH. Non uidit? PY. An tú hunc crédidisti esse, ób-
secro,

Ad nŕs deductum? PH. Námque alium habui né-
minem. PY. Au, 680

Ne cómparandus híc quídem ad illumst: ille erat
Honéstá facie et líberali. PH. Ita uísus est 15

Dudúm, quia uaria uéste exornátus fuit:

Nunc tibi uidetur foédís, quia illam nŕn habet.

PY. Tace óbsecro: quasi uéro paulum intér siet. 685

Ad nŕs deductus hŕdiest adulescéntulus,

Quem tú uidere uéro uelles, Phaédria. 20

7*

Hic est uietus uetus ueternosus senex,
 Colore mustelino. PH. Hem, quae haec est fabula?
 Eo rediges me, ut quid egerim egomet nesciam? 690
 Eho tu, emin ego te? Do. Emisti. PR. Iube mi denuo
 25 Respondeat. PH. Roga. PR. Venisti hodie ad nos?
 negat.

At ille alter uenit annos natus sedecim:
 Quem secum adduxit Parmeno. PH. Age dum hoc
 mi expedi

Primum: istam quam habes unde habes uestem?
 taces? 695

Monstrum hominis, non dicturus? Do. Venit
 Chaerea.

50 PH. Fratere? Do. Ita. PH. Quando? Do. Hodie. PH.
 Quam dudum? Do. Modo.

PH. Quicum? Do. Cum Parmenone. PH. Norasne eum
 prius? *

Do. Non: nec quis esset umquam audieram dicier.

PH. Vnde igitur fratrem meum esse scibas? Do. Par-
 meno 700

Dicebat cum esse. is mihi dedit hanc. PH. Occidi.

Do. Meam ipse induit: post una ambo abierunt foras.

35 PR. Iam satis credis sobriam esse me et nil mentitam
 tibi?

Iam satis certumst uirginem uitiatam esse? PH. Age
 nunc, belua,

Credis huic quod dicat? PR. Quid isti credam?
 res ipsa indicat. 705

PH. Concede istuc paululum: audin? etiam paululum:
 sat est.

Dic dum hoc rursum, Chaerea tuam uestem detra-
 xit tibi?

- Do.** Fáctum. **Ph.** Et eamst indútus? **Do.** Factum. **Ph.** Et 40
 pró te huc deductúst? **Do.** Ita.
- Ph.** Iúppiter magne, ó scelestum atque aúdacem homi-
 nem. **Px.** Vaé mihi:
- Étiam non credás indignis nós esse inrisás modis? 710
- Ph.** Mírum ní credís quod iste dícat. quid agam néscio.
 Heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te
 excúlpere
- Vérum? uidistíne fratrem Chaéream? **Do.** Non. 45
Ph. Nón potest
- Síne malo fatéri, uideo: séquere hac: modo aít
 módo negat.
- Óra me. **Do.** Obsecró te uero, Phaédria. **Ph.** I
 intro núnciam. 715
- Do.** Ofei. **Ph.** Alio pácto honeste hinc quó modo ab-
 eam néscio.
- Áctumst, siquidem tú me hic etiam, nébulo, ludi-
 ficábere.
- Px.** Pármenonis tám scio esse hanc téchinam quam me 50
 úfuere.
- Dor.** Síc est. **Px.** Inueniam édepol hodie, párem ubi re-
 feram grátiam.
- Séd nunc quid faciéndum censes, Dórias? **Dor.** De
 istác rogas 720
- Vírgine? **Px.** Ita, utrum praédicemne an táceam?
Dor. Tu pol, sí sapis,
- Quód scis nescís, néque de eunucho néque de uitio
 uírginis.
- Hác re et te omni túrba euolues ét illi gratum fé- 55
 ceris.
- Íd modo dic, abísse **Dorum.** **Px.** Ita faciám. **Dor.**
 Sed uideón Chremem?

Tháís iam adérit. PY. Quid ita? DOB. Quia, quom inde
 ábeo, iam tum incéperat 725
 Túrba inter eos. PY. Aúfer aurum hoc: égo scibo
 ex hoc, quíd siet.

CHREMES. PYTHIAS.

IV 5 CH. Attát data hercle uérba mihi sunt: ufcit uinum
 quód bibi.

Ac dum ádcubabam, quám uidebar mihi pulchre esse
 sóbrius!

Postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom
 officiúm facit.

PY. Chremés. CH. Quis est? ehem Pýthias: uah, quánto
 nunc formósior 730

5 Vidére mihi quam dúdum! PY. Certo tú quidem
 pol multo hlarior.

CH. Verbum hércle hoc uerum crít 'sine Cerere et Lí-
 bero frigét Venus'.

Sed Tháís multon ánte uenit? PY. Án abiit iam
 a mílite?

CH. Iam dúdum, aetatem. lítes factae súnť inter eos
 máxumae.

PY. Nil díxit, tu ut sequerére sese? CH. Níl, nisl
 abiens mi innuit. 735

10 PY. Eho, nóne id sat erat? CH. Át nescibam id dí-
 cere illam, nisl quia

Corréxit miles, quód intellexi mínus: nam me ex-
 trusit foras.

Sed eccam ípsam: míror úbi ego huic anteuórterim.

THAIS. CHREMES. PYTHIAS.

IV 6 TH. Crédo equidem illum iam ádfuturum esse, út illum
 a me eripiát; sine ueniat:

Quí si illam digito úno attigerit, óculi *illi* illico écfodientur. 740

Úsque adeo illius férre possum inéptiam et magnífica uerba,

Vérba dum sint: uérum enim si ad rem cónferentur, uápulabit.

CH. Tháis, ego iam dúdum hic adsum. TH. O mí Chremes, te ipsum éxpectabam.

Sciú tu turbam hanc própter te esse fáctam? et adeo ad te áttinere hanc

Ómnem rem? CH. Ad me? quí quaeso istuc? TH. Quía, dum tibi sorórem studeo 745

Réddere ac restítuere, haec atque huius modi sum múlta passa.

CH. Vbi east? TH. Domi apud me. CH. Hém. TH. Quid est? Éducta ita uti téque illaque dígnumat. CH. Quid 10 aís? TH. Íd quod res est.

Hánc tibi dono dó neque repeto pro illa quicquam abs té preti.

CH. Et habétur et referétur, Tháis, tibi ita ut merita's grátia. 750

TH. Át enim caue, ne prius quam hanc a me accípias amittás, Chremes:

Nam haéc east, quam míles a me uí nunc ereptúm uenit.

Abi tú, cistellam, Pýthias, domo écfer cum monuméntis. 15

CH. Viden tu illum, Tháis PY. Vbi sitast? TH. In ríscó: odiosa céssas.

CH. mílitem secum ad te quantas cópias addúcere? 755 Áttat. TH. Num formídulosus óbsecro es, mí homo?

CH. Ápage sis:

Égon formidulósus? nemost hómínium qui uiuát minus.

20 TH. Átque ita opust. CH. Ah, métno qualem tú me esse homínem existumes.

TH. Ímmo hoc cogitáto: quicum rés tibist, peregrínus est: Mínus potens quam tú, minus notus, mínus amícorum híc habens. 760

CH. Scío istuc. sed tu quód cauere póssis, stultum admitterest.

Málo ego nos prospícere quam hunc ulcisci accepta iniúria.

25 TÚ abi atque obsera óstium intus, dúm ego hinc transcurro ad forum:

Vólo ego adesse híc áduocatos nóbis in turba hác.

TH. Mane.

CH. Mélius est. TH. Mane. CH. Omítte, iam adero. TH.

Níl opus est istís, Chremes. 765

Hóc modo dic, sorórem esse illam tuam ét te par-uam uírginem

Ámisisse, núnc cognosse. sígna ostende. PR. Ad-súnt. TH. Cape.

30 Sí uim faciet, in ius ducito hómínem: intellextín?

CH. Probe.

TH. Fác animo haec praesénti dicas. CH. Fáciam. TH.

Attolle pállium.

Périi, huic ipsist ópus patrono, quém defensorém paro. 770

THRASO. GNATHO. SANGA. CREMES.

THAIS.

IV 7 TH. Hancíne ego ut contuméliam tam insígnem in me accipiám, Gnatho?

Morí me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimini.

Primum aedis expugnabo. GN. Recte. THR. Virginem eripiám. GN. Probe.

THR. Male múlcabo ipsam. GN. Púlchre. THR. In medium huc ágmen cum uecti, Donax; Tu, Símalio, in sínistrum cornum; tú, Syrisce, in dexterum. 775

Cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus furum? SA. Éccum adest.

THR. Quid ignáue? peniculón pugnare, qui ístum huc portes cógitas?

SA. Egone? ínperatorís uirtutem noueram et uim militum: ✕

Sine sánguine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem uólnera?

THR. Vbi álii? SA. Qui malum 'álii'? solus Sánnio seruat domi. 780

THR. Tu hosce ínstrue: ego ero póst principia: inde ómnibus signúm dabo.

GN. Illúc est sapere: ut hósce ínstruxit, ípsus sibi cauit loco.

THR. Idem hóc iam Pyrrus fáctitauit. CH. Viden tu, Thaís, quam híc rem agit?

Ni mírum, consilium íllud rectumst de ócludendis aédibus.

TH. Sané quod tibi nunc uir uideatur ésse híc, nebulo mágnus est: 785

Ne métuas. THR. Quid uidétur? GN. Fundam tibi nunc nimis uellém dari,

Vt tu íllos procul hinc éx occulto caéderes: facerént fugam.

THR. Séd eccam Thaídem ípsam uideo. GN. Quám mox ínruimús? THR. Mane:

Ómnia prius éxperiri quam ármis sapientém decet.
 20 Quí scis an quae iúbeam sine ui fáciat? GN. Di
 uostrám fidem, 790

Quántist sapere! núnquam accedo, quín abs te ab-
 eam dóctior.

THR. Tháís, primum hoc míhi responde: quóm tibi do
 istam uirginem,

Díxístin hos míhi dies soli dáre te? TH. Quid tum
 póstea?

THR. Rógitas? quae mí ante óculos coram amátorem ad-
 duxísti tuom

25 TH. Quid cum illoc agás? THR. et cum eo clám te sub-
 duxísti míhi? 795

TH. Lúbuit. THR. Pamphilam érgo huc redde, nísi si
 mauiis ui éripi.

CH. Tíbi illam reddat aut tu eam tangas, ómnium . . ?
 GN. Ah quid agís? tace.

THR. Quid tu tibi uis? égo non tangam meám? CH. Tuam
 autem, fúrcifer?

GN. Cáue síis: nescis quóí male dicas núnce uiro. CH.
 Non tu hínce abis?

30 Scín tu ut tibi res se hábeat? si quicquam hódie
 hic turbae coéperis, 800

Fáciam ut huius locí dieique meíque semper mé-
 mineris.

GN. Míseret tui me, qui húnce tautum hominem fácias
 inimicúm tibi.

CH. Dímmnuam ego tibi caput hodie, nísi abis. GN. Ain
 ueró, canis?

Sticine agís? THR. Quis tú homo es? quid uis tibi?
 quid cum illa rei tibist? 804

CH. Scíbis: principio éam esse dico líberam. THR. Hem. 35

CH. Ciuem Átticam. THR. Hui.

CH. Meám sororem. THR. Os dúrum. CH. Miles, núnc
adeo edicó tibi,

Né uim facias úllam in illam. 'Tháís, ego eo ad
Sóphronam

Nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec.

THR. Tun me próhibeas,

Meám ne tangam? CH. Próhibebo inquam. GN. Au-
dín tu? hic furti se ádligat:

Sát hoc tibist. THR. Idem hóc tu, Tháís? TH. 40
Quaére qui respóndeat. 810

THR. Quid nunc agimus? GN. Quán redeamus: iam haéc
tibi aderit súpplicans

Últro. THR. Credin? GN. Ímmo certe: nóui inge-
nium múlterum:

Nólunt ubi uelís, ubi nolís cúpiunt ultro. THR. Béne
putas.

GN. Íám dimitto exércitum? THR. Vbi uís. GN. Sánga,
ita ut fortís decet

Mílites, domí focique fác uicissim ut mémineris. 815 45

SA. Íám dudum animus ést in patinís. GN. Frúgi es.
THR. Vos me hac séquimini.

ACTVS V.

THAIS. PYTHIAS.

- V 1 TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
 ‘Scio, néscio, abiit, aúdiui, ego non ádfui.’
 Non tu ístuc mihi dictúra aperte es, quídquid est?
 ‘Virgó conscissa uéste lacrumans óbticet; 820
- 5 Eunuóchus abiit:’ quam óbrem? quíd factúmst? taces?
 PY. Quid tibi ego dicam mísera? illum eunuchúm negant
 Fuisse. TH. Quis fuit igitur? PY. Iste Chaérea.
 TH. Qui Chaérea? PY. Iste ephébus frater Phaédriae.
 TH. Quid aís, uenefica? PY. Átqui certo cómperi. 825
- 10 TH. Quid is óbsecro ad nos? quam óbrem adductust?
 PY. Néscio:
 Nisi amásse credo Pámphilam. TH. Hem, mísero
 óccidi,
 Infélix, siquidem tu ístaec uera praédicas.
 Num id lácumat uirgo? PY. Id opínor. TH. Quid
 aís, sácrilega?
 Istúccine intermináta sum hinc abiéns tibi? 830
- 15 PY. Quid fácerem? ita ut tu iústi, soli créditast.
 TH. Scelésta ouem lupó commisti. díspudet
 Sic míhi data esse uérba. quíd illuc hómínis est?
 PY. Era méa, tace tace óbsecro, saluaé sumus:
 Habémus homiuem ipsum. TH. Vbi is est? PY. Hem
 ad sínísteram. 835
- 20 Viden? TH. Vídeo. PY. Comprendí iube, quan-
 túm potest.

TH. Quid illó faciemus, stúlta? PY. Quid faciás, ro-
gas?

Vide amábo, si non, quom áspicias, os ínpudens
Vidétur: tum *autem* quae éius confidéntias!

CHAEREA. THAIS. PYTHIAS.

CH. Apud Antíphonem utérque, mater ét pater, 840 V 2

Quasi dédita opera dómi erant, ut nulló modo

Intro íre possem, quín uiderent me. ínterím

Dum ante óstium sto, nótus mihi quidam óbulam

Venit. ubi uidi, ego me ín pedes quantúm queo 5

In ángiportum quóddam desertum; índe ítem 845

In áliud, índe ín áliud: íta misérrimus

Fuí fugitando, néquis me cognósceret.

Sed éstne haec Thais, quám uideo? ipsast. haéreo

Quid faciám. quid mea áutem? quid faciét mihi? 10

TH. Adeámus. bone uir Dóre, salue: díe mihi, 850

Aufúgístin? CH. Era, fáctum. TH. Satin id tibi
placet?

CH. Non. TH. Crédin te ínpune hábiturum? CH. Vnam
hanc nóxiam

Amítte: si aliam admísero umquam, occídito.

TH. Num meám saeuítiam uéritu's? CH. Non. TH. Non? 15
quíd igitur?

CH. Hanc métui ne me crímínetur tibi. 855

TH. Quid féceras? CH. Paulúm quiddam. PY. Eho 'pau-
lum' ínpudens?

An paulum hoc esse tibi uidetur, uírginem

Vítiare ciuem? CH. Cónseruam esse crédidi.

PY. Cónseruam? uix me cóntíneo quín ínuolem 20

Monstro ín capillum: etiam últro derisum ádue-
nit. 860

TH. Abin hinc, insana? **PY.** Quid ita? uero debeam,
Credo, isti quicquam furcifero, si id fecerim:
Praesertim quom se seruom fateatur tuom.

25 **TH.** Missa haec faciamus. non te dignum, Chaerea,
Fecisti: nam si ego digna hac contumelia 865

Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.

Neque edepol quid nunc consili capiam scio

De uirgine istac: ita conturbasti mihi

30 Rationes omnis, ut eam non possim suis

Ita ut aequom fuerat atque ut studui tradere, 870

Vt solidum parerem mi hoc beneficium, Chaerea.

CH. At nunc dehinc spero aeternam inter nos gratiam
Fore, Thais. saepe ex huius modi re quapiam

35 Malo principio magna familiaritas

Constat. quid si hoc quispiam uoluit deus? 875

TH. Equidem pol in eam partem accipioque et uolo.

CH. Immo ita quaeso. unum hoc scito, contumeliae

Non me fecisse causa, sed amoris. **TH.** Scio,

40 Et pol propterea magis nunc ignosco tibi.

Non adeo inhumano ingenio sum, Chaerea, 880

Neque ita inperita, ut quid amor ualeat nesciam.

CH. Te quoque iam, Thais, ita me di bene ament,
amo.

PY. Tum pol tibi ab istoc, era, cauendum intellego.

15 **CH.** Non ausim. **PY.** Nil tibi quicquam credo. **TH.** Desinas.

CH. Nunc ego te in hac re mi oro ut adiutrix sies, 885

Ego me tuae commendo et committo fide:

Te mihi patronam capio, Thais, te obsecro:

Emoriar, si non hanc uxorem duxero.

50 **TH.** Tamen si pater quid.. **CH.** Ah uolet, certo scio,

Ciuis modo haec sit. **TH.** Paululum opperier 890

Si uís, iam frater ipse hic aderit uírginis;
Nutricem arcessitum sit, quae illam aluit páruo-
lam:

In cógnoscendo túte ipse aderis, Chaérea.

CH. Ego uéro maneo. TH. Vín interea, dúm uenit, 55
Domi ópperiamur pótius quam hic ante óstium? 895

CH. Immó percupio. PY. Quám tu rem actura óbse-
cro es?

TH. Nam quíd ita? PY. Rogitas? hunc tu in aedís có-
gitas

Recípere posthac? TH. Quór non? PY. Crede hoc
meaé fide,

Dabit híc pugnam aliquam dénuo. TH. Au, tace 60
óbsecro.

PY. Parúm perspexisse eíus uidere audáciam. 900

CH. Non fáciam, Pythías. PY. Non credo, Chaérea,
Nisi sí commissum nó n erit. CH. Quin, Pýthias,
Tu mé seruato. PY. Néque pol seruandúm tibi
Quicquám dare ausím néque te seruare. ápage te. 65

TH. Adest óptume ipse fráter. CH. Perii hercle: ób-
secro 905

Abeámus intro, Tháís: nolo me ín uia

Cum hac uéste uideat. TH. Quam óbrem tandem?
an quía pudet?

CH. Id ípsum. PY. Id ípsum? uírgo uero! TH. I praé,
sequor.

Tu ístic mane, ut Chremem íntro ducas, Pýthias. 70

PYTHIAS. CHREMES. SOPHRONA.

PY. Quid, quíd uenire in méntem nunc possít mihi, 910 V 3
Quid nám, qui referam sácrilego illi grátiam,
Qui hunc súpposuit nóbis? CH. Moue te oro ócius,

Mea nútrix. So. Moueo. CH. Vídeo, sed nil pró-
moues.

5 PY. Iamne óstendisti sígna nutricí? CH. Ómnia.

PY. Amábo, quid aít? cógnoscítne? CH. Ac mémori-
ter. 915

PY. Bene édepol narras: nam illi faueo uírgini.

Ite íntro: iam dudum éra uos expectát domi.

Virúm bonum eccum Pármenonem incédere

10 Videó: uide ut otíósus it, si dís placet.

Speró me habere, qui hunc meo excrucíem modo. 920

Ibo íntro, de cógnítione ut certúm sciam:

Post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

PARMENO. PYTHIAS.

v 4 PA. Reuíso, quid nam Chaérea hic rerúm gerat.

Quod si ástu rem tractáuit, di uostrám fidem,

Quantam ét quam ueram laúdem capiet Pármeno! 925

Nam ut míttam, quod eí amórem difficíllumum

5 Caríssimum, ab meretríce auara uírginem

Quom amábat, eum conféci sine moléstia,

Sine súmptu, sine dispéndio: tum hoc álterum,

Id uérost quod ego míhi puto palmárium 930

Me répperisse, quó modo adulescéntulus

10 Meretrícum ingeníę et móres posset nóscere,

Matúre ut quom cognórit perpetuo óderit.

Quae dúm foris sunt, níl uidetur mún dius,

Nec mágis compositum quícquam nec magis éle-
gans: 935

[Quae cum amatore suo cum cenant ligurriunt]

15 Harúm uidere inlúuiem sordes ínopiam,

Quam inhonéstae solae sínt domi atque auidaé cibi,

Quo pácto ex iure hestérno panem atrúm uorent,

Nosse ómnia haec salús est adulescéntulis. 940

Px. Ego pól te pro istis díctis et factís, scelus, °
Vlciscar, ut ne inpúne in nos inlúseris. 20

Pró deum fidem, fácinus foedum! o infélicem adu-
lescéntulum!

Ó scelestum Pármenonem, qui ístum huc adduxít!

PA. Quid est?

Px. Míseret me: itaque ut né uiderem, mísera huc ec-
fugí foras, 945

Quaé futura exémpa dicunt ín eum indigna. **PA.** O
Iúppiter,

Quaé illaec turbast? ním nam ego perii? adíbo. 25
quid istuc, Pýthias?

Quíd aís? in quem exémpa fient? **Px.** Rógitas, au-
dacíssume?

Pérdidisti ístum quem adduxti pro eúnucho adu-
lescéntulum,

Dúm studes dare uérba nobis. **PA.** Quíd ita? aut
quid factúmst? cedo. 950

Px. Dícam: uirginem ístam, Tháidi hódie quae donó
datast,

Scís eam ciuem hinc ésse? et fratrem eius ésse ad- 30
prime nóbilem?

PA. Néscio. **Px.** Atqui síc inuentast: éam iste uitiauit
miser.

Ílle ubi id rescúit factum fráter uiolentíssimus,

PA. Quíd nam fecit? **Px.** cónligauit prímum eum mise-
rís modis. 955

PA. Cónligauit? **Px.** Átque quidem orante, út ne id
faceret, Tháide.

PA. Quíd aís? **Px.** Nunc minátur porro sése id quod
moechís solet: 35

- Quód ego numquam uídi fieri néque uelim. PA. Qua
audácia
- Tántum facinus aúdet? PY. Quid ita 'tántum'? PA.
An non hoc máximumst?
- Quís homo pro moeCHO úmquam uidit ín domo me-
retrícia 960
- Préndi quemquam? PY. Néscio. PA. At ne hoc
nésciatis, Pýthias:
- 40 Dico, edico uóbis, nostrum esse illum erilem fílium.
PY. Hem,
Óbsecro, an is est? PA. Néquam in illum 'Tháís
uim fierí sinat!
- Átque adeo autem quór non egomet íntro eo? PY.
Vide, Pármeno,
- Quíd agas, ne neque illi prosis ét tu pereas: nam
hoc putant, 965
- Quidquid factumst, á te esse ortum. PA. Quíd igitur
faciám miser?
- 45 Quídue incipiam? ecce autem uideo rúre rēdeun-
tém senem:
- Dícam huic an non *dícam*? dicam hercle: étsi mihi
magnúm malum
- Scio paratum: séd necessesst, huic ut subueniát.
PY. Sapis.
- Égo abeo íntro: tú isti narra omne órdine, ut fac-
túm sict. 970

LACHES. PARMENO.

- V5 LA. Ex meó propinquo rúre hoc capio cómmodi:
Neque agrí neque urbis ódium me umquam pércipit.
Vbi sátiás coepit fieri, commutó locum.
Sed estne ille noster Pármeno? et certe ípsus est

Quem praestolare, Pármeno, hic ante ostium? 975 5

PA. Quis homóst? ehem, saluom te áduenire, ere,
gaúdeo.

LA. Quem praestolare? PA. Périi: lingua haerét metu.

LA. Hem,

Quid ést quod trepidas? sátine saluae? díe mihi.

PA. Ere, prímum te arbitrári id quod res ést uelim:

Quidquíd huius factumst, cúlpa non factúmst mea. 980 10

LA. Quid? PA. Récte sane intérogasti: opórtuit

Rem praénarrasse me. émit quendam Phaédria

Eunúchum, quem dono huíc daret. LA. Quoi? PA.

Tháidi.

LA. Emít? perii hercle. cuánti? PA. Vigintí minis.

LA. Actúmst. PA. Tum quandam fídicinam amat hinc 15

Chaérea. 985

LA. Hem, quíd? amat? an scit iam ille quid meretríx
siet?

An in ástu uenit? áliud ex alió malum.

PA. Ere, né me spectes: me impulsore haec nón facit.

LA. Omítte de te dícere. ego te, fúrcifer,

Si úno . . sed istuc, quídquid ést, prímum épedi. 990 x

PA. Is pro illo eunucho ad Tháidem dedúctus ést.

LA. Pro eunúchon? PA. Sic ést. hunc pro moeicho

póstea

Compréndere intus ét constrinxere. LA. Óccidi.

PA. Audáciam meretrícum specta. LA. Númquid ést

Aliúd mali damníue quod non díxeris 995 25

Relícuom? PA. Tantumst. LA. Césso huc intro

rúmpere?

PA. Non dúbiumst quín mihi mágnum ex hac re sít malum:

Nisi quía necessus fúit hoc facere. id gaúdeo

Proptér me hisce aliquid ésse euenturúm mali:

8*

30 Nam iam diu aliquam causam quaerebat senex, 1000
 Quam obrem insigne aliquid faceret eis: nunc reperit.

PYTHIAS. PARMENO.

V 6 PY. Numquam edepol quicquam iam diu quod magis uellem euenire

Mi euenit, quam quod modo senex intro ad nos uenit errans.

Mihi solae ridiculo fuit, quae quid timeret scbam.

PA. Quid hoc autemst? PY. Nunc id prodeoque ut conueniam Parmenonem. 1005

5 Sed ubi obsecro est? PA. Me quaerit haec. PY. Atque eecum uideo: adibo.

PA. Quid est, inepta? quid uis tibi? quid rides? pergin? PY. Perii:

Defessa iam sum misera te ridendo. PA. Quid ita? PY. Rogitas?

Numquam pol hominem stultiore uidi nec uidebo ah,

Non possum satis narrare, quos ludos praebueris intus. 1010

10 At etiam primo callidum et disertum credidi hominem.

Quid? sicone credere [ea] quae dixi oportuit te?

An paenitebat flagiti, te auctore quod fecisset

Adulescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?

Nam quid illi credis tum animi fuisse, ubi uestem uidit 1015

15 Illam esse eum indutum pater? quid? iam scis te perisse?

PA. Hem quid dixisti, péssuma? an mentita's? etiam
rides?

Itan lépidum tibi uisúmst, scelus, nos inridere?

Py. Nímium.

PA. Siquidem istuc inpune hábueris. Py. Verúm. PA.
Reddam hercle. Py. Crédo:

Sed in diem istuc, Pármeno, est fortásse, quod mi-
näre. 1020

Tu iam pendebis, qui stultum adulescéntulum nobi-
litas

Flagítis et eundem indicas: utérque in te exempla
édent.

PA. Nullús sum. Py. Hic pro illo múnere tibi honós
est habitus: ábeo.

PA. Egomét meo indicio miser quasi sórex hodie périi.

GNATHO. THRASO. (PÁRMENO.)

GN. Quid nunc? qua spe aut quó consilio huc ímus? V ?
quid coeptás, Thraso? 1025

TH. Égone? ut Thaidí me dedam et fáciam quod iubeát.

GN. Quid est?

TH. Qui minus quam Herculés seruiuit Ómphalae? GN.
Exemplúm placet.

Útinam tibi commítigari uideam sandalió caput!

Séd fores crepuérunt ab ea. TH. Périi: quid hoc ?
autémst mali?

Húnc ego numquam uíderam etiam: quid nam hic
propérans prósilít? 1030

CHAEBA. PÁRMENO. GNATHO. THRASO.

CH. Ó populares, écquis me hodie ufuit fortunátior? V 8

Nemo hercle quisquam: nam in me plane dí potes-
tatém suam

Omnem óstendere: quóí tam subito tót congruerint
cómmoda.

PA. Quid hic laétus est? CH. O Pármeno mí, o meárum
uoluptatum ómnium

5 Inuéntor inceptór perfector, scín me in quibus sim
gaúdiis? 1035

Scis Pámphilam meam inuéntam ciuem? PA. Audíui.
CH. Scis sponsám mihi?

PA. Bene, íta me di ament, fáctum. GN. Audín tu, hic quíd
aít? CH. Tum autem Phaédriae

Meo frátri gaudeo ésse amorem omnem in tranquillo:
unást domus;

10 Thaís patri se cómmendauit, in clientelam ét fidem
Nobís dedit se. PA. Frátris igitur Tháís totast? CH.
Scilicet. 1040

PA. Iam hoc áliud est quod gaúdeamus: mñles pelletúr
foras.

CH. Tu fráter ubi ubi est fác quam primum haec aúdiat.
PA. Visám domum.

TH. Numquíd, Gnatho, tu dúbitas quin ego núnc per-
petuo périerim?

GN. Sine dúbio opinor. CH. Quíd commemorem primum
aut laudem máxume?

15 Illúmne qui mihi dédit consilium ut fácerem, an
me qui ausús siem 1045

Incípere, an fortunám conlaudem, quae guberna-
trix fuit,

Quae tót res tantas tam ópportune in únium con-
clusít diem,

An mei patris festiuitatem et fáciilitatem? o Iúppiter,
Serna óbsecro haec bona nóbis.

P H A E D R I A . C H A E R E A . T H R A S O . G N A T H O .

P H . D i u o s t r á m f i d e m , i n c r e d í b i l i a

P á r m e n o m o d o q u a e n a r r a u i t . s e d u b i s t f r a t e r ? C H . 20

P r a e s t o a d e s t . 1050

P H . G a u d e o . C H . S a t i s c r e d o . n i l e s t T h á i d e h a c , f r a t e r , t u a
D i g n i u s q u o d a m e t u r : i t a n o s t r a e o m n i s t f a u t r i x f á -
m i l i a e .P H . M i h i i l l a m l a u d a s ? T H . P e r i i , q u a n t o m i n u s s p e i
e s t , t a n t o m á g i s a m o .O b s e c r o , G n a t h o , i n t e s p e s e s t . G N . Q u í d u i s f a -
c i a m ? T H . P e r f i c e h o cP r e c i b u s p r e t i o , u t h a e r e a m i n p a r t e a l i q u a t a n d e m 25
a p u d T h á i d e m . 1055G N . D i f f i c i l e s t . T H . S i q u í d c o n l u b i t u m s t , n o u i t e . h o c
s i e f f e c e r i s ,Q u o d u i s d o n u m p r a e m i u m a m e o p t a t o , i d o p t a t u m
f e r e s .G N . I t a n e ? T H . S i c e r i t . G N . S i e f f i c i o h o c , p o s t u l o u t
m i h i t u a d o m u sT e p r a e s e n t e a b s e n t e p a t e a t , i n u o c a t o u t s i t l o c u s
S e m p e r . T H . D o f i d e m f u t u r u m . G N . A d c i n g a r . P H . 30

Q u e m e g o h i c a u d i o ? 1060

O T h r a s o . T H . S a l u e t e . P H . T u f o r t a s s e q u a e f a c t a
h i c s i e n tN e s c i s . T H . S c i o . P H . Q u o r e r g o i n h i s t e c o n s p i -
c o r r e g i o n i b u s ?T H . V o b i s f r e t u s . P H . S c i n q u a m f r e t u s ? m i l e s , e d i c o t i b i ,
S i t e i n p l a t e a o f f e n d e r o h a c p o s t u m q u a m , q u o d
d i c a s m i h iA l l u m q u a e r e b a m , i t e r h a c h a b u i , p e r i i s t i . G N . 35
H e i a , h a u d s i c d e c e t . 1065

PH. Dicitumst. GN. Non cognosco uostrum tam superbum. PH. Sic ago.

GN. Prius audite paucis: quod quom dixerō, si placuerit, Facitote. PH. Audiāmus. GN. Tu concede paulum istuc, Thraso.

Principio ego uos credere ambos hoc mihi uementér uelim,

40 Me huius quidquid facio id facere maxime causá mea: 1070

Verum si idem uobis prodest, uos non facere inscitiast.

PH. Quid id est? GN. Militem ego riualem recipiundum censeo. PH. Hem,

Recipiundum? GN. Cogita modo. tu hercle cum illa, Phaédria,

45 Ut lubenter uis (etenim bene lubenter uicitas), Quod des paulumst, et necessest multum accipere Thaidem. 1075

Ut tuo amori suppeditare possint sine sumptu tuo Omnia haec, magis opportunus nec magis ex usu tuo Nemo. principio et habet quod det, et dat nemo largius.

50 Fatuos est, insulsus, tardus, stertit noctis et dies: Neque istum metuas ne amet mulier: facile pellas ubi uelis. 1080

CH. Quid agimus? GN. Praeterea hoc etiam, quod ego uel primum puto,

Accipit homo nemo melius prorsus neque prolixius.

CH. Mirum ni illoc homine quoquo pacto opust. PH. Idem ego arbitror.

GN. Recte facitis. unum etiam hoc uos oro, ut me in uostrum gregem

Réciptis: sáts diu iam hoc sáxum uorso. PH. Ré- 55
cipimus. 1085

CH. Ác lubenter. GN. At ego pro isto, Phaédria et tu
Chaérea,

Húnc comedendum et ébibendum uóbis propinó.

CH. Placet.

PH. Dígnum est. GH. Thraso, úbi uis accede. TH. Ób-
secro te, quíd agimus?

GN. Quíd? Isti te ignorábant: postquam eis móres ostendí
tuos

Ét conlaudauí secundum fácta et uirtutés tuas, 60

Ínpetraui. TH. Béne fecisti: grátiam habeo máxu-
mam. 1091

Númquam etiam fui úsquam, quin me amárent omnes
plúrimum.

GN. Díxín ego in hoc ésse uobis Átticam elegántiam?

PH. Níl praeter promíssum est. ite hac. CANTOR. Vós
ualete et plaúdíte.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 206 iambici senarii
- 207 trochaicus octonarius
 - 208 trochaicus septenarius
 - 209 iambicus quaternarius
 - 210 et 211 trochaici septenarii
 - 212 iambicus octonarius
 - 213 et 215 iambici quaternarii
 - 214 et 218 trochaici septenarii
 - 216 et 217 trochaici octonarii
 - 219 ad 223 iambici octonarii
 - 224 ad 254 trochaici septenarii
 - 255 ad 291 iambici septenarii
 - 292 clausula
 - 293 ad 297 iambici octonarii
 - 298 trochaicus septenarius
 - 299 et 301 iambici quaternarii
 - 300 iambicus senarius
 - 302 et 303 iambici octonarii
 - 304 trochaicus octonarius
 - 305 trochaicus septenarius
 - 306 iambicus quaternarius
 - 307 ad 319 iambici octonarii
 - 320 iambicus senarius
 - 321 et 322 iambici septenarii
 - 323 ad 351 iambici senarii
 - 352 ad 366 trochaici septenarii

- V. 367 ad 390 iambici octonarii
- 391 ad 538 iambici senarii
 - 539 ad 548 iambici septenarii
 - 549 et 550 trochaici septenarii
 - 551 et 552 iambici septenarii
 - 553 ad 556 iambici octonarii
 - 557, 559 ad 561 iambici septenarii
 - 558 trochaicus octonarius
 - 562 ad 591 iambici octonarii
 - 592 ad 614 iambici septenarii
 - 615, 618 ad 620 trochaici octonarii
 - 616 et 621 trochaici septenarii
 - 617 et 622 iambici octonarii
 - 623 ad 628 trochaici septenarii
 - 629 ad 642 iambici senarii
 - 643 et 644 trochaici octonarii
 - 645 trochaicus septenarius
 - 646 et 648 iambici octonarii
 - 647 et 652 iambici quaternarii
 - 649 et 655 trochaici septenarii
 - 650, 651, 653 iambici octonarii
 - 654 trochaicus octonarius
 - 656 et 657 iambici octonarii
 - 658 iambicus senarius
 - 659 ad 667 iambici octonarii
 - 668 ad 702 iambici senarii
 - 703 ad 726 trochaici septenarii
 - 727 ad 737 iambici octonarii
 - 738 iambicus senarius
 - 739 ad 746, 748 trochaici octonarii
 - 747 trochaicus dimeter catalecticus
 - 749, 751, 752 trochaici septenarii
 - 750 iambicus octonarius
 - 753 et 754 iambici septenarii
 - 755 ad 770 trochaici septenarii
 - 771 ad 787 iambici octonarii
 - 788 ad 816 trochaici septenarii

- V. 817 ad 942 iambici senarii**
- 943 ad 970 trochaici septenarii
- 971 ad 1001 iambici senarii
- 1002 ad 1024 iambici septenarii
- 1025 ad 1031 trochaici septenarii
- 1032 ad 1049 iambici octonarii
- 1050 ad 1094 trochaici septenarii.
-

•

HEAVTON TIMORVMENOS

P. TERENCE.

GRAECA · MENANDRVS · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AED · CVR
EGIT · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT · FLACCVS
CLAVDI · ACTA · PRIMVM · TIBHS · INPARIBVS
DEINDE · DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · TERTIA
MA · IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

In militiam proficisci gnatum Clíniam
Amántem Antiphilam cómpulit durús pater,
Animíque sese angébat facti paénitens.
Mox út reuersust, clám patrem deuórtitur
Ad Clítiphonem: is amábat scortum BÁCchidem. 5
Cum arcésseret cupítam Antiphilam Clínia,
Vt éius Bacchis uénit amica ac séruolae
Habitúm gerens Antíphila: factum id quó patrem
Suúm celaret Clítipho. hic technís Syri
Decém minas meretrículae aufert á sené. 10
Antíphila Clítiphónis reperitúr soror:
Hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

PERSONAE.

CHREMES SENEX
MENEDEMVS SENEX
CLITIPHŌ ADVLESCENS
CLINIA ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
DROMO SERVOS
BACCHIS MERETRIX
ANTIPHILA MVLIER
SOSTRATA MATRONA
NVTRIX
PHRYGIA ANCILLA.

PROLOGVS.

Nequó sit vostrum mírum, quor partís seni
Poëta dederit, quæ sunt adulescéntium:
Id primum dicam, deinde quod ueni éloquar.
Ex íntegra Graeca íntegram comoédiam
Hodié sum acturus Heaítion timorúmenon. 5
[Duplex quæ ex argumento facta est simplici.]
Nouam ésse ostendi et quæ ésset: nunc qui scrípserit
Et quóia Graeca sít, ni partem máxumam
Existumarem scíre vostrum, id dícerem.
Nunc quam óbrem has partis dídicerim paucís dabo. 10
Orátorem esse uóluit me, non prólogum:
Vostrúm iudicium fécit: me actorém dedit,
Sí hic áctor tantum póterit a facúndia,
Quantum ille potuit cógitare cómmode,
Qui orátionem hanc scrípserit, quam dictúrus sum. 15
Nam quód rumores dístulerunt máliuoli,
Multás contaminásse Graecas, dúm facit
Paucás Latinas: fáctum id esse hic nóñ negat,
Neque sé pigere et deinde facturum aúumat.
Habét honorum exéplum, quo exépló sibi 20
Licére id facere quód illi fecerúnt putat.
Tum quód maliuolus uétus poëta díctitat,
Repénte ad studium hunc se ádplicasse músicum,
Amícum ingenio frétum, haud naturá sua:
Arbitrium vostrum, uóstra existumátio 25
Valébit. qua re orátos uos omnis uolo,
Ne plús iniquom póssit quam aequom orátio.

Facite aequi sitis: date crescendi copiam,
 Nouarum qui spectandi faciunt copiam,
 Sine uitiis: ne ille pro se dictum existimet, 30
 Qui nuper fecit seruo currenti in uia
 Decesse populum: quor insano seruiat?
 De illius peccatis plura dicet, quom dabit
 Alias nouas, nisi finem maledictis facit.
 Adeste aequo animo: date potestatem mihi 35
 Statariam agere ut liceat per silentium;
 Ne semper seruos currens, iratus senex,
 Edax parasitus, sycophanta autem impudens,
 Auarus leno, adsidue agendi sint mihi
 Clamore summo, cum labore maximo. 40
 Mea causa causam hanc iustam esse animum inducite,
 Ut aliqua pars laboris minuatür mihi.
 Nam nunc nouas qui scribunt, nil parcunt seni:
 Siquae laboriosast, ad me curritur:
 Si lenis est, ad alium defertur gregem. 45
 In hac est pura oratio. experimini,
 In utramque partem ingenium quid possit meum.
 Si numquam auare pretium statui arti meae
 Et eum esse quaestum in animum induxi maximum,
 Quam maxime seruire uostris commodis: 50
 Exemplum statuite in me, ut adulescentuli
 Vobis placere studeant potius quam sibi.

ACTVS I.

CHREMES. MENEDREMVS.

- CH. Quamquam haec inter nos nuper notitia admodumst I 1
 (Inde adeo quom agrum in proximo hic mercatus es)
 Nec rei fere sane amplius quicquam fuit: 55
 Tamén uel uirtus tua me uel uicinitas,
 Quod ego in propinqua parte amicitiae puto, 5
 Facit ut te audacter moncam et familiariter,
 Quod mihi uidere praeter actatém tuam. 60
 Facere ét praeter quam res te adhortatur tua. 60
 Nam pro deum atque hominum fidem, quid uis tibi?
 Quid quaeris? annos sexaginta natus es, 10
 Aut plus eo, ut conficio; agrum his regionibus
 Meliorem neque preti maioris nemo habet;
 Seruos compluris: proinde quasi nemo siet, 65
 Ita tute attente illorum officia fungere.
 Numquam tam mane egrédior neque tam uesperis 15
 Domum reuortor, quin te in fundo conspicer
 Fodere aut arare aut aliquid ferre. denique
 Nullum remittis tempus neque te respicis. 70
 Haec non uoluptati tibi esse satis certo scio.
 } 'Enim' dices 'quantum hic operis fiat paenitet.' } 20
 Quod in opere faciundo operae consumis tuae,
 Si sumas in illis exercendis, plus agas
- ME. Chremes, tantumne ab re tuast otí tibi, 75
 Aliena ut cures eaque nil quae ad te attinent?

TERENTIUS.

9

- 25 CH Homó sum: humani níl a me alienúm puto.
 Vel mé monere hoc uél percontarí puta:
 Rectúmst, ego ut faciam; nón est, te ut detérream.
- ME. Mihi sic est usus: tibi ut opus factóst, face. 80
- CH. An quóquamst usus hómíni, se ut cruciét? ME. Mihi.
- 30 CH. Siquíd laborist, nóllem: sed quíd istúc malist?
 Quaesó, quíd de te tántum *commeruísti*? ME. Eheu.
- CH. Ne lácruma, atque istuc, quídquid est, fac me út
 sciam:
 Ne rétime, ne uerére, crede inquám mihi: 85
 Aut cónsolando aut cónsilio aut re iúuero.
- 35 ME. Scire hóc uis? CH. Hac quidem caúsa, qua dixí tibi
 ME. Dicétur. CH. At istos rástros intereá tamen
 Adpóne, ne labóra. ME. Minume. CH. Quám rem agis?
 ME. Sine mé, uociuom témpus nequod dém mihi 90
 Labóris. CH. Non sinam, inquam. ME. Ah, non ac-
 quóm facis.
- 40 CH. Hui, tám grauis hos, quaeso? ME. Sic meritúmst
 meum.
- CH. Nunc lóquere. ME. Filium únicum adulescéntulum
 Habeo. áh, quíd dixi? habére me? immo habuí,
 Chremes:
 Nunc hábeam necne incértumst. CH. Quid ita istúc?
 ME. Scies. 95
- Est é Corintho hic áduena anus paupércula:
 45 Eius fíliam ille amáre coepit pérdite,
 Prope iam út pro uxore habéret: haec clam me ómnia.
 Vbi rém rescui, coépi non humanítus
 Neque ut ánimum decuit aégrotum adulescéntuli 100
 Tractáre, sed ui et uia peruolgatá patrum.
- 50 Cotídie accusábam: 'hem, tibine haec diútius
 Licére speras fácere me uiuó patre,

- Amícam ut habeas própe iam in uxoris loco?
 Errás, si id credis, ét me ignoras, Clínia. 105
 Ego té meum esse díci tantispér uolo, *et uolens*
 Dum quód te dignumst fácies: sed si id nón facis, 55
 Ego quód me in te sit fácere dignum inuénero.
 Nulla ádeo ex re istuc fít nisi ex nimio ótio.
 Ego istúc aetatis nón amori operám dabam, 110
 Sed in Ásiam hinc abii própter pauperiem átque ibi
 Simúl rem et gloriam ármis belli répperi.' 6
 Póstrémo adeo res rédiit: adulescéntulus
 Saepe éadem et grauitér aúdiendo uíctus est:
 Aetáte me putáuit et sapiéntia 115
 Plus scíre et prouidére quam se ipsúm sibi:
 In Ásiam ad regem mñlitatam abíit, Chremes. 65
 CH. Quid aís? ME. Clam me proféctus mensis trís abest.
 CH. Ambo áccusandi: etsi illud inceptúm tamen
 Animíst pudentis sígnum et non instrénui. 120
 ME. Vbi cómpéri ex eis, qui fuere ei cónscii,
 Domúm reuortor maéstus atque animó fere 70
 Pertúrbato atque incérto prae aegritúdine.
 Adsído: adcurrunt sérui, soccos détrahunt:
 Inde álíi festináre, lectos stérnere, 125
 Cenam ádparare: pró se quisque sédulo
 Faciébant, quo illam mñhi lenirent míseriam. 75
 Vbi uídeo, haec coepi cógitare 'hem, tót mea
 Solíus solliciti sñt causa, ut me unum éxpleant?
 Ancíllae tot me uéstiant? sumptús domi 130
 Tantós ego solus fáciam? sed gnatum únícum,
 Quem páriter uti his décuit aut etiam ámplius, 80
 Quod illa aétas magis ad haéc utenda idóneast,
 Eum ego hñc eieci míserum iniustitiá mea.
 Maló quídem me quóuis dignum députem, 135
 9*

- Si id fáciám. nam usque dum ille uitam illám colet
 85 Inopém, carens patria ób meas iniúrias,
 Intérea usque illi dé me suppliciúm dabo,
 Labórans, quaerens, párcens, illi séruiens.
 Ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus, 140
 Nec uás nec uestiméntum: conrasi ómnia.
- 90 Ancíllas, seruos, nísi eos qui opere rústico
 Faciúndo facile sumpsum exercirént suom,
 Omnis produxi ac uéndidi. inscripsi flico
 Aedis: mercedem quási talenta ad quíndecim 145
 Coëgi: agrum hunc mercátus sum: hic me exérceo.
- 95 Decréui tantispér me minus iníúriae,
 Chremés, meo gnato fácere, dum fíam miser:
 Nec fás esse, ulla mé uoluptate híc frui,
 Nisi ubi ille huc saluos rédierit meus párticeps. 150
- CH. Ingénio te esse in líberos lení puto,
 100 Et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
 Tractáret. uerum néque illum tu satis nóueras,
 Nec te ille; hoc quom fit, sibi non uere usáitur.
 Tu illum numquam ostendísti quanti pénderes, 155
 Nec tibi illest credere aúsus quae est aequóm patri.
- ¹⁰⁵ Quod si ésset factum, haec núnquam eueníssént tibi.
 ME. Ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
- CH. Menedéme, at porro récte spero et illum tibi
 Saluom ádfuturum esse híc confido própédiem. 160
- ME. Vtinam íta di faxint. CH. Fácient. nunc si cómmo-
 dumst,
- 110 Dionýsia hic sunt hódie: apud me síis uolo.
- ME. Non póssum. CH. Quor non? quaeó tandem aliquán-
 tulum
- Tibi párcé: idem absens fácere te hoc uolt fílius.
- ME. Non cónuenit, qui illum ád laborem hinc pépulerim, 165

/ Nunc me ipsum fugere. CH. Sícineſt ſenténtia?
 ME. Sic. CH. Béne uale. ME. Et tu. CH. Lácrumas excu- 115
 sít mihi,
 Miserétque me eius: séd ut diei témpus est,
Tempúſt monere me hunc uicinum Phániam,
 Ad cénam ut ueniat: íbo, uisam sí domist. 170
 Nil ópus fuit monítore: iam dudúm domi
 Praesto ápud me esse afunt; égomet conuiuás moror. 120
 Ibo ádeo hinc intro. séd quid crepuerúnt fores
Hinc á me? quis nam egréditur? huc concéssero. *h. hac, ja*

CLITIPHO. CHRREMES.

CL. Níl adhuc est quód uereare, Clínia: haud quaquam 1 2
 étiam cessant: 175
 Ét illam simul cum núnctio tibi hic ádfuturam hodiéscio.
 Próin tu sollicitúdinem istam fálsam, quae te excrú-
 ciat, mittas.
 CH. Quícum loquitur fílius?
 CL. Páter adest, quem uólui: adíbo. páter, opportune s
 áduenis.
 CH. Quíd id est? CL. Hunc Menedémum nostin nóstrum
 uicinúm? CH. Probe. 180
 CL. Huic filium scis esse? CH. Audiuí esse: in Asia.
 CL. Non ést, pater:
 Apud nós est. CH. Quíd aís? CL. Áduenientem, e náui
 egredientem ílico
 Abdúxi ad cenam: nám mihi magna cum eó iam inde
 a puérítia
 Fuit sémpet familiáritas. CH. Voluptátem magnam 10
 núnctias.
 Quam uéllém Menedémum inuitatum, ut nóbiscum *juu, : ...*
 esset ámplius, 185 *...*

- Si id fáciám. nam usque dum ille uitam illám colet
 85 Inopém, carens patria ób meas iniúrias,
 Intérea usque illi dé me suppliciúm dabo,
 Labórans, quaerens, párcens, illi séruiens.
 Ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus, 140
 Nec uás nec uestiméntum: conrasi ómnia.
- 90 Ancíllas, seruos, nísi eos qui opere rústico
 Faciúndo facile súmptum exercirént suom,
 Omnis produxi ac uéndidi. inscripsi flico
 Aedis: mercedem quási talenta ad quíndecim 145
 Coëgi: agrum hunc mercátus sum: hic me exérceo.
- 95 Decréui tantispér me minus iniúriae,
 Chremés, meo gnato fácere, dum fíam miser:
 Nec fás esse, ulla mé uoluptate hic frui,
 Nisi ubi ille huc saluos rédierit meus párticeps. 150
- CH. Ingénio te esse in líberos lení puto, *
 100 Et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
 Tractáret. uerum néque illum tu satis nóueras,
 Nec te ille; hoc quom fit, sibi non uere usáitur.
 Tu illum numquam ostendisti quanti pénderes, 155
 Nec tibi illest credere aúsus quae est aequóm patri.
 Quod si ésset factum, haec núnquam eueníssent tibi.
- ME. Ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
- CH. Menedéme, at porro récte spero et illum tibi
 Saluom ádfuturum esse hic confido própédiem. 160
- ME. Vtinam ita di faxint. CH. Fácient. nunc si cómmo-
 dumst,
- 110 Dionýsia hic sunt hódie: apud me síis uolo.
- ME. Non póssum. CH. Quor non? quáeso tandem aliquán-
 tulum
- Tibi párcé: idem absens fácere te hoc uolt fílius.
- ME. Non cónuenit, qui illum ád laborem hinc pépulerim, 165

/ Nunc me ipsum fugere. CH. Sícineſt ſenténtia?
 ME. Sic. CH. Béne uale. ME. Et tu. CH. Lácrumas excusa- 115
 sít mihi,

Miserétque me eius: séd ut diei témpus est,
Tempúſt monere me hunc uicinum Phániam,
 Ad cénam ut ueniat: ibo, uisam sí domist. 170

Nil ópus fuit monítore: iam dudúm domi
 Praesto ápud me esse aiunt; égomet conuiuás moror. 120
 Ibo ádeo hinc intro. séd quid crepuerúnt fores
 Hinc á me? quis nam egréditur? huc concéssero. *et hoc pa*

CLITIPHO. CHRREMES.

CL. Níl adhuc est quód uereare, Clínia: haud quaquam 1 2
 étiam cessant: 175

Ét illam simul cum núnctio tibi hic ádfuturam hodié scio.
 Próin tu sollicitúdinem istam fálsam, quae te excrú-
 ciat, mittas.

CH. Quícum loquitur filius?

CL. Páter adest, quem uólui: adibo. páter, opportune s
 áduenis.

CH. Quíd id est? CL. Hunc Menedémum nostin nóstrum
 uicinúm? CH. Probe. 180

CL. Huic filium scis ésse? CH. Audiui esse: in Asia.
 CL. Non ést, pater:

Ápud nós est. CH. Quíd ais? CL. Áduenientem, e náui
 egredientem ilico

Abdúxi ad cenam: nám mihi magna cum eó iam inde
 a puéritia

Fuit sémpet familiáritas. CH. Voluptátem magnam 10
 núnctias.

Quam uellem Menedémum inuitatum, ut nobiscum *purpura*
 esset ámplius, 185 *ut reuel*

reprise him Vt hanc laetitiam nec opinanti primus obicerem
domi!

l'anté avant te do it. Atque *hércle* etiam nunc témpus est. CL. Caue fáxis:
non opus ést, pater.

CH. Quaprópter? CL. Quia enim incértumst etiam, quid
se faciat. módo uenit.

15 Timet ómnia: patris íram, et animum amícae se erga
ut sít suae.

Eam misere amat: proptér eam haec turba atque
ábitio euenít. CH. Scio. 190

CL. Nunc séruolum ad eam in úrbem misit, ét ego nostrum
uná Syrum.

CH. Quid nárrat? CL. Quid ille? miserum se esse. CH. Mí-
serum? quem minus créderes?

Quid rélicuist quin hábeat, quae quidem in hómine
dicuntúr bona?

20 Paréntis, patriam incólumem, amicos, génus, cogna-
tos, díctias:

Atque haéc perinde súnť ut illiast ánimus qui ea
póssidet: 195

Qui utí scit, ei bona; illi, qui non útitur recté,
mala.

cl. immo CL. Immo ille fuit senex inportunus sémper; et nunc
níl magis

Vereór quam nequid ín illum iratus plús satis faxít,
pater.

25 CH. Illícine? sed reprimám me: nam in metu ésse hunc
illist útile.

CL. Quid túte tecum? CH. Dícám. ut ut erat, mánsium
tamen opórtuit. 200

Fortásse aliquantum iníquior erat praéter eius lu-
bidinem:

Pateretur: nam quem ferret, si parentem non ferret suum?

Huncine erat aequom ex illius more an illum ex huius uiuere?

Et quod illum insimulat durum, id non est: nam parentum iniuriae

Vnius modi sunt ferme; paulo qui est homo tolerabilis; 205

Scortari crebro nolunt, nolunt crebro conuiuier, Praebent exigue sumptum: atque haec sunt tamen ad uirtutem omnia.

Verum animus ubi semel se cupiditate deuinxit mala, Necessest, Clitiphó, consilia consequi consimilia. 35

Scitumst periculum ex aliis facere, tibi quid ex usu siet. 210

CL. Ita credo. CH. Ego ibo hinc intro, ut uideam cenaee quid nobis siet.

Tu, ut tempus est diei, uide sis nequo hinc abeas longius.

CL. Quam iniqui sunt patres in omnis adulescentis iudices! II 1
Qui aequom esse censent nos a pueris sileo nasci senes

Neque illarum adfines esse rerum, quas fert adulescentia. 215

Ex sua lubidine ei moderantur, nunc quae est, non quae olim fuit.

Mihi si umquam filius erit, ne ille facili me utetur patre:

Nam et cognoscendi et ignoscendi dabitur peccati locus:

Non ut meus, qui mihi per alium ostendit suam sententiam.

Perii: *Is mi, ubi adbibit plus paulo, sua quae narrat
facinora!* 220

Nunc ait 'periculum ex aliis facito, tibi quid ex usu
siet.'

10 Astutus: *ne ille haec scit, quam mihi nunc surdo nar-
ret fabulam.*

Magis nunc me amicae dicta stimulant 'da mihi' at-
que 'adfer mihi':

Quoi quod respondeam nil habeo: neque me quis-
quamst miserior.

Nam hic Clinia, etsi is quoque suarum rerum sat agit,
tamen habet 225

Bene et pudice eductam et artis ignaram mere-
triciae.

15 Meast *inpotens, procax, magnifica, sumptuosa, no-
bilis.*

Tum quod dem ei, 'recte' est: nam nil esse mihi
religiosius dicere.

Hoc ego mali non pridem inveni: neque etiam dum
scit pater.

ACTVS II.

CLINIA. CLITIPHO.

- CLIN. Si míhi secundae rés de amore meo éssent, iam II 2
 dudúm scio 230
 Venissent: sed uereór, ne mulier me ábsente hic
 corrúpta sit.
 Concúrrunt multa *eam* opínionem quae mihi animo
 exaúgeant:
 Occásio, locus, aétas, mater quóius sub inperióst mala,
 Quoi nil iam praeter prétium dulcest. CLIT. Clínia. 5
 CLIN. Ei miseró mihi.
- CLIT. Etiám caues, ne uídeat forte hic te á patre aliquis
 éxiens? 235
- CLIN. Faciám: sed nescio quíd profecto mi ánimus praesagít mali.
- CLIT. Pergín istuc prius diiúdicare, quám scis quid uerí
 siet?
- CLIN. Si níl mali esset, iam híc adessent. CLIT. Iam áderunt.
 CLIN. Quando istúc '*iam*' erit?
- CLIT. Non cógitas hinc lóngule esse? et nósti mores mú- 10
 lierum:
 Dum móliuntar, dúm conantur, ánnus est. CLIN. O
 Clítipho, 240
 Timeó. CLIT. Respira: eccúm Dromonem cúm Syro
 una: adsúnt tibi.

SYRVS. DROMO. CLINIA. CLITIPHO.

II 3 SY. Aín tu? DR. Sic est. SY. Vérum interea, dúm sermo-
nes caédimus,

Íllae sunt relíctae. CLIT. Mulier tibi adest: audin,
Clínia?

CLIN. Égo uero audió nunc demum et uideo et ualeo, Clí-
tipho.

DR. Mínume mirum: adeo ínpeditae súnť: ancillarúm
gregem 245

Dúcut secum. CLIN. Périi, unde illi súnť ancillae?
CLIT. Mén rogas?

SY. Nón oportuít relictas: pórtant quid rerum! CLIN. El
mihi.

SY. Aúrum, uestem: et uesperascit, ét non nouerúnť uiam.
Fáctum a nobis stúltest. abi dum tú, Dromo, illis
óbuíam:

Própera: quid stas? CLIN. Vaé misero mi, quánta de
spe déciđi! 250

10 CLIT. Quí istuc? quae res té sollicitat aútem? CLIN. Ro-
gitas quíd siet?

Víden tu? ancillas aúrum uestem, quám ego cum
una ancíllula

Híc reliqui, unde *ei* esse censes? CLIT. Váh, nunc
demum intéllego.

SY. Dí boni, quid túrbaest! aedes nóstrae uix capiént,
scio.

Quíd comedent! quíd ébibent! quíd séne erit nostro
miserius? 255

15 Séd eccos uideo quós uolebam. CLIN. O Iúppiter, ubi
námst fides?

Dum ego própter te errans pátria careo démens, tu
intereá loci

Conlócupletasti te, *Ántiphila*, et me in his deseruisti
malis,

Proptér quam in summa infámia sum et meó patri mi-
nus sum óbsequens,

Quoius núnc pudet me et míseret, qui harum móres
cantabát mihi, 260

Monuisse frustra, néque eum potuisse úmquam ab 20
hac me aspéllere.

Quod támen nunc faciam: túm, quom gratum míhi
esse potuit, nólui.

Nemóst miserior me. *Sy.* Híc de nostris uérbis errat
údelicet,

Quae hic súmus locuti. *Clínia*, aliter túom amgrem
atque est áccipis:

Nam et uítast eadem et ánimus te erga idem ác fuit, 265
Quantum éx ipsa re cóniecturam fécimus. 25

CLIN. Quid est óbsecro? nam míhi nunc nil rerum ómniúms
Quod málim quam me hoc fálsó suspicárier

Sy. Hoc prímu(m), ut nequid huíus rerum ignorés: anus,
Quae est dicta mater ésse ei antehac, nó(n) fuit: 270

Ea óbiit mortem: hoc ipsa in itinere álterae 34
Dum nárrat, forte audfui. *CLIT.* Quae namst áltera?

Sy. Mane: hóc quod coepi prímu(m) enarrem, *Clítipho*:
Post istuc ueniam. *CLIT.* Própera. *Sy.* Iam primu(m)

ómnium,
Vbi uéntum ad aedis ést, *Dromo* pultát foris: 275

Anus quaédam prodit: haéc ubi aperuit óstium, 35
Contínuo hic se coniécit intro, ego cónsequor:

Anus fóribus obdit péssulum, ad lanám redit.

Hic scrí potuit aut nusquam alibi, *Clínia*,
Quo stúdio uitam suám te absente exégerit, 280

Vbi de ínprouisost interuentum múlieri: 40

- Nam ea res dedit tum existumandi copiam
 Cotidianae vitae consuetudinem,
 Quae quousque ingenium ut sit declarat maxime.
 Textentem telam studiose ipsam offendimus, 285
- 45 Mediocriter uestitam ueste lugubri
 (Eius anvis causa opinor quae erat mortua)
 Sine auro: tum ornatam ita uti quae ornantur sibi,
 Nulla mala re esse expolitam muliebri
 * * * * *
- Capillus passus prolixè et circum caput 290
 50 Relictus negligenter, pax. CLIN. Syre mi, obsecro,
 Ne me in laetitiam frustra conicias. SY. Anus
 Subtemen nebat: praeterea una ancillula
 Erat; ea texebat una, pannis obsita,
 Neglecta, immunda inlucie. CLIT. Si haec sunt,
 Clinia, 295
- 55 Vera, ita uti credo, quis test fortunatior?
 Scin hanc quam dicit sordidatam et sordidam?
 Magnum hoc quoque signumst, dominam esse extra
 noxiam,
 Quom eius tam negliguntur internuntii.
 Nam disciplinast eis, demunerarier 300
- 60 Ancillas primum, ad dominas qui adfectant uiam.
 CLIN. Perge, obsecro te, et caue ne falsam gratiam
 Studeas inire. quid aut, ubi me nominas?
 SY. Vbi dicimus redisse te et rogare uti
 Veniret ad te, mulier telam desinit 305
- 65 Continuo et lacrumis opplet os totum sibi,
 Vt facile scires desiderio id fieri.
 CLIN. Prae gaudio, ita me di ament, ubi sim nescio:
 Ita timui. CLIT. At ego nil esse scibam, Clinia.
 Age dum uicissim, Syre, dic quae illast altera? 310

SY. Addúcimus tuam Báčchidem. **CLIT.** Hem, quid? Báč- 70
chidem?

Ého sceleste, quó illam ducis? **SY.** Quó ego illam?
ad nos scilicet.

CLIT. Ad patremne? **SY.** Ad eum ípsum. **CLIT.** O homi-
nis ínpudentem audáciam. **SY.** Heus tu,

Nón fit sine períclo facinus mágnum nec memorábile.

CLIT. Hóc uide: in mea uíta tu tibi laúdem is quaesítum,
scelus? 315

Úbi si paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim. 75

Quíd illo facias? **SY.** At enim. **CLIT.** Quid 'enim'?

SY. Sí sinas, dicám. **CLIN.** Sine.

CLIT. Síno. **SY.** Ita res est haéc nunc, quasi quom. **CLIT.**

Quás malum ambagés mihi

Nárrare occipít? **CLIN.** Syre, uerum hic dicit: mitte,

ad rém redi. #

SY. Énim uero reticére nequeo: múltimodis inlúriu's, 320

Clítiphō, neque férri potis es. **CLIN.** Aúdiundum her- 80
clést, tace.

SY. Vís amare, ús potiri, ús quod des illi éffici:

Túom esse in potiundó periculum nón uis: haud
stulté sapis:

Síquidem id saperest, uélle te id quod nón potest
contíngere.

Aút haec cum illis súnť habenda, aut illa cum his
mitténda sunt. 325

Hárum duarum cóndicionum núnc utram malís uide, 85

Étsi consiliúm quod cepi réctum esse et tutám scio.

Nam ápud patrem tua amíca tecum síue metu ut sit
cópiast:

Túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac
inueniám uia,

Quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddi-
derás mihi. X 330

90 Quíd aliud tibi uís? CLIT. Siquidem hoc fit. SY. Si-
quidem? experiundó scies.

CLIT. Áge age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id est?
SY. Adsimulábimus

Túam amicam huius ésse. CLIT. Pulchre: cédo, quíd
hic faciét sua?

Án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst
parum?

SY. Ímmo ad tuam matrem ábducetur. CLIT. Quíd eo?
SY. Longumst, Clítipho, 335

95 Sí tibi narrem, quam óbrem id faciam: uéra causast
CLIT. Fábulae:

Níl satis firmi uídeo, quam obrem accíperere hunc mi
expediát metum.

SY. Máne, habeo aliud, si istuc metuis, ámbo quod fa-
teámini

Síne periclo esse. CLIT. Huius modi obsecro áliquíd
reperi. SY. Máxume:

Ibo óbuiam huic, dicam út reuertatúr domum. CLIT.
Hem, 340

100 Quíd díxti? SY. Ademptum tibi iam faxo omném
metum,

In aúrem utramuis ótiose ut dórmias.

CLIT. Quíd ágo nunc? CLIN. Tune? quód boni CLIT.
Syre, dic modo

Verum. SY. Áge modo: hodie séro ac nequiquám
uoles.

CLIN. datúr, fruare dúm licet: nam néscias 345

105 CLIT. Syre ínquam. SY. Perge pórró, tamen istúc ago.

CLIN. eius sít potestas pósthac an numquám tibi.

v .

CLIT. Verum hèrele istuc est. Syre, Syre inquam, heus
heús, Syre.

Sy. Concáluit. quid uis? CLIT. Rédi, redi. Sy. Adsum:
díc quid est?

Iam hoc quóque negabis tibi placere. CLIT. Immó,
Syre: 350

Et mé et meum amorem et fámam permittó tibi. 110

Tu es iúdex: nequid áccusandus sis uide.

Sy. Ridículumst te istuc me ádmonere, Clítipho:

Quasi ístic mea res mínor agatur quám tua.

Hic síquid nobis fórte aduorsi euénerit, 355

Tibi erúnt parata uérba, huic homini uérbera: 115

Quaprópter haec res ne útiquam neglectúst mihi.

Sed istúnc exora, ut súam esse adsimulet. CLIN. Sci-
licet

Factúrum me esse: in eúm iam res rediít locum,

Vt sít necessus. CLIT. Mérito te amo, Clínia. 360

CLIN. Verum ílla nequid títubet. Sy. Perdoctást probe. 120

CLIT. At hóc demiror, quí tam facile pótuertis

Persuádere illi, quac solet quos spérnere!

Sy. In témpore ad eam uéni, quod rerum ómniumst

Primúm: nam quendam mísere offendi mílitem 365

Eius nóctem orantem: haec árte tractabát uirum, 125

Vt íllius animum cúpidum inopia incénderet:

Eadémque ut esset ápud te hoc quam gratíssimum.

Sed heús tu, uide sis néquid imprudéns ruas.

Patrém nouisti ad hás res quam sit perspícax: 370 130

Ego te autem noui quam ésse soleas ínpotens: 130

Inuérta uerba, euérsas ceruicís tuas,

Gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.

CLIT. Laudábis. Sy. Vide sis. CLIT. Tútimet mirábere.

Sy. Sed quám cito sunt cónsecutae múlieres! 375

135 CLIT. Vbi sũnt? quor retines? SY. Iám nunc haec non
est tua.

CLIT. Scio, ápuđ patrem: at nunc interim. SY. Niló magis.

CLIT. Sine. SY. Nón sinam inquam. CLIT. Quaeso pau-
lispér. SY. Veto.

CLIT. Saltém salutem. SY. Ábeas si sapiás. CLIT. Eo:
Quid istic? SY. Manebit. CLIT. Hóminem felicem.
SY. Ámbula. 380

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRVS.

Π 4 BA. Édepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam iú-
dico,

Íd tu quom studuísti, formae ut móres consimilés
forent:

Mínumeque, ita me dí ament, miror sí te sibi quis-
que éxpetit.

Nám mihi, quale ingénium haberes, fũit indicio orátio:
Ét quom egomet nunc mécum in animo úitam tuam
considero 385

Ómniumque adeó nostrarum, uólgus quae ab se sé-
gregant,

Ét uos esse istíus modi et nos nón esse haud mi-
rábilest:

Nam éxpedit bonas esse uobis; nós, quibuscum est
res, nón sinunt:

Quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt:
Haéc ubi inminútat, illi súom animum alio cónfe-
runt; 390

Nísi si prospectum ínterea aliquid ést, desertae úi-
uimus.

Vóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmsit
uiro:

Quofus mos maxumést consimilis uóstrum, hi se ad
uos ádplicant.

Hóc beneficio utríque ab utrisque uéro deuincímíni,
Vt numquam ulla amóri uostro incidere possit cála- 15
mitas. 395

AN. Néscio alias: mé quidem semper scío fecisse sédulo,
Vt ex illius cómmo meum cómpararem cómmo-
dum. CL. Ah,

Ergó, mea Antiphila, tú nunc sola réducem me in
patriám facis:

Nam dum ábs te absum, omnes mshi labores fuére
quos cepí leues,

Praetér quam tui caréndum quod erat. SY. Crédo. 20
CL. Syre, uix súffero: 400

Hocín me miserum nón licere meó modo ingeniúm
frui!

SY. Immo út patrem tuom uídi esse habitum, díu etiam
turbás dabit.

BA. Quis nam híc adulescens ést, qui intuitur nós? AN.
Ah, retine me, óbsecro.

BA. Amábo quid tibíst? AN. Disperii, périi misera. BA.
Quíd stupes?

CL. Antíphila. AN. Videon Clíniam an non? BA. Quém 25
uides? 405

CL. Salue, ánime mi. AN. O mi Clínia, salue. CL. Vt
uales?

AN. Saluóm uenisse gaúdeo. CL. Teneóne te,
Antíphila, maxume ánimo exoptatám meo?

SY. Ite intro: nam uos íam dudum expectát senex.

ACTVS III.

CHREMES. MENEDEMVS.

- III 1 CH. Luciscit hoc iam. cesso pultare ostium 410
 Vicini, primo ex me ut sciat sibi filium
 Redisse? etsi adulescentem hoc nolle intellego.
 Verum quom uideam miserum hunc tam excruciarier
 5 Eius abitu, celem tam insperatum gaudium, .
 Quom illi pericli nil ex indicio siet? 415
 Haud faciam: nam quod poterero adiutabo senem.
 Item ut filium meum amico atque aequali suo
 Video inseruire et socium esse in negotiis,
 10 Nos quoque senes est aequom senibus obsequi.
 ME. Aut ego profecto ingenio egregio ad miserias 420
 Natus sum, aut illud falsumst, quod uolgo audio
 Dici, diem adimere aegritudinem hominibus:
 Nam mihi quidem cotidie augetur magis
 15 De filio aegritudo, et quanto diutius
 Abest, magis cupio tanto et magis desidero. 425
 CH. Sed ipsum foras egressum uideo: ibo, adloquar.
 Menedeme, salue: nuntium adportó tibi,
 Quoius maxime te fieri participem cupis.
 20 ME. Numquid nam de meo gnato audiisti, Chremes?
 CH. Valet atque uiuit. ME. Vbi namst quaeso? CH. Apud
 me domi. 430
 ME. Meus gnatus? CH. Sic est. ME. Venit? CH. Certe.
 ME. Clinia

Meus uénit? CH. Dixi. ME. Eámus: duc me ad eum,
óbsecro.

CH. Non uólt te scire sé redisse etiam, ét tuom
Conspéctum fugitat: própter peccatum hóc timet, 25
Ne túa duritia antíqua illa etiam adaúcta sit. 435

ME. Non tu eí dixisti ut éessem? CH. Non ME. Quam
obrém, Chremes?

CH. Quia péssume istuc ín te atque in illum cónsulís,
Si té tam leni et uícto esse animo osténderis.

ME. Non póssum: satis iam, sátis pater durús fui. CH. Ah, 30
Veméns in utramque pártem, Menedeme, és nimis, 440
Aut lárgitate nímia aut parsimónia.

In eándem fraudem ex hác re atque ex illa íncides.

Primum ólim potius quám paterere fílium

Commétare ad muliérculam, quae paululo 35

Tum erát contenta quoíque erant grata ómnia, 445

Protérruisti hinc. éa coacta ingrátíis

Postílla coepit uictum uolgo quaérere.

Nunc quóm sine magno intérrimento nóñ potest

Habéri, quíduis dáre cupís. nam ut tú scias, 40

Quam ea núñc instructa púlchre ad pernícíém siet, 450

Primúm iam ancillas sécum adduxit plús decem,

Onerátas ueste atque aúro: satrapa sí siet

Amátor, numquam súfferre eius sumptús queat:

Nedúm tu possis. ME. Éstne ea intus? CH. Síť rogas? 45

Sensí: nam unam eí cénam atque eius cómitibus 455

Dedí: quod si iterum mñhi sit danda, actúm siet.

Nam ut ália omittam, pýtísando módo mihi

Quid uíni absumpsit 'sic hoc,' dicens 'ásperum,

Pater, hóc est: aliud leníus sodés uide': 50

Reléui dolia ómnia, omnis sérías: 460

Omnís sollicitos hábui: atque haec úna nox.

- Quid té futurum cénset, quem adsidue éxudent?
 Sic mé di amabunt, út me tuarum míserítumst,
 55 Menedéme, fortunárum. ME. Faciat quídlibet:
 Sumát consumat pérdat, decretúmst pati, 465
 Dum illúm modo habeam mécum. CH. Si certúmst tibi
 Sic fácere, illud permágni re ferre árbitror,
 Vt né scientem séntiat te id síbi dare.
- 60 ME. Quid fáciam? CH. Quiduis pótius quam quod cógitas:
 Per álium quemuis út des: falli té sinas 470
 Techínis per seruolum: étsi subsénsi id quoque,
 Illós ibi esse, id ágere inter se clánculum.
 Syrus cum illo uostró cónsúsurant, cónferunt
 65 Consília ad adulescéntis: et tibi pérdere
 Taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam. 475
 Non núncc pecunia ágitur, sed illud quó modo
 Mínimó periclo id démus adulescéntulo.
 Nam sí semel tuom ánimum ille intelléxerit,
 70 Prius próditurum té tuam uitam ét prius
 Pecúniám omnem, quam ábs te amittas fílium: hui, 480
 Quantám fenestram ad néquitiam pateféceris,
 Tibi autem porro ut nón sit suaue úuere!
 Nam déteriores ómnes sumus licéntia.
- 75 [Quod quoíque quomque incíderit in mentém, uolet,
 Neque id putabit práuomne an rectúm siet.] 485
 Tu rém perire et ípsam non poterís pati.
 Dare dénegaris: íbit ad illud sílico,
 Quo máxime apud te sé ualere séntiet:
 80 Abitúrum se abs te esse sílico mínábitur.
- ME. Vidére uera atque íta uti res est dícere. 490
 CH. Somnum hércle ego hac nocte óculis non uidí meis,
 Dum id quaéro, tibi qui fílium restítuerem.
- ME. Cedo déxtram: porro té idem oro ut faciás, Chreímes.

CH. Parátus sum. ME. Scin quíd nunc facere té uolo? 85

CH. Dic. ME. Quód sensisti illós me incipere fállere, 495

Id út maturent fácere: cupio illí dare

Quod uólt, cupio ipsum iám uidere. CH. Operám dabo.

Paulúm negoti mí óbstat: Simus ét Crito

Vicíni nostri hic ámbigunt de fñibus: 90

Me cépere arbitrum: íbo [ac] dicam, ut díxeram 500

Operám daturum me, hódie non posse eís dare.

Contínuo hic adsum. ME. Ita quaéso. di uostrám
fidem!

Ita cómparatam esse hóminum naturam ómnium,

Aliéna ut melius uídeant et díiúdicent 95

Quam súa? an eo fit, quía re in nostra aut gaúdio 505

Sumus praépedítí nímio aut aegritúdi-ne?

Hic míhi nunc quanto plús sapit quam egométi míhi!

CH. Dissólui me, otíósus operam ut tibi darem.

Syrus ést prendendus átque adhortandús míhi. 100

A mé nescio quis éxit: concede hinc domum, 510

Ne nósmet inter nós congruere séntiant.

SYRVS. CHREMES.

SY. Hac illac circumcúrsa: inueniundum és tamen, III 2

Argéntum; intendenda ín senemst fallácia.

CH. Num mé fefellit hósce id struere? uidelicet,

Quia Clíniae ille séruos tardiúsculust, 515

Ideírcó huic nostro tráditast prouíncia. 5

SY. Quis hic lóquitur? perii. núm nam haec audiúst?

CH. Syre. SY. Hem.

CH. Quid tu ístic? SY. Recte. equidém te demirór,

Chremes,

Tam máne, qui heri tántum biberis. CH. Níl nímis.

SY. 'Níl' nárras? uísa uérost, quod díci solet, 520

- 10 **Aquilaé senectus.** CH. Héia. SY. Mulier cómmoda,
Facéta haec meretrix. CH. Sáne. SY. Idem uisást tibi?
 2 / **Et quídem, ere, formā lúculentā.** CH. Síc satis.
 SY. Ita nón ut olim, séd uti nunc, sané bona:
Minuméque miror, Clínia hanc sí déperit: 525
- 15 **Sed habét patrem quendam áuidum, miserum atque**
áridum,
Vicínium hunc: nouisti? át quasi is non dítiis
Abúndet, gnatus eius profugit inopia.
Scis ésse factum ut díco? CH. Quid ego ní sciam?
Hominém pístrino dígnum. SY. Quem? CH. Istunc
séruolum 530
- 20 **Dico ádulescentis, SY. Síre, tibi timuí male.**
 CH. qui pássus est id fieri. SY. Quid facerét? CH. Rogas?
Aliquíd reperiret, fíngeret fallácias,
Vnde éssét adulescénti, amicae quód daret,
Atque hunc díffícilem inuítum seruaret senem. 535
- 25 SY. **Garrís.** CH. Haec facta ab illo oportebát, Syre.
 SY. **Eho quaéso laudas, qui eros fallunt? CH. In loco**
Ego uéro laudo. SY. Récte sane. CH. Quíppe qui
Magnárum saepe id rémedium aegritúdinumst:
Vel iam huíc mansissét únicus gnatús domi. 540
- 30 SY. **Iocón an serio ille haec dicat nescío,**
Nisi míhi quídem addit ánimum, quo lubeát magis.
 CH. **Et núnc quid expectát, Syre? an dum hinc démpo**
Abeát, quom tolerare fílius sumptus nón queat?
Nonne ad senem aliquam fábricam fingit? SY. Stó-
lidus est. 545
- 35 CH. **At te ádiutare opórtet adulescéntuli**
Causá. SY. Facile equidem fácere possum, sí iubes:
Etením quo pacto id fieri solet, cálleo.
 CH. **Tanto hércle melior. SY. Nón est mentírí meum.**

- CH. Fac érgo. SY. At heus tu, fácito dum eadem haec
 mémineris, 550
 Siquid huius simile fórte aliquando euénerit, 40
 Vt súnť humana, tíos ut faciat fílius.
- CH. Non úsus ueniet, spéro. SY. Spero hercle égo quoque.
 Neque eó nunc dico, quó quicquam illum sénserim:
 Sed síquid, nequid; quae sit eius aetás, uides: 555
 Et ne égo te, si usus uéniat, magnificé, Chremes, 45
 Tractáre possim. CH. De ístoc, quom usus uénerit,
 Vidébimus quid ópus sit: nunc ístuc age.
- SY. Numquám commodius úmquam erum audiui loqui,
 Nec quóm male facere créderem mi inpúnus 560
 Licére. quis nam a nóbis egreditúr foras? 50

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

- CH. Quíd istuc quaeso? quí ístic mos est, Clítipho? itane III 3
 fieri oportet?
- CL. Quíd ego feci? CH. Vídin ego te módo manum in
 sinum huíc meretrici
 Ínserere? SY. Acta haec rés est: perii. CL. Méne?
 CH. Hisce oculis, né nega.
 Facis ádeo indigne iniúriam illi, quí non abstineás
 manum: 565
- Nam istaéc quidem contuméliast, 5
 Hóminem amicum récipere ad te atque eius amícam
 súbigitare.
- Vél heri in uino quam ínmodestus fuísti, SY. Factum.
 CH. quám molestus!
 Vt equidem, ita me dí ament, metui, quíd tuturum
 dénique esset!
- Nóui ego amantis: ánimum aduortunt gráulter quae
 non cénseas. 570

10 CL. *Át fides mi apud hunc est, nil me istius facturum,
pater.*

CH. *Esto: at certe ut hinc concedas aliquo ab ore eorum
aliquantisper.*

*Multa fert libido: ea facere prohibet tua prae-
sencia.*

*Dé me facio coniecturam: nemost meorum amicorum
hodie,*

*Apud quem expromere omnia mea occulta, Clitipho,
audeam.* 575

15 *Apud alium prohibet dignitas; apud alium ipsius
facti pudet,*

*Ne ineptus, ne proteros uidear: quod illum facere
credito.*

*Sed nostrumst intelligere, ut quomque atque ubi
quomque opus sit obsequi.*

SY. *Quid iste narrat! CL. Perii. SY. Clitipho, haec ego
praecipio tibi?*

*Hominis frugi et temperantis functus officium. CL.
Tace sodes.* 580

20 SY. *Recte sane. CH. Syre, pudet me. SY. Credo: neque
id iniuria: quin*

*Mihi molestumst. CL. Pergin? SY. Hercle uerum dico
quod uidetur.*

CL. *Non accedam ad illos? CH. Eho quaeso, una acce-
dendi uias?*

SY. *Actumst: hic prius se indicarit quam ego argentum
effecero.*

*Chremes, uin tu homini stulto mi auscultare? CH.
Quid faciam? SY. Iube hunc* 585

25 *Abire hinc aliquo. CL. Quo ego hinc abeam? SY. Quo
lubeat: da illis locum:*

Abi deámbulatum. CL. Deámbulatum, quó? SY. Vah,
quasi desit locus.

Abi sáne istac, istórsum, quouis. CH. Récte dicit,
cénseo.

CL. Di te éradicent, qui me hinc extrudís, Syre.

SY. At tú pol tibi istas pósthac comprimitó ma-
nus. 590

Cénsen uero? quíd illum porro crédis facturúm, 30
Chremes,

Nísi eum, quantum tibi opis dí dant, séruas casti-
gás mones?

CH. Égo istuc eurabo. SY. Átqui nunc, ere, tibi istic
adseruándus est.

CH. Fíet. SY. Si sapiás: nam mihi iam mínus minusque
obtémperat.

CH. Quíd tu? ecquid de illó quod dudum técum egi
egistí, Syre? 595

Aút est tibi quod pláceat an non dum étiam? SY. De 35
fallácia

Dícis? est: inuéní nuper quándam. CH. Frugi es. cédo
quid est?

SY. Dícam, uerum ut áliud ex alio incidit. CH. Quíd nám,
Syre?

SY. Péssuma haec est méretrix. CH. Ita uidétur. SY. Immo
sí scías:

Váh, uide quod incéptat facinus. fuit quaedam anus
Corinthia: 600

Huíce drachumarum haéc argenti mille dederat 40
mútuom. X

CH. Quíd tum? SY. Ea mortuást: reliquit fíliam adu-
lescéntulam.

Éa relicta huic árrabonist pro illo argento. CH. In-
téllego.

- SY.** Hanc secum huc addúxit, ea quae est nunc apud
uxorém tuam.
- CH.** Quid tum? **SY.** Cliniam órât, sibi uti id nunc det:
illam illí tamen 605
- 45 **Póst daturam: mille nummum póscit. CH. Et póscit
quidem?** **SY.** Hui,
Dúbium id est? ego sic putavi. **CH.** Quid nunc facere
cógitas?
- SY.** Égone? ad Menedemum íbo: dicam hanc ésse captam
ex Cária,
Ditem et nobilém: si redimat, mágnum inesse in eá
lucrum.
- CH.** Érras. **SY.** Quid ita? **CH.** Pró Menedemo nunc tibi
ego respóndeo 610
- 50 **'Nón emo': quid ágis?** **SY.** Optata lóquere. **CH.** Atqui
non ést opus.
- SY.** Nón opust? **CH.** Non hércle uero. **SY.** Qui istuc, mi-
ror. **CH.** Iám scies.
- SY.** Máne, mane, quid est quód tam a nobis gráuitér
crepuerúnt fores? ✓

SOSTRATA. CHREMES. NVTRIX. SYRVS.

- IV 1 **So.** Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulus, quem
ego súspicor,
Is quícum expositast gnáta. **CH.** Quid uolt sibi, Syre,
haec orátio? 615
- So.** Quid est? ísne tibi uidétur? **Nv.** Dixi equidem, úbí
mi ostendisti, flico
Eum ésse. **So.** At satis ut cóntemplata módo sis, mea
nutríx. **Nv.** Satis.
- 5 **So.** Abi núciam intro, atque illa si iam láuerit, mihi
núntia.

Hic égo uirum interea ópperibor. SY. Té uolt: uideas
quíd uelit:

Nesció quid tristis ést: non temerest: tíneo quid sit.

CH. Quíd siet? 620

Ne ista hércle magno iam conatu mágnas nugas
díxerit.

So. Ehem mí uir. CH. Ehem mea úxor. So. Te ipsum
quaéro. CH. Loquere quíd uelis.

So. Primum hoc te oro, néquid credas me áduorsum 10
edictum tuom

Fácere esse ausam. CH. Vín me istuc tibi, etsi ín-
credibilest, crédere?

Crédo. SY. Nescio quíd peccati pórtat haec pur-
gátio. 625

So. Méministin me gráuidam, et mihi te máxumo opere
edícere,

Sí puellam párerem, nolle tólli? CH. Scio quid fé-
ceris:

Sústulisti. SY. Sic est factum: minor ergo erus dam- 15
no aúctus est.

So. Mínume: sed erat híc Corinthia ánus haud impura:
eí dedi

Éxponendam. CH. O Iúppiter, tantam ésse in animo
inscítiam! 630

So. Péríi: quid ego féci? CH. Rogitas? So. Sí peccaui,
mí Chremes,

Ínsciens feci. CH. Íd equidem ego, si tú neges, certó
scio,

Te inscientem atque imprudentem dícere ac facere 20
ómnia;

Tót peccata in hác re ostendis. nám iam primum,
sí meum

Ínperium exequí uoluisses, ínteremptam opórtuit, 635
 Nón simulare mórtem uerbis, re ípsa spem uitae dare.

Át id omitto: mísericordia, ánimus maternús: sino.

25 Quám bene uero abs té prospectumst, quód uoluisti,
 cógita:

Némpe anuí illi pródita abs te fíliast planíssume,
 Pér te uel utí quaéstum faceret uél uti uaenirét pa-
 lam. 640

Crédo, id cogitásti: 'quidnis sátis est, dum uiuát
 modo.'

Quíd cum illis agás, qui neque ius néque bonum at-
 que aequóm sciunt?

30 Mélius peius, prósit obsit, níl uident nisi quód lubet.

So. Mí Chremes, peccáui, fateor: uíncor. nunc hoc te
 óbsecro,

Quándo tuos est ánimus natu gráuior, ignoscén-
 tior, 645

Út meae stultitiae ín iustítia tuá sit aliquid praésidi.

CH. Scílicet equidem ístuc factum ignóscam: uerum,
 Sóstrata,

35 Mále docet te méa facilitas múlta. sed ístuc quíd-
 quíd est,

Quá hoc occeptumst caúsa, loquere. So. Vt stúltae et
 miserae omnes sumus

Réligiosae, quom éxponendam dó illi, de dígito
 ánulum 650

Détraho et eum díco ut una cúm puella expóneret,
 Sí moreretur, ne éxpers partis ésset de nostris bonis.

40 CH. Ístuc recte: cónseruasti te átque illam. So. Is hic
 est ánulus.

CH. Únde habes? So. Quam Bácschis secum addúxit adu-
 lescéntulam, Sy. Hem,

Quid illa narrat? So. éa lauatum dum ít, seruan-
dum míhi dedit. 655

Ánimum non aduórti primum: séd postquam aspexi,
flico

Cógnoui, ad te exlui. CH. Quid nunc súspicare aut
ínuenis

De illa? So. Nescio, nísi ut ex ipsa quaéras, unde 45
hunc hábuerit,

Sí potis est reperíri. SY. Interii: plús spei uideo
quám uolo.

Nóstrast, si itast. CH. Víuitne illa, quóí tu dederas?

So. Néscio. 660

CH. Quid renuntiáuit olim? So. Fécisse id quod iússe-
ram.

CH. Nómen mulieris cedo quod sit, út quaeratur. So.
Phíltera.

SY. Ípsast. mirum ní illa saluast ét ego perii. CH. Sós- 50
trata,

Séquere me intro hac. So. Vt praeter spem euénit.
quam timuí male,

Né nunc animo ita ésses duro, ut ólim in tollendó,
Chremes! 665

CH. Nón licet hominem ésse saepe ita út uolt, si res
nón sinit.

Núnc ita tempus fért, mi ut cupiam filiam: olim
níl minus.

SY. Nisi me ánimus fallit, haúd multum a me áberit IV 2
infortúnium:

Ita hác re in angustum óppido nunc meae coguntur
cópiae:

Nisi áliquid uideo, ne ésse amicam hanc gnáti re-
sciscát senex. 670

Nam quód de argento spérem aut posse póstulem
me fállere,

5 Nil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abscédere
Cruciór bolum mihi tántum ereptum tám desubito
e faúci bus.

Quid agam? aút quid comminíscar? ratio de ínte-
gro ineundást mihi.

Nil tám difficilest, quín quaerendo inuéstigari pós-
siet. 675

Quid si hóc nunc sic incípíam? nil est. quíd, sic?
tantundem égero.

10 At síc opinor. nón potest. Immo óptume. eugae ha-
beo óptumam.

Retraham hércle opinor ád me idem illud fúgítuom
argentúm tamen.

CLINIA. SYRVS.

IV 3 CL. Nullá mihi res posthác potest iam intéruenire tánta,
Quae mi aégritudinem ádferat: tanta haéc laetitia
obórtast. 680

Dedó patri me núnciam, ut frugálior sim quám uolt.

SY. Nil mé fefellit: cógnitast, quantum aúdio huius
uérba.

5 Istúc tibi ex senténtia tua óbtigisse laétor.

CL. O mí Syre, audisti óbsecro? SY. Quid ní? qui usque
una adfúerim.

CL. Quoiquam aéque audisti cómmode quicquam éue-
nisse? SY. Núlli. 685

CL. Atque íta me di ament, út ego nunc non tám meapte
caúsa

Laetór quam illius: quam égo scio esse honóre quo-
uis dígnam.

- Sy.** Ita crédo: sed nunc, Clínia, age, dá te mihi uicíssim: 10
 Nam amíci quoque res ést uidenda in túto ut con-
 locétur,
 Nequíd de amica núnc senex. **Cl.** O Iúppiter. **Sy.**
 Quiésce. 690
- Cl.** Antíphila mea nubét mihi. **Sy.** Sicín mihi interló-
 quere?
- Cl.** Quid fáciám? **Syre** mi, gaúdeó: fer mé. **Sy.** Fero
 hercle uéro.
- Cl.** Deórum uitam aptí sumus. **Sy.** Frustra óperam opi- 15
 nor súmo.
- Cl.** Loquere: aúdio. **Sy.** At iam hoc nóñ agis. **Cl.** Agám.
Sy. Videndumst, inquam,
 Amíci quoque res, Clínia, tui in túto ut conlo-
 cétur. 695
 Nam sí nunc a pobís abis et BÁCchidem hic relínquis,
 Senéx resciscet sílico esse amícam hanc Clitiphónis:
 Si abdúxeris, celábitur, itidem út celata adhúc est. 20
- Cl.** At enim ístoc nil est mágis, **Syre**, meis núptiis ad-
 uórsum.
 Nam quo óre appellabó patrem? tenés quid dicam?
Sy. Quid ní? 700
- Cl.** Quid dícam? quam causam ádferam? **Sy.** Quin nólo
 mentiáre:
 Apérte ita ut res sése habet narráto. **Cl.** Quid ais?
Sy. Iúbeo:
 Illám te amare et uéllé uxorem, hanc ésse Cliti- 25
 phónis.
- Cl.** Bonam átque iustam rem óppido inperás et factu
 fácilem.
 Et scílicet iam me hóc uoles patrem éxorare ut
 célet 705

Senem uóstrum? **Sy.** Immo ut rectá uia rem nárret
ordine ómnem. **Cl.** Hem,
Satin sánus es aut sóbrius? tu quídem illum plane
pérdis.

³⁰ [Nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi.]

Sy. Huíc equidem consílio palmam do: híc me magni-
fice écfero,

Quí uim tantam in me ét potestatem hábeam tantae
astútiae, 710

Véra dicendo út eos ambos fállam: ut quom narrét
senex

Vóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát
tamen.

³⁵ **Cl.** Át enim spem istoc pácto rursum núptiarum omnem
éripis:

Nám dum amicam hanc méam esse credet, nón com-
mittet ffliam.

Tú fors quid me ffat parui péndis, dum illi cón-
sulas. 715

Sy. Quíd malum me aetátem censes uélle id adsimu-
lárius?

Vnus est diés, dum argentum erípío: pax: nil ámp-
lius.

⁴⁰ **Cl.** Tántum sat habes? quíd tum quaeso, si hóc pater
rescíuerit?

Sy. Quíd si redeo ad fillos qui aiunt 'quíd si nunc cae-
lúm ruat?'

Cl. Métuo quid agam. **Sy.** Métuis? quasi non éa potes-
tas sít tua, 720

Quó uelis in témpore ut te exóluas, rem faciás
palam.

Cl. Áge age, traducátur Bacchis. **Sy.** Optume ipsa exít
foras.

BACCHIS. CLINIA. SYRVS. PHRYGIA. DROMO.

BA. Satis pól proterue mé Syri promissa huc induxérunt, IV 4
Decém minas quas míhi dare pollicitust. quod si is
nunc me

Decéperit, saepe óbsecrans me ut uéniam frustra
uéniet: 725

Aut quóm uenturam díxero et constituero, quom is
cérte

Renúntiarit, Clítipho quom in spé pendeblt ánni: 5
Decípíam ac non ueniám, Syrus mihi térgo poenas
péndet.

CL. Satis scíte promittít tibi. SY. Atqui tu hánc iocari
crédís?

Faciét nisi caueo. BA. Dórmíunt: ego pól istos com-
mouébo. 730

Mea Phrygia, audistin, módo iste homo quam uíllam
demonstráuit

Charíni? PH. Audiui. BA. Próxumam esse huic fúndo 10
ad dextram? PH. Mémini.

BA. Currículo percurrere: ápuđ eum milés Dionysia ágitat:

SY. Quid incéptat? BA. dic me hic óppido esse inuítam
atque adseruári:

Verum áliquo pacto uérba me his datúram esse et
uentúram. 735

SY. Perii hércle. Bacchis, máne, mane: quo míttis istanc
quaéso?

Iube máneat. BA. I. SY. Quin ést paratum argéntum. 15
BA. Quin ego máneo.

SY. Atquí iam dabitur. BA. Vt lubet. num ego ínsto? SY.
At scin quid sódes?

BA. Quid? SY. Tránseundumst nunc tibi ad Ménedemum
et tua pómpa

Eo traducendast. BA. Quám rem agis, scelus? SY.

- Égon? argentum cúdo, 740

Quod tibi dem. BA. Dignam mé putas, quam inlúdas?

SY. Non est témere.

20 BA. Etiámne tecum hic rés mihist? SY. Minumé: tuom tibi réddo.

BA. Eátur. SY. Sequere hac. heús, Dromo. DR. Quis mé uolt? SY. Syrus. DR. Quid ést rei?

SY. Ancillas omnis Báčchidis tradúce huc ad uos própere.

DR. Quam obrém? SY. Ne quaeras: écferant quae sécum huc attulérunt. 745

Sperábit sumptum síbi senex leuátum esse harunc ábitu:

25 Ne ille haúscit, hòc paulúm lucri quantum éi damni adpórtet.

Tu nésis id quod scís, Dromo, si sápies. DR. Mutum díces.

ACTVS III.

CHREMES. SYRVS.

- CH. Ita mé di amabunt, út nunc Menedemí uicem IV 5
 Miserét me: tantum déuenisse ad eúm mali. 750
 Illáncine mulierem álere cum illa fámilia!
 Etsí scio, hosce aliquót dies non séntiet:
 Ita mágno desidério fuit ei fílius. 5
 Verum úbi uidebit tántos sibi sumptús domi
 Cotídianos fieri nec fierí modum, 755
 Optábit rursum ut ábeat ab se fílius.
 Syrum óptume eccum. SY. Césso hunc adorirí? CH.
 Syre. SY. Hem.
- CH. Quid ést? SY. Te mi ipsum iám dudum optabám dari. 10
 CH. Vidére egisse iám nescio quid cúm sene.
 SY. De illó quod dudum? díctum ac factum réddidi. 760
 CH. Bonán fide? SY. Bona. CH. Hércle non possúm patí,
 Quin tibi caput demúlceam: accede húc, Syre:
 Faciám boni tibi áliquid pro ista re, ac lubens. 15
- SY. At sí scias quam scíte in mentem uénerit. / ~
 CH. Vah, glóriare euénisse ex senténtia? 765
 SY. Non hércle uero, uérum dico. CH. Díc quid est?
 SY. Tui Clítiphonis ésse amicam hanc Báčchidem
 Menedémo dixit Clínia, et ea grátia 20
 Secum ádduxisse, né tu id persentísceres.
- CH. Probé. SY. Dic sodes. CH. Nímium, inquam. SY. Immo
 sí scias, 770

Sed ^qporro ausculta, quód super est falláciae.

Sese ipse dicit tuám uidisse fíliam:

25 Eius sibi complacitam fórmam, postquam aspéxerit:
Hanc cúpere uxorem. CH. Mórdone quae inuentást?

SY. Eam:

Et quídem iubebit pósci. CH. Quam obrem istúc,
Syre? 775

Nam prórsus nil intéllego. SY. Vah, tárdus es.

CH. Fortásse. SY. Argentum dábitur eí ad núptias,

30 Aurum átque uestem quí. . tenesne? CH. Cómparet?

SY. Id ípsum. CH. At ego illi néque do neque despóndeo.

SY. Non? quam óbrem? CH. Quam obrem? mé rogas?
homini? SY. Vt lubet. 780

Non égo dicebam in pérpetuom ut illam illí dares,
Verum út simulares. CH. Nón meast simulátio:

35 Ita tu istaec tua miscéto, ne me admisceas.

] Ego quof daturus nón sum, ut ei despóndeam?]

SY. Credébam. CH. Mínime. SY. Scíte poterat fieri: 785

Et ego hóc, quia dudum tú tanto opere sússeras,
Eo coépi. CH. Credo. SY. Céterum equidem istúc,
Chremes,

40 Aequí bonique fácio. CH. Atqui quam máxime
Volo té dare operam ut fiát, uerum aliá uia.

SY. Fiát, quaeratur aliquí. sed illud quód tibi 790

Dixi de argento, quód ista debet Bácschidi,
Id núnc reddendumst illi: neque tu scilicet

45 Illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?

Num iússi? num illa oppígnerare fíliam

Meám me inuito pótuít?' uerum illúd, Chremes, 795

Dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'

CH. Haud fáciam. SY. Immo aliis sí licet, tibi nón licet:

60 Omnés te in lauta esse ét bene aucta ré putant.

CH. Quin égomet iam ad eam déferam. SY. Immo filium
Iube pótius. CH. Quam obrem? SY. Quia enim in
eum suspítios 800

Transláta amoris. CH. Quid tum? SY. Quia uidébitur
Magis uéri simile id ésse, quom hic illi dabit:
Et símul conficiam fácius ego quód uolo. 55
Ipse ádeo adest: abi, écfer argentum. CH. Écfero.

CLITIPHO. SYRVS.

CL. Nullást tam facilis rés, quin difficilis siet, 805 IV 6
Quom inuitus facias. uél me haec deambulatio,
Quam nón laboriosa, ad languorém dedit.
Nec quécquam magis nunc méto quam ne dénuo
Miser áliquo extrudar hinc, ne accedam ad BÁCCHI-
dem.

Vt té quidem di deaeque ómnes quantumst cüm tuo,
Syre, istóc inuento cümque incepto pérduint! 811
Huius modi mihi res sémper comminiscere,
Vbi me éxcarnufices. SY. Íbin hinc quo dignus es?
Quam paéne tua me pérdidit protéruitas! 10

CL. Vellem hércle factum, ita méritu's. SY. Meritus?
quó modo? 815

Ne istúc ex te prius aúdiuisse gaúdeo,
Quam argéntum haberes, quód daturus iam fui.

CL. Quid igitur dicam tibi uis? abin istinc? mihi
Amícam adduxti, quám non licitumst tángere. 15

SY. Iam nón sum iratus. séd scin ubi nunc sit tibi 820
Tua BÁCCHIS? CL. Apud nos. SY. Nón. CL. Vbi ergo?
SY. Apud Clíniam.

CL. Perí. SY. Bono animo es: iam árgentum ad eam dé-
feres,
Quod eí pollicitu's. CL. Gárris. unde? SY. A tuó patre.

- 20 CL. Ludís fortasse me? SY. Ípsa re expersbere.
 CL. Ne ego hómo sum fortunátus: deamo té, Syre. 825
 SY. Sed páter egreditur. cáue quicquam admirátus sis,
 Qua cáusa id fiat: óbscundato in loco:
 Quod inperabit fácto: loquitur paúcula.

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

- IV 7 CH. Vbi Clítipho hic est? SY. 'Éccum me' inque. CL.
 Eccum híc tibi.
 CH. Quid rei ésset dixti huic? SY. Díxi pleraque ómnia. 830
 CH. Cape hóc argentum ac défer. SY. I: quid stás, lapis?
 Quin áccipis? CL. Cedo sáne. SY. Sequere hac me ócius:
 5 Tu hic nós, dum eximus, ínterea oppersbere:
 Nam níl est illic quód moremur diútius.
 CH. Minás quidem iam décem habet a me filia, 835
 Quas pró alimentis ésse nunc ducó datas:
 Hasce órnaméntis cónsequentur álterae:
 10 Porro haéc talenta dótis adposcúnt duo.
 Quam múlta, iusta iniústa, fiunt móribus!
 Mihí núnc relictis rébus inueniúndus est 840
 Aliquís, labore inuénta mea quói dém bona.

MENEDEMVS. CHREMES.

- IV 8 ME. Multo ómnium nunc mé fortunatíssimum
 Factúm puto esse, gnáte, quom te intéllego
 Resipísse. CH. Vt errat. ME. Te ípsum quarebám,
 Chremes:
 Seruá, quod in te est, filium et me et fámiliam. 845
 5 CH. Cedo quíd uis faciam? ME. Inuénisti hodie filiam.
 CH. Quid tum? ME. Hanc uxorem sibi dari uolt Clínia.
 CH. Quaeso quíd tu homini's? ME. Quíd namst? CH. Iamæ
 oblítus es,

Intér nos quid sit díctum de fallácia,

Vt eá uia abs te argéntum auferretúr? **ME.** Scio. 850

CH. Ea rés nunc agitur ípsa. **ME.** Quid narrás, Chremes? 10

Immo haéc quidem quae apúd me est, Clitiphónis est
Amíca. **CH.** Ita aiunt: ét tu credis ómnia:

Et illam aiunt uelle uxórem, ut quom despónderim
Des qui aúrum ac uestem atque ália quae opus sunt
cómparet. 855

ME. Id ést profecto: id amícae dabitur. **CH.** Scilicet 15

Datúrum. **ME.** Ah, frustra sum ígitur gauisús miser.

Quiduis tamen iam málo quam hunc amíttere.

Quid nunc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,
Ne séntiat me sénsisse atque aegré ferat? 860

CH. Aegré? nimium illi, Ménedeme, indulgés. **ME.** Sine: 20

Incéptumst: perfice hóc mihi perpetuó, Chremes.

CH. Dic cónuenisse, egisse te de núptiis.

ME. Dicám. quid deinde? **CH.** Mé facturum esse ómnia,

Generúm placere; póstremo etiam, sí uoles, 865

Despónsam quoque esse dícito. **ME.** Em, istuc uó- 25
lueram.

CH. Tanto ócius te ut póscat et tu, id quód cupis,

Quam ocíssime ut des. **ME.** Cúpio. **CH.** Ne tu pró-
pediem,

Vt istám rem uideo, istíus obsaturábere.

Sed haéc uti sunt, caútím et paulatím dabis, 870

Si sápies. **ME.** Faciam. **CH.** Abi íntro: uide quid pós- 30
túet.

Ego dómi ero, síquid mé uoles. **ME.** Sané uolo:

Nam té scientem fáciam, quidquid égero.

ACTVS V.

MENEDEMVS. CHREMES.

V 1 ME. Égo me non tam astútum neque ita pÉrspicacem
esse id scio:

Séd hic adiutor méus et monitor ét praemonstratór
Chremes 875

Hóc mihi praestat: in me quiduis hárum rerum cón-
uenit,

Quaé sunt dicta in stúlto, caudex, stÍpes, asinus,
plúmbeus:

5 In illum nil potést: exuperat eÍus stultitia haec
ómnia.

CH. Óhe, desiste inquám deos, uxor, grátulando obtún-
dere,

Túam esse inuentam gnátam: nisi illos éx tuo in-
genio iúdicas, 880

Út nil credas íntelligere, nísi idem dictumst cén-
tíem.

Séd interim quid illíc iam dudum gnátus cessat cúm
Syro?

10 ME. Quós ais homínés, Chremes, cessáre? CH. Ehem,
Menedeme, áduenis?

Díc mihi, Cliniaé quae dixi núntiastin? ME. Ómnia.

CH. Quid aĩt? ME. Gaudere ádeo coepit, quási qui cupiunt nuptias. 885

CH. Háhahae. ME. Quid risisti? CH. Serui uénere in mentém Syri

Cálliditates. ME. Ítane? CH. Voltus quóque hominum fingit scelus.

ME. Gnátus quod se adsímulat laetum, id dícis? CH. Id. 15
ME. Idem istúe mihi

Vénit in mentém. CH. Veterator. ME. Mágis, si magis noris, putes 889

Íta rem esse. CH. Ain tu? ME. Quín tu auscultas.

CH. Máne *dum*, hoc prius scire éxpeto, Quid perdidideris. nam úbi desponsam nuntiasti filio,

Cóntinuo iniecisse uerba tibi Dromonem scilicet, Spónsae uestem aurum átque ancillas ópus esse: ar- 20
gentum út dares.

ME. Nón. CH. Quid? non? ME. Non ínquam. CH. Neque ipse gnátus? ME. Nil prorsúm, Chremes.

Mágis unum etiam instáre, ut hodie cónciantur nuptiae. 895

CH. Míra narras. quíd Syrus meus? ne ís quidem quicquám? ME. Nihil.

CH. Quam óbrem, nescio. ME. Équidem miror, qui ália tam plané scias.

Séd ille tuom quoqué Syrus idem míre finxit filium, 25
Út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc Clíniae.

CH. Quid ais? ME. Mitto iam ósculari atque ámplexari: id níl puto. 900

CH. Quid est quod ampliús simuletur? ME. Váh. CH. Quid est? ME. Audí modo.

Ést mihi ultimís conclaue in aédibus quoddám retro:

30 Húc est intro látus lectus, uéstimentis strátus est.
 CH. Quid postquam hoc est factum? ME. Dictum factum
 huc abiit Clítipho.

CH. Sólus? ME. Solus. CH. Tímeo. ME. Bacchis cónse-
 cutast sílico. 905

CH. Sóna? ME. Sola. CH. Péril. ME. Vbi abiere íntro,
 operuere óstium. CH. Hem,
 Clínia haec fieri uidebat? ME. Quid ní? mecum uná
 simul.

35 CH. Filíst amica Bácschis: Menedeme, óccidi.

ME. Quam obrém? CH. Decem diérum uix mihist fámilia.

ME. Quid? istúc times quod ille óperam amico dát suo? 910

CH. Immó quod amicae. ME. Sí dat. CH. An dubium id
 tibi?

Quemquámne tam comi ánimo esse aut leni putas,

40 Qui sé uidente amícam patiatúr suam?

ME. Quid ní? quo uerba fácilius dentúr mihi.

CH. Derides merito. mihi nunc ego suscénseo: 915

Quot rés dedere, ubi póssem persentiscere,
 Ni essém lapis! quae uídi! uae miseró mihi.

45 / At né illud haud inúltum, si uiuó, ferent:]

Nam iám.. ME. Non tu te cóhibes? non te réspicis?

Non tibi ego exempli sátis sum? CH. Prae ira-
 cúndia, 920

Menedéme, non sum apúd me. ME. Tene istúc loqui!

Nonne id flagitiumst, te áliis consiliúm dare,

60 Foris sápere, tibi non pótis esse auxiliárier?

CH. Quid fáciam? ME. Id quod me fécissee aiebás parum.

Fac té patrem esse séntiat: fac ut aúdeat 925

Tibi crédere omnia, ábs te petere et póscere:

Nequam áliam quaerat cópíam ac te déserat.

65 CH. Immo ábeat potius málo quouis géntium,

Quam hic pér flagitium ad inopiam redigát patrem:
 Nam si illi pergo súppeditare súmptibus, 930
 Menedéme, mihi illaec uéro ad rastros rés redit.

ME. Quot incómoditates hác re accipies, nisi caues!
 Difficilem ostendes té esse et ignoscés tamen 6c
 Post, ét id ingrátum. CH. Ah néscis, quam doleam.
 ME. Vt lubet.

Quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nisi quid
 est 935

Quod mágis uis. CH. Immo et géner et adfinés placent.

ME. Quid dótis dicam té dixisse fílio?
 Quid óbticuisti? CH. Dótis? ME. Ita dico. CH. Áh. 6s
 ME. Chremes,

Nequíd uereare, sí minus: nil nos dós mouet.

CH. Dúo talenta pró re nostra ego esse decreuí satis: 940
 Séd ita dictu opus ést, si me uis sáluom esse et rem
 et fílium,
 Mé mea omniá bona doti díxisse illi. ME. Quám
 rem agis?

CH. Id mirari té simulato. et illum hoc rogitató simul, 70
 Quam óbrem id faciam. ME. Quín ego uero quam
 óbrem id facias néscio. 944

CH. Égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et lascíuia
 Díffluit, retúndam, redigam, ut quó se uortat nésciat.

ME. Quíd agis? CH. Mitte: sine me in hac re gérere mihi
 morém. ME. Sino:

Ítane uis? CH. Ita. ME. Fíat. CH. Ac iam uxórem ut 75
 arcessát paret.

Híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.

Séd Syrum quidem égo si uiuo ádeo exornatúm
 dabo, 950

Ádeo depexum, út dum uiuat méminerit sempér mei.

Quí sibi me pro déridiculo ac délectamentó putat.
 80 Nón, ita me di amént, auderet fácere haec uiduae
 mülteri,
 Quae ín me fecit.

CLITIPHO. MENEDEMVS. CHREMES. SYRVS.

V 2 CL. Ítane tandem quaéso est, Menedeme,
 út pater
 Tam ín breui spatio ómnem de me eiécerit animúm-
 patris? 955.
 Quód nam ob factum? quíd ego tantum scéleris ad-
 misí miser?
 Vólgo faciunt. ME. Scío tibi esse hoc gráuius multo-
 ac dúrius,
 5 Quoí fit: uerum ego haúd minus aegre pátor, id qui
 néscio
 Né rationem cápío, nisi quod tibi bene ex animó
 uolo.
 CL. Híc patrem astare aibas. ME. Eccum. CH. Quíd me
 incusas, Clítipho? 960
 Quídquid ego huius féci, tibi prospéxi et stultitiáe
 tuae.
 Vbi te uidi animo ésse ómisso et suáua in praeséntia
 10 Quae éssent prima habére neque consúlere in longi-
 túdinem:
 Cépi rationem, út neque egeres néque ut haec pos-
 ses pérdere.
 Vbi quoí decuit prímo, tibi non lícuit per te míhi
 dare, 965
 Ábii ad proxumúm, tibi qui erat: ef commisi et cré-
 didi.
 Ibi tuae stultitiáe semper érit praesidium, Clítipho,

Víctus, uestitús, quo in tectum té receptes. CL. Et 15
mihi.

/CH. Sátius est quam te ípso herede haec póssidere Bác- /
chidem. 969

SY. Dísperii: sceléstus quantas túrbas conciui ínsclens!

CL. Émori cupió. CH. Prius quaeso díscé, quíd sit úsuere.
Úbi scies, si dísplicebit úíta, tum istoc úítitor.

SY. Ére, licetne? CH. Lóquere. SY. At tuto. CH. Lóquere. 20
SY. Quae istast práuitas

Quaéue amentiást, quod peccaui égo, id obesse huic?
CH. Ílicet.

Né te admisce: némo accusat, Síre, te: nec tu arám
tibi 975

Néc precatorém pararis. SY. Quíd agis? CH. Nil sus-
cénseo

Néc tibi nec tibi: nec uos est aéquom quod fació
mihi.

SY. Ábit? uah, rogásse uellem CL. Quíd? SY. unde 25
peterem mihi cibum:

Íta nos alienáuit. tibi iam esse ad sororem intéllego. 26

CL. Adeón rem rediisse, út periculum etiam á fame mihi
sít, Síre! 980

SY. Modo líceat uiuere, ést spes CL. Quae? SY. nos
ésuriturós satis.

CL. Inrídes in re tánta neque me quícquam consilio ad-
iuuas?

SY. Immo ét ibi nunc sum et úsque id égi dúdum, dum 30
loquitúr pater:

Et quántum ego intellégere possum, CL. Quíd? SY.
non aberit lóngius.

CL. Quid id érgo? SY. Sic est: nón esse horum te árbi-
tror. CL. Qui istúc, Síre? 985

Satin sánus es? Sy. Ego dícam, quod mi in méntemst:
tu díiúdicá.

Dum istís fuísti sólus, dum nulla ália delectátio

35 Quae própior esset, te indulgebant, tibi dabant:
nunc fíliá

Postquámst inuenta uéra, inuentast caúsa qua te
expéllerent.

Cl. Est uéri simile. Sy. An tu ób peccatum hoc ésse
illum iratúm putas? 990

Cl. Non árbitor. Sy. Nunc áliud specta: mátres omnes
fíliis

In péccato adiutríces, auxilio in paterna iníúria

40 Solent ésse: id non fit. Cl. Vérum dícis: quíd ego
nunc faciám, Syre?

Sy. Suspítionem istánc ex illis quaére: rem profér palam.
Sí nónc est uerum, ad mísericórdiam ámbos adducés
cito, 995

Aut scíbis quóius sis. Cl. Récte suades: faciám. Sy.
Sat recte hóc mihi

In méntem uenit: nám quam maxume huíc uana haec
suspítio

45 Erit, tám facillumé patris pacem in léges conficiét
suas.

Etiam háusclo anne uxórem ducat ác Syro nil grátiae.

Quíd hoc áutem? senex exít foras: ego fúgio. adhuc
quod fáctumst, 1000

Mirór non iusse me sílico adripi: ád Menedemum
hunc pérgam.

Eum míhi precatorém paro: seni nóstro nil fidei
hábeo.

S O S T R A T A. C H R E M E S.

So. Profecto nisi caués tu homo, aliquid gnáto conficiés V 3
mali:

Idque ádeo miror, quó modo

Tam inéptum quicquam tibi uenire in méntem, mi
uir, pótuérít. 1005

Ch. Oh, pérgin mulier ésse? nullamne égo rem umquam
in uitá mea

Voluí, quin tu in ea ré mihi fueris áduorsatrix, Sós- 5
trata?

At sí rogem iam, quíd est quod peccem, aut quam
óbrem hoc faciam: néscias,

In quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. So. Ego
néscio?

Ch. Im mó scis potius, quám quidem redeat *de* intégro
haec orátio. So. Oh, 1010

Iníquos es, qui mé tacere dé re tanta póstules.

Ch. Non póstulò iam: lóquere: nilo mínus ego hoc fa- 10
ciám tamen.

So. Fácies? Ch. Verum. So. Nón uides quantúm mali ex
ea re éxcites?

Súbditum se súspicatur. Ch. 'Súbditum' ain tu? So.
Síc erit,

Mí uir. Ch. Confítère. So. Au te obsecro, istuc ini-
mús siet. 1015

Égon confítear meúm non esse fílium, qui sít meus?

Ch. Quid? métuís ne non, quóm uelis, conuincas esse 15
illúm tuom?

So. Quod fíliast inuénta? Ch. Non: sed quód [magis
credundum siet

Id quod est consimilis moribus

Conuincēs facile ex te natum: nam] tui similis est
probe. 1020

Nám illi nil uitást relictum, quín siet itidém tibi.
20 Túm praeterea tálem nisi tu núlla pareret fílium.
Séd ipse egreditur, quám seuerus: rém quom uideas,
cénseas.

CLITIPHO. SOSTRATA. CHREMES.

V 4 CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo uo-
luptatí tibi

Fúerim, dictus fílius tuos uóstra uoluntate: óbse-
cro, 1025

Efús ut meminérís atque inopis núncc te miserescát
mei;

Quód peto aut uoló, parentis meós ut commonstrés
mihi.

5 So. Óbsecro, mi gnáte, ne istuc ín animum inducás tuom,
Álienum esse té. CL. Sum. So. Miseram me, hócine
quaesistí óbsecro?

Íta mihi atque huic síis superstes, út tu ex me atque
hoc nátus es: 1030

Ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum
ex te aúdiam.

CH. Át ego, si me métuis, mores cáue in te esse istos
séntiam.

10 CL. Quós? CH. Si scire , ego dicam: gérro, iners,
fraus, hélluo,

Gáneo, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.

CL. Nón sunt haec paréntis dicta. CH. Nón, si ex capite
síis meo 1035

Nátus, item ut aiúnt Mineruam esse éx Ioue, ea causá
magis

Pátiar, Clitiphó, flagitiis tuis me infamem fieri.

So. Dí istaec prohibeánt. CH. Deos nescio: égo quod poteró, sédulo.

Quaéris id quod habés, parentis: quód abest non quaéris, patri

Quó modo obsequáre et ut serues quód labore inuenerit. 1040

Nón mihi per fallácias addúcere ante oculós.. pudet Dícere hac praesénte uerbum túrpe: at te id nulló modo

Fácere puduit. CL. Éheu, quam nunc tótus displiceó tibi,

Quám pudet: neque quód principium cápiam ad placandúm scio.

MENEDEMVS. CHREMES. SOSTRATA. CLITIPHO.

ME. Énim uero Chremés nimis grauitér crúciat adulescéntulum 1045

Nímisque inhumanè: éx eo ergo ut pácem concíliem. óptume

Ípsos uideo. CH. Ehém, Menedeme, quór non arcessí iubes

Fíliam et quod dótis dixi ffrmas? So. Mi uir, te óbsecro

Né facias. CL. Pater, óbsecro mi ignóscas. ME. Da s ueniám, Chremes:

Síne te exorent. CH. Méa bona ut dem Bácschidi donó sciens? 1050

Nón faciam. ME. At id nos nón sinemus. CL. Sí me uluom uís, pater,

Ígnosce. So. Age, Chremés mi. ME. Age quaeso, né tam offirma té, Chremes.

TERENTIVS.

12

- H. Quid istic? uideo nón licere ut coéperam hoc per-
téndere.
- 10 ME. Fácis, ut te decét. CH. Ea lege hoc ádeo faciam, sí
facit
Quód ego hunc æquom cénseo. CL. Pater, ómnia fa-
ciam: ímpera. 1055
- CH. Vxorem ut ducás. CL. Pater. CH. Nil áudio. So. Ad
me récipio:
Fáciet. CH. Nil etiam áudio ipsum. CL. Péril. So. An
dubitas, Clítipho?
- CH. Ímmo utrum uolt. So. Fáciet omnia. ME. Haéc dum
incipias, gráuia sunt,
15 Dúmque ignores: úbi cognoris, fácilia. CL. Faciám,
pater.
So. Gnáte mi, ego pol tibi dabo illam lépidam, quam tu
fácile ames, 1060
Fíliam Phanócratae nostri. CL. Rúfamne illam uírgi-
nem,
Caésiam, sparso adunco náso? non possúm, pater.
- CH. Héia, ut elegáns est: credas ánimum ibi esse. So.
Aliám dabo.
- 20 CL. Ímmo, quandoquidém ducendast, égomet habeo pró-
pemodum
Quám uolo. So. Nunc laúdo, gnate. CL. Archónidi
huius fíliam. 1065
- So. Sátis placet. CL. Pater, hóc nunc restat. CH. Quid?
CL. Syro ignoscás uolo
Quaé mea causa fécit. CH. Fiat. CANTOR. Vós ualete
et plaúдите.

METRA HVIVS FABVLÆ HÆC SVNT

- V** 1 ad 174 iambici senarii
 - 175 et 177 trochaici octonarii
 - 176 trochaicus septenarius
 - 178 trochaicus dimeter catalecticus
 - 179 et 180 trochaici septenarii
 - 181 ad 241 iambici octonarii
 - 242 ad 256 trochaici septenarii
 - 257 ad 264 iambici octonarii
 - 265 ad 311 iambici senarii
 - 312 trochaicus septenarius
 - 313 trochaicus octonarius
 - 314 ad 339 trochaici septenarii
 - 340 ad 380 iambici senarii
 - 381 ad 397 trochaici septenarii
 - 398 ad 404 iambici octonarii
 - 405 ad 561 iambici senarii
 - 562 et 563 trochaici octonarii
 - 564 trochaicus septenarius
 - 565 iambicus octonarius
 - 566 iambicus quaternarius
 - 567 ad 569 trochaici octonarii
 - 570. 571. 573 trochaici septenarii
 - 572 et 574 trochaici octonarii
 - 575 ad 578 iambici octonarii
 - 579 trochaicus septenarius
 - 580 ad 582 trochaici octonarii

Conuinces facile ex te natum: nam] tui similis ést
probe. 1020

Nám illi nil uitíst relictum, quín siet itidém tibi.

20 Túm praeterea tálem nisi tu núlla pareret ffilium.

Séd ipse egreditur, quám seuerus: rém quom uideas,
cénséas.

CLITIPHO. SOSTRATA. CREMES.

V 4 CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo uo-
luptatí tibi

Fúerim, dictus ffilius tuos uóstra uoluntate: óbse-
cro, 1025

Étus ut meminerís atque inopis núncc te miserescát
mei;

Quód peto aut uoló, parentis meós ut commonstrés
mihi.

5 So. Óbsecro, mi gnáte, ne istuc in animum inducás tuom,
Álienum esse té. CL. Sum. So. Miseram me, hócine
quaesistí óbsecro?

Íta mihi atque huic síis superstes, út tu ex me atque
hoc nátus es: 1030

Ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum
ex te aúdiam.

CH. Át ego, si me métuís, mores cáue in te esse istos
séntiam.

10 CL. Quós? CH. Si scire , ego dicam: gérro, iners,
fraus, hélluo,

Gáneo, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.

CL. Nón sunt haec paréntis dicta. CH. Nón, si ex capite
síis meo 1035

Nátus, item ut aiúnt Mineruam esse éx Ioue, ea causá
magis

Pátiar, Clitiphó, flagitiis tuis me infamem fieri.

So. Dí istaec prohibeánt. CH. Deos nescio: égo quod potero, sédulo.

Quaéris id quod habés, parentis: quód abest non quaerís, patri

Quó modo obsequáre et ut serues quód labore inuenerit. 1040

Nón mihi per fallácias addúcere ante oculos.. pudet Dícere hac praesénte uerbum túrpe: at te id nulló modo

Fácere puduit. CL. Éheu, quam nunc tótus displiceó tibi,

Quám pudet: neque quód principium cápiam ad placandúm scio.

MENEDEMVS. CHREMES. SOSTRATA. CLITIPHO.

ME. Énim uero Chremés nimis grauiter crúciat adulescéntulum V 5 1045

Nímisque inhumanę: éx eo ergo ut pácem concíliem. óptime

Ípsos uideo. CH. Ehém, Menedeme, quór non arcessí iubes

Fíliam et quod dóctis dixi fírmas? So. Mi uir, te óbsecro

Né facias. CL. Pater, óbsecro mi ignóscas. ME. Da ueniám, Chremes:

Síne te exorent. CH. Méa bona ut dem BÁCchidi donó sciens? 1050

Nón faciam. ME. At id nos nón sinemus. CL. Sí me uluom ús, pater,

Ígnosce. So. Age, Chremés mi. ME. Age quaeso, né tam offirma té, Chremes.

- CH. Quid istic? uideo nón licere ut coéperam hoc per-
téndere.
- 10 ME. Fácís, ut te deoét. CH. Ea lege hoc ádeo faciam, sí
facit
Quód ego hunc aequom cénseo. CL. Pater, ómnia fa-
ciam: ímpera. 1055
- CH. Vxorem ut ducás. CL. Pater. CH. Nil aúdio. So. Ad
me récipio:
Fáciét. CH. Nil etíam aúdio ipsum. CL. Périi. So. An
dubitas, Clítipho?
- CH. Ímmo utrum uolt. So. Fáciét omnia. ME. Haéc dum
incipias, gráua sunt,
15 Dúmque ignores: úbi cognoris, fácilia. CL. Faciám,
pater.
So. Gnáte mi, ego pol tibi dabo illam lépidam, quam tu
fácille ames, 1060
Fíliam Phanócratae nostri. CL. Rúfamne illam uirgi-
nem,
Caésiam, sparso adunco náso? non possúm, pater.
CH. Héia, ut elegáns est: credas ánimum ibi esse. So.
Aliám dabo.
- 20 CL. Ímmo, quandoquidém ducendast, égomet habeo pró-
pemodum
Quám uolo. So. Nunc laúdo, gnate. CL. Archónidi
huius filiam. 1065
So. Sátis placet. CL. Pater, hóc nunc restat. CH. Quid?
CL. Syro ignoscás uolo
Quaé mea causa fécit. CH. Fiat. CANTOR. Vós ualete
et plaúдите.

METRA HVIVS FABVLÆ HÆC SVNT

- V** 1 ad 174 iambici senarii
- 175 et 177 trochaici octonarii
 - 176 trochaicus septenarius
 - 178 trochaicus dimeter catalecticus
 - 179 et 180 trochaici septenarii
 - 181 ad 241 iambici octonarii
 - 242 ad 256 trochaici septenarii
 - 257 ad 264 iambici octonarii
 - 265 ad 311 iambici senarii
 - 312 trochaicus septenarius
 - 313 trochaicus octonarius
 - 314 ad 339 trochaici septenarii
 - 340 ad 380 iambici senarii
 - 381 ad 397 trochaici septenarii
 - 398 ad 404 iambici octonarii
 - 405 ad 561 iambici senarii
 - 562 et 563 trochaici octonarii
 - 564 trochaicus septenarius
 - 565 iambicus octonarius
 - 566 iambicus quaternarius
 - 567 ad 569 trochaici octonarii
 - 570. 571. 573 trochaici septenarii
 - 572 et 574 trochaici octonarii
 - 575 ad 578 iambici octonarii
 - 579 trochaicus septenarius
 - 580 ad 582 trochaici octonarii

- V. 583 et 584 trochaici septenarii
 - 585 ad 588 iambici octonarii
 - 589 et 590 iambici senarii
 - 591 ad 613 trochaici septenarii
 - 614 ad 622 iambici octonarii
 - 623 ad 667 trochaici septenarii
 - 668 ad 678 iambici octonarii
 - 679 ad 707 iambici septenarii
 - 709 ad 722 trochaici septenarii
 - 723 ad 748 iambici septenarii
 - 749 ad 873 iambici senarii
 - 874 ad 907 trochaici septenarii
 - 908 ad 939 iambici senarii
 - 940 ad 979 trochaici septenarii
 - 980 ad 999 iambici octonarii
 - 1000 ad 1002 iambici septenarii
 - 1003 iambicus octonarius
 - 1004 iambicus quaternarius
 - 1005 ad 1012 iambici octonarii
 - 1013 ad 1016 trochaici septenarii
 - 1017 et 1018 iambici octonarii
 - 1021 ad 1067 trochaici septenarii.
-

P. TERENTI
P H O R M I O.

GRAECA · APOLLODORV · EPIDICAZOMENOS
ACTA · LVDIS · ROMANIS · L · POSTVMIO · ALBINO
L · CORNELIO · MERVLA · AEDILIBVS · CVRVLIBVS,
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN*est m*
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · INPARIÞVS
TOTA · FACTAST · III · C · FANNIO · M · VALERIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Chremétis frater áberat peregre Démipho
Relícto Athenis Ántiphone filio.

Chremés clam habebat Lémni uxorem ac filiam,
Athénis aliam cóniugem et amantem únice

Gnatúm fidicinam. máter e Lemno áduenit

5

Athénas: moritur: uírgo sola (aberát Chremes)

Funús prosurat. íbi eam cum uisam Ántiphó

Amáret, opera párasiti uxorem áccipit.

Pater ét Chremes reuérsti fremere. dein minas

Trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem

10

Habéret ipse. argénto hoc emitur fidicina.

Vxórem retinet Ántiphó a patruo ágnitam.

P E R S O N A E.

DAVOS SERVOS

GETA SERVOS

ANTIPHO ADVLESCENS

PHAEDRIA ADVLESCENS

DEMIPHO SENEX

PHORMIO PARASITVS

HEGIO

CRATINVS } ADVOCATI

CRITO }

DORIO LENO

CHREMES SENEX

SOPHRONA NVTRIX

NAVSISTRATA MATRONA.

P R O L O G V S.

Postquám poëta uetus poëtam nóm potest
 Retráhere ab studiá et tránsdere hominem in ótium,
 Maledíctis deterrére ne scribát parat:
 Qui ita díctitat, quas ántehac fecit fábulas,
 Tenui ésse oratióne et scripturá leui: 5
 Quia núsquam insanum scrípsit adulescéntulum
 Ceruám uidere fúgere et sectari canes
 Et eám plorare, oráre ut subueniát sibi.
 Quod si intellegeret, quóm stetit olím noua,
 Actóris opera mágis stetisse quám sua, 10
 Minus múlto audacter, quám nunc laedit, laéderet.
 Nunc síquis est, qui hoc dícat aut sic cógitet:
 'Vetus sí poëta nón lacessissét prior,
 Nullum ínuenire prólogum possét nouos:'
 [Quem diceret, nisi haberet cui male diceret:] 15
 Is sibi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus
 Palmam ésse positam, qui ártem tractant músicam. *Lucy*
 Ille ad famem hunc ab stúdio studuit reícere:
 Hic rêspondere uóluit, non lacéssere.
 Benedíctis si certásset, audissét bene: 20
 Quod ab illo adlatumst, íd sibi rellatúm putet.
 De illó iam finem fáciam dicundí mihi,
 Peccándi quom ipse dé se finem nón facit
 Nunc quíd uelim animum atténdite. adportó nouam
 Epídicazomenon quám uocant comoédiam 25
 Graeci, Latini Phórmionem nóminant:
 Quia prámas partis qui áget, is erit Phórmio

Parasítus, per quem rés geretur máxume,
Volúntas nostra si ad poëtam accésserit.
Date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium, 30
Ne símili utamur fórtuna, atque usí sumus
Quom pér tumultum nóster grex motús locost:
Quem actóris uirtus nóbis restituít locum
Bonitásque nostra adiútans atque acquánimitas.

ACTVS I.

DAVOS.

Amicus summus meus et popularis Geta <i>uony</i>	35	I 1
Heri ad me uenit. erat ei de ratiuncula		
Iam pridem apud me relicuom pauxillulum		
Nummorum: id ut conficerem. confeci: adfero.		
Nam erilem filium eius duxisse audio'	5	
Vxorem: ei credo minus hoc conraditur.	40	
Quam inique comparatumst, ei qui minus habent		
Vt semper aliquid addant ditioribus!		
Quod ille unciatim uix de demenso suo		
Suom defrudans genium compersit miser,	10	
Id illa uniuorsum abripet, haud existumans	45	
Quantó labore partum. porro autem Geta		
Ferietur alio munere, ubi era pepererit:		
Porro autem alio, ubi erit puero natalis dies:		
Vbi initiabunt. omne hoc mater auferet:	15	
• Puer causa erit mittendi. sed uideon Getam?	50	

GETA. DAVOS.

GR. Siquis me quaeret rufus.. DA. Praestost, desine. GR. I 2

Oh,

At ego obuiam conabar tibi, Daue. DA. Accipe, en:

Lectumst; conueniet numerus quantum debu!

GR. Amó te: et non neglexisse habeo gratiam.

- 5 DA. Praesertim ut nunc sunt mores: adeo res redit: 55
 Siquis quid reddit, magna habendast gratia.
 Sed quid tu es tristis? GE. Égone? nescis quo in metu,
 Quanto in periculo simus. DA. Quid istuc est? GE. Scies,
 Modo ut tacere possis. DA. Abi sis, insciens:
- 10 Quous tú fidem in pecunia perspexeris, 60
 Verere uerba ei credere? ubi quid mihi lucríst
 Te fallere? GE. Ergo ausculta. DA. Hanc operam tibi
dico. x
- GE. Senis nostri, Daue, fratrem maiorem Chremem
 Nostin? DA. Quid ni? GE. Quid? eius gnatum Phaé-
 driam?
- 15 DA. Tam quam te. GE. Euenit senibus ambobus simul 65
 Iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam
 Ad hospitem antiquom: is senem per epistulas
 Pelléxit, modo non montis auri pollicens.
- DA. Quoi tanta erat res et super erat? GE. Désinas:
 20 Sic est ingenium. DA. Oh, regem me esse oportuit. 70
 GE. Abeuntes ambo hinc tum senes me filii
 Relinquunt quasi magistrum. DA. O Geta, prouinciam
 Cepisti duram. GE. Mi usus uenit, hoc scio:
 Memini relinqui me deo irato meo.
- 25 Coepi aduorsari primo: quid uerbis opust? 75
 Seni fidelis dum sum, scapulas perdididi.
 Venere in mentem mi istaec: 'nam quae inscittas,
 Aduersum stimulum calces?' coepi eis omnia
 Facere, obsequi quae uellent. DA. Scisti uti foro,
- 30 GE. Noster mali nil quicquam primo: hic Phaédia 80
 Continuo quandam nactus est puellulam
 Citharistriam: hanc amare coepit perditte.
 Ea seruiebat lenoni inpurissimo:
 Neque quod daretur quicquam: id curarant patres.
 x

Restábat aliud níl nisi oculos páscere, 85 35
 Sectári, in ludum dúcere et reddúcere.
 Nos ótiosi operám dabamus Phaédriae.
 In quo haéc discebat lúdo, exaduorsum et loco
 Tostrina erat quaedam, híc solebamús fere
 Plerúmque eam opperíri, dum inde irét domum. 90 40
 Intérea dum sedémus illi, intéruenit
 Aduléscens quidam lácrumans. nos mirárier. \
 Rogámus quid sit: 'númquam aeque' inquit 'ác modo
 Paupértas mihi onus úsumst et miserum ét graue.
 Modo quándam uidi uírginem hic uicíniae 95 45
 Miserám, suam matrem lámentari mórtuam:
 Ea síta erat exaduórsum neque illi béniuolens
 Neque nótus neque cognátus extra unam ániculam
 Quisquam áderat, qui adiutáret funus. miseritumst.
 Virgo ípsa facie egrégia.' quid uerbís opust? 100 50
 Commórat omnis nós. ibi continuo Ántipho
 'Vóltisne eamus úsere?' alius 'cénseo:
 Eámus: duc nos sódes.' imus, uénimus,
 Vidémus: uirgo púlchra: et quo magis díceres,
 Nil áderat adiuométi ad pulchritúdinem: 105 55
 Capíllus passus, núdus pes, ipsa hórrida,
 Lacrumaé, uestitus túrpls: ut, ni ús boni
 In ípsa inesset fóрма, haec formam extínguerent.
 Ille qui íllam amabat fidícinam tantúm modo
 'Satis' inquit 'scítast': nóster uero. . DA. Iám scío: 110 60
 Amáre coepit. GR. Scín quam? quo euadát uide.
 Postrídie ad anum récta pergít: óbsecrat,
 Vt sibi eius faciat cópíam. illa enim sé negat
 Neque eum aéquom aít facere: íllam ciuem esse Át-
 ticam
 Bonám bonis prognátam· si uxorém uelit 115 65

Lege id licere facere: sin aliter, negat.
 Noster quid ageret nescire: et illam ducere
 Cupiebat et metuēbat absentem patrem.

DA. Non, si redisset, ei pater ueniam daret?

70 GE. Ille indotatam uirginem atque ignobilem 120
 Daret illi? numquam faceret. DA. Quid fit denique?

GE. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,
 Homo confidens: qui illum di omnes perduint.

DA. Quid is fecit? GE. Hoc consilium quod dicam dedit:
 75 'Lex est ut orbae, qui sunt genere proximi, 125
 Eis nubant, et illos ducere eadem haec lex iubet.

Ego te cognatum dicam et tibi scribam dicam:
 Paternum amicum me adsimulabo uirginis:

80 Ad iudices ueniemus: qui fuerit pater,
 Quae mater, qui cognata tibi sit, omnia haec 130
 Constringam: quod erit mihi bonum atque commodum,
 Quom tu horum nil refelles, uiuicam scilicet.
 Pater aderit. mihi paratae lites: quid mea?
 Illa quidem nostra erit.' DA. Iocularem audaciam.

85 GE. Persuasumst homini: factumst: uentumst: uincimur: 135

Duxit. DA. Quid narras? GE. Hoc quod audis. DA. O
 Geta,

Quid te futurumst? GE. Nescio hercle: unum hoc
 scio,

Quod fors feret, feremus aequo animo. DA. Placet:
 Hem istuc uirist officium. GE. In me omnis spes mihi est.

90 DA. Laudo. GE. Ad precatorem adeam credo, qui mihi 140
 Sic orat: 'nunc amitte quaeso hunc: ceterum
 Posthac si quicumquam, nisi precor.' tantum modo
 Non addit: 'ubi ego hinc abiero, uel occidito.'^o

DA. Quid paedagogus ille, qui citharistram?

Quid rei gerit? GE. Sic, tenuiter. DA. Non multum 95
 habet 145

Quod det fortasse? GE. Immo nil nisi spem meram.

DA. Pater eius rediit an non? GE. Non dum. DA. Quid?
 senem

Quoad expectatis uostrum? GE. Non certum scio:

Sed epistulam ab eo adlatam esse audiui modo

Et ad portitores esse delatam: hanc petam. 150 100

DA. Numquid, Geta, aliud me uis? GE. Ut bene sit tibi.

Puer heus. nemon huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

ACTVS II.

ANTIPHO. PHAEDRIA.

1 3 AN. Ádeon rem redísse, ut qui mihi cónsultum optumé
 uelit esse, ———

Phaédria, patrem ut éxtimescam, ubi uéniat in men-
 tem eíus aduenti!

Quód ni fuissem incógitans, ita [eum] éxpectarem, ut
 pár fuit. 155

PH. Quíd istuc? AN. Rogítas? qui tam audácis fácinoris
 mihi cónsciús sis? *accomplice*

6 Quód utinam ne Phórmioni id suádere in mentem
 incidisset

Neú me cupidum eo ímpulisset, quód mihi princi-
 piúmst mali!

Nón potitus ésssem: fuisset tum illos mi aegre aliquót
 dies:

At nón cotidiána cura haec ángeret animum, PH.
 Áudio. 160

AN. dum expécto quam mox uéniat qui hanc mihi ádimat
 consuetúdinem.

10 PH. Aliís quia defit quód amant aegrest: tñbi quia super
 ést dolet. *impure.*

Amóre abundas, Antípho.

Nam túa quidem hercle céрто uita haec éxpetenda
 optándaquest.

Ita mé di bene ament, út mihi liceat tám diu quod
amó frui, 165

Iam dépecisci mórte cupio; tú conicito cétera, *quidd.*
Quid ego ex hac inopía nunc capíam, et quíd tu ex is
istac cópia,

Vt ne áddam, quod sine sumptu ingenuam, lib^{er}alem
nactus es, *expone*

Quod habés, ita ut uoluísti, uxorem sine mala famá
palam: *scandal*

Beátus, ni unum désit, animus qui modeste istac
ferat. 170

Quod sí tibi res sit cum eó lenone quócum mihist,
tum séntias.

Ita plérique omnes súnus ingenio, nóstri nosmet 20
paénitet.

AN. At tú mihi contra núnc uidere fórtunatus, Phaédria,
Quoi de íntegro est potéstas etiam cónsulendi, quíd *cum re*
uelis:

Retinére amorem an mittere: ego in eum incidi in-
felix locum, 175

Vt néque mihi eius sit mittendi néc retinendi cópia.
Sed quíd hoc est? uideon égo Getam curréntem huc 25
adueníre?

Is est ípsus: ei, timeó miser, quam hic núnc mihi
nuntiét rem.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

GE. Núllu's, Geta, ni iam álquod tibi consílium celere 1 4
réperies:

Íta nunc inparátum subito tánta te inpendént mala: 180
Quae néque uti denitém scio neque quó modo me inde
éxtraham:

- 4 Nam nón potest celári nostra diútius iam audácia.
- 6 AN. Quid nam ille commotús uenit?
- GE. Tum témporis mihi púnctum ad hanc rem est: érus adest. AN. Quid istúc malist?
- GE. Quód quom audierit, quód eius remedium ínueniam iracúndiae? 185
- Lóquar? incendam: táceam? ìstigem: púrgem me? laterém lauem.
- 10 Heú me miserum: quóm mihi paueo, tum Ántipho me excrúciat animi:
- Eíus me miseret, eí nunc timeo, is núncc me retinet: nam ábsque eo esset,
- Récte ego mihi uidíssem et senis essem últus iracúndiam:
- Áliquíd conuasássem atque hinc me cónicerem pro-
tinam ín pedes. 190
- AN. Quam nam híc fugam aut furtúm parat?
- 15 GE. Sed ubi Ántiphonem réperiam? aut qua quaérere in-
sistám uiam?
- PH. Te nóminat. AN. Nesció quod magnum hoc núnctio ex-
pectó malum.
- PH. Ah, sánun es? GE. Domum ire pergam: ibi plúri-
mumst.
- PH. Reuocémus hominem. AN. Sta slico. GE. Hem, satís
pro inperio, quisquis es. 195
- AN. Geta. GE. Ípsest quem uolui óbuiam.
- AN. Cédo quid portas, óbsecro, atque id, sí potes, uerbo
éxpedi.
- 20 GE. Fáciam. AN. Eloquere. GE. Módo apud portum.. AN.
Meúmne? GE. Intellexti. AN. Óccidi. PH. Hem.
- AN. Quíd agam? PH. Quíd aís? GE. Húsus patrem uidísse
me, patruóm tuom.

AN. Nám quod ego huic nunc súbito exítio rémediúm inueniám miser? 200

Quód si eo meae fortúnae redeunt, Phánium, abq̄ te ut dístrahar,

Núllaast mihi uita éxpetenda. **GE.** Ergo istaec quom ita sint, **Ántipho,**

Tánto magis te aduigilare aequomst: fórtis fortuna 25
ádluat.

AN. Nón sum apud me. **GE.** Atqui ópus est nunc quom máxume ut sis, **Ántipho:** *suicidii uelle*

Nám si senserít te tímídum páter esse, arbitrábitur 205

Cómmeruisse cúlpan. **PH.** Hoc uerumst. **AN.** Nón possum inmutárier.

GE. Quid faceres, si aliúd quid grauius tibi nunc faciundúm foret?

AN. Quom hóc non possum, illúd minus possem. **GE.** Hoc 30
níl est, **Phaedria:** sicut.

Quid hic conterimus óperam frustra? quín abeo? **PH.**
Et quidem ego? **AN.** Óbsecro,

Quid si adsimulo, sátin est? **GE.** Garris. **AN.** Vóltum
contemplámini: *en,* 210

Sátine sic est? **GE.** Nón. **AN.** Quid si sic? **GE.** Própe-
modum. **AN.** Quid sic? **GE.** Sat est:

Ém, istuc serua: et uérbum uerbo, pár pari ut respóndear,

Né te iratus suis saeuídicis díctis protelét. **AN.** Scio. 35

GE. VÍ coactum te ésse inuitum, lége, iudició: tenes?
Séd quis hic est senéx, quem uideo in última platea?

AN. Ípsus est. 215

Non póssum adesse. **GE.** Ah quid agis? quo abis, **Ántipho?**

Mané, mane inquam. AN. Ego me nóvi et peccatúm
meum:

40 PH. Vobis commendo Phánium et uitám meam.

PH. Geta, quíd nunc fiet? GE. Tú iam litis aúdiēs:

Ego pléctar pendens, nísi quid me fefellerit. 220

*d. ufr and
u. i. p. u. d.*

Sed quód modo híc nos Ántiphonem mónuimus,

Id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.

45 PH. Aufér mi 'oportet': quín tu quíd faciam ínpera. *cf. 209.*

GE. Memínistin, olim ut fúerit uostra orátio

In re incipiúnda ad défendendam nóxiam, 225

Iustam illam causam, fácilem, uincibilem, óptimam?

PH. Memini. GE. Ém, nunc ipsast ópus ea, aut, síquíd
potest,

h. i. a. d.
elle to conque.

50 Melióre et callidióre. PH. Fiet sédulo. *sincerely*

GE. Nunc prór adito tu, égo in insidiis híc ero *earnestly.*

Subcénturiatus, síquíd deficiás. PH. Age. 230

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA. *ff*

II 1 DE. Ítane tandem uxórem duxit Ántipho iniussú meo?

Néc meum inperium: ac mító inperium: nón simul-
tatém meam

Reueréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, ó Geta

Monitó! GE. Vix tandem. DE. Quíd mihi dicent aut
quam causam réperient?

5 Demíror. PH. Atqui réperiam: aliud cúra. DE. An hoc
dicét mihi: 235

'Inúitus feci. léx coëgit?' aúdió, fateór. GE. Places.

DE. Verúm scientem, tácitum causam trádere aduorsáris,

Etlámne id lex coëgit? PH. Illud dúrum. GE. Ego ex-
pediám: sine. *found a way out.*

DE. Incértumst quid agam, quía praeter spem atque ín-
credibile hoc mi óbtigit:

Ita sum inritatus; ánimum ut nequeam ad cógitandum 10
instítuere. 240

Quam obrem ómnis, quom secúndae res sunt máxume,
tum máxume

Meditári secum opórtet, quo pacto áduorsam aerum-*scilicet et*
nám ferant. *muta tunc*

Perícла, damna pégre rediens sémper secum cógitet
Aut fili peccatum aut uxoris mórtē aut morbum
fíliae,

Commúnia esse haec, néquid horum umquam áccidat 15
animó nouom: 245

Quidquíd praeter spem euéniat, omne id députare *ref. to spem*
esse in lucro.

GE. O Phaédria, incredíbilest quantum erum ánte eo sa-
piéntia.

Meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, erus si
rédiert:

Moléndumst in pistríno, uapulándum, habendae cóm-
pedes.

Opus rúri faciundum: ~~h~~um nil quicquam áccidet 20
animó nouom. 250

Quidquíd praeter spem euéniet, omne id députabo
esse in lucro.

Séd quid cessas hómīnem adire et blánde in princi-
pio ádloqui?

DE. Phaédriam mei frátris uideo filium mi ire óbulam.

PH. Mi pátrūe, salue. DE. Sáue: sed ubist Antipho?

PH. Saluóm uenire. DE. Crédo: hoc respondé mihi. 255 25

PH. Valet, híc est: sed satin ómnia ex senténtia?

DE. Vellém quidem. PH. Quid istúc est? DE. Rogitas,
Phaédria?

Bonás me absenté híc cónfecistis núptias.

PH. Eho, an id suscenses núnc illi? GE. O artificém probum!

30 DE. Egon illi non suscenseam? ipsum géstio 260
Dari mi in conspectum, núnc sua culpa út sciat

that was Leném patrem illum fáctum me esse acérrumum.

PH. Atquí nil fecit, pátrúe, quod suscenseas.

DE. Ecce autém similia ómnia: omnes cóngruont:

35 Vnúm cognoris, ómnis noris. PH. Haúd itast. 265

DE. Hic in nóxiast, ille ad dicendam caúsam adest:
Quom illést, hic praestost: trádunt operas mútuas.

GE. Probe hórum facta inprúdens depinxít senex.

that he knew DE. Nam ni haéc ita essent, cum illo haud stares, Phaédria.

40 PH. Si est, pátrúe, culpam ut Antípho in se admiserit, 270
Ex quá re minus rei fóret aut famae témpersans,
Non caúsam dico quín quod meritus sít ferat.

causing Sed síquis forte málitia fretús sua
Insídias nostrae fécit adulescéntiae *with insipidum*

45 Ac úicit, nostran culpa east an iúdicum, 275

Qui saépe propter ~~in~~ *in* ~~nam~~ *nam* adimunt díuiti
Aut própter misericórdiam addunt paúperi?

GE. Ni nóssem causam, créderem uera hunc loquí.

DE. An quísqum iudex ést, qui possit nóscere

50 Tua iústa, ubi tute uérbum non respónd eas, 280

Ita ut ille fecit? PH. Fúctus adulescéntulist

fact Officiu liberális: postquá ad iúdicés *108.*
Ventúmst, non potuit cógitat próloqui:

Ita eúm tum tímídum *illic* obstupéfecit pudor.

55 GE. Laudo hunc: sed cesso adíre quam primúm senem? 285

Ere, salue: saluom te áduer *te* gaúdeo. DE. Oh,
Bone cústos, salue, cóluma *pro* fámlia *hilar*

Quoi cōmmendavi filium hinc abiēns meum.

GE. Iam dūdum te omnis nōs accusare aūdio

Inmērito, et me horunc ómnium inmeritíssumo: 290 60

Nam quid me in hac re fácere uoluistí tibi?

Seruom hómīnem causam oráre leges nōn sinunt,

Neque tēstimoni díctio est. DE. Mitto ómnia.

Do istúc 'inprudens tímuit adulescēns': sino

'Tu séruo's': uerum sí cognatast máxume, 295 65

Non fuit necesse habére: sed id quod léx iubet,

Dotém daretis; quaéreret aliúm uirum.

Qua rátiōne inopem pótius ducebát domum?

GE. Non rátiō, uerum argéntum deerat. DE. Súmeret

Alicúnde. GE. Alicunde? níl est dictu fácius. 300 70

DE. Postrémo si nullo álio pacto, *faénore. intant.*

GE. Hui, díxti pulchre: síquidem quisquam créderet

Te uíuo. DE. Non, non síc futurumst: nōn potest.

Egon illam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem?

Níl suáue meritumst. hómīnem commonstrárier 305 75

Mi istúm uolo aut ubi hōmīnē demonstrárier.

GE. Nempe Phórmionem? DE. Istúm patronum múlīeris. *advocate.*

GE. Iam fáxo hic aderit DE. Antípho ubi nunc ést? GE.

Paratensis Foris.

DE. Abi, Phaédria, eum requíre atque adduce húc. PH. Eo:

Rectá uia quidem illuc. GE. Nempe ad Pámphilam. 310 80

DE. Ego deós penatis hīnc salutátum domum

Deuórtar: inde ibi ad forum atque aliquót mihi

Amícos aduocábo, ad hanc rem qui ádsient,

Vt ne ínparatus sím, si adueniat Phórmio. #

ACTVS III.

PHORMIO. GETA.

II 2 PH. Itane patris aís aduentum uéritum hinc abiisse? GE.

Admodum. 315

PH. Phánium relictam solam? GE. Síc. PH. Et iratúm senem?

GE. Óppido. PH. Ad te súmma solum, Phórmio, rerúm redit:

Túte hoc intristi: tibi omnest éxedendum: adcingere/
 GE. Óbsecro te. PH. sí rogabit.. GE. In te spes est. PH. éccere,

Quíd si reddet? GE. Tu ímpulisti. PH. síc opinor. GE. Súbueni. 320

PH. Cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde consilia ómnia.

GE. Quíd ages? PH. Quid uis, nísi uti maneat Phánium atque ex crimine hoc

Ántiphonem erípíam atque in me omnem íram deri- uém senis?

10 GE. Ó uir fortis átque amicu's. uérum hoc saepe, Phórmio, Véreor, ne istaec fórtitudo in néruom erumpat déni- que. PH. Ah, 325

Nón itast: factúmst periculum, íam pedum uisást uia. Quót me censes hómínes iam deuérberasse usque ad necem,

Hóspites, tum cívius? quo magis nóvi, tanto saepius.
Cédo dum, enumquam iniúriarum audisti mihi scrip- 15
 tam dicam? *cf. 127*

GR. Quí istuc? PH. Quia non réte accipitri ténnitur ne- 2
 que míluo, 330

Quí male faciunt nóbis: illis quí nil faciunt ténnitur,
 Quia enim in illis frúctus est, in illis opera lúditur.
 Aliis allundést periculum, unde áliquid abradí potest:
 Míhi sciunt nil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum': 20
 Álere nolunt hómínem edacem, et sápiunt mea sen-
 téntia, 335

Pró maleficio sí beneficium súmmum nolunt réddere.

GR. Nón pote satíq̄ pro mérito ab illo tibi referri grátia.

PH. Immo enim nemo sátis pro merito grátiam regí refert.

aut fuit. Téne asumbolúm uenire unctum átque lautum e bál- 25
 neis,

Otiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu ab-
 súmitur! 340

Dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur: tu rídeas,
 Príor bibas, príor decumbas: céna dubia adpónitur..

GR. Quíd istuc uerbist? PH. Vbi tu dubites quíd sumas
 potíssimum.

Haéc quom rationem íneas quam sint suávia et quam 30
 cára sint,

Éa qui praebet, nón tu hunc habeas pláne praesentém
 deum? 345

GR. Sénex adest: uide quíd agas: prima cóitiosost acérruma:
 Sí eám sustinueris, postilla iam, út lubet, ludás licet.

✓ DEMIPHO (CVM ADVOCATIS). GETA. PHORMIO.

DE. ENÚMQUAM QUOLQUAM CÓNTUMELIOSÍUS

Audístis factam iniúriam quam haec ést mihi?

II 3

Adéste quaeso. GE. Irátus est. PH. Quín tu hóc
ages? 350

Iam ego hunc agitabo. pró deum inmortalium,
6 Negat Phánium esse hanc sibi cognatam Démipho?
Hanc Démipho negat ésse cognatám? GE. Negat.

DE. Ipsum ésse opinor dé quo agebam. séquimini.

PH. Neque efus patrem se scíre qui fuerít? GE. Negat. 355

[PH. Nec Stilponem ipsum scire qui fuerit? GE. Negat.]

10 PH. Quia egéns relictast mísera, ignoratúr. parens,
Neglégitur ipsa: uíde auarítia quíd facit.

GE. Si erum ínsimulabis máltitiae, male aúdiés.

DE. O audáciam, etiam me últro accusatum áduenit. 360

PH. Nam iam ádulescenti nil est quod suscénseam,
15 Si illúm minus norat: quíppe homo iam grándior,
Paupér, quoi in ^{opere} opére uíta erat, rurí fere
Se cóntinebat: sibi agrum de nostró patre
Coléndum habebat: saépe interea míhi senex 365

Narrábat se hunc neglégere cognatúm suom:
20 At quém uírum! quem ego uíderim in uíta óptumum.

GE. Videás te atque illum, ut nárras. PH. I in malám cru-
cem.

Nam ní ita eum existumássem, numquam tám grauis
Ob hanc ínimicitias cáperem in uostram fámiliam, 370
Quam is áspérnatur núnc tam ínliberáliter.

25 GE. Pergín ero absenti mále loqui, impuríssume?

PH. Dignum autótem hoc illost. GE. Aín tamen, carcér?

DE. Geta.

GE. Bonórum extortor, légum contortór. DE. Geta. *húctur.*

PH. Respónde. GE. Quis homost? éhem. DE. Tace. GE.

Absentí tibi 375

Te índígnas seque dígnas contumélias
30 Numquám cessauit dicere. DE. Ohe désine.

Adulēscens, primum abs te hóc bona uenlá peto, #
 Si tibi placere pótis est, mi ut respóndear:
 Quem amicum tuom aís fuisse istum, explaná mihi, 380
 Et qui cognatum mé sibi esse diceret.

PH. Proinde éxpiscare quási non nosses. DE. Nóssem? 38

PH. Ita.

DE. Ego mé nego: tu qui aís redige in mémoriam.

PH. Eho tú, sobrinum tuóm non noras? DE. Énicas.

Dic nómen. PH. Nomen? máxime. DE. Quid núnc
 taces? 385

PH. Perii hércle, nomen pérdidi. DE. Hem, quid aís? PH.

Geta,

Si méministi id quod ólim dictumst, súbice. hem, 40
 Non díco: quasi non nóris, temptatum áduenis.

DE. Egone aútem tempto? GE. Stílpo. PH. Atque adeo
 quíd mea?

Stílpost. DE. Quem dixi? PH. Stílponem inquam nó-
 uéras. 390

DE. Neque égo illum noram néque mi cognatús fuit
 Quisquam ístoc nomíne. PH. Ítane? non te horúm 45
 pudet?

At sí talentum rém reliquissét decem, *talentórum*

DE. Dì tibi male faciant. PH. prímus esscs mémoriter
 Progéníem uostram usque áb auo atque atauo pró-
 ferens. 395

DE. Ita ut dícis. ego tum quom ádueníssem, qui mihi
 Cognáta ea esset, dicerem: itidem tú face: 50
 Cedo qui ést cognata? GE. Eu nóster, recte: heus
 tú, caue.

PH. Dilúcidè expédíui quibus me opórtuit
 Iudícibus: tum id si fálsum fuerat, fílius. # 400
 Quor nón refellit? DE. Fílium hárrás mihi?

- 55 Quoius dé stultitia dici ut dignumst nón potest.
 PH. At tú qui sapiens és magistratús adi,
 iudicium de ea causa álterum ut reddánt tibi:
 Quandóquidem solus régnas et solí licet 405
 Híc de eádem causa bis iudicium apíscier.
- 60 DE. Etsí mihi facta iniúriast, uerúm tamen
 Potiús quam litis sécter aut quam te aúdiam,
 Itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet
 Dotís dare, abduce hánc, minas quinque áccipe. 410
- PH. Hahahaé, homo suavis. DE. Quid est? num iniquom
 póstulo?
- 65 An ne hóc quidem ego adipíscar, quod ius públicumst?
 PH. Itan tándem quaeso, item út meretricem ubi abúsus
 sis,
 Mercédem dare lex iúbet eĩ atque amítttere?
 An, ut néquid turpe cúis in se admitteret 415
 Proptér egestatem, próxumo iussást dari,
 70 Vt cum úno aetatem dégeret? quod tú uetas.
- DE. Ita, próxumo quidem: át nos unde? aut quam óbrem?
 / PH. Ohe,
 ‘Actum’ áiunt ‘né agas.’ DE. Nón agam? immo hauc
 désinam,
 Donéc perfecero hóc. PH. Ineptis. DE. Síne modo. 420
- PH. Postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:
 75 Tuos ést damnatus gnátus, non tu: nám tua
 Praetérierat iam ad dúcendum aetas. DE. Ómnis
 haec
 Illúm putato, quae égo nunc dico, dicere:
 Aut quídem cum uxore hac ípsum prohibebó domo. 425
- GE. Irátus est. PH. Tu té idem melius féceris.
 80 DE. Itane és parátus fácere me aduersum ómnia,
 Infélix? PH. Metuit híc nos, tam etsi sédulo

Dissimulat. GR. Bene habent tibi principia. PH. Quin
quod est

Ferendum fers? tuis dignum factis feceris, 430

Vt amici inter nos simus. DE. Egon tuam expetam
Amicitiam? aut te usum aut auditum uelim? 85

PH. Si concordabis cum illa, habebis quae tuam
Senectutem oblectet: respice aetatem tuam.

DE. Te oblectet: tibi habe. PH. Minue uero iram. DE.

u / > / > Hócyage. 435

Satis iam uerborumst: nisi tu properas mulierem
Abducere, ego illam eiciam: dixi, Phormio. 90

PH. Si tu illam attigeris secus quam dignumst liberam, *lady*,
Dicam tibi inpingam grandem: dixi, Demipho.

Siquid opus fuerit, heus, domo me. GR. Intellego. 440 #

can DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINVS. CRITO.

DE. Quantá me cura et sollicitudine adficit II 4

Gnatús, qui me et se hisce impediuit nuptiis!

Neque mi in conspectum pródit, ut saltém sciam,
Quid de hac re dicat quidue sit sententiae.

Abi, uise redierítne iam an non dúm domum. 445 5

GR. Eó. DE. Videtis quo in loco res haec slet:

Quid ágo? dic, Hegio. HE. Égo? Cratinum cénseo,

Si tibi uidetur. DE. Díc, Cratine. CRA. Méne uis?

DE. Te. CRA. Ego quae in rem tuam sint éa uelim faciás:
mihi

Sic hóc uidetur: quód te absente hic fflius 450 10

Egít, restitui in íntegram aequomst ét bonum:

Et id ímpetrabis. díxi. DE. Dic nunc, Hégio.

HE. Ego sédulo hunc dixísse credo: uérum itast,

Quot hómínes tot sententiae: suos quosque mos.

Mihi nón uidetur quód sit factum légibus 455 15

Rescindi posse: et tūrpe inceptust. ^{respin} DE. Díc, Crito.

CRI. Ego ámplius delíberandum cénseo:

Res mágnast. HE. Numquid nós uis? DE. Fecistís
probe:

Incértior sum múlto quam dudúm. GE. Negant

20 Redisse. DE. Frater ést expectandús mihi: 460

Is quód mihi dederit de hác re consilium, íd sequar.

Percóntatum ibo ad pórtum, quoad se récipiat.

GE. At ego Ántiphonem quaéram, ut quae acta hic sint
sciat.

Sed eccum ípsum uideo in témpore huc se récipere.

ANTIPHO. GETA.

III 1 AN. Énim uero, Antiphó, multimodis cum istoc animo es
uítuperandus: 465

Ítane te hinc abísse et uítam tuám tutandam aliís de-^{claris}
disse!

Álios tuam rem crédidisti mágis quam tete animum
áduorsuros?

Nam út ut erant alia, illi certe quae nunc tibi domíst
consuleres,

5 Néquid propter tuám fidem decépta poteretúr mali:
Quofus nunc miserae spés opesque súnt in te uno
omnés sitae. 470

GE. Et quídem, ere, nos iam dúdum hic te absentem ín-
cusamus, qui ábieris.

AN. Te ipsúm quaerebam. GE. Séd ea causa nřlo magis
defécimus.

AN. Loquere óbsecro, quo nam in loco sunt rés et fortu-
naé meae:

10 Numquíd subolet patri? GE. Nil etiam. AN. Ecquíd spei ^{yet}
porrost? GE. Néscio. AN. Ah.

GE. Nisi Phaédria haud cessáuit pro te eníti. AN. Nil fe-
cít noui. 475

GE. Tum Phórmio ítidem in hác re ut [in] aliis strénuom
hominem praebuit.

AN. Quid is fécit? GE. Confutáuit uerbis ádmodum ira-
túm senem.

AN. Eu, Phórmio. GE. Ego quod pótui porro. AN. Mí Geta,
omnis uós amo.

GE. Síc habent princípia sese ut díco: adhuc tranqúlla 15
res est,

Mánsurusque pátruom pater est, dum húc adueniat.

AN. Quid eum? GE. Vt aibat 480

De eíus consilio sése uelle fácere quód ad hanc rem
áttinet.

AN. Quántum metuist míhi, uidere huc sáluom nunc pa- *metu*
truóm, Geta! *est, nunc*

Nam eíus per unam, ut aúdio, aut uiuam aut moriar
senténtiam.

GE. Phaédria tibi adést. AN. Vbi nam? GE. Eccum ab suá 20
transig schools palaestra exít foras. *transig*

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

PH. Dório, 485 III 2

Audi óbsecro. Do. Non aúdio. PH. Parúmper. Do. Quin
omítte me.

PH. Aúdi quod dicam. Do. Át enim taedet iam aúdire ea-
dem míliens.

PH. Át nunc dicam quód lubenter aúdias. Do. Loquere,
aúdio.

PH. Néqueo te exoráre ut maneas tríduom hoc? quò nunc
abis?

Do. Mirábar si tu míhi quicquam adferrés noui. AN. Eí, 490 5

Metuó lenonem néquid.. *turnt a meos* GR. Suo suát capítí? idem
ego uéreor.

PH. Non dúm mihi credis? Do. Háriolare. PH. Sín fidem
do? Do. Fábulae.

PH. Faéneratum istúc beneficium púlchre tibi dicés. Do
Logí.

PH. Créde mihi, gaudébis facto: uérum hercle hoc est.
Do. Sómnia.

10 PH. Éxperire: nón est longum. Do. Cántilenam eandém
canis. 495

PH. Tú cognatus, tú parens, tu amícus, tu.. Do. Garrí
modo.

PH. Ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili,
Vt neque misericórdia neque précibus mollirí queas!

Do. Ádeon te esse incógitantem atque impudentem, Phaédria,

15 Vt phaleratis díctis ducas me ét meam ductes grá-
tíis! 500

AN. Míseritumst. PH. Ei, uéris uincor. GR. Quám uter-
quest similís sui.

PH. *Altere* Neque, Antípho alia quom ócupatus éssét sollicitú-
dine,

Tum hoc ésse mí obiectúm malum! AN. Ah, quid
ístuc autemst, Phaédia?

PH. Ó fortunatíssume Antípho. AN. Égone? PH. Quoi
quod amás domist:

20 Néc cum huius modi umquam úsus uenit út conflicta-
rés malo. 505

AN: Míhin domist? immo, íd quod alunt, aúribus teneó
lupum.

[Nam neque quo pacto a me amittam neque uti reti-
neam scio.]

Do. Ípsum istuc mi in hóc est. AN. Heia, né parum lenó
sies.

Númquid hic confécit? PH. Hicine? quód homo in-
humaníssimus:

Pámphilam meam uéndidit. GE. Quid? uéndidit? AN. 25

Do utt Aip? uéndidit? 510

PH. Véndidit. Do. Quam indignum facinus, ancillam aere
emptám meo!

PH. Néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut mutét
fidem

Tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amícis
argentum aúfero:

Sí non tum dederó, únám praeterea hóram ne opper-
tús sies.

Do. Óbtundes? AN. Haud lóngumst id quod órát: exorét 30
sine: 515

Ídem hic tibi, quod bóni promeritus fúeris, condu-
plicáuérít.

Do. Vérba istaec sunt. AN. Pámphilamne hac úrbe pri-
uarí sines?

Túm praeterea horúnc amorem dístrahí poterín
pati?

Do. Néque ego neque tu. GE. Dí tibi omnes id quod es
dignús duint.

Do. Égo te complurís aduorsum ingénium meum mensís 35
tuli, 520

Póllicitantem et níl ferentem, fléntem: nunc contra
ómnia haec

Répperi qui dét neque lacrumet: dá locum meliór-
ribus.

AN. Cérte hercle, ego sí sátis commemini, tibi quídemst
olím dies,

Quam ad dares huic, praestituta. PH. Factum. Do.
Num ego istuc nego?

40 AN. Iam ea praeteriit? Do. Non, uerum haec ei anteces-
sit. AN. Non pudet 525

Vanitatis? Do. Minime, dum ob rem. GR. Sterculi-
num. PH. Dorio,

Itane tandem facere oportet? Do. Sic sum: si placeo,
utere.

AN. Sic hunc decipi! Do. Immo enim uero, Antipho, hic
me decipit:

Nam hic me huius modi scibat esse: ego hunc esse
aliter credidi;

45 Iste me fefellit: ego isti nullo sum aliter ac fui. 530
Sed ut ut haec sunt, tamen hoc faciam: cras mane
argentum mihi

Miles dare se dixit: si mihi prior tu attuleris, Phaedria,
Mea lege utar, ut sit potior, qui prior ad dandumst.
uale.

III 3 PH. Quid faciam? unde ego nunc tam subito huic argen-
tum inueniam miser,

Quoi minus nilo est, quod, hic si pote fuisset exora-
rier 535

Triduum hoc, promissum fuerat? AN. Itane hunc pa-
tientur, Geta,

Fieri miserum, qui me dudum, ut dixti, adiuerit co-
mitter?

5 Quin, quom opus est, beneficium rursus ei experi-
mur reddere?

GR. Scio equidem hoc esse aequom. AN. Age ergo, solus
seruare hunc potes.

GR. Quid faciam? AN. Inuenias argentum. GR. Cupio: sed
id unde, edoce. 540

AN. Páter adest hic. GE. Scío: sed quid tum? AN. Ah,
dúctum sapientí sat est.

GE. Ítane? AN. Ita. GE. Sane hércle pulchre suádes:
etiam tu hinc abis?

Nón triumpho, ex nuptiis tuis sí nil nanciscór mali, 10
Ni étiam nunc me huius caúsa quaerere ín malo iu-
beás crucem?

AN. Vérum hic dicit. PH. Quid? ego uobis, Géta, alienus
sum? GE. Haúd puto: 545
Séd parumne est, quod ómnibus nunc nóbis suscensét
senex,

Ni instigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?

PH. Álius ab oculis meis illam ín ignotum abducét locum?
hem: 15

Tum igitur, dum licét dumque adsum, lóquimini me-
cum, Antípho,

Cóntemplamini me. AN. Quam obrem? aut quid nam
facturús, cedo? 550

PH. Quóquo hinc asportábitur terrárum, certumst pér-
sequi

Aút perire. GE. Dí bene uortant quód agas: pede-
temptúm tamen. *can. Terentij*

AN. Vide siquid opis pótes adferre huic. GE. 'Siquid'? 20
quid? AN. Quaere óbsecro:

Néquid plus mínusue faxit, quód nos post pigeát, Geta.

GE. Quaéro. AN. Saluos ést, ut opinor. GE. Vérum enim
metuó malum. 555

AN. Nólí metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.

GE. Quántum opus est tibi argénti, loquere. PH. Sólae
trigintá minae.

GE. Tríginta? hui, percárast, Phaedria. PH. Ístaec uero 25
ullis est.

- GR.** Áge age, inuentas réddam. **PH.** O lepidum. **GR.** Aufér
 te hinc. **PH.** Iam opust. **GR.** Iám feres :
 Séd opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiu-
 torém dari. 560
- AN.** Praéstost: audacíssume oneris quíd uis inpone, éc-
 feret:
 Sólus est homo amíco amicus. **GR.** Eámus ergo ad
 eum ócius.
- 30 **AN.** Númquid est quod operá mea uobis ópus sit? **GR.**
 Nil: uerum ábi domum
 Ét illam miseram, quam égo nunc intus scío esse
 exanimatám metu, *out of her wits*
 Cónsolare. céssas? **AN.** Nil est aéque quod faciám
 lubens. 565
- PH.** Qué uia istuc fácies? **GR.** Dicam in itinere: hinc
 modo te ámoue. *amove*

ACTVS III.

DEMIPHO. CHREMES.

DE. Quid? quá profectus caúsa hinc es Lemnúm, Chremes, IV 1
Addúxtin tecum fíliam? CH. Non. DE. Quid ita non?

CH. Postquám uidet me eius máter esse hic diútius,
Simul autem non manébat aetas uírginis 570
Meam négligentiam: ípsam cum omni fámilia 5
Ad mé profectam esse aíbant. DE. Quid illic tám diu
Quaeso ígitur commorábare, ubi id audíueras?

CH. Pol mé detinuit mórbus. DE. Vnde? aut qui? CH.
Rogas?

Senéctus ípsast mórbus. sed uenísse eas 575

Saluás audíni ex nauáta qui illas uéxerat. 10

DE. Quid gnáto obtigerit me ábsente, audístin, Chremes?

CH. Quod quídem me factum cónsili incertúm facit.
Nam hanc cónditionem síquoi tulero extrário, *match*
Quo pácto aut unde míhi sit dicundum órdinest. 580
Te míhi fidelem esse aéque atque egomet súm míhi 15
Scíbam: ille si me aliénus adfiném uolet,

Tacébit, dum intercédet familiáritas:

Sin spréuerit me, plús quam opus est scitó sciet, *sc. de uia*

Vereórque ne uxor áliqua hoc resciscát mea: 585

Quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo, 20

Id réstat: nam ego meórum solus súm meus.

DE. Scio ita ésse: et istaec míhi res sollicitúdinist:

Neque défetiscar úsque adeo experírier,

Donéc tibi quod pollicítus sum id effécero. 590

14*

GETA. (DEMIPHO. CHREMES.)

- IV 2 Ego hóminem callidiórem uidi néminem
 Quam Phórmionem. uénio ad hominem, ut dicerem
 Argéntum opus esse et id quo pacto fieret. *zeugma*
 Vix dúm dimidium dixeram, intelléxerat:
 5 Gaudébat: me laudábat? quarebát senem. 595
 Dis grátias agébat, tempus sibi dari,
 Vbi Phaédriae esse osténderet níló minus
 Amícum sese quam Antiphoni. hominem ad forum
 Iussi opperiri: eo me ésse adducturúm senem.
 10 Sed eccum ípsam. quis est ultérior? attat Phaé-
 driae 600
 Pater uénit. sed quid pértinui autem bélua? *ant.*
 An quia quos fallam pro úno duo sunt mihí dati?
 Commódius esse opínor duplici spe útlier.
 Petam hinc unde a primo instituí: is si dát, sat est:
 15 Si ab eó nil fiet, tum húnc adoriar hóspitem. 605

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

- IV 3 AN. Expécto quam mox récipiat sesé Geta.
 Sed pátruom uideo cúm patre astantem. eí mihí,
 Quam tímeo, aduentus huius quo inpellát patrem.
 GE. Adíbo: o salue, nóster Chremes. CH. Salué, Geta.
 5 GE. Veníre saluom uólup est. CH. Credo. GE. Quíd agi-
 tur? 610
 CH. Multa áduenienti, ut fit, noua híc complúria.
 GE. Ita. de Antiphone audístin quae facta? CH. Ómnia.
 GE. Tun díxeras huic? fácinus indignúm, Chremes,
 Sic círcumíri! DE. Id cúm hóc agebam cómmodum.
 10 GE. Nam hercle égo quoque id quidem ágítans mecum
 sédulo 615
 Inuéní, opínor, rémedium huic rei. CH. Quíd, Geta?

DE. Quod rémedium? **GR.** Vt abii ábs te, fit forte óbulam
Mihi Phórmio. **CH.** Qui Phórmio? **GR.** Is qui istám.

CH. Scio.

GR. Visúmst mi, ut eius témp^{er}entem senténtiam. *prole state of mi.*

Prendo hóminem solum: 'quór non' inquam 'Phór- 15
mio, 620

Vidés, inter nos sic haec potius cúm bona

Vt cómp^onamus grátia quam cúm mala?

Erus líberalis ést et fugitans lítium:

Nam céteri quidem hércle amici omnés modo

Vno óre auctores fuére, ut praecipitem hánc da- 20
ret.' 625

AN. Quid hic coéptat aut quo euádet hodie? **GR.** 'an lé- *cf 634*
gibus

Datúrum poenas díces, si illam eiécerit?

Iam id éxploratumst: héia, sudabís satis,

Si cum illo inceptas hómine: /ca eloquentiast.

Verúm pono esse uíctum eum: at tandém tamen 630 25

Non cápítis ei res ágitur, sed pecúníae.'

Postquam hóminem his uerbis séntio mollírier,

'Solí sumus nunc hic' inquam: 'eho, dic quid ús dari

Tibi in manam, ut erus his desistat lítibus, *cash down*

Haec hinc facessat, tú molestus né sies?' 635 30

AN. Satin illi di sunt própítái? **GR.** 'nam sát scio,

Si tu áliquam partem aequi bonique díxeris,

Vt est ille bonus úr, tría non commutábitis

Verba hódie inter uos.' **DE.** Quis te istaec iussít loqui?

CH. Immó non potuit mélius peruenírier 640 35

Eo quó nos uolumus. **AN.** Óccidi. **DE.** Perge éloqui.

GR. A prímo homo insaníbat. **CH.** Cedo quid póstulat?

GR. Quid? nímium quantum. **CH.** Quántum? dic. **GR.** Si-

altogether to much quis daret

Taléntum magnum. DE. Immó malum hercle: ut níl
pudet!

40 GE. Quod díxi ei adeo: 'quaéso, quid si ffiliam 645

Suam únicam locáret? paruí ré tulit

Non súscipisse: inuéntast quae dotém petat.'

Vt ad paúca redeam ac míttam illius inéptias,

Haec déniqúe eius fuit postrema orátio: *ultimatum*

45 'Ego' inquit 'a princípío amici ffiliam, 650

Ita ut aéquom fuerat, uólui uxorem dúcere.

Nam míhi uenibat in mentem eius incómmodum,

In séruitutem paúperem ad ditém dari.

Sed mi ópus erat, ut apérte tibi nunc fábuler,

50 Aliquántulum quae adféreret, qui dissóluerem 655

Quae débeo: et etiám nunc, si uolt Démipho

Dare quántum ab hac accípío, quae sponsást mihi,

Nullám mihi malim quam ístanc uxorem dari.'

AN. Vtrúm stultitia fácere ego hunc an málitia

55 Dicám, scientem an imprudentem, incértus sum. 660

DE. Quid si ánimam debet? GE. 'Áger oppositust pígnori

Decem ób minas' inquit. DE. Áge age, iam ducat: dabo.

GE. 'Aedículae item sunt ób decem alias.' DE. Ofei,

Nimiúmst. CH. Ne clama: répetito hasce a mé decem.

60 GE. 'Vxóri emunda ancíllulast: tum plúscula 665

Supelléctile opus est: ópus est sumptu ad núptias:

His rébus' inquit 'póne sane decem minas.'

DE. Sescéntas proinde scríbito iam míhi dicas:

Níl do: impuratus me síle ut etiám inrídeat?

65 CH. Quaeso, égo dabo, quiéscce: tu modo filius 670

Fac ut íllam ducat, nós quam uolumus. AN. Eí mihi,

Geta, óccidisti mé tuis fallácias.

CH. Mea caúsa eícitur: mé hoc est aequom amíttere.

GE. 'Quantúm potest me cértiorem' inquit 'face,

Si illám dant, hanc ut mittam: ne incertús siem: 675 70
 Nam illí mihi dotem lám constituerúnt dare.'

CH. Iam accípiat: illis répuđium renúntiet:

Hanc dúcat. DE. Quae quidem illi res uortát male.

CH. Oppórtune adeo argéntum nunc mecum áttuli,
 Fructúm quem Lemni uxóris reddunt praedia: 680 75
 Inde súmam: uxori tibi opus esse díxero.

AN. Geta. GE. Hém. AN. Quid egisti? GE. Émunxi ar-IV 4
 gentó senes.

AN. Satin ést id? GE. Nescio hércle, tantum iússus sum.

AN. Eho, uérbero, aliud míhi respondes ác rogo?

GE. Quid érgo narras? AN. Quid ego narrem? operá tua 685
 Ad réstim res redit míhi quidem planíssume. 5

Vt té quidem di deaeque ómnes superi *atque* inferi
 Malís exemplis pérđant! em, siquíd uelis, *sacrificament*

Huic mándes, qui te ad scópulum e tranquillo aúferat.

Quid mínus utibile fuit quam hoc ulcus tángere 690

Aut nóminare uxórem? iniectast spés patri 10

Posse íllam extrudi. cédo nunc porro, Phórmio

Dotém si accipiet, úxor ducendást domum,

Quid fiet? GE. Non enim dúcet. AN. Noui. céterum

Quom argéntum repetent, nóstra causa scilicet 695

In néruom potius íbit? GE. Nil est, Ántipho, 15

Quin mále narrando póssit deprauárier.

Tu id quód bonist excérpis, dicis quód malist.

Audí nunc contra: íam si argentum accéperit,
 Ducendast uxor, út aís: concedó tibi: 700

Spatiúm quidem tandem ádparandis núptiis, 20

Vocándi, sacrificándi dabitur paúlulum.

Intérea amici quód polliciti súnť dabunt:

Inde íste reddet. AN. Quam óbrem? aut quid dicét?

GE. Rogas?

- 'Quot res postilla monstra euenerunt mihi! 705
 25 Intro sit in aedis ater alienus canis:
 Anguis in inpluuium decidit de tegulis:
 Gallina cecinit: interdixit hartiolus:
 Aruspex uetuit: ante brumam autem noui
 Negoti incipere * * * * *
 30 * * * quae causast iustissima.' 710
 Haec fient. AN. Vt modo fiant! GE. Fient: me uide.
 Pater exit: abi, dic esse argentum Phaediae. #

DEMIPHO. GETA. CHERMES.

- IV 5 DE. Quietus esto, inquam: ego curabo nequid uerborum
 dicit.
 Hoc temere numquam amittam ego a me, quin mihi
 testis adhibeam:
 Quoi dem et quam obrem dem, commemorabo. GE. Vt
 cautus est, tibi nil opust. 715
 CH. Atque ita opus factost: et matura, dum libido eadem
 haec manet:
 5 Nam si altera illaec magis instabit, forsitan nos rei-
 ciat.
 GE. Rem ipsam putasti. DE. Duc me ad eum ergo. GE. Non
 moror. CH. Vbi hoc egeris,
 Transito ad uxorem meam, ut conueniat hanc prius
 quam hinc abit.
 Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne suscen-
 seat: 720
 Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior:
 10 Nos nostro officio non digressos esse: quantum is
 uoluerit
 Datum esse dotis. DE. Quid tua malum id re fert?
 CH. Magni, Demipho.

the mischief

Non sáti est tuom te officium fecisse, id si non fama
áprobát:

Volo ipsú[s] [quoque] haec uoluntáte fieri, né se eicc-
tam praédicet. 725

DE. Idem égo istuc facere pössum. CH. Mulier mulieri
magis cónuenit.

DE. Rogábo. CH. Vbi illas núnc ego reperíre possim, cógito. 15

SOPHRONA. CHREMES.

So. Quid agam? quem mi amicum inueniam mísera? aut V 1
quo consília haec referam?

Aút unde auxiliúm petam?

Nám uereor, era ne ób meum suusum indigna iniuria
ádficiatur: 730

Íta patrem adulescéntis facta haec tólerare audió
uiolenter.

CH. Nám quae haec anus est, éxanimata a frátre quae 5
egressást meo?

So. Quod ut fácerem egestas me ímpulit, quom scírem
infirmas núptias

/ Hasce ésse, ut id consúlerem, interea uíta ut in tutó /
foret.

CH. Oerte edepol, nisi me ánimus fallit aút parum pro-
spíciunt oculi, 735

Meaé nutricem gnátae uideo. So. Néque ille inuesti-
gátur, CH. Quid ago?

So. qui ést eius pater. CH. Ádeo, maneo, dum haec quae 10
loquitur mágis cognosco?

So. Quód si eum nunc reperíre possim, níl est quod ue-
reár. CH. East ipsa:

Cónloquar. So. Quis hic lóquitur? CH. Sophrona. So.
ét meum nomen nóminat?

CH. Réspice ad me. So. Di óbsecro uos, éstne hic Stilpo ?

CH. Nón. So. Negas? 740

CH. Cóncede hinc a fóribus paulum istórsum sodes, Sóphrona.

15 Ne me ístoc posthac nómine appellássis. So. Quid ?
non óbsecro es

Quem sémper te esse díctitasti? CH. St'. So. Quid
has metuís foris ?

CH. Conclúsam hic habeo uxórem saeuam. uérum istoc
me nómine

Eo pérperam olim díxi, ne uos fórtē imprudentés
foris 745

Effútiretis átque id porro aliqua úxor mea rescísceret.

20 So. Istóc pol nos te hic ínuenire míserae numquam pó-
tuimus.

CH. .Eho díc mihi, quíd ref tibi est cum fámilia hac unde
éxis ?

Vbi illaé sunt ? So. Miseram me. CH. Hém, quíd est ?
niúóntne ? So. Viuit gnáta.

Matrem ípsam ex aegritúdine hac míserám mors con-
secútast. 750

CH. Male fáctum. So. Ego autem, quae éssem anus de-
sérta egens ignóta,

25 Vt pótuí nuptum uírginem locáui huic adulescénti,
Harúm qui est dominus aédium. CH. Antiphónine ?
So. Em, ístic ípsi.

CH. Quid ? duásne ís uxorés habet ? So. Au, únám ille
quidem hanc sólam.

CH. Quid illam álteram quae díctur cognáta ? So. Haec
ergost. CH. Quid aís ? 755

So. Compósito factumst, quó modo hanc amáns habere
póssset

Sine dôte. CH. Di uostrám fidem, quam saepe forte so
témere

Euéniant quae non aúdeas optáre! offendi aduénians
Quocúm uolebam et út uolebam cónlocatam *gnátam*:
Quod nós ambo opere máximo dabámus operam ut
fieret, 760

Sine nóstra cura, máxima sua cúra haec sola fécit.

So. Nunc quíd opus facto sit uide: pater ádulescentis 35
uénit

Eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre aiunt. CH.
Nil periclist.

Sed pér deos atque hómínes meam esse hanc cáue
rescisat quisquam.

So. Nemo éx me scíbit. CH. Séquere me: intus aúdiés
quae réstant. 765

ACTVS V.

DEMIPHO. GETA.

- V 2 DE. Nostrápte culpa fácimus ut malós expediat ésse,
 Dum nímium dici nós bonos studémus et benignos.
 Ita fúgias ne praetér casam, quod áiunt. nonne id
 • sát erat,
 Accípere ab illo iníúriam? etiam argéntumst ultro
 obiéctum,
- 5 Vt sít qui uiuat, dum áliud aliquid flágití conficiat. 770
- GE. Planíssime. DE. Eis nunc praémiumst, qui récta praua
 faciunt.
- GE. Veríssime. | DE. Vt stultíssime quídem illí rem ges-
 serímus. /
- GE. Modo ut hóc consilio póssiet discédi, ut istam dúcat.
- DE. Etiámne id dubiumst? GE. Haúsclo hercle, ut homóst,
 an mutet ánimum.
- 10 DE. Hem, mútet autem? GE. Néscio: uerúm, si forte,
 • díco. 775
- DE. Ita fáciam, ut frater cénsuit, ut uxórem eius huc ad-
 dúcam,
 Cum ista út loquatur. tú, Geta, abí prae: núntia hanc
 uentúram.
- GE. Argéntum inuentumst Phaédriae: de iúrgio silétur:
 Prouísumst, ne in praeséntia haec hinc ábeat: quid
 nunc pórró?

Quid fiet? in eodém luto haesítas: uorsura sólues, 780 15
 Geta: praesens quod fuerát malum in diem ábiit: pla-
 gae ^{...}créscunt,
 Nisi próspicís. nunc hínc domum ibo ac Phánium
 edocébo,
 Nequíd uereatur Phórmionem aut *húius* oratiónem.

DEMIPHO. NAVSISTRATA.

DE. Age dum, út soles, Nausistrata, fac illa út placetur nóbis, v 3
 Vt suá uoluntate id quod est faciúndum faciat. NA.

Fáciám. 785

DE. Paritér nunc opera me ádiuuas, ac ré dudum opitu-
 láta es. *efferte — uictas*

NA. Factúm uolo: ac pól mínus queo uiri cúlpa, quam me
 dígnumst.

DE. Quid áútem? NA. Quia pól meí patris bene pártá in- 5
 díligénter

Tutátur: nam ex eis praédiis talénta argenti bína
 Capiébat statim: hem; / uír uiro quid praestat! / DE.

regularly Binan quaeso? 790

NA. Ac rébus uillóribus multó talenta bína. DE. Hui.

NA. Quid haéc uidentur? DE. Scilicet. NA. Virúm me
 natum uéllem:

Ego osténderem, DE. Certó scio. NA. quo pácto.. DE. 10
 Parce sódes,

Vt póssis cum illa, né te adulescens múlier defetiget.

NA. Faciam út iubes: sed meúm uirum abs te exíre uideo.

CHREMES. DEMIPHO. NAVSISTRATA.

CH. Ehem, Démipho, 795

Iam illí datumst argéntum? DE. Curauí sílico. CH. Nol-
 lém datum. *immediately*

- Ei, uideo uxorem: | paéne plus quam sát erat. | DE.
 | Quor nollés, Chremes? |
- 15 CH. Iam récte. DE. Quid tu? ecquid locutus cum ista es,
 quam obrem hanc dúcimus?
- CH. Transégi. DE. Quid aít tándem? CH. Abduci nón po-
 test. DE. Qui nón potest?
- CH. Quia utérque utriquest córdi. DE. Quid istuc nóstra?
 CH. Magni: praéter haec 800
 Cognátam comperi ésse nobis. DE. Quid? deliras. CH.
 Sic erit: *You'll find it so.*
- Non témere dico: rédii mecum in mémoriam. DE.
 Satin sánus es?
- 20 NA. Au óbsecro, uide ne in cognatam pécces. DE. Non
 est. CH. Né nega:
 Patris nómen aliud díctumst: hoc tu errásti. DE. Non
 norát patrem?
- CH. Norát. DE. Quor aliud díxit? CH. Numquamne hódie
 concedés mihi 805
 Neque intélleges? DE. Si tú nil narras? CH. Pérgis?
 NA. Miror quid siet.
- DE. Equidem hércle nesció. CH. Vin scíre? at íta me ser-
 uet Iúppiter,
- 25 Vt própior illi, quam égo sum ac tu, homo némost.
 DE. Di uostrám fidem:
 Eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scíre aut nescire
 hóc uolo. CH. Ah.
- DE. Quid ést? CH. Ítan paruam míhi fidem esse apúd te!
 DE. Vin me crédere? 810
 Vin sátis quaesitum mi ístuc esse? age, fiat. quid?
 illa filia
 Amíci nostri quíd futurumst? CH. Récte. DE. Hanc
 igitur míttimus?

- CH.** Quid ni? **DE.** Illa maneat? **CH.** Sic. **DE.** Ire igitur 30
tibi licet, Nausístrata.
- NA.** Sic pól commodius ésse in ómnis árbitror, quam ut
coéperas,
Manére hanc; nam perlíberalis uísast, quom uidí,
mihi. 815
- DE.** Quid istúe negotist? **CH.** Iámne operuit óstium? **DE.**
Iam. **CH.** O Iúppiter,
Di nós respiciunt: gnátam inueni núptam cum tuo
fílio. **DE.** Hem,
Quo pácto id potuit? **CH.** Nón satis tutus ést ad nar- 35
randum híc locus.
- DE.** At tu íntro abi. **CH.** Heus, ne fílii quidem hoc nóstri
resciscánt uolo. ✱

A N T I P H O.

inueni Lactús sum, ut meae res sese habent, fratri óbtigisse V 4
quód uolt. 820

Quam scítumst, eius modí parare in ánimo cupidi-
tátes,

Quas, quóm res aduorsaé sient, pauló mederi póssis!

Hic símul argentum répperit, curá sese expédíuit:

Ego nullo possum rémedio me euólueré ex his túrbis, 5

Quin, si hóc celetur, ín metu, sin páteffit, in próbró
sim. 825

Neque mé domum nunc réciperem, ni mi éstet spes
osténta

Huíusce habendae. séd ubi nam Getam ínuenire pós-
sim?

[Vt rogem, quod tempus conueniendí patris me ca-
pere suadeat.]

PHORMIO. ANTIPHO.

V 5 PH. Argéntum accepi, trádidi lenóni: abduxi múlterem,
in hunc Curáui propria ut Phaédria poterétur: nam emissást
 manu. 830

Nunc úna mihi res étiam restat quae ést conficiunda,
 ótium

Ab sénibus ad potándum ut habeam: / nam áliquot hos
 sumám dies.

6 AN. Sed Phórmios: quid aís? PH. Quid? AN. Quid nam
 núnc facturust Phaédria?

Quo pácto satietátem amoris aít se uelle absúmere?

PH. Vicíssim partis tuás acturust. AN. Quás? PH. Vt fu-
 gitet *suóm* patrem. 835

Te suás rogauit rúrsum ut ageres, cáusam ut pro se
 díceres.

Nam pótaturus ést apud me. ego me íre senibus Sú-
 nium

10 Dicam ád mercatum, ancíllulam emptum dúdum quam
 díxít Geta:

Ne quom híc non uideant mé conficere crédant ar-
 gentúm suom.

Sed óstium concrepuit abs te. AN. Víde qui egre-
 diatúr. PH. Getast. 840

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

V 6 GE. Ó fortuna, o fórs fortuna, quántis commoditátibus,
 Quám subito meo ero Antíphoni ope uóstra hunc
 onerastís diem!

AN. Quid nam híc sibi uolt? GE. nósque amicos eius
 exonerastís metu!

stily my tunc Séd ego nunc mihi céssó, qui non umerum hunc
 onero pállio

Átque hominem propero inuenire, ut haec quae con-
tigerint sciat. 845

AN. Núm tu intellegis, híc quid narret? PH. Núm tu? AN.
Nil. PH. Tantúndem ego.

GE. Ád lenonem hinc íre pergam: ibi núnc sũnt. AN. Heus,
Geta. GE. Ém tibi.

Núm mirum aut nouómst reuocari, cúrsu quom
institerís? AN. Geta.

GE. Pérgit hercle: númquam tu odio tuó me uinces. AN.
Nón manes?

GE. Vápula. AN. Id quidem tibi iam fiet, nĩsi resistis, uér- 10
bero. 850

GE. Fámiliariórem oportet ésse hunc: minitátur malum.
Séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere
actutúm. AN. Quid est?

GE. O ómnium, quantum ést qui uiuont, hómínium homo
ornatissime:

Nám sine controuórsia ab dis sólus diligère, Án-
tipho.

AN. Íta uelim: sed quí istuc credam ita ésse mihi dici 15
uelim. 855

GE. Sátin est si te délibutum gaúdio reddo? AN. Énicas. *cl.*

PH. Quín tu hinc pollicitátiones aúfer et quod férs cedo.

GE. Oh,

Tú quoque aderas, Phórmio? PH. Aderam: séd tu
cessas? GE. Áccepe, en:

Vt modo argentúm tibi dedimus ápuđ forum, rectá
domum

Súmus profecti: intérea mittit érus me ad uxorém 20
tuam. 860

AN. Quam óbrem? GE. Omitto próloqui: nam nĩl ad hanc
remst, Ántipho:

Úbi in gynaeceum ire occipio, púer ad me adcurrít
Mida,

Póne adprendit pállio, resupínat: respició, rogo
Quam óbrem retineát me: ait esse uétitum intro ad
eram accédere.

25 'Sóphrona modo frátrem huc' inquit 'sénis introduxít
Chremem' 865

Eúmque nunc esse íntus cum illis: hóc ubi ego au-
diui, ad foris

Súspenso gradú placide ire pérrexí, accessi, ástíti,
Ánimam compressi, aúrem admoui: ita ánimum coepi
atténdere,

Hóc modo sermónem captans. AN. Eú, Geta. GÆ. Hic
pulchérillum

30 Fácinus audiui: itaque paene hercle éxclamaui gaú-
dio. 870

AN. Quód? GÆ. Quod nam arbiträre? AN. Nescio. GÆ. Át-
qui mirificíssimum:

Pátruos tuos est páter inuentus Phánio uxori tuae.
AN. Hem,

Quíd aís? GÆ. Cum eius consuéuit olim mátre in
Lemno clánculum.

PH. Sómnum: utín haec ignoraret suóm patrem? GÆ.
Aliquid crédito,

35 Phórmio, esse caúsa: sed me cénser potuisse
ómnia 875

Íntelligere extra óstium, íntus quae ínter sese ipsi
égerint? *discreto*

AN. Átque hercle ego quoque íllam audiui fábulam. GÆ.
Immo etiám dabo

Quó magis credas: pátruos ínterea índe huc egredi-
túr foras:

Haúd multo post cúm patre idem récipit se intro
dénuo:

Áit uterque tibi potestatem éius adhibendae dari: 880 ⁴⁹ *Augur*
 Dénique ego sum missus, te ut requirerem atque ad-^{to your}
 dúcerem. AN. Em,

Quín ergo rape mé: quid cessas? GE. Féceró. AN.
 O mi Phórmio,

Vále. PH. Vale, Antiphó. bene, ita me dí ament,
 factum. gaúdeo

Tantám fortunam de ínprouiso esse his datam. V 7

Summa érudendi occasiost mihi núnc senes 885

Et Phaédriae curam ádimere argentáriam,

Ne quoíquam suorum aequálium suppléx siet.

Nam idem hóc argentum, ita út datumst, ingrátis *is sicut*

Ei dátum erit: hoc qui cógam, re ipsa répperi. *thent*

Nunc géstus mihi uoltúsque est capiundús nouos. 890

Sed hinc concedam in ángiportum hoc próximum, *aiuy*

Inde híscé ostendam me, úbi erunt egressí foras.

Quo me ádsimularam ire ad mercatum, nón eo. *to the fair*

DEMIPHO. CHREMES. PHORMIO.

DE. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago, V 8

Quando éuenere haec nóbis, frater, próspere. 895

CH. Estne ita uti dixi liberalis? DE. Óppido. 12

Quantúm potest, nunc cóueniendus Phórmios, *se*

Prius quám dilapidat nóstras trigintá minas

Vt aúferamus. PH. Démiphonem sí domist

Visam, út quod. DE. At nos ad te ibamus, Phórmio. 900

PH. De eadem hác fortasse caúsa? DE. Ita hercle. PH.

Crédidi:

Quid ad me ibatis? rídiculum: uerebámini

Ne nón id facerem quód recepissém semel?

15*

10 Heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
 Adhúc curauí unum hóc quídem, ut mi essét fides. 905
 Idque ad uos uenio núntiatum, Démípho,
 Parátum me esse: ubi uóltis, uxorém date.
 15 Nam omnis posthabuí míhi res, ita uti pár fuit,
 Postquám tanto opere id uós uelle animum ~~aduór-~~
 teram.

DE. At híc dehortatus ést me, ne illam tibi darem: 910
 'Nam quí erit rumor' inquit, 'id si féceris?
 Olím quom honeste pótuit, tum non ést data:

20 Nunc uíduam extrudí túrpest': ferme eadem ómnia
 Quae túte dudum córam me incusáueras.

PH. Satis superbe inlúditis me. DE. Quí? PH. Rogas? 915
 Quia ne álteram quídem illam potero dúcere:
 Nam quó redibo ore ad eam quam contémpserim?

25 CH. 'Tum autem Antíphonem uídeo ab sese amíttere
 Inuitum eam' inque. DE. Tum autem uideo fílium
 Inuitum sane múlierem ab se amíttere. 920
 Sed tránsi sodes ad forum atque illúd míhi
 Argéntum rursum iúbe rescribí, Phórmio.

30 PH. Quodne égo discrípsi pórro illis quibus débui?

DE. Quid igitur fiet? PH. Sí uis mi uxorém dare,
 Quam déspondísti, dúcam: sin est út uelis 925
 Manére illam apud te, dós híc maneat, Démípho.
 Nam nón est aequom mé propter uos decípi, *alteri*
 35 Quom ego uóstri honoris cáusa repudium álterae
 Remiserim, quae dótis tantundém dabat. *all talk*

DE. In' in malam rem hinc cum ístac magníficéntia, 930
 Fugítuae? etiam nunc crédis te ignorárier
 Aut túa facta adeo? PH. Inrítor. DE. Tune hanc dú-
 ceres,

40 Sí tibi daíretur? PH. Fác pericúlm. DE. Vt fílius

Cum illa hábitet apud te, hoc uóstrum consiliúm fuit.

PH. Quaesó quid narras? DE. Quín tu mi argentúm cedo. 935

PH. *Mihi* uéro uxorem tú cedo. DE. In ius ámbula.

PH. Enim uéro si porro ésse odiosi pérgitis..

DE. Quid fácies? PH. Egone? uós me indotatis modo 45
Patrócinarí fórtasse arbitrámini:

Etiám dotatis sóleo. CH. Quid id nostrá? PH. Nihil. 940

Hic quándam noram, quóius uir uxorem CH. Hém.

DE. Quid est?

PH. Lemni hábuit aliam: CH. Núllus sum. PH. ex qua
filiam

Suscépit: et eam clam éducat. CH. Sepúltus sum. 50

PH. Haec ádeo ego illi iam denarrabo. CH. Óbsecro,
Ne fácias. PH. Oh, tune is eras? DE. Vt ludós facit. 945

CH. Missúm te facimus. PH. Fábulae. CH. Quid uís tibi?
Argentúm quód habes cóndonamus te. PH. Aúdio.

Quid uós malum ergo mé sic ludificámini 55

Inépti uostra púerili *inconstántia*?

Noló uolo: uolo nólo rursum: cápe cedo: 950

Quod díctum, indictumst: quód modo erat ratum,
ínritumst.

CH. Quo pácto aut unde haec híc rescíuit? DE. Néscio,
Nisi mé dixisse némini certó scio. 60

CH. Monstri, ita me di ament, símile. PH. Inieci scrúpu-

so. helle me suáre lum. DE. Hem, *fr.*
Hicíne ut a nobis hóc tantum argenti aúferat 955

Tam apérte inridens? émorí hercle sátius est.

Animó uirili praésentique ut síis para.

Vidés tuom peccátum esse elatúm foras 65

Neque iam íd celare pósse te uxorem tuam:

Nunc quód ipsa ex aliis aúditura síit, Chremes, 960

Id nōsmet indicāre placabīlius est. *etc. te appere.*

Tum hunc impuratum pōterimus nostró modo

70 Vlscisci. PH. Attat, nīsi mi prospicio, haéreo.

Hi gládiatorio ánimo ad me adfectánt uiam.

CH. At uéreor ut placári possit. DE. Bóno animo es: 965

Ego rédigam uos in grátiam, hoc fretús, Chremes,

Quom e médio excessit únde haec susceptást tibi.

75 PH. Itane ágitis mecum? sátis astute adgrédimini.

Non hércle ex re istius me ínstigasti, Démipho.

Áin tu? úbi quae lubitum fúerit peregre féceris 970

Neque hufus sis ueritus fémīnae primáriae, *gen.*

Quin nóuo modo eī fáceres contuméliam,

80 Veniás nunc precibus laútum peccátum tuom?

Hisce égo illam dictis ita tibi incensám dabo, *non esse*

Vt né restinguas, lácrumis si extilláueris. *975*

DE. [Malúm quod isti dí deaque omnes duint.]

Tantáne adfectum quémquam esse hominem audácia!

85 Non hóc publicitus scélus hinc asportárier

In sólas terras! CH. In id redactus súm loci, *locus*

Vt quíd agam cum illo nésciam prorsum. DE. Égo

scio: 980

In iús eamus. PH. In ius? huc, siquíd lubet.

DE. Adséquere, retine, dùm ego huc seruos éuoco.

90 CH. Enim néqueo solus: ádcurre. PH. Vna iniúriast

Tecúm. CH. Lege agito ergo. PH. Álterast tecúm,

Chremes.

DE. Rape hūnc. PH. Sic ágitis? énim uero uocést opus: 985

Nausístrata, exi. CH. Os ópprime. DE. Impurúm uide

Quantúm ualet. PH. Nausístrata, inquam. CH. Nón

taces?

95 PH. Taceám? DE. Nisi sequitur, púgnos in uentrem íngere.

PH. Vel óculum exlide: est úbi uos ulciscár probe.

NAVSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

NA. Qui nóminat me? CH. Hem. NA. Quid istuc turbaest, V 9
óbsecro, 990

Mi uír? PH. Ehem, quid nunc óbstituisti? NA. Quis
hic homost?

Non mñhi respondes? PH. Hícine ut tibi respóndeat,
Qui hercle úbi sit nescit? CH. Cáue isti quicquam
crédas.

PH. Abi, tánge: si non tótus friget, me énica. 5

CH. Nil ést. NA. Quid ergo? quíd istic narrat? PH. Iám
scies: 995

Auscúlta. CH. Pergia crédere? NA. Quid ego óbsecro
Huic crédam, qui nil díxit? PH. Delírat miser
Timóre. NA. Non pol témerest, quod tu tám times.

CH. Egon tímeo? PH. Recte sáne: quando nñl times, 10
Et hoc nñl est quod ego díco, tu narrá. DE. Scelus, 1000
Tibi nárret? PH. Ohe tu, fáctumst abs te sédulo
Pro frátre NA. Mi uír, nón mihi dices? CH. Át..
NA. Quid 'at'?

CH. Non ópus est dicto. PH. Tíbi quidem: at scito huíc
opust.

In Lémno CH. Hem, quid aís? DE. Nón taces? PH. 15
clam te CH. Eí mihi.

PH. uxórem duxit. NA. Mí homo, di meliús duint. 1005

PH. Sic fáctumst. NA. Perii mísera. PH. Et inde fíliam
Suscépit iam unam, dúm tu dormis. CH. Quid agimus?

NA. Pro di inmortales, fácinus miserandum ét malum.

DE. Hoc áctumst. PH. An quicquam hódíest factum in- 20
dígnius?

Qui mí, úbi ad uxores uéntumst, tum fiúnt senes. 1010

NA. Démipho, te appélló; nam cum hoc ípso distaedét
loquí:

Haécine erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
Lémni? haécine erat éa quae nostros mínuit fructus
úflitas?

25 DE Égo, Nausistrata, ésse in hac re cúlпам meritum nóñ
nego:

Séd ea quin sit ignoscenda. PH. Vérba fiunt mór-
tuo. 1015

DE. Nám neque neglegéntia tua néque odio id fecit tuo.
Vínolentus fére abhinc annos quíndecim muliér-
culam

Eám compressit, únde haec natast: néque postilla
umquam áttigit.

30 Éa mortem obiit, é medio abiit: qui fuit in re hac
scrúpulus.

Quam óbrem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo
animo hóc feras. 1020

NA. Quid ego aequo animo? cúpio misera in hac re iam
defúngier. *and the matter*

Séd qui id sperem? aetáte porro mínus peccaturúm
putem?

Iám tum erat senéx, senectus sí uerecundós facit.

35 Án mea forma atque aetas nunc magis éxpétendast,
Démipho?

Quid mi hic adfers, quam óbrem expectem aut spé-
rem porro nóñ fore? 1025

PH. Éxequias Chreméti quibus est cómmodum ire, em
témpus est.

Síc dabo: age nunc, Phórmionem qui uolet lacéssito:

Fáxo tali eúm mactatum atque híc est infortúnio. *correl.*

40 Rédeat sane in grátiam: iam súplici satis ést mihi.

Hábet haec eĩ quód, dum uiuat, úsque ad aurem og-
gánniat. 1030

NA. Át meo merito crédo: quid ego núnc commemorem,
Démipho,

Síngulatim, quális ego in hunc fúerim? **DE.** Noui ae-
que ómnia

Técum. **NA.** Merito hoc meó uidetur fáctum? **DE.** Mi-
nume géntium: *num in illis uidetur*

Vérum quando iam áccusando fieri infectum nóu ⁴⁵
potest,

Ígnosce: orat cónfitetur púrgat: quid uis ámplius? 1035

PH. Énim uero prius quam haéc dat ueniam, mihi prospiciam
et Phaédriae.

Heús Nausistratá, prius quam huic respóndes temere,
audí. **NA.** Quid est?

PH. Égo minas trigínta ab illo pér fallaciam ábstuli:
Eás dedi tuo gnáto: is pro sua amíca lenoní dedit. ⁵⁰

CH. Hém, quid ais? **NA.** Adcón indignum hoc tibi uide-
tur, fílius 1040

Hómo adulescens sí habet unam amícam, tu uxores
duas?

Níl pudere? quo óre illum obiurgábis? respóndé mihi.

DE. Fáciet ut uolés. **NA.** Immo ut meam iám scias sen-
téntiam,

Néque ego ignosco néque promitto quícquam neque ⁵⁵
respóndeo

Prius quam gnatum uídero: eius iudício permitto
ómuia. 1045

Quód is iubebit fáciam. **DE.** Mulier sápiens es, Nau-
sístrata.

NA. Sátin tibist? **CH.** Mihin? Immo uero púlchre discedo
ét probe

Ét praeter spem. **NA.** Tú tuom dic nómen quod sit.

PH. Phórmio:

- 60 **V**óstrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
- NA.** Phórmio, at ego ecástor posthac tíbi quod potero et quaé uoles 1050
Fáciámque et dicám. **PH.** Benigne dícis. **NA.** Pol meritúmst tuom.
- PH.** Vín primum hodie fácere quod ego gaúdeam, Naúsístrata,
Ét quod tuo uiro óculi doleant? **NA.** Cúpio. **PH.** Me ad cenám uoca.
- 65 **NA.** Pól uero uoco. **DE.** Eámus intro hinc. **CH.** Fíat: sed ubist Phaédria
Iúdex noster? **PH.** Iam híc faxo aderit. **CANTOR.** Vós ualete et plaúдите. 1055

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii**
- 153 et 154 trochaici octonarii
 - 155 trochaicus septenarius
 - 156 et 157 trochaici octonarii
 - 158 et 159 trochaici septenarii
 - 160 ad 162 iambici octonarii
 - 163 iambicus quaternarius
 - 164 ad 176 iambici octonarii
 - 177 et 178 iambici septenarii
 - 179 et 180 trochaici septenarii
 - 181. 182. 184 iambici octonarii
 - 183 iambicus quaternarius
 - 185 et 186 trochaici septenarii
 - 187 et 188 trochaici octonarii
 - 189 et 190 trochaici septenarii
 - 191 iambicus quaternarius
 - 192. 193. 195 iambici octonarii
 - 194 iambicus senarius
 - 196 iambicus quaternarius
 - 197 ad 215 trochaici septenarii
 - 216 ad 230 iambici senarii
 - 231 et 232 trochaici septenarii
 - 233 ad 251 iambici octonarii
 - 252 et 253 trochaici septenarii
 - 254 ad 314 iambici senarii
 - 315 ad 347 trochaici septenarii
 - 348 ad 464 iambici senarii

- V. 465 ad 468 trochaici octonarii
 - 469 et 470 trochaici septenarii
 - 471 ad 478 iambici octonarii
 - 479 et 480 trochaici octonarii
 - 481 ad 484 trochaici septenarii
 - 485 clausula
 - 486 iambicus octonarius
 - 487 ad 489 trochaici septenarii
 - 490 iambicus senarius
 - 491 iambicus septenarius
 - 492 iambicus octonarius
 - 493 ad 501 trochaici septenarii
 - 502 et 503 iambici octonarii
 - 504 ad 566 trochaici septenarii
 - 567 ad 712 iambici senarii
 - 713 ad 727 iambici octonarii
 - 728. 730. 731 trochaici octonarii
 - 729 trochaicus dimeter catalecticus
 - 732 trochaicus septenarius
 - 733 et 734 iambici octonarii
 - 735 ad 738 trochaici octonarii
 - 739 ad 741 trochaici septenarii
 - 742 ad 747 iambici octonarii
 - 748 ad 794 iambici septenarii
 - 795 ad 819 iambici octonarii
 - 820 ad 827 iambici septenarii
 - 829 ad 840 iambici octonarii
 - 841 ad 883 trochaici septenarii
 - 884 ad 1010 iambici senarii
 - 1011 ad 1055 trochaici septenarii.
-

P. TERENTI

H E C Y R A.

**GRAECA · MENANDRVS · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
S · IVLIO · CAESARE · CN · CORNEL · DOLABELLA · AED · CVR
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
ACTA · PRIMO · SINE · PROLOGO · CN · OCTAVIO · T · MANLIO
COS · RELATA · EST · ITERVM · LVCIO · AEMILIO · PAVLO
LVDIS · FVNERALIBVS · · NON · EST · PLACITA
TERTIO · RELATA · EST · Q · FVLVIO · L · MARCIO · AED · CVR
EGIT · LVCIVS · AMBIVIVS · TVRPIO · LVCIVS · SERGIVS
FACTA · EST · QVINTA**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
Cui quóndam ignorans uírgini uitium obtulit,
Cuiúsque per uim quém detraxit ánulum
Dederát amicae BÁCchidi meretrículae.
Dein ést profectus Ímbrum: nuptam haud áttigit. 5
Hanc máter utero gráuidam, ne id sciát socrus,
Vt aégram ad sese tránsfert. reuenit Pámphilus:
Depréndit partum: célat: uxórem tamen
Recípere non uolt. páter incusat BÁCchidis
Amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum 10
Matér uitiatæ fórté agnoscit Mýrrina.
Vxórem recipit Pámphilus cum filio.

PERSONAE.

PHILOTIS MERETRIX
SYRA ANVS
PARMENO SERVOS
LACHES SENEX
SOSTRATA MATRONA
PHIDIPPVS SENEX
PAMPHILVS ADVLESCENS
MYRRINA MATRONA
SOSIA SERVOS
BACCHIS MERETRIX.

PROLOGVS.

Hecyrae huíce nomen fábulæst: hæc quóm datast
Noua, *ei* nouom interuénit uitium et cálamitas,
Vt néque spectari néque cognosci pótuerit:
Ita pópulus studio stúpidus in funámbulo
Animum óccuparat. núnc hæc planest pró noua: 5
Et is qui scripsit hánc ob eam rem nóluit
Iterúm referre, ut iterum posset uéndere,
Sed * * * * *
Aliás cognostis éius: quaeso hanc nóscite.

L. AMBIVIVS PROLOGVS.

Orátor ad uos uénio ornatu prólogi:
Sinite éxorator sim, eódem ut iure utí senem 10
Liceát, quo iure sum úsus adulescéntior,
Nouás qui exactas féci ut inueteráscerent,
Ne cúm poëta scriptura euanésceret. 5
In eís, quas primum Caécili didicí nouas,
Partím sum earum exáctus, partím uix steti. 15
Quia scíbam dubiam fórtunam esse scaénicam,
Spe incérta certum míhi laborem sústuli.
Easdem ágere coepi, ut áb eodem alias díscerem 10
Nouás, studiose, né illum ab studio abdúcerem.
Perféci ut spectaréntur: ubi sunt cógnitæ, 20
Placitaé sunt. ita poëtam restitui in locum
Prope lám remotum iniúria aduorsárium
Ab stúdio atque ab labóre atque arte música. 15
Quod sí scripturam spréuissem in praeséntia
Et in déterrendo uóluissem operam súmere, 25
Vt in ótío esset pótius quam in negótio:

- Detérruissem fáçile, ne alias scríberet.
 20 Nunc quíd petam, mea cáusa aequo ánimo atténdite.
 Hecyram ad uos refero, quám mihi per siléntium
 Numquam ágere licítumst: ita eam oppressit cála-
 mitas. 30
- Eam cálamitatem uóstra intellegéntia
 Sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
 25 Quom príum eam agere coépi, pugilum glória,
 [Funámbuli eodem accéssit expectátio]
 Comitúm conuentus, strépitus, clamor múlierum 35
 Fecére ut ante témpus exirém foras.
 Vetere in noua coepi úti consuetúdi-
 30 In experiundo ut éssem: refero dénuo.
 Primo áctu placeo: quom intérea rumór uenit
 Datum íri gladiatóres, populus cónuolat, 40
 Tumúltuantur clámant pugnant dé loco:
 Ego intérea meum non pótui tutarí locum.
 35 Nunc túrba non est: ótium et siléntium est:
 Agéndi témpus míhi datumst: uobís datur
 Potéstas condecorándi ludos scaénicos. 45
 Nolíte sinere pér uos artem músicam
 Recídere ad paucos: fáçite ut uostra auctóritas
 40 Meae auctóritati faútrix adiutrixque sit.
 [Si núnquam auare prétium statuí artí meae
 Et eum ésse quaestum in ánimu induxi máxum, 50
 Quam máxime seruíre uostris cómmodis:]
 Siníte ímpetrare mé, qui in tutelám meam
 45 Studiúm suum et se in uóstram commísit fidem,
 Ne eum circumentum ínique iniqui iurideant.
 Mea cáusa causam accípíte et date siléntium, 55
 Vt líbeat scribere álíis míhique ut díscere
 Nouás expediat pósthac pretío emptás meo.

ACTVS I.

PHILOTIS. SYRA.

- PH. Per pól quam paucos réperias meretrícibus I 1
 Fidélis euenire amatorés, Syra.
- ✓ Vel hic Pámphilus iurábat quotiens Báčchidi, 60
 Quam sáncte, ut quiuis fácite posset crédere,
 Numquam illa uiua dúcturum uxorem domum! 5
 Em dúxit. SY. Ergo própterea te sédulo
 Et móneo et hortor, né quouisquam mísereat,
 Quin spólies mutiles láceres, quemquem nácta sis. 65
- PH. Vtín eximium néminem habeam? SY. Néminem:
 Nam némo illorum quisquam, scito, ad té uenit, 10
 Quin ita paret sese, ábs te ut blanditiis suis
 Quam mínimo pretio suám uoluptatem éxpleat.
 Hiscíne tu amabo nón contra insidiábere? 70
- PH. Tamén pol eandem iniúriumst esse ómnibus.)
 SY. Iniúrium autemst úlcisci aduorsários? 15
 Aut quá uia te cáptent eadem ipsós capi?
 Eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
 Aetas et formast aut tibi haec senténtia? 75

PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

- PA. Senéx si quaeret mé, modo isse dícito I 2
 Ad pórtum percontátum aduentum Pámphili.
 Audín quid dicam, Šcírte? si quaerét me, uti
 Tum dícas: si non quaeret, nullus dixeris,

TERENTIUS.

16

- 5 Aliás ut uti pössim causa hac íntegra. 80
 Sed uídeon ego Philótium? unde haec áduenit?
 Philótis, salue múltum. PH. O salue, Pármeno.
- SY. Salué mecator, Pármeno. PA. Et tu edepól, Syra.
 Dic mi, úbi, Philotis, te óblectasti tám diu?
- 10 PH. Minume équidem me oblectáui, quae cum mílite 85
 Corínthum hinc sum profécta inhumaníssumo:
 Biénnum ibi perpétuom misera illúm tuli.
- PA. Edepól te desidérium Athenarum árbitror,
 Philótium, cepísse saepe et té tuom
- 15 Conslium contempsísse. PH. Non dicí potest, 90
 Quam cúpida eram huc redeúndi, abeúndi a mílite
 Vosque híc uidendi, antiqva ut consuetúdi-
 ne Agitárem ínter uos líbere conuívium:
 Nam illi haúd licebat nísi praefinitó loqui
- 20 Quae illí placerent. PA. Haúd opinor cómmode 95
 Finém statuisse orátiom mílitem.
- PH. Sed quíd hoc negotist, módo quod narrauit mihi
 Hic íntus Bacchis? quód ego numquam crédidí
 Fore, ut ille hac uíua pösset animum indúcere
- 25 Vxórem habere. PA. Habére autem? PH. Eho tu, an
 nón habet? 100
- PA. Habét: sed firmæ hae uéreor ut sint núptiae.
 PH. Ita dí deaeque fáxint, si in rem est Bácschidis.
 Sed quí istuc credam ita ésse, dic mihi, Pármeno.
- PA. Non ést opus proláto: hoc percontárier
 Desístete. PH. Nempe ea caúsa, ut ne id fiat palam? 105
 Ita mé dí amabunt, haúd propterea té rogo,
 Vt hoc próferam, sed ut tácita mecum gaúdeam.
- PA. Numquám tam dices cómmode, ut tergúm meum
 Tuam ín fidem commíttam. PH. Ah noli, Pármeno:
- 35 Quasi tú non multo mális narrare hóc mihi 110

Quam ego quæ percontor scire. PA. Vera hæc prædicat,

Et illúd mihi uitiumst máximum. si míhi fidem

Das té tacituram, dícam. PH. Ad ingeniúm redís.

Fidém do: loquere. PA. Auscúlta. PH. Istic sum. PA.

Hanc Bácschidem

Amábat, ut quom máxume, tum Pámphilus, 115 40

Quom páter uxorem ut dúcat orare óccipit

Et hæc communia ómnium quæ súnť patrum,

Sesé senem esse dícere, illum autem únicum:

Praesídium uelle sé senectutí suæ.

Ille prímo se negáre: sed postquam ácrius 120 45

Pater instat, fecit ánimi ut incertús foret,

Pudórín anne amóri obsequeretúr magis.

Tundéndo atque odio déniqúe effecít senex:

Despóndit ei gnatam húsus uicini próximi.

Vsque illud uisumst Pámphilo ne utiquám graue, 125 50

Donéc iam in ipsis núptiis, postquam uidet

Parátas nec moram úllam quin ducat dari,

Ibi dénum ita aegre túlit, ut ipsam Bácschidem,

Si adésset, credo ibi éius commiserésceret.

Vbi quómque datum erat spátium solitúdinis, 130 55

Vt cónloqui mecum úna posset: 'Pármeno,

Perís, quíd ego egi? in quód me coniecí malum!

Non pótero hoc ferre, Pármeno: perís miser.'

PH. At té di deæque fáxint cum isto odió, Laches.

PA. Vt ad paúca redeam, uxórem deducít domum. 135 60

Nocte illa prima uírginem non áttigit:

Quæ cónsecutast nóx eam, niló magis.

PH. Quid aís? cum uirgine úna adulescens cúbuerít

Plus pótus, sese illa ábstinere ut pótuerít?

Non uéri simile dícis nec uerum árbitror. 140 65

- PA. Credo ita uideri tibi: nam nemo ad te uenit
Nisi cupiens tui: ille inuitus illam duxerat.
- PH. Quid deinde fit? PA. Diébus sane pauculis
Post Pámphilus me solum seducit foras
- 70 Narrátque, ut uirgo ab se íntegra etiam túm siet, 145
Seque ánte quam eam uxórem duxissét domum
Sperásse eas toleráre posse núptias.
'Sed quám decrerim mé non posse diútius
Habére, eam ludíbrío haberi, Pármeno,
- 75 Quin íntegram itídem réddam, ut accepi áb suis, 150
Neque honéstum mihi neque útile ipsi uirginist.'
- PH. Pium ac pudicum ingénium narras Pámphili.
- PA. 'Hoc égo proferre incómmodum mi esse árbitror:
Reddi patri autem, quóí tu nil dicás uiti,
- 80 Supérbumst: sed illam spéro, ubi hoc cognóuerit 155
Non pósse se mecum ésse, abituram déniqúe.'
- PH. Quid? intérea íbatne ad BÁCchidem? PA. Cotídie:
Sed út fit, postquam hunc álienum ab sesé uidet,
Máligna et multo mágis procax facta sícost.
- 85 PH. Non édepol mirum. PA. Atque éa res multo máxume 160
Dilúnxit illum ab illa, postquam et ípse se
Et illam et hanc quae dómi erat cognouit satis.
[Ad exemplum ambarum mores earum existimans]
Haec, ita uti liberáli esse ingenió decet,
- 90 Pudéns modesta, incómmoda atque iniúrias 165
Viri ómnis ferre et tégere contumélias.
Hic ánimus partim uxóris misericórdia
Deuinctus, partim uictus huius iniúriis
Paulátim elapsust BÁCchidi atque huc tránstulit
- 95 Amórem, postquam pár ingenium náctus est, 170
Intérea in Imbro móritur cognatús senex
Horúnce. ea ad hos redierat lege heréditas.

Eo amántem inuitum Pámphilum extrudít pater.
 Relínquít cum matre híc uxorem: nám senex
 Rus ábdidit se, huc ráro in urbem cómmeat. 175 100

PH. Quid adhúc habent infirmitatis núptiae?

PA. Nunc aúdiēs. p̄rimós dies complúsculos
 Bene cónueniebat sáne inter eas. interím
 Mirís modis odísse coepit Sóstratam:
 Neque lites ullae intér eas, postulátio 180 105
 Numquám. **PH.** Quid igitur? **PA.** Síquando ad eam
 accésserat

Confábulatum, fúgere e cōspectu s̄lico,
 Vidére nolle: dénique ubi non quít pati,
 Simulát se ad matrem arcessi ad rem diuínam, abit.
 Vbi illíc dies est complúris, arcessi iubet: 185 110

Dixére causam túm nescio quam. iterúm iubet:
 Nemó remisit. póstquam arcessunt saépius,
 Aegram ésse simulant múliērem. nostra s̄lico
 It úsere ad eam: admísit nemo. hoc úbi senex
 Rescúit, heri ea caúsa rure huc áduenit, 190 115
 Patrém continuo cónuenit Philúmenae.

Quid égerint intér se, non dum etiám scio:
 Nisi sáne curaest, quórsum euenturum hóc siet.
 Habés omnem rem: pérgam quo coepi hóc iter.

PH. Et quídem ego: nam constitúti cum quodam hóspite 195 120
 Me esse illum conuentúram. **PA.** Di uortánt bene
 Quod agás. **PH.** Vale. **PA.** Et tu béne uale, Philótium.

ACTVS II.

LACHES. SOSTRATA.

- II 1 LA. Pro deum átque hominum fidém, quod hoc genus est,
 quae haéc est coniurátio!
 Vtin ómnes mulierés eadem aequé stúdeant nolint-
 que ómnia
 Neque déclinatam quícquam ab aliarum ingenio ullam
 réperias! 200
 Itaque ádeo uno animo omnés socrus *omnis suas* ode-
 rúnt nurus.
- 5 Viris ésse aduorsas aéque studiumst, símilis pertiná-
 ciast.
 In eódemque omnes míhi uidentur lúdo doctae ad
 málitiam:
 Ei lúdo, si ullus ést, magistram hanc ésse satis certó
 scio.
- So. Me míseram, quae nunc quam óbrem accuser néscio.
 LA. Hem, 205
 Tu néscis? So. *Nescio*, íta me di ament, mí Laches,
 10 Itaque úna inter nos ágere aetatem líceat. LA. Di
 mala próhibeant.
- So. Meque ábs te inmerito esse áccusatam póst modo
 resciscés, scio.
- LA. Te inmérito? an quícquam pro ístis factis dígnum te
 dici potest?

Quae me ét te et familiám dedecoras, filio luctúm
paras. 210

Tum autem éx amicis inimici ut sint nóbis adfinés
facis,

Qui illúm decrerunt dígnum, suos quoi líberos com- 15
mitterent.

Tu sóla exorere, quae perturbes haéc tua inpu-
déntia.

So. Egon? LA. Tu ínquam mulier, quae me omnino lápi-
dem, non hominém putas.

An, quía ruri esse crébro soleo, néscire arbitrá-
mini 215

Quo quisque pacto hic últam uostrorum éxigat?

Múlto melius híc quae fiunt quam illi ubi sum adsi- 20
dué scio:

Ídeo quía, uti dómi uos mi eritis, proinde ego ero
famá foris.

Iám pridem equidem audíui cepisse ódium tui Philú-
menam:

Mínumeque adeo mírum; et ni id fecísset, magis
mirúm foret. 220

Séd non credidi ádeo, ut etiam tótam hanc odissét
domum:

Quód si scissem, illa híc maneret pótius, tu hinc 25
issés foras.

Át uide, quam inmerito aégritudo haec óritur mi abs
te, Sóstrata:

Rús habitatum abíí, concedens uóbis et rei séruiens,
Meó labori haud párcens praeter aéquom atque acta- 29
tém meam, 225

Súmptus nostros ótiumque ut nóstra res possét pati. 28
Nón te pro his curásse rebus, néquid aegre essét 30
mihi!

So. Nón mea opera néque pol culpa euénit. LA. Immo máxume:

Sóla hic fuisti: in te ómnis haeret cúlpa sola, Sóstrata.

Quae híc erant curáres, quom ego uos cúris solui céteris. 230

Cúm puella anúm suscepisse inimicitias nón pudet? 35
Ílius dices cúlpa factum? So. Haud équidem dico, mí Laches.

LA. Gaúdeo, ita me dí ament, gnati caúsa: nam de té quidem

Sátis scio peccádo fieri détrimenti níl potest.

So. Quí scis an ea caúsa, mí uir, me ódisse adsimuláuerit, 235

Út cum matre plús una esset? LA. Quíd ais? non signi hóc sat est,

40 Quód heri nemo uóluit uisentem ad eam te intro admíttere?

So. Énim lassam oppido asbant tum esse: eo ad eam non admíssa sum.

LA. Tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam aliam rem árbitor,

Ét merito adeo: nám uostrarum núllo est, quin gnátum uelit 240

Dúcere uxorem: ét quae uobis plácitast condició datur:

45 Úbí duxere inpúlsu nostro, uóstro inpúlsu easdem éxigunt.

PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA.

II 2 PH. Etsí scío ego, Philúmena, meum iús esse, ut te cógam

Quae ego inperem facere: ego tamen patrio animo
uictus faciam,

Vt tibi concedam, neque tuae lubidini aduersabor. 245

L.A. Atque eecum Phidippum optume uideo: hinc iam
scibo hoc quid sit.

Phidippe, etsi ego meis me omnibus scio esse ad-
prime obsequentem,

Sed non adeo ut mea facilitas corrumpat illorum
animos:

Quod tu si idem faceres, magis in rem et uostram et
nostram esset.

Nunc uideo in illarum potestate esse te. PH. Heia
uero. 250

L.A. Adis te heri de filia: ut ueni, stidem incertum amisti.
Haud ita decet, si perpetuam hanc uis esse adfinita-
tem, 10

Celare te iras. siquid est peccatum a nobis, profer:

Aut ea refellendo aut purgando uobis corrigemus

Te iudice ipso. sin east retinendi causa apud uos, 255

Quia aegrast: te mi iniuriam facere arbitror, Phi-
dippe,

Si metuis satis ut meaé domi curétur diligenter. 15

At ita me di ament, haud tibi hoc concedo, etsi illi
pater es,

Vt tu illam saluam magis uelis quam ego: id adeo
gnati causa,

Quem ego intellexi illam haud minus quam se ipsum
magnificare. 260

Neque adeo clam me est, quam esse eum grauitér
laturum credam,

Hoc si rescierit: eo domum studeo haec prius quam 20
ille ut redeat.

- PH. Lachés, et diligentiam uostram ét benignitátem
 Noui ét quae dicis ómnia esse ut dicis animum indúco,
 Et te hóc mihi cupio crédere: illam ad uós redire
 stúdeo, 265
 Si fácere possim ulló modo. LA. Quae rés te id fa-
 cere próhibet?
- 25 Eho, númquid nam accusát uirum? PH. Minumé: nam
 postquam atténdi
 Magis ét ui coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
 Non pósse apud uos Pámphilo se absénte perduráre
 Aliúd fortasse alíi uiti est: ego sum ánimo leni ná-
 tus: 270
 Non póssum aduorsári meis. LA. Hem, Sóstrata. So.
 Heu me míseram.
- 30 LA. Certúmneest istuc? PH. Núnc quidem ut uidétur: sed
 numquíd uis?
 Nam est quód me transire ad forum iam opórtet. LA.
 Eo tecum úna.
- II 3 So. Édepol ne nos súmus inique aeque ómnes inuisaé uiris
 Própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut uidea-
 múr malo. 275
 Nam ita me di ament, quód me accusat núnc uir,
 sum extra nóxiam.
 Séd non facilest éxpurgatu: ita ánimo induxerúnt,
 socrus
- 5 Ómnis esse iníquas: haud pol mé quidem: nam num-
 quám secus
 Hábui illam ac si ex mé esset nata: néc qui hoc mi
 eueniát scio:
 Nisi pol fillúm multimodis iam éxpeto ut redeát do-
 mum. 280

ACTVS III.

PAMPHILVS. PARMENO. MYRRINA.

PAM. Némini ego plura ésse acerba crédo ex amore homini III 1
úmquam oblata

Quám mi. heu me infelícem, hancine ego últam parsi
pérdere!

Hácine causa ego erám tanto opere cúpidus redeundi
domum! hui,

Quánto fuerat praéstabilius úbiuis gentium ágere
aetatem

Quam húc redire atque haéc ita esse miserum me
resciscere! 285

Nám nos omnes quibus est alicunde áliquis obiectús
labos,

Ómne quod est intérea tempus prius quam id rescí-
túmst lucrost.

PAM. Át sic citius qui te expedias hís aerumnis réperias.

Sí non rediissés, haec irae fáctae essent multo ám-
pliores:

Séd nunc aduentúm tuom ambas, Pámphile, scio 10
réuerituras. 290

Rém cognosces: íram expedies: rúrsum in gratiám
restitues.

Léuia sunt, quae tú pergrauia esse in animum in-
duxít tuom.

PAM. Quid cónsolare me? án quisquam usquam géntiumst
aequé miser?

Prius quam hánc uxorem dúxi, habebam alibi áni-
mum amorí déditum:

16 Tamén numquam ausus súm recusare eám quam mi
obtrudít pater: 295

15 Iam in hác re, ut taceam, quóuis facile scítust quam
fuerím miser.

Vix me sllim abstraxi atque ímpeditum in ea éxpédiui
animúm meum,

Vixque húc contuleram: em nóua res ortast, pórró
ab hac quae me ábrahat.

Tum mátrein ex ea re me aút uxorem in cúlpa in-
uenturum árbitror:

20 Quod quom íta esse inueneró, quid restat nísi porro
ut fiám miser? 300

Nam mátris ferre iniúrias me, Pármeno, pietás
iubet:

Tum uxóri obnoxíus sum: ita olim suó me ingenio
pértulit,

Tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít
locó.

Sed mágnum nescio quíd necessest éuenisse, Pár-
meno,

25 Vnde íra inter eas intercessit, quae tam permansít
diu. 305

PAB. Aut hércle paruom, sí uis uero ueram rationem
éxequi.

Non máxumae, quae máxumae sunt ínterdum írae,
iniúriae

Faciunt: nam saepe est, quibus in rebus alius ne
 iratus quidemst,
 Quom de eadem causast iracundus factus inimicis-
 sumus.

Pueri inter sese quam pro leuibus noxiis iras ge- 30
 runt! 310

Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus in-
 firmum gerunt.

Itidem illae mulieres sunt ferme ut pueri leui sen-
 tentia:

Fortasse unum aliquod uerbum inter eas iam hanc
 conciuisse, ere.

PAM. Abi, Parmeno, intro ac me uenisse nuntia. PAR. Hem,
 quid hoc est? PAM. Tace.

Trepidari sentio et cursari rursum prorsum. PAR. 35
 Age dum, ad foris 315

Accedo propius. hem, sensistin? PAM. Noli fabularier.
 Pro Iuppiter, clamorem audiui. PAR. Tute loqueris,
 me uetas.

MY. Tace obsecro, mea gnata. PAM. Matris uox uisast
 Philumenaе.

Nullus sum. PAR. Qui dum? PAM. Perii. PAR. Quam
 obrem? PAM. Nescio quod magnum malum

Profecto, Parmeno, me celas. PAR. uxorem Philu- 40
 menam 320

Pauitare nescio quid dixerunt: id si forte est nescio.

PAM. Interii: quor id mihi non dixti? PAR. Quis non po-
 teram una omnia.

PAM. Quid morbi est? PAR. Nescio. PAM. Quid? nemon
 medicum adduxit? PAR. Nescio.

PAM. Cesso hinc ire intro, ut hoc quam primum, quid-
 quid est, certo sciam?

45 Quo nám modo, Philúmena mea, núnc te offendam
adféctam? 325

Nam sí periculum ullum ín te inest, perísse me una
haud dúbiumst.

PAB. Non úsus factost míhi nunc hunc intró sequi:

Nam inuísos omnis nós esse illis séntio:

Heri némo uoluit Sóstratam intro admíttere.

50 Si fórte morbus ámplior factús siet, 330

Quod sáne nolim, máxume eri causá mei:

Seruom sílico intro iúisse dicent Sóstratae,

Aliquíd tulisse cómmiscentúr mali

Capiti átque aetati illórum, morbus qui aúctus sit.

55 Era in crímen ueniet, égo uero in magnúm malum. 335

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

III 2 So. Nesció quíd iam dudum aúdio hic tumúltuari mísera:
Male métuo ne Philúmenae magis mórbus adgra-
uéscať:

Quod te, Aésculapi, et té, Salus, nequíd sit huius
óro.

Nunc ád eam uisam. PAB. Heus, Sóstrata. So. Hem.

PAB. Iterum ístinc excludére.

5 So. Ehem Pármeno, tun híc eras? perís, quíd faciam
mísera? 340

Non uísam uxorem Pámphili, quom in próxumo híc
sit aégra?

PAB. Non uísas? ne mittás quídem uiséndi causa quém-
quam.

Nam quí amat quol odio ípsus est, bis fácere stulte
dúco:

Labórem inanem ípsús capit et illí molestiam ádfert.

10 Tum fílius tuos íntro iit uidére, ut uenit, quíd agat. 345

So. Quid ais? an uenit Pámphilus? **PAM.** Venit. **So.** Dis gratiam hábeo.

Hem, istóc uerbo animus míhi redit et cúra ex corde excéssit.

PAM. Iam eá te causa máxime nunc húc intro ire nólo:
Nam sí remittent quídpíam Philúmenae dolóres,
Omném rem narrabit, scio, contínuo sola sóli, 350 15
Quae intér uos interuenerit, unde órtumst initium
írae.

Atque éccum uideo ipsum égredi: quam trístist! **So.**
O mi gnáte.

PAM. Mea máter, salue. **So.** Gaúdeo uenísse saluom. sáluam
Philúmenast? **PAM.** Meliúsculast. **So.** Vtinam ístuc
ita di fáxint.

Quid tu ígitur lacrimas? aút quid es tam trístis? 20
PAM. Recte, máter. 355

So. Quid fuit tumulti? díe mihi: an dolór repente in-
uásit?

PAM. Ita fáctumst. **So.** Quid morbi ést? **PAM.** Febris. **So.**
Cotídiana? **PAM.** Ita áiunt.

I sódes intro, cónsequar iam té, mea mater. **So.** Fíat.

PAM. Tu púeris curre, Pármeno, obuiam átque eis onera
adiúta.

PAM. Quid? nó n sciunt ipsí uiam, domúm qua ueniant? 25
PAM. Céssas? 360

Néqueo mearum rérum initium ullum ínuenire idó-III 3
neum,

Vnde exordiár narrare, quae nec opinanti ácci-
dunt;

Pártim quae perspéxi his oculis, pártim quae accepi
aúribus:

Quá me propter éxanimatum cítius eduxí foras.

- 5 **Nám modo intro ut mé corripui tímíduS, alio súspí-**
 cans 365
Mórbo me uisúrum adfectam ac sénsi esse uxorem:
 eí mihi
Póstquam me aspexére ancillae aduénisse, omnes sílco
Laétae exclamant 'uénit', id quod mé repente aspé-
 xerant.
- 10 **Séd continuo uóltum earúm sénsi inmutari ómnium,**
Quía tam incommode íllis fors obtúlerat aduentúm
 meum. 370
- Vna illarum intérea propere praécucurrit núnians**
Mé uenisse: ego eíus uidendi cúpidus recta cónse-
 quor.
- Póstquam intro adueni, éxtemplo eíus mórbum co-**
 gnouí miser:
- Nám neque ut celári posset témpus spatium ullúm**
 dabat,
- 15 **Néque uoce alia ac rés monebat ípsa poterat cón-**
 queri. 375
- Póstquam aspexi, 'o fácinus indignum' ínquam et**
 corripui sílco
- Me índe lacrumans, íncredíbili re átque atroci pér-**
 citus.
- Máter consequitúr: iam ut limen éxirem, ad genua**
 accídit
- Lácrumans misera: míseritumst. profécto hoc sic est,**
 út puto.
- 20 **Ómnibus nobis út res dant sese, íta magni atque hu-**
 milés sumus. 380
- Hánc habere orátionem mécum principio ínstitit:**
'Ó mi Pamphile, ábs te quam obrem haec ábierit
 causám uides:

Nám uitiumst oblátum uirgini ólim ab nescio quo ín-
probo.

Núnc huc confugít, te atque alios pártum ut celaré
suom.'

Séd quom orata eiús reminiscor, néqueo quin lacru- 25
mém miser. 385

'Quaéque fors fortúnast' inquit 'nóbis quae te hodie
óbtulit,

Pér eam te obsecrámus ambae, si ius, si fas ést, uti
Áduorsa eius pér te tecta tácitaque apud omnís
sient.

Si úmquam erga te animo ésse amico sénsisti eam,
mi Pámphile,

Síne labore hanc grátiam te ut sibi des pro illa núnc 30
rogat. 390

Céterum de rédducenda id fácias, quod in rem sit
tuam.

Párturire eám nec grauidam esse éx te, solus cón-
sciu's:

Nam áiunt tecum póst duobus cóncubuisse ménsibus.
Túm, postquam ad te uénit, mensis ágitur hic iam
séptimus:

Quód te scire ipsa índicat res. núnc si potis est, 35
Pámphile, 395

Máxime uoló doque operam, ut clam éueniat partús
patrem

Átque adeo omnis. séd si id fieri nón potest quin
séntiant,

Dícam abortum essé: scio nemini áliter suspectúm
fore,

Quín, quod ueri símilest, ex te récte eum natúm
putent.

- 40 Cóntinuo exponétur: hic tibi níl est quicquam in-
 cómmodi, 400
 Èt illi miserae indígne factam iniúriam contéxeris?
 Póllicitus sum, et séruare in eo cértumst quod dixí
 fidem.
 Nám de redducénda, id uero ne útiqum honestum
 esse árbitror:
 Néc faciam, etsi amór me graúter cónsuetudoque
 éius tenet.
 45 Lácrumo, quae posthác futurast últa quom in men-
 tém uenit 405
 Sólitudoque. ó fortuna, ut núnquam perpetúo és
 data!
 Séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum red-
 didit,
 Quém ego tum consílio missum féci: idem hunc ope-
 ráam dabo.
 Adest Pármeno cum púeris: hunc minumést opus
 50 In hác re adesse: nam ólim soli crédidi, 410
 Eá me abstinuísse in principio, quóm datast:
 Vereór, si clamorem éius hic crebro aúdiat,
 Ne párturire intéllegat. aliquó mihist
 Hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

- III 4 PAR. Ain tú tibi hoc incómmodum euenísse iter? 415
 So. Non hércle uerbis, Pármeno, dicí potest
 Tantúm, quam re ipsa náuigare incómmodumst.
 PAR. Itanést? So. O fortunáte, nescis quíd mali
 5 Praetérieris, qui núnquam es ingressús mare.
 Nam aliás ut mittam míserias, unam hanc uide: 420
 Díes triginta aut plús eo in nauí fui,

Quom intérea semper mórtem expectabám miser:
Ita úsque aduorsa témpestate usí sumus.

PAR. Odiósum. So. Haud clam me est: dénique hercle au- 10
fúgerim

Potíus quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam. 425

PAR. Olím quidem te caúsae impellebánt leues,
Quod núnc minitare fácere ut faceres, Sósia.
Sed Pámphilum ipsum uideo stare ante óstium:
Ite íntro: ego hunc adíbo, siquid mé uelit. 15
Ere, étiam tu hic stas? PAM. Équidem te expectó.

PAR. Quid est? 430

PAM. In árcem transcurso ópus est. PAR. Quoi hominí?
PAM. Tibi.

PAR. In árcem? quid eo? PAM. Cállidemidem hóspitem
Mycónium, qui mecum úna uectust, cónuení.

PAR. Perí. uouisse hunc dícam, si saluós domum 20
Redísset umquam, ut me ámbulando rúmperet. 435

PAM. Quid céssas? PAR. Quid uis dícam? an conueniám
modo?

PAM. Immó quod constitui hódie conuentúrum eum,
Non pósse, ne me frústra illi expectét. uola.

PAR. At nón noui hominis faciém. PAM. At faciam ut nó- 25
ueris:

Magnús, rubicundus, críspus, crassus, caésius, 440
Cadáuerosa facié. PAR. Di illum pérduint.

Quid, sí non ueniet? máneamne usque ad uésperum?

PAM. Manéto: curre. PAR. Nón queo: ita deféssus sum.

PAM. Ille ábiit. quid agam infélix? prorsus néscio 30
Quo pácto hoc celem, quód me orauit Mýrrina, 445

Suae gnátae partum: nám me miseret mülleeris.

Quod pótero faciam, támen ut pietatém colam:

Nam mé parenti pótius quam amori óbsequi

- 35 Opórtet. attat éccum Phidippum ét patrem
 Video: hórsu[m] pergunt. quíd dicam hisce, incértus
 sum. 450

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

- III 5 LA. Díxisti dudum illám dixisse, se éxpectare fílium?
 PH. Fáctum. LA. Venisse áiunt: redeat. PA. Quám cau-
 sam dicám patri,
 Quam óbrem non reddúcam, nescio. LA. Quém ego
 hic audiui loqui?
 PA. Cértum offirmare ést uiam me quám decreui pérse-
 qui.
 5 LA. Ípsus est de quo hóc agebam técum. PA. Salue, mí
 pater. 455
 LA. Gnáte mi, salué. PH. Bene factum te áduenisse, Pám-
 phile:
 Átque adeo, quod máximumst, saluom átque uali-
 dum. PA. Créditur.
 LA. Áduenis modo? PA. Ádmodum. LA. Cedo, quíd re-
 liquit Phánia
 Cónsobrinus nóster? PA. Sane hercle hómo uoluptati
 óbsequens
 10 Fúit, dum uixit: ét qui sic sunt, haúd multum he-
 redém iuuant, 460
 Sibi uero hanc laudém relinquunt 'uixit, dum uixit,
 bene.'
 LA. Túm tu igitur nil áttulisti huc plús una *hac* sentén-
 tia?
 PA. Quídquid est id, quód reliquit, prófuit. LA. Immo
 óbfit:
 Nám illum uiuom et sáluom uellem. PH. Inpúne optare
 istúc licet:

Ille reuiuiscét iam numquam, et tamen utrum malis 15
scio. 465

LA. Héri Philumenam ad se arcessi hic iússit. dic ius-
sisse te.

PH. Nólí fodere. iússi. LA. Sed eam iam remittet. PH.
Scilicet.

PA. Ómnem rem scio út sit gesta: aduéniens audiui modo.

LA. Át istos inuidós di perdant, qui haéc lubenter nún-
tiant.

PA. Égo me scio caúisse, ne ulla mérito contumélia 470 20
Fieri a uobis pósset: idque sí nunc memorare hic
uelim,

Quám fideli animo ét benigno in illam et clementí fui,
Vére possum: ní te ex ipsa haec mágis uelim rescís-
cere:

Námque eo pacto máxime apud te méo erit ingenió
fides,

Quóm illa, quae nunc in me iniquast, aéqua de me 25
dixerit. 475

Néque mea culpa hóc discidium euénisse, id testór
deos.

Séd quando sese ésse indignam députat, matrí meae
Quae concedat húsusque mores tóleret sua modéstia,
Néque alio pactó pótest compóni inter eas grátia:

Ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Phi- 30
lúmena. 480

Núnc me pietas mátris potius cómodum suadét se-
qui.

LA. Pámphile, haud inuíto ad auris sérmo mi accessit
tuos,

Quóm te postputásse omnis res praé parente intél-
lego:

- Vérum uide ne inpulsus ira praeue insistas, Pámphile.
- 35 PA. Quibus iris impulsus *tandem* núnc in illam iniquós
siem? 485
- Quae númquam quicquam ergá me comméritást, pater,
Quod nóllem, et saepe méritam quod uellém scio:
Amóque et laudo et uémenter desídero:
Nam fuisse erga me míro ingenio expértus sum,
- 40 Illíque exopto ut rélicuam uitam éxígat 490
Cum eó útro, me quí sit fortunátior,
Quandóquidem illam a me dístrahit necéssitas.
- PH. Tibi id ín manust ne fiat. LA. Si sanús sies,
lube illám redire. PA. Nón est consiliúm, pater:
- 45 Matrís seruibo cómmodis. LA. Quo abís? mane, 495
Mane, ínquam: quo abís? PH. Quae haéc est perti-
nácia?
- LA. Dixín, Phidippe, hanc rem aégre laturum ésse eum?
Quam obrém te orabam, fíliam ut remítteres.
- PH. Non crédidí edepol ádeo inhumanúm fore:
- 50 Ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat. 506
Si est út uelit reddúcere uxorém, licet:
Sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat
- LA. Ecce autem tu quoque próterue iracúndus es.
- PH. Percóntumax redísti huc nobis, Pámphile.
- 55 LA. Decédet iam ira haec, étsi merito irátus est. 505
PH. Quia paúlum uobis áccessit pecúniae,
Subláti animi sunt. LA. Étiam mecum lítigas?
- PH. Delíberet renúntietque hodié mihi,
Velítne an non: ut álii, si huic non ést, siet.
- 60 LA. Phidíppe, ades, audi paúcis. abiit. quíd mea? 510
Postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,
Quandó nec gnatus néque hic mi quicquam obtémpe-
rant,

Quae dico parui pëndunt. porto hoc iúrgium
 Ad uxórem, quouis haec fiunt consilio ómnia,
 Atque in eam hoc omne quód mihi aegrest éuo-
 mam. 515

MYRRINA. PHIDIPPVS.

MY. Périi, quid agam? quó me uortam? quíd uiro meo
 réspondebo

Mísera? nam audiuisse uocem púeri uisust uágentis:
 Íta corripuit dérepente táctus sese ad fíliam.

Quód si rescierít peperisse eam, íd qua causa clám
 me habuisse

Dícam, non edepól scio. 520 s

Sed óstium concrépuit. credo ipsum ad me exire:
 núlla sum.

PH. Vxor ubi me ad fíliam ire sénsit, se duxít foras:
 Atque éccam. quid ais, Myrrina? heus tibi dico. MY.
 Mihine, mí uir?

PH. Vír ego tuos sim? tú uirum me aut hómínem deputás
 adeo esse?

Nám si utrumuis hórur, mulier, úmquam tibi uisús
 forem, 526

Nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. MY. Quí-
 bus? PH. At rogitas?

Péperit filia? hém, taces? ex quo? MY. Istúc patrem
 rogáre est aequom?

Périi: ex quo censés nisi ex illo quóí datast nuptum
 óbsecro?

PH. Crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd
 demiror,

Quíd sit quam obrem tánto opere omnis nós celare
 uólueris 530

Pártum, praesertím quom et recte et témporí suo
pépererit.

Ádeon peruícáci esse animo, ut púerum praeoptarés
perire,

Éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac
scires,

Pótius quam aduorsum ánimi tui lubídinem esset cum
illo nupta!

20 Égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te
ést penes. 535

MY. Mísera sum. PH. Vtinam scíam ita esse istuc. séd
nunc mí in mentém uenit

De hác re quod locúta es olim, quom flum generum
cépimus:

Nám negabas núptam posse fíliam tuam té pati

Cúm eo qui meretrícem amaret, qui pernoctarét
foris.

25 MY. Quámuis causam hunc súspicari quam ípsam ueram
máuolo. 540

PH Múlto prius sciuí quam tu illum amícam habere,
Mýrrina:

Vérum id uitium númquam decreui ésse ego adu-
lescéntiae:

Nám id innatumst. át pol iam aderit, sé quoque etiam
quom óderit.

Sed ut ólim te ostendísti, eadem esse níl cessauísti
úsque adhuc,

30 Vt fíliam ab eo abdúceres neu quód ego egissem es-
sét ratum. 545

Id núnc res indicium hác facit, quo pácto factum
uólueris.

MY. Ádeon me esse péruicacem cénses, quoi matér siem,

Ūt eo essem animo, si éx usu esset nóstro hoc ma-
trimónium?

PH. Tún prospicere aut iúdicare nóstram in rem quod sit
potes?

Aúdisti ex aliquó fortasse, qui uidisse eum diceret 550 35
Éxeuntem aut íntro euntem ad amícam. quid tum
póstea?

Sí modeste ac ráro hoc fecit, nónné dissimuláre nos
Mágis humanumst quám dare operam id scíre, qui
nos óderit?

Nám si is posset áb ea sese dérepente auéllere,
Quácum tot consuésset annos, nón eum hominem dú- 40
cerem 555

Néc uirum satis firmum gnatae. Mx. Mítte adolescen-
tem óbsecro

Ét quae me peccásse ais. abi, sólum solus cónueni,
Róga uelitne an nón uxorem: si ést ut dicat uéllé se,
Rédde: sin est autem ut nolit, récte ego consuluf
meae.

PH. Síquidem ille ipse nón uolt et tu sénsti esse in eo, 45
Mýrrina, 560

Péccatum: aderam, quoíus consilio pár ea fuerat
próspici.

Quam óbrem incendor íra, esse ausam fácere haec te
iniussú meo:

Ínterdico ne éxtulisse extra aédis puerum usquám
uelis.

Séd ego stultiór, meis dictis párrere hanc qui pós-
tulem.

Íbo intro atque edícam seruis, né quoquam ecferrí 50
sinant. 565

Mx. Nullám pol credo múlíerem me míseriorem úuere:

Nam ut híc laturus hóc sit, si ipsam rem út siet rescíuerit,

Non édepol clam me est, quom hóc quod leuiust tám animo irató tulit:

Nec quá uia senténtia eius póssit mutarí scio.

55 Hoc mi únum ex plurimís miseris rélicuom fuerát malum, ~~570~~

Si púerum ut tollam cógit, quoius nos quí sit nescimús pater:

Nam quóm compressast gnáta, forma in ténebris nosci nón quitast:

Neque détractum eĩ est quícquam, qui post póssit nosci quí siet:

Ipse éripuit ui, in dígito quem habuit, uírgini abiens ánulum.

60 Simul uéreor Pamphilúm ne orata nóstra nequeat diútius 575

Celáre, quom sciét alienum púerum tollí pró suo.

ACTVS IIII.

SOSTRATA. PAMPHILVS.

So. Non clám me est, gnate mí, tibi esse súspectum, IV 2
 uxorém tuam
 Proptér meos mores hinc abisse, etsi éa dissimulas
 sédulo:
 Verum ita me di ament itaque obtingant éx te quae
 exoptó mihi,
 Vt núnquam sciens commérui, merito ut cáperet
 odium illám mei: 580
 Teque ánte quod me amáre rebar, eí rei firmastí
 fidem:
 Nam mi íntus tuos patér narravit módo, quo pacto
 me hábueris
 Praepósitam amori tuó: nunc tibi me cértumst con-
 tra grátiam
 Reférre, ut apud me praémium esse pósito pietatí
 scias.
 Mi Pámphile, hoc et uóbis et meae cómodum fa-
 mae árbitor: 585
 Ego rús abituram hinc cúm tuo me [esse] cérto de- 10
 creuí patre,
 Ne méa praesentia óbstat neu causa úlla restet ré-
 licua,

Quin túa Philumena ád te redeat. PA. Quaéso quid
istuc cónsilist?

Illús stultitia uícta ex urbe tú rus habitatúm migres?
Haud fácies, neque sinam út qui nobis, máter, male
dictúm uelit, 590

15 Mea pértinacia ésse dicat fáctum, haud tua modéstia.
Tum tuás amicas te ét cognatas déserere et festós
dies

Mea caúsa nolo. So. Níl pol iam istaec míhi res ue-
luptatís ferunt:

Dum aetátis tempus túlit, perfuncta sátis sum: satias
iám tenet

Studiórum istorum: haec míhi nunc curast máxuma,
ut nequóí mea 595

20 Longínquitas aetátis obstat, mórtemue expectét
meam.

Hic uídeo me esse inuisam inmerito: témpus est con-
cédere.

Sic óptume, ut ego opínor, omnis caúsas praecidam
ómnibus:

Et me hác suspitióne exoluam et illis morem gés-
sero.

Sine me óbsecro hoc ecfúgere, uolguis quód male au-
dit múlierum. 600

25 PA. Quam fórtunatus céteris sum rébus, absque una hác
foret,

Hanc mátre[m] habens talem, illam autem uxorem!
So. Óbsecro, mi Pámphile,

Non túte incommodám rem, ut quaequest, in animum
inducés pati?

Si cétera ita sunt út uis itaque ut ésse ego illa exís-
tumo,

Mi gnáte, da ueniam hánc mihi, reddúce illam. PA.

Ei miseró mihi. 605

So. Et míhi quidem: nam haec rés non minus me mále³⁰
habet quam te, gnáte mi.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

LA. Quem cum ístoc sermonem hábueris, procul hínc IV 3
stans accepi, úxor.

Istúc est sapere, qui úbi quomque opus sit ánimum
possis fléctere.

[Quod faciendum sit post fortasse, idem hoc nunc si
feceris]

So. Fórs fuat pol. LA. Ábi rus ergo hinc: fbi ego te et
tu mé feres. 610

So. Spéro ecastor. LA. Í ergo intro et compóne quae te- 5
cúm simul

Ferántur: dixi. So. Ita út iubes faciám. PA. Pater.

LA. Quíd uis, Pamphile? PA. Hínc abire mátre? mi-
nume. LA. Quíd ita istuc uis?

PA. Quía de uxore incértus sum etiam quíd sim facturús.
LA. Quid est?

Quíd uis facere nísi redducere? PA. Équidem cupio
et uix contineor: 615

Séd non minuam meúm consilium: ex úsu quod est,¹⁰
id pérsequar:

Crédo ea gratiá concordés mágis, si redducám, fore.

LA. Néscias: uerúm tua re fért nil, utrum illaec fé-
cerint,

Quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adulescén-
tulis.

É medio aequom excédere est; postrémo nos iam
fábula 620

- 15 Sumus, Pámphile, 'senex átque anus.'
Sed uideo Phidippum égređi per témpus: accedámus.

PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

- IV 4 PH. Tibí quoque edepol sum iratus, Philúmena,
Grautér quidem. nam hercle ábs te factumst túr-
piter:

Etsí tibi causa est de hác re: mater te ínpulit: 625

Huic uéro nulla est. LA. Óportune té mihi,

- 5 PHidíppe, in ipso témpore ostendís. PH. Quid est?

PA. Quid résondebo his? aut quo pacto hoc óperiam?

LA. Dic fíliae rus cóncessuram hinc Sóstratam:

Ne réuereatur, mínus iam quo redeát domum. PH.

Ah:

630

Nullám de his rebus cúlpani commeruít tua:

- 10 A Mýrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia:

PA. Mutátio fit. PH. éa nos perturbát, Laches.

PA. Dum né redducam: túrbent porro quám uelint.

PH. Ego, Pámphile, esse inté nos, si fierí potest, 635

Adfinitatem hanc sáne perpetuám uolo:

- 15 Sin ést ut aliter túa siet senténtia,

Accípias puerum. PA. Sénsit peperisse: óccidi.

LA. Puerúm? quem puerum? PH. Nátus est nobís nepos:

/ Nam abdúcta a uobis praégnas fuerat fília, 640

Neque fuisse praegnatem úmquam ante hunc sciui
diem.

- 20 LA. Bene, íta me di ament, núnťias: et gaúdeo

Natum íllum et tibi illam sáluam. sed quid míliaeris

Vxórem habes aut quibus moratam móribus!

Nosne hóc celatos tám diu! nequeó satis, 645

Quam hoc míhi uidetur fáctum praue, próloqui.

- 25 PH. Non tibi illud factum mínus placet quam míhi, Laches.

- PA.** Etiám si dudum fúerat ambiguum hóc mihi,
Nunc nó n est, quom eam séquitur alienús puer.
- LA.** Nullá tibi, Pamphile, híc iam consultátio est. 650
- PA.** Perii. **LA.** Húnc uidere saepe optabamús diem,
Quom ex te ésset aliquis, qui te appellarét patrem: 30
Euénit: habeo grátiam dis. **PA.** Nállus sum.
- LA.** Reddúc uxorem ac nóli aduorsari mihi.
- PA.** Patér, si ex me illa líberos uellét sibi 655
Aut sé esse mecum núptam, satis certó scio,
Non clám me haberet quód celasse intéllego. 35
Nunc quom éius alienum á me esse animum séntiam
(Nec cónuenturum intér nos posthac árbitror),
Quam obrém redducam? **LA.** Máter quod suasit sua,
Aduléscens mulier fécit. mirándumne id est? 661
Censén te posse réperire ullam mülletem, 40
Quae cáreat culpa? an qui non delincúnt uiri?
- PH.** Vosmét uidete iám, Laches et tu Pámphile,
Remíssan opus sit uobis reductán domum: 665
Neutra in re uobis dífficultas á me erit. 45
Vxór quid faciat, in manu non ést mea. 44
Sed quíd faciemus púero? **LA.** Ridiculé rogas:
Quidquíd futurumst, huíc suom reddas scilicet,
Vt alám nostrum. **PA.** Quem ípse neglexit pater, 670
Ego alám? **LA.** Quid dixti? eho an nó n alemus, Pám-
phile?
- Prodémus quaeso pótius? quae haec améntiast? 50
Enim uéro prorsus iám tacere nó n queo.
Nam cógis ea quae nólo ut praesente hóc loquar.
Ignárum censes tuárum lacrumarum ésse me? 675
Aut quíd sit id quod sóllicitere ad húnc modum?
Primum hánc ubi dixti cáusam, te proptér tuam 55
Matrém non posse habére hanc uxorem domi:

Pollícitast ea se cóncessuram ex aédibus.

Nunc póstquam ademptam hanc quóque tibi causám
uides, 680

Puér quia clam te est nátus, nactus álteram es.

60 Errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.

Aliquándo tandem huc ánimum ut adiungás tuom,

Quam lóngum spatium amándi amicam tibi dedi!

Sumptús quos fecisti in eam quam animo aequó tuli!

Egi átque orauí técum uxorem ut dúceres, 686

65 Tempús dixi esse: inpúlsu duxisti meo.

[Quae tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat]

Nunc ánimum rursus ad méretricem induxisti tuom:

[Cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam] 690

Nam in eándem uitam té reuolutum dénuo

70 Video ésse. PA. Mene? LA. Te ípsum: et facis iniú-
riam.

Confíngis falsas causas ad discórdiam,

Vt cum illa uiuas, téstem hanc quom abs te amó-
ueris:

Sensítque adeo uxor. nam ei causa alia quae fuit, 695

Quam obrem ábs te abiret? PH. Pláne hic diuinát:
nam id est.

75 PA. Dabo iús iurandum níl esse istorúm tibi. LA. Ah,
Reddúc uxorem, aut quam óbrem non opus sít cedo.

PA. Non ést nunc tempus. LA. Púerum accipias: nam is
quidem

In cúlpa non est: póst de matre uídero. 700

PA. Omnibus modis misér sum nec quid agám scio:

80 'Tot mé nunc rebus miserum concludít pater.

Abíbo hinc, praesens quándo promoueó parum.

Nam púerum iniussu crédo non tollént meo,

Praesértim in ea re quóm sit mi adiutríx socrus. 705

LA. Fugis? hém, nec quicquam cérti respondés mihi?
 Num tibi uidetur ésse apud sesé? sine: 85
 Puerúm, Phidippe, míhi cedo: ego alam. PH.
 Máxume.

Non mírum fecit mea úxor, si hoc aegré tulit:
 Amárae mulierés sunt, non facíle haéc ferunt. 710
 Proptérea haec irast: nam ípsa narrauit mihi:
 Id ego hóc praesente tibi nolueram dicere: 90
 Neque illí credebam prímo: nunc uerúm palamst.
 Nam omníno abhorrere ánimum huic uideo a núptiis.

LA. Quid érgo agam, Phidippe? quid das cónsili? 715
 PH. Quid agás? meretricem hanc prímu adeundam cén-
 seo.

Orémus: accusémus: grauius dénique 95
 Minitémur, si cum illo hábuerit rem póstea.

LA. Faciam út mones. eho púere, curre ad Báčchidem
 hanc

Vicínam nostram: huc éuoca uerbis meis. 720
 At te óro porro in hác re adiutor síis mihi. PH. Ah,
 iam dúdum dixi idémque nunc dicó, Laches: 100
 Manére adfinítatem hanc inter nós uolo,
 Si ulló modo est ut póssit: quod speró fore.
 Sed uín adesse me úna, dum istam cónuenis? 725

LA. Immo ábi uero, aliquam púero nutricém para.

BACCHIS (CVM DVABVS ANCILLIS). LACHES.

BA. Non hóc de nilost, quód Laches me núnc conuen- V 1
 tam esse éxpetit:

Nec pól me multum fállit, quin quod súspicor síi
 quód uelit.

LA. Vidéndumst ne minus própter iram hinc ímpetrem
 quam póssiem,

- Aut néquid faciam plús, quod post me mínus fe-
cisse sátius sit. 730
- 5 Adgrédíar. Bacchis, sálue.
- BA. Salué, Laches. LA. Credo édepol te non níl mirari,
Bácchis,
Quid sít quapropter te húc foras puerum éuocare
iússí.
- BA. Ego pól quoque etíam tímida sum, quom uénit in
mentem quae sím,
Ne nómen mí obstet quaéstuis: nam móres facile
tútor. 735
- 10 LA. Si uéra dicis, níl tibi est a mé pericli, múlier:
Nam iam aétate ea sum, ut nón siet peccáto mí
ignosci aéquom:
Quo mágis omnis res caútius ne témere faciam ad-
cúro.
Nam sí facis factúrae es, bonás quod par est fácere:
Inscítum offerre iniúriam tibi ínmerenti íniquomst. 740
- 15 BA. Est mágnam ecastor grátiam de istác re quod tibi
hábeam:
Nam qui post factam iniúriam se expúrget, parum
mí prósit.
Sed quíd istuc est? LA. Meúm receptas filium ad
te Pámphilum. BA. Ah.
- LA. Sine dícam: uxorem hanc príus quam duxit, uóstrum
amorem pértuli.
Mané: non dum etiam díxi id quod uolui. híc nunc
habet uxórem: 745
- 20 Quaére alium tibi fírmíorem, dúm tibi tempus cón-
sulendi est:
Nám neque ille hoc animo érit aetatem, néque pol
tu eadem ísta aetate.

- BA. Quis id ait? LA. Socrus. BA. Méne? LA. Te ipsam:
 et filiam abduxit suam,
 Puerumque ob eam rem clam uoluit, natus qui est,
 extinguere.
- BA. Si aliud scirem, qui firmare meam apud uos pos-
 sem fidem, 750
 Sanctius quam ius iurandum, id pollicerer tibi, La-
 ches,
 Segregatum habuisse, uxorem ut duxit, a me Pám-
 philum.
- LA. Lépida es. sed scin, quid uolo potius sódes facias?
 BA. Quíd? cedo.
- LA. Eas ad mulierés huc intro atque istuc ius iurán-
 dum idem
 Polliceare illis. exple animum eis teque hoc criminè
 expedi. 755
- BA. Fáciam. quod pol, si ésset alia ex hoc quaestu, haud so
 facerét, scio,
 Vt de tali caúsa nuptae mulieri se osténderet.
 Séd nolo esse falsa fama gnátum suspectum tuom,
 Néc leuiorem uóbis, quibus est minime aequom,
 eum uidérier
 Inmerito: nam méritus de me est, quód queam illi
 ut cómmodem. 760
- LA. Fácilem beniuolumque lingua tua iam tibi me réd- 35
 didit:
 Nam non sunt solae árbitratae haec: égo quoque
 etiam crédidi.
 Nunc quam ego te esse praeter nostram opiníonem
 cómperi,
 Fác eadem ut sis porro: nostra utére amicitia, ut
 uoles:

Aliter si faciás — me reprimam, ne aégre quicquam
ex me aúdiás. 765

40 VÉRUM hoc te moneo únum, amicus quális sim aut
quid póssiem
Pótius quam inimicús, periclum faciás.

PHIDIPPVS (CVM NVTRICE). LACHES. BACCHIS
(CVM ANCILLIS).

V 2 PH. Nil apud mé tibi
Défieri patiár, quin quod opus sit benigne praé-
beatur.

Séd quom tu eris sátura atque ebria, út puer satúr
sit facito.

LA. Nostér socer, uideó, uenit: pueró nutricem addúcit.
5 Phidíppe, Bacchis déierat persáncte. PH. Haecine
east? LA. Haéc est. 771

PH. Nec pól istae metuont deós, neque has respícere
deos opínor.

BA. Ancíllas dedo: quólibet cruciátu per me exquiré.
Haec rés hic agitur: Pámphilo me fácere ut redeat
úxor

Opórtet: quod si *effécero*, non paénitet me fámae, 775
10 Solám fecisse id quód aliae meretríces facere fúgi-
tant.

LA. Phidíppe, nostras múlieres suspéctas fuisse fálo
Nobís in re ipsa inuénimus: porro hánc nunc ex-
periámur.

Nam sí compererit crímini tua se úxor credidísse,
Missam íram faciet: sín, ut est, ob eám rem iratus
gnátust, 780

15 Quod péperit uxor clam, íd leuest: cito áb eo haec
ira abscédet.

Profécito in hac re níl malist, quod sít discidio
dígnum.

PH. Velím quidem hercle. LA. Exquíre: adest: quod sá-
tis sit, faciet ípsa.

PH. Quid mí istaec narras? án quia non túte dudum au-
dísti,

De hac re ánimus meus ut sít, Laches? illís modo
explete ánimus. 785

LA. Quaeso édepol, Bacchís, quód mihi es pollícita tute ²⁰
ut sérues.

BA. Ob eám rem uin ergo íntro eam? LA. I, exple áni-
mum eis, coge ut crédant.

BA. Eo, etsí scio pol eis fore meum cónspectum inui-
sum hódie:

Nam núpta meretrici hóstis est, a útro ubi segre-
gátast.

LA. At haéc amicae erúnt, ubi quam obrem aduéneris
rescíscent: 790

[PH. At easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi co- ²⁵
gnorint:]

Nam illás errore et té simul suspítione exólues.

BA. Períí, pudet Philúmenae: me séquimini íntro huc
ámbae.

LA. Quid est quód mihi malim quám quod huic intél-
lego eueníre,

Vt grátiam ineat síne suo dispéndio et mihi prósit? 795

Nam sí ést ut haec nunc Pámphilum uere áb se se- ³⁰
gregárit,

[Scít sibi nobilitátem ex eo et rem natam et gloriam
esse]

Referét gratum eí unáque nos sibi ópera amicos íúnget.

ACTVS V.

P A R M E N O . B A C C H I S .

V 3 PA. Édépol ne meam érus esse operam députat paruf
preti,

Qui ób rem nullam misit, frustra ubi tótum desedi
diem, 800

Mýconium hospitém dum expecto in árce Callidé-
midem.

Ítaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque ué-
nerat,

Accedebam: 'aduléscens, dice dúm quaeso, es tu
Mýconius?'

"Nón sum." 'at Callidémides?' "non." 'hóspitem
ecquem Pámphilum

Híc habes?' omnés negabant: néque eum quemquam
esse árbitor. 805

Dénique hercle iám pudebat: ábil. sed quid Bécchi-
dem

Áb nostro adfine éxeuntem uídeo? quid huic hic
est reĩ?

10 BA. Pármeno, oportúne te offers: própere curre ad
Pámphilum.

PA. Quíd eo? BA. Dic me oráre ut ueniat. PA. Ád te? BA.
Immo ad Philúmenam.

PA. Quíd reĩ est? BA. Tua quód níl re fert, pércontari
désinas. 810

PA. Níl aliud dicam? BA. Étiam: cognosse ánulum illum
Mýrrinam

Gnátæ suæ fuisse, quem ipse ólim dederat mhi.

PA. Scio.

Tántumne est? BA. Tantum: áderit continuo, hoc 15
ubi ex te audierit.

Séd cessas? PA. Minime équidem: nam hodie míhi
potestas háud datast:

Íta cursando atque ámbulando tótum hunc contriuf
diem. 815

BA. Quantam obtuli aduentú meo lætítiam Pamphilo hó-
die!

Quot cómmodas res áttuli! quot autem ademi cúras!

Gnatum eí restituo, paéne qui harum ipsiusque opera 20
périit:

Vxórem, quam numquámst ratus posthác se habitu-
rum, réddo: 819

Qua ré suspectus suó patri et Phidíppo fuit, exólui:

Hic ádeo his rebus ánulus fuit ínitium inveniúndis.

Nam mémini abhinc mensís decem fere ad me nocte
príma

Confúgere anhelantém domum sine cómite, uini plé- 25
nam,

Cum hoc ánulo: extimui flico: 'mi Pámphile,' in-
quam 'amábo,

Quid éxanimatús óbsecro? aut unde ánulum istum
náctús? 825

Dic mi.' ille alias res ágere se simuláre. postquam
[id] vídeo,

Nesció quid suspicárier, magis coépi instare ut dícat.

Homo sé fatetur ui in uia nesció quam compressísse 30

Dicítque sese illi ánulum, dum líctat, detraxísse.

Eum haec cognouit Mýrrina in dígito modo me ha-
bente: 830

Rogat únde sit: narro ómnia haec: indést cognitio
fácta,

Philúmenam compréssam esse ab eo et filium inde
hunc nátum.

35 Haec tót propter me gáudia illi cóntigisse laetor:
Etsi hóc meretrices áliae nolunt: néque enim est in
rem nóstram, 834

Vt quisquam amator núptiis laetétur. uerum ecástor
Numquam ánimum quaesti grátia ad malás adducam
pártis.

Ego dum illo licítumst úsa sum benigno et lepido et
cómi.

40 Incómmode mihi núptiis euénit: factum fáteor:
At pól me fecisse árbitror, ne id mérito mi eueníret.
Multa éx quo fuerint cómmoda, [eius] incómmoda
aequomst férre. 840

PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

V 4 PAM. Vide, mi Parmeno, étiam sodes, út mi haec certa
et clára attuleris,

Né me in breue concílias tempus gáudio hoc falsó
frui.

PAR. Vísomst. PAM. Certen? PAR. Cérte. PAM. Deus sum,
si hóc itast. PAR. Verum réperies.

PAM. Máne dum sodes: tímeo ne aliud crédam atque aliud
núnties.

5 PAR. Máneo. PAM. Sic te odínor dixisse, ínuenisse Mýr-
rinam 845

Bácchidem anulúm suom habere. PAR. Fáctum. PAM.
Eum quem oím eí dedi

Éaque hoc te mihi nuntiare iussit: itane est factum?

PAM. Ita inquam.

PAM. Quis me est fortunatior uenustatisque adeo plenior?

Égone te pro hoc nuntio quid donem? quid? quid?
nescio.

PAM. At ego scio. PAM. Quid? PAM. Nil enim: 860 10

Nam neque in nuntio neque in me ipso tibi boni quid
sit scio.

PAM. Égon qui ab orco mortuom me reducem in lucem
feceris

Sinam sine munere á me abire? ah nimium me in-
gratum putas.

Sed Bacchidem eccam uideo stare ante ostium:

Me expectat credo: adsbo. BA. Salue, Pamphile. 865 15

PAM. O Bacchis, o mea Bacchis, seruatrix mea.

BA. Bene factum et uolup est. PAM. Factis ut credam
facis:

Antiquamque adeo tuam uenustatem obtines,

Vt uoluptati obitus, sermo tuos, quo quomque ad-
ueneris,

Semper sit. BA. Ac tu ecástor morem antiquom at- 20
que ingenium obtines, 860

Vt unus omnium homo te uiuat numquam quisquam
blandior.

PAM. Hahahaé, tun mi istuc? BA. Récte amasti, Pamphile,
uxorém tuam:

Nam numquam ante hunc diem meis oculis eam, quod
nossem, uideram:

Perliberalis usast. PAM. Dic uerum. BA. Ita me di
ament, Pamphile.

PAM. Dic mi, harum rerum numquid dixti meo patri? BA. 25

Nil. PAM. Néque opus est 865

Adeó muttito. pláacet non fieri hoc ítidem ut in co-
moédiis,

Omnia ómnes ubi rescíseunt. hic quos fuerat par
rescísere

Sciúnt: quos non autem aéquomst scire, néque re-
sciscent néque scient.

BA. Ímmo etiam qui hoc óccultari fácius credás dabo.
30 Myrrina ita Phidípโป dixit, iúri iurandó meo 870
Sé fidem habuisse ét propterea té sibi purgatum.

PAM. Óptumest:

Spéroque hanc rem esse éuenturam nóbis ex sen-
téntia.

PAR. Ére, licetne scíre ex te hodie, quíd sit quod feci
boni?

Aút quid istuc est quód uos agitis? PAM. Nón licet.

PAR. Tamen súspicor.

35 Ego hunc ab orco mórtuom? quo pácto? PAM. Nescis,
Pármeno, 875

Quantum hódie profueris mihi et ex quánta aerumna
extráxeris.

PAR. Immó scio, neque hóc inprudens féci. PAM. Ego istuc
sátis scio.

BA. An témere quicquam Pármeno praetéreat quod factó
úsus sit?

PAM. Séquere me intro, Pármeno. PAR. Sequor: équidem
plus hodié boni

40 Féci inprudens quám sciens ante hunc diem um-
quam. CANTOR. Plaúдите. 880

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 197 iambici senarii
- 198 ad 204 iambici octonarii
 - 205 et 206 iambici senarii
 - 207 ad 215 iambici octonarii
 - 216 iambicus senarius
 - 217 ad 242 trochaici septenarii
 - 243 ad 273 iambici septenarii
 - 274 ad 280 trochaici septenarii
 - 281 trochaicus octonarius
 - 282 et 283 trochaici septenarii
 - 284 trochaicus octonarius
 - 285 ad 288 trochaici septenarii
 - 289 ad 291 trochaici octonarii
 - 292 trochaicus septenarius
 - 293 ad 324 iambici octonarii
 - 325 et 326 iambici septenarii
 - 327 ad 335 iambici senarii
 - 336 ad 360 iambici septenarii
 - 361 ad 408 trochaici septenarii
 - 409 ad 450 iambici senarii
 - 451 ad 485 trochaici septenarii
 - 486 ad 515 iambici senarii
 - 516 517 519 trochaici octonarii
 - 518 trochaicus septenarius
 - 520 trochaicus dimeter catalecticus
 - 521 iambicus octonarius
 - 522 trochaicus septenarius
 - 523 iambicus septenarius
 - 524 526 527 trochaici octonarii
 - 525 et 528 trochaici septenarii
 - 529 532 ad 534 trochaici octonarii
 - 530 et 531 535 ad 543 trochaici septenarii
 - 544 ad 546 iambici octonarii

- V. 547 ad 565 trochaici septenarii
 - 566 ad 606 iambici octonarii
 - 607 iambicus septenarius
 - 608 iambicus octonarius
 - 610 et 611 trochaici septenarii
 - 612 iambicus senarius
 - 613 et 615 trochaici octonarii
 - 614 616 ad 620 trochaici septenarii
 - 621 iambicus quaternarius
 - 622 iambicus septenarius
 - 623 ad 726 iambici senarii
 - 727 ad 730 iambici octonarii
 - 731 iambicus dimeter catalecticus
 - 732 ad 742 iambici septenarii
 - 743 et 744 iambici octonarii
 - 745 iambicus septenarius
 - 746 et 747 trochaici octonarii
 - 748 ad 767 trochaici septenarii
 - 768 et 769 trochaici octonarii
 - 770 ad 798 iambici septenarii
 - 799 ad 815 trochaici septenarii
 - 816 ad 840 iambici septenarii
 - 841 trochaicus octonarius
 - 842 ad 846 trochaici septenarii
 - 847 trochaicus octonarius
 - 848 et 849 trochaici septenarii
 - 850 trochaicus dimeter catalecticus
 - 851 et 852 trochaici septenarii
 - 853 iambicus octonarius
 - 854 ad 858 iambici senarii
 - 859 ad 868 iambici octonarii
 - 869 ad 874 trochaici septenarii
 - 875 ad 878 iambici octonarii
 - 879 et 880 trochaici septenarii.
-

P. TERENTI

A D E L P H I.

**GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · FVNERALIBVS
LVCIO · AEMILIO · PAVLO · QVOS · FECERE
Q · FABIVS · MAXVMVS · P · CORNELIVS · AFRICANVS
EGERE · L · ATILIVS · PRAEN · L · AMBIVIVS · TVRPIO
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIB · SERRANIS · TOTA
FACTA · SEXTA · M · CORNELIO · CETHEGO · L · GALLO · COS**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Duós cum haberet Démea adulescéntulos,
Dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
Sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
Lepóre captum sub duro ac tristí patre
Fratér celabat Aéschinus: famám reī
Ex frátre in sese transférēbat: dénique
Fidícinam lenoni éripit. uitiáuerat
Idem Aéschinus ciuem Átticam paupérculam
Fidémque dederat hanc sibi uxorém fore.
Deméa iurgare, gráuitē ferre: móx tamen,
Vt uéritas patefacta est, ducit Aéschinus
Vitiátam, potitur Ctésipho citharístriam.

5

10

PERSONAE.

MICIO SENEX
DEMEA SENEX
SANNIO LENO
AESCHINVS ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
CTESIPHO ADVLESCENS
SOSTRATA MATRONA
CANTHARA NVTRIX
GETA SERVOS
HEGIO SENEX
PAMPHILA VIRGO
DROMO SERVOS.

P R O L O G V S.

Postquám poëta sénsit scripturám suam
 Ab iníquis obseruári et aduorsários
 Rapere in peiorem pártē quam acturí sumus:
 Indício de sese ípse erit, uos iúdiēs,
 Laudín an uitio dúci id factum opórteat. 5
 Synápothnescontes Díphili comoédiast:
 Eam Cómmorientis Plaútus fecit fábulam.
 In Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
 Meretrícem in prima fábulā: eum Plautús locum
 Relíquit íntegrum. eum híc locum sumpsit sibi 10
 In Adélfhos, uerbum dé uerbo expressum éxtulit.
 Eam nós acturi súmus nouam: pernóscite
 Furtúmne factum exístumetis án locum
 Reprénsum, qui praetéritus negligéntiast.
 Nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis 15
 Eum ádiutare adsídueque una scríbere:
 Quod illí maledictum uémens esse exístumant,
 Eam laúdem híc ducit máxumam, quóm illís placet,
 Qui uóbis uniuórsis et populó placent,
 Quorum ópera in bello, in ótio, in negótio 20
 Suo quisque tempore úsust sine supérbia.
 Dehinc ne éxpectetis árgumentum fábulae:
 Senés qui primi uénient, ei partem áperient,
 In agéndo partem osténdent. facite aequánimitas
 * * * * *
 Poëtae ad scribendum aúgeat indústriam. 25

Edúxi a paruolo, hábul, amauí pró meo ;
 In eó me oblecto: sólum id est carúma míhi.
 Ille út item contra me hábeat facio sédulo: 50 25
 Do, praétermitto: nón necesse habeo ómnia
 Pro meó iure agere: póstremo, alii clánculum
 Patrés quae faciunt, quae fert adulescéntia,
 Ea né me celet cónsuefeci filium.
 Nam qui mentiri aut fállere insuerít patrem, 55 30
Fraudáre tanto mágis audebit céteros.
 Pudóre et liberálitate líberos
 Retinére satius ésse credo quám metu.
 Haec frátri mecum nón conueniunt néque placent.
 Venit ad me saepe clamans 'quid agis, Mício? 60 35
 Quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
 Quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris?
 Vestítu nimio indúlges: nimium inéptus es.'
 Nimium ípsest durus praéter aequomque ét bonum:
 Et érrat longe meá quidem senténtia, 65 40
 Qui inperíum credat gráuius esse aut stábilis,
 Vi quód fit, quam illud quód amicitia adiúngitur.
 Mea sic est ratio et sic animum inducó meum:
 Maló coactus qui suom officiúm facit,
 Dum id réscítum iri crédit, tantispér pauet: 70 45
 Si spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
 Ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
 Studet pár referre, praésens absensque ídem erit.
 Hoc pátriumst, potius cónsuefacere filium
 Sua spónte recte fácere quam alienó metu: 75 50
 Hoc páter ac dominus ínterest: hoc qui nequit,
 Fateátur nescire inperare líberis.
 Sed éstne hic ípsus, dé quo agebam? et cérte is est.
 Nesció quid tristem uídeo: credo iam, út solet,

55 Iurgábit. saluom te áduenire, Démea, 80
Gaudémus.

DEMEA. MICIO.

I 2 DE. Ehem opportúne: te ipsum quaérito.
 MI. Quid trístis es? DE. Rogás me? ubi nobis Aéschinus?
Scin iam quid trístis égo sim? MI. Dixin hóc fore?
 Quid fécit? DE. Quid ille fécerit? quem néque pudet
 5 Quicquám, nec metuit quémquam, neque legém
 putat 85
 Tenére se ullam. nam illa quae antehac fácta sunt
 Omítto: modo quid désignauit? MI. Quid nam id est?
 DE. Forís ecfregit átque in aedis ínruit
 Allénas: ipsum dómínium atque omnem fámiliam
 10 Mulcáuit usque ad mórtem: eripuit múlierem 90
 Quam amábat. clamant ómnes indigníssume
 Factum ésse: hoc adueniénti quot mihi, Mício,
 Dixére! in orest ómni populo. dénique,
 Si cónferendum exéplumst, non fratré m uidet
 15 Reí dare operam rúri parcum ac sóbrium? 95
 Nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Mício,
 Dicó, tibi dico: tú illum corrupí sinis.
 MI. Homine ínperito númquam quicquam iniústiust,
 Qui nísi quod ipse fécit nil rectúm putat.
 20 DE. Quorsum ístuc? MI. Quia tu, Démea, haec male iú-
 dicas. 100
 Non ést flagitium, míhi crede, adulescéntulum
 Scortári, neque potáre: non est: néque foris
 Ecfringere. haec si néque ego neque tu fécimur,
 Non síit egestas fácere nos. tu núnc tibi
 25 Id laúdi ducis, quód tum fecisti ínopia? 105
 Iniúriumst: nam si ésset unde id fíeret,

Facerémus. et illum tú tuom, si essés homo,
 Sinerés nunc facere, dúm per aetatém licet,
 Potiús quam, ubi te expectátum eiecissét foras,
 Aliéniore aetáte post facerét tamen. 110 30

DE. Pro Iúppiter, tu homo ádigis me ad insániam.
 Non ést flagitium fácere haec adulescéntulum? MI.

Ah,

Auscúlta, ne me obtúndas de hac re saépius.
 Tuom filium dedísti adoptandúm mihi:
 Is méus est factus: síquid peccat, Démea, 115 35
 Mihi péccat: ego illi máxumam partém feram.
 Obsónat, potat, ólet unguenta: dé meo;
 Amat: dábitur a me argéntum, dum erit cómmodum.
 Vbi nón erit, fortásse excludetúr foras.

Foris ecfregit: réstituentur; díscidit 120 40

Vestém: resarciétur. et (dis grátia)

Est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.

Postrémo aut desine aut cedo quemuis árbitrum:

Te plúra in hac re péccare ostendam. DE. Eí mihi,
 Pater ésse discite ab illis, qui ueré sciunt. 125 45

MI. Natúra tu illi páter es, consiliís ego.

DE. Tun cónsulis quicquam? MI. Áh, si pergis, ábiero.

DE. Sicíne agis? MI. An ego tótiens de eadem re aúdiam?

DE. Curaést mihi. MI. Et mihi cúraest. uerum, Démea,
 Curémus aequam utérque partem: tu álterum, 130 50
 Ego item álterum. nam cúrare ambos própemodum
 Repóscere illumst quém dedisti. DE. Ah, Mício.

MI. Mihi síc uidetur. DE. Quíd istic? tibi si istúc placet,
 Profúndat perdat péreat, nil ad me áttinet. 134

Iam sí uerbum ullum pósthac . . MI. Rursum, Démea, 55

Iráscere? DE. An non crédis? repeton quém dedi?

Aegrést: alienus nón sum: sí obsto . . em, désino.

- Vnūm uis carem, cūro. et est dis grátia,
 Quom ita út uolo est; isté tuos ipse sēntiet
 60 Postérius: nolo in illum grauius dīcere. 140
- MI. Nec nīl neque omnia haec sunt quae dicit: tamen
 Non nīl molesta haec sūnt mihi: sed ostēdere
 Me aegré pati illi nōlui: nam itást homo:
 Quom pláco, aduorsor sēdulo et detérreo;
 65 Tamen uix humane pátitur: uerum si augeam 145
 Aut étiam adiutor sim éius iracúndiae,
 Insániam profécto cum illo. etsi Aéschínus
 Non nūllam in hac re nóbis facit iniúriam.
 Quam hic nón amauit méretricem? aut quoi nón dedit
 70 Aliquíd? postremo nūper (credo iam ómnium 150
 Taedébat) dixit uéllē uxorem dúcere.
 Sperábam iam deférnisse adulescēntiam:
 Gaudébam. ecce autem de íntegro: nisi quídquid est
 Volo scíre atque hominem cónuenire, si ápud forumst.
-

ACTVS II.

SANNIO. AESCHINVS. (PARMENO. PSALTRIA.)

SA. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocénti II 1
auxílium: 155

Súbuenite inopi. AE. Ótiose, núnciam ilico híc con-
siste.

Quíd respectas? níl periclist: númquam, dum ego
adéro, híc te tanget.

SA. Égo istam inuitis ómnibus.

AE. Quamquámst scelestus, nón committet hódie umquam 5
iterum ut uápulet.

SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuisse dicas meórum
morum, 160

Léno ego sum. AE. Scio. SA. Át ita, ut usquam fuit
fide quisquam óptuma.

Tú quod te postérius purges, hánc iniuriám mihi
nolle

Fáctam esse, huius non fáciam. crede hoc, égo meum
ius pérsequar:

Néque tu uerbis sólues umquam, quód mihi re male 10
féceris.

Nóui ego uostra haec 'nóllem factum: dábitur ius
iurándum, indignum 165

Te ésse iniuria hác, indignis quom égomet sim ac-
ceptús modis.

- AE. Ábi prae strenue ac foris aperi. SA. Céterum hoc
nihil facis?
- AE. Í intro nunciam. SA. Át enim non sinam. AE. Áccede
illuc, Pármeno:
- 15 Nímium istoc abísti: híc propter hunc adsiste: em,
síc uolo.
Caue nunciam oculos á meis oculis quóquam demo-
ueás tuos, 170
Ne móra sit, si innuerím, quin pugnus cóntinuo in
mala haéreat.
- SA. Istúc uolo ergo ipsum éxperiri. AE. Em, sérua: omítte
múlierem.
- SA. O indignum facinus. AE. Nísi caues, geminábit. SA
Ei miseró mihi.
- 20 AE. Non innueram: uerum in istam partem pótius peccató
tamen.
I nunciam. SA. Quid hóc reíst? regnumne, Aéschine,
hic tu póssides? 175
- AE. Si póssiderem, ornátus esses éx tuis uirtútibus.
- SA. Quid tibi rei mecumst? AE. Níl. SA. Quid? nostin qui
sim? AE. Non desídero.
- SA. Tetigín tui quícquam? AE. Si áttigisses, férres in-
fortúnium.
- 25 SA. Qui tibi magis licét meam habere, pró qua ego ar-
gentúm dedi?
Respónde. AE. Ante aedis nón fecisse erit mélius híc
conúrtium: 180
Nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere át-
que ibi
Vsque ad necem operiére loris. SA. Lóris liber? AE.
Síc erit.

SA. O hómínem impurum: hícín libertatem áfunt esse ae-
quam ómnibus?

AE. Si sátis iam debacchátus es, leno, aúdi si uis nún- 30
ciam.

SA. Egon débacchatus sum aútem an tu in me? AE. Mítte
ista atque ad rém redi. 185

SA. Quam rém? quo redeam? AE. Iámne me uis dícere
id quod ad te áttinet?

SA. Cupio, aéqui modo aliquíd. AE. Vah, leno iníqua me
non uólt loqui.

SA. Lenó sum, pernícíés communis, fáteor, adulescén-
tium,
Periúrus, pestis: támen tibi a me núllest orta in- 35
iúria.

AE. Nam hercle étiam hoc restat. SA. Ílluc quaeso rédi,
quo coepisti, Aéschine. 190

AE. Mínis uiginti tú illam emisti? SA. Lóqueris. AE. Tibi
uortát male.

Argénti tantum dábitur. SA. Quid? si ego tibi illam
nolo uéndere,

Cogés me? AE. Mínume. SA. Námque id metui. AE.
Néque uendundam cénseo,

Quae líberast: nam ego líberali illam ádsero causá 40
manu.

Nunc uíde utrum uis: argéntum accipere an caúsam
meditari tuam. 195

Delíbera hoc, dum ego rédeo, leno. SA. Pró supreme
Iúppiter,

Mínume miror qui insanire occípiunt ex iniúria.

Dómo me eripuit, uérberauit: me ínuito abduxít
meam:

Hómíni misero plús quingentos cólaphos infregít mihi. 45

Óh malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi
tráddier. 200

Vérum enim quando béne promeruit, fiat: suom ius
póstulat.

Áge iam cupio, módo si argentum réddat. sed ego
hoc háriolor:

50 Vbi me dixeró dare tanti, téstis faciet sílco,
Véndidisse mé, de argento sómnum: 'mox: crás
redi.'

Íd quoque possum férre, modo si réddat, quamquam
iniúriumst. 205

Vérum cogito íd quod res est: quádo eum quaestum
occéperis,

Áccipiunda et mússitanda iniúria adulescéntiumst.

Séd nemo dabít: frustra egomet mécum has rationés
pute.

S Y R V S. S A N N I O.

II 2 Sy. Tace, egomet conueniam ípsum: cupide accípiat faxo
atque étiam

Bene dícat secum esse áctum. quid istuc, Sánnio, est
quod te aúdio 210

Nesció quíd concertásse cum ero? SA. Númquam uídi
iníquiús

Certátionem cómparatam, quam haéc hodie inter nós
fuit:

6 Ego uápulando, ille uérberando, usque ámbo defessi
sumus.

Sy. Tua cúlpa. SA. Quid facerem? Sy. Ádulescenti mó-
rem gestum opórtuit.

SA. Qui pótui melius, quí hodie usque os praébui? Sy.
Age, scis quíd loquar? 215

Pecúniám in locó negligere máximum interdúms
lucrum: hui,

Metaísti, si nunc dé tuo iure cóncessissés paúlulum
Atque ádulescenti mórigerassés, hóminum homo stul- 10
tíssime,

Ne nóñ tibi istuc faéneraret. SA. Égo spem pretio
nón emo.

SY. Numquám rem facies: ábi, inescare nárcis homines,
Sánnio. 220

SA. Credo istuc melius ésse: uerum ego númquam adeo
astutús fui,

Quin quídquid possem mállém auferre pótius in prae-
séntia.

SY. Age nóñ tuom animúm: quasi iam usquam tibi sint 15
uigintí minae,

Dum huic óbsequare. praéτέρα autem te áiunt pro-
ficisci Cyprum, SA. Hem.

SY. coemísse hinc quae illuc uéheres multa, náuem con-
ductam: hóc scio, 225

Animús tibi pendet. tibi illinc spero rédieris tamen
hóc ages.

SA. Nusquám pedem. perfi hércle: hac illi spe hóc ince-
perúnt. SY. Timet:

Iniéci scrupalum hómini. SA. O scelera: illúd uide, 20

Vt in ípso articulo opprésit. emptae múlieres
Complúres et ítem hinc ália quae portó Cyprum. 230

Nisi eo ad mereatum uénio, damnum máximumst.

Nunc si hóc omitto ac túm agam ubi illinc rédiero,

Nil ést; refrixerít res: 'nunc demúm uenis? 25

Quor pássu's? ubi eras?' út sit satius pérdere

Quam aut núnc manere tám diu aut tum pérsequi. 235

SY. Iamne énumerasti id quód ad te rediturúm putes?

- SA. Hocne illo dignumst? hócine incipere Aéschinum?
 30 Per opprèssionem ut hanc mi eripere póstulet?
- Sy. Labáscit. unum hoc hábeo: uide si sátis placet:
 Pótiús quam uenias ín periclum, Sánnio, 240
 Seruésne an perdas tótum, diuiduóm face.
 Minás decem conrádet alicunde. SA. Eí mihi,
 35 Etiám de sorte núnc uenio in dubiúm miser?
 Pudét nil? omnis déntis labefecit mihi:
 Praetérea colaphis túber est totúm caput: 245
 Etiam ínsuper defrúdet? nusquam abeo. Sy. Vt lubet:
 Numquíd uis quin abeam? SA. Ímmo hercle hoc
 quaesó, Syre,
 40 Vt ut haéc sunt acta, pótius quam litís sequar,
 Meum míhi reddatur, sáltem quanti emptást, Syre.
 Scio té non usum antehác amicitíá mea: 250
 Memorém me dices ésse et gratum. Sy. Sédulo
 Faciám. sed Ctesiphónem uideo: laétus est
 45 De amíca. SA. Quid quod te óro? Sy. Paulispér mane.

CTESIPHO. SYRVS. (SANNIO.)

- II 3 CT. Abs quíuis homine, quómst opus, beneficium acci-
 pere gaúdeas:
 Verum énim uero id demúm iuuat, si quem aéquomst
 facere is béne facit. 255
 O fráter frater, quíd ego nunc te laúdem? satis
 certó scio:
 Numquam íta magnifice quícquam dicam, id uirtus
 quin superét tua.
 5 Itaque únam hanc rem me hábere praeter álios praec-
 cipuam árbitor,
 Fratrem hómíni nemíni ésse primarum ártium magis
 príncípem.

- Sy.** O Ctésipho. **Cr.** O Syre, Aéschinus ubist? **Sy.** Éllum,
te expectát domi. **Cr.** Hem. 260
- Sy.** Quid est? **Cr.** Quid sit? illius ópera, Syre, nunc
úuo: festiuóm caput,
Qui ignóminias sibi póst putauit ésse prae meo cóm-
modo,
Maledícta, famam, meúm laborem et péccatum in se 10
tránstulit:
Nil pótis supra. quid nám foris crepuit? **Sy.** Máne,
mane: ipse exít foras.

AESCHINVS. SANNIO. CTESIPHO SYRVS.

- Ae.** Vbist ille sacrilegús? **Sa.** Me quaerit. númquid nam II 4
ecfert? óccidi: 265
Nil úideo. **Ae.** Ehem oportúne: te ipsum quaéro:
quid fit, Ctésipho?
In tátost omnis rés: omítte uéro tristitiém tuam.
- Cr.** Ego illam hércle uero omítto, qui quidem te hábeam
fratrem: o mí Aéschine,
O mí germane: ah uéreor coram in ós te laudare ám- 5
plus,
Ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum fa-
cere existumes. 270
- Ae.** Age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter nos,
Ctésipho.
Hoc míhi dolet, nos séro rescisse ét paene in eum
rém locum
Redísse, ut si omnes cúperent nil tibi póssent auxi-
liárier.
- Cr.** Pudébat. **Ae.** Ah, stultítiaest istaec, nón pudor: tam 10
ob páruolam

Rem paéne e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut
istaec próhibeant. 275

Cr. Peccáni. **Ab.** Quid aít tándem nobis Sánnio? **Sy.** Iam
mítis est.

Ab. Ego ád forum ibo, ut hunc absoluam: tu íntro ad
illam, Ctésipho.

SA. Syre, ínta. **Sy.** Eamus: námque híc properat ín Cy-
prum. **SA.** Ne tám quidem:

15 **Quamús etiam maneo ótiosus híc. Sy.** Reddetur: né
time.

SA. At ut ómne reddat. **Sy.** Ómne reddet: táce modo ac
sequere hác. **SA.** Sequor. 280

Cr. Heus heús, Syre. **Sy.** Quid est? **Cr.** Óbsecro hercle te,
hóminem istum ímpuríssimum

Quam prímum absoluitóte, ne, si mágis írítatús siet,
Aliqua ád patrem hoc permánet atque ego túm per-
petuo périerim.

20 **Sy.** Non fiet, bono animo és: tu cum illa te íntus oblecta
ínterim

Et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera. 285

Ego íám transacta ré conuortam mé domum cum
obsónio.

Cr. Ita quaéso: quando hoc béne successit, hílare hunc
sumamús díem.

ACTVS III.

SOSTRATA. CANTHARA.

So. Óbsecro, mea nútrix, quid nunc fiet? CA. Quid fiát III 1
regas?

Recte édepol spero. So. Módo dolores, méa tu, oc-
cipiant prímulum.

CA. Iam núnc times, quasi númquam adfueris, númquam
tute pépereris? 290

So. Miserám me, neminem hábeo, solae súmus: Geta
autem hic nón adest:

Néc quem ad obstétricem mittam, nec qui arcessat 5
Aéschinum.

CA. Pól is quidem iam hic áderit: nam numquam únum
intermittít diem,

Quin sémpet ueniat. So. Sólus mearum míseriarumst
rémedium.

CA. É re nata mélius fieri haud pótuít quam factúmst,
era, 295

Quándo uitium oblátumst, quod ad illum áttinet po-
tíssimum,

Tálem, tali *ingénio* atque animo, nátum ex tanta fá- 10
milia.

So. Íta pol est ut dícis: saluos nóbis deos quaeso út siet.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

III 2 GB. Nunc illud est, quom, si ómnia omnes sía consilia
cónferant

Atque huíc malo salutem quaerant, aúxili nil ádfe-
rant, 300

Quod mihique eraeque filiaeque erisist. uae miseró
mihí:

Tot rés repente circumuallant, únde emergi nó
potest:

5 Vís egestas iniustitia sólitudo infámia.

Hócine saeculum! o scélera, o genera sacrilega, o
hominem ímpium,

So. Me míseram, quid namst quód sic uideo tímídum et
properantém Getam? 305

GB. quem néque fides neque iús iurandum néque illum
misericórdia

Représsit neque refléxit neque quod pártus instabát
prope,

10 Quoi míserae indignè pér uim uitium obtúlerat. So.
Non intéllego

Satis quae loquatur. CA. Própius obsecro áccedamus,
Sóstrata. GB. Ah

Me míserum, uix sum cómpos animi, ita árdeo ira-
cúndia. 310

Nil ést quod malim quam illam totam fámiliam dari
mi óbuiam,

Vt ego íram hanc in eos éuomam omnem, dum aégrí-
tudo haec ést recens.

15 Satis mihi habeam súpplici, dum illós ulciscar meó
modo.

Seni ánimam primum extínguere ipsi, qui illud
produxit scelus:

Tum autem Syrum impulsorem, uah, quibus illum
lacerarem modis! 315

Sublimen medium arripere et capite prouum in
terram statuerem,

Vt cerebro dispergat uiam.

Adulescenti ipsi eriperem oculos, post haec praeci- 23
pitum darem.

Ceteros ruerem agerem raperem tunderem et pro-
sternerem.

Sed cesso eram hoc malo impertiri prope? So. Re-
uocemus. Geta. 320

Gr. Hem, quisquis es, sine me. So. Ego sum Sostrata. Gr.
Ubi east? te ipsam quaerito,

Te exspecto: oppido oportune te obtulisti mi ob-
uiam,

Era. So. Quid est? quid trepidas? Gr. Ei mi. Ca. 25
Quid festinas, mi Geta?

Animam recipe. Gr. Prorsus So. Quid istuc 'prorsus'
ergost? Gr. periiimus:

Actumst. So. Eloquere, obsecro te, quid sit. Gr. Iam
So. Quid 'iam', Geta? 325

Gr. Aeschinus So. Quid is ergo? Gr. alienus est ab nos-
tra familia. So. Hem,

Perii. qua re? Gr. Amare coepit aliam. So. Vae mi-
serae mihi.

Gr. Neque id occulte fert, ab lenone ipse eripuit palam. 30

So. Satin hoc certumst? Gr. Certum: hisce oculis ego-
met uidi, Sostrata. So. Ah

Me miseram. quid iam credas? aut quoi credas? nos-
trumne Aeschinum? 330

Nostram omnium uitam, in quo nostrae spes opesque
omnes sitae?

Quí sine hac iurábat se unum núquam uicturúm
diem?

35 Qui se in sui gremió positurum púerum dicebát pa-
tris?

Ita óbscraturum, út liceret hánc se uxorem dú-
cere?

Gr. Era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem ópus
est porro próspecte: 335

Patiámurne an narrémus quóiplam? CA. Aú au, mi
homo, sánun es?

An hoc próferendum tibi uidetur úsquam? Gr. Mihi
quidem háu placet.

40 Iam primum illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa
indicat.

Nunc si hóc palam próferimus, ille infítias ibit, sát
scio:

Tua fáma et gnatae uíta in dubium uéniet. tum si
máxime 340

Fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illí
dari.

Quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. So. Ah mi-
nume géntium:

45 Non fáciam. Gr. Quid ages? So. Próferam. CA. Hem,
mea Sóstrata, uide quám rem agas.

So. Peióre res locó non potis est ésse quam in quo núnc
sitast.

Primum índotatast: túm praeterea, quae secunda ei
dós erat, 345

Períit: pro uirgine éa dari nuptum háu potest. hoc
rélicuomst:

Si infítias ibit, téstis mecum est ánulús quem amí-
serat.

Postrémo quando ego cónsčia mihi sum, á me culpam 50
esse hánc procuk,

Neque prétium neque rem ullam intercessisse illa aut
me indignám, Geta,

Expériar. GR. Quid istic? cédo ut melius dicas. So.
Tu quantum potest 350

Abi atque Hégioni cógnato huius rem énarrato omnem
órdine:

Nam is nostro Simuló fuit summus ét nos coluit má-
xume.

GR. Nam hercle álius nemo réspicit nos. So. Própere tu, 55
mea Cánthara,

Curre, óbstericem arcése, ut quom opus sit ne in
mora nobis siet.

DEMEA. SYRVS.

DE. Dispérii: Ctesiphónem audiui filium 355 III 3
Vná fuisse in ráptione cum Aéschino.

Id mísero restat míhi mali, si illúm potest,
Qui aliquó reist, etiam meam ad nequitiam addúcere.

Vbi ego illum quaeram? crédo abductum in gáneum 5
Aliquó: persuasit ille inpurus, sát scio. 360

Sed eccúm Syrum ire uideo: hinc scibo iam úbi siet.
Atqui hércle hic de grege illost: si me sénserit

Eum quaéritare, núnquam dicet cárnufex.

Non óstendam id me uélle. SY. Omnem rem módo 10
seni

Quo pácto haberet énarramus órdine. 365

Nil quícquam uidi laétius. DE. Pro Iúppiter,
Hominis stultitiam. SY. Cónlaudauit filium:

Míhi, qui id dedissem cónsilium, egit grátias.

DE. Disrúmpor. SY. Argentum ádnumerauit ilico: 15

TERENTIUS.

20

- Dedit praeterea in sumpsum dimidium minae: 370
 Id distributum sanest ex sententia. DE. Hem,
 Huic mandes, siquid recte curatum uelis.
- SY. Ehem Démea, haud aspexeram te: quid agitur?
 20 DE. Quid agatur? uostram nequeo mirari satis
 Rationem. SY. Est hercle inepta, ne dicam dolo, 375
 Absurda. piscis ceteros purga, Dromo:
 Congrum istum maximum in aqua sinito ludere
 Tantisper: ubi ego rediero, exossabitur:
 25 Prius nolo. DE. Haecin flagitia! SY. Mihi quidem haui
 placent,
 Et clamo saepe. salsamenta haec, Stéphanio, 380
 Fac macerentur pulchre. DE. Di uostram fidem,
 Vtrum studione id sibi habet an laudi putat
 Fore, si perdidit gnatum? uae miseró mihi.
 30 Videre uideor iam diem illum, quom hinc egens
 Profugiet aliquo militatum. SY. O Démea, 385
 Istuc est sapere, non quod ante pedes modost
 Videre, sed etiam illa quae futura sunt
 Prospicere. DE. Quid? istaec iam penes uos psal-
 triast?
- 85 SY. Ellam intus. DE. Eho, au domist habiturus? SY. Cré-
 do, ut est
 Deméntia. DE. Haecin fieri! SY. Inepta lenitas 390
 Patris et facilitas praua. DE. Fratris me quidem
 Padet pigetque. SY. Nimum inter uos, Démea,
 (Non quia ades praesens dico hoc) pernimum inter
 est.
- 40 Tu, quantus quantus, nil nisi sapientia es,
 Ille somnium. num sineres uero illum tuom 395
 Facere haec? DE. Sinerem illum? aut non sex totis
 mensibus

Prius ólfecissem, quám ille quicquam coéperet?

SY. Vigilántiam tuam tú mihi narras? **DE.** Síc siet
 Modo ut núnc est, quaeso. **SY.** Vt quisque suom uolt 45
 ésse, itast.

DE. Quid eúm? uidistin hódie? **SY.** Tuomne fílium? 400
 Abigam húnc rus. iam dudum áliquíd ruri agere ár-
 bitror.

DE. Satin scís ibi esse? **SY.** Oh, qui égomet produxi. **DE.**
 Óptumest:

Metuí ne haereret híc. **SY.** Atque iratum ádmodum.

DE. Quid autem? **SY.** Adortus iúrglost fratrem ápud fo- 50
 rum

De psáltria istac. **DE.** Ain uero? **SY.** Ah, nil réti-
 cuit. 405

Nam ut númerabatur fórte argentum, intéruenit
 Homo de inprouiso: coépit clamare 'o Aéschine,
 Haecíne flagítia fácere te! haec te admíttere
 Indígna genere nóstro!' **DE.** Oh, lacrumo gaúdio. 55

SY. 'Non tu hóc argentum pérdis, sed uitám tuam.' 410

DE. Saluós sit: spero, est símilis maiorúm suom. **SY.** Hui.

DE. Syre, praéceptorum plénust istorum ille. **SY.** Phy:
 Domi hábit unde dísceret. **DE.** Fit sédulo:

Nil praétermitto: cónsuefacio: dénique 60

Inspícere tamquam in spéculum in uitas ómniúm 415
 lubeo átque ex aliis súmerem exemplúm sibi.

'Hoc fácito.' **SY.** Recte sáne. **DE.** 'Hoc fugito.' **SY.**
 Cállide.

DE. 'Hoc laúdist.' **SY.** Istaec rés est. **DE.** 'Hoc uitió datur.'

SY. Probíssume. **DE.** Porro autem. **SY.** Non hercle ótiumst 65
 Nunc mi aúscultandi. píscis ex senténtia 420

Nactús sum: ei míhi ne córrumpantur caútiost:

Nam id nóbis tam flagítiumst quam illa, Démea,

- Non fácere uobis, quae modo dixi: et quód queo
 70 Consérvis ad eundem ístunc praecipió modum: 424
 'Hoc sálsumst, hoc adústumst, hoc lautúmst parum:
 Illúd recte: iterum sic memento:' sédulo
 Moneó, quae possum pró mea sapiéntia:
 Postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea,
 75 Inspícere iubeo et móneo quid factó úsus sit.
 Inépta haec esse, nós quae facimus, séntio: 430
 Verúm quid facias? út homost, ita morém geras.
 Numquíd uis? DE. Mentem uóbis meliorem dari.
 SY. Tu rús hinc ibis? DE. Récta. SY. Nam quid tu híc
 agas,
 80 Vbi síquid bene praecipias, nemo obtémperet?
 DE. Ego uéro hinc abeo, quándo is, quam obrem huc ué-
 neram, 435
 Rus ábiit: illum cáro unum: ille ad me áttinet,
 Quando ita uolt frater: de ístoc ipse uíderit.
 Sed quis illic est, quem uídeo procul? estne Hégio
 85 Tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle: uah,
 Homo amícus nobis iam índe a puero: dí boni, 440
 Ne illíus modi iam mégna nobis cíuiam
 Penúriast antíqua uirtute ac fide
 Haud cíto mali quid órtum ex hoc sit públice:
 90 Quam gaúdeo! ubi etiam húius generis réliquias
 Restáre uideo, uíuere etiam núnc lubet. 445
 Oppériar hominem híc, út salutem et cónloquar.

HEGIO. GETA. DEMEA. PAMPHILA.

- III 4 HE. Pro dí inmortales, fácinus indignúm, Geta,
 Quod nárras. GE. Sic est fáctum. HE. Ex illan-fámilia
 Tam inlíberale fácinus esse ortum! o Aéschine,
 Pol háud paternum istúc dedisti. DE. Vídelicet 450

- De psáltria hac audfuit: id illi núnc dolet 5
 Aliéno. pater eius nñi pendit: ei mihi,
 Vtinam híc prope adsit álicubi atque haec aúdiat.
- HE. Nisi fácient quæ illos aéquomst, haud sic aúferent.
- GE. In té spes omnis, Hégio, nobís aitast: 455
 Te solum habemus, tú es patronus, tú pater: 10
 Illé tibi moriens nós commendauit senex:
 Si désaris tu, périlimus. HE. Caue díxeris:
 Neque fáciam neque me sátis pie posse árbitror.
- DE. Adíbo. saluere Hégióne[m] plúrimum 460
 Iubeo. HE. Óh, te quaerebam ípsum: salæ, Démea. 15
- DE. Quid aútem? HE. Maior filius tuos Aéschiús,
 Quem frátri adoptandúm dedisti, néque boni
 Neque líberalis fúnctus officiúmat uiri. 464
- DE. Quid istús est? HE. Nostrum amicum noras Símulum
 Aequálem? DE. Quid ni? HE. Fíliam eius uírginem 20
 Vitiáuit. DE. Hem. HE. Mane: nón dum audisti, Dé-
 mea,
 Quod ést grauissimum. DE. An quid ést etiam ám-
 plius?
- HE. Vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliqúo mo-
 dost:
- Persuásit nox amór uinum adulescéntia: 470
 Humánumst. ubi scit fáctum, ad matrem uírginis 25
 Venit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans
 Fidém dans, iurans sé illam ducturúm domum.
 Ignótumst, tacitumst, créditumst. uirgo éx eo
 Compréssu grauidast fácta; hic mensis decumus est:
 Ille bónus uir nobis psáltriam, si díis placet, 476 30
 Paráuit, quicum úuat: illam désérit.
- DE. Pro cérton tu istaec dícis? HE. Mater uírginis
 In médiost, ipsa uírgo, res ipsa, híc Geta

- Praeterea, ut captus est seruorum, non malus 480
 35 Neque iners: alit illas, solus omnem familiam
 Sustentat: hunc abduce, uinci, quaere rem.
 GR. Immo hercle extorque, nisi ita factumst, Demea;
 Postrimo non negabit: coram ipsum cedo.
 DE. Pudet: nec quid agam neque quid huic respondeam
 40 Scio. PA. Miseram me, differor doloribus. 486
 Iunó Lucina, fer opem: serua me obsecro. HE. Hem,
 Num nam illa quaeso parturit? GR. Certe, Hégio. HE.
 Hem:
 Illaec fidem nunc uostram inplorat, Demea,
 Quod ius uos cogit, id uoluntate inpetret. 490
 45 Haec primum ut fiant deos quaeso ut uobis decet.
 Sin aliter animus uoster est, ego, Demea,
 Summa ui defendam hanc atque illum mortuom.
 Cognatus mihi erat: una a pueris paruolis
 Sumus educti: una semper militiae et domi 495
 50 Fuimus: paupertatem una pertulimus grauem.
 Quapropter nitar, faciam, experiar, denique
 Animam relinquam potius quam illas deseram.
 53 Quid mihi respondes? DE. Fratrem conueniam, Hégio.
 55 HE. Sed, Demea, hoc tu facito cum animo cogites, 500
 Quam uos facillume agitis, quam estis maxime
 Potentes dites fortunati nobiles,
 Tam maxime uos aequo animo aequa noscere
 Oportet, si uos uultis perhiberi probos.
 60 DE. Redito: fient quae fieri aequomst omnia. 505
 HE. Decet te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam.
 DE. Non me indicente haec fiunt: utinam hic sit modo
 Defunctum: uerum nimia illaec licentia
 Profecto euadit in aliquod magnum malum.
 65 Ibo ac requiram fratrem, ut in eum haec euomam. 510

H E G I O.

Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potes III 5.
Fac cónsolere. ego Micionem, si ápod forumst,
Conuéniam atque ut res géstast narrabo órdine:
Si est, *is* facturus út sit officiúm suom,
Faciát: sin aliter de hác re est eius senténtia, 515 5
Respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm sciam.

ACTVS III.

CTESIPHO. SYRVS.

IV 1 Cr. An patrem hinc abisse rus? Sy. Iam dudum. Cr. Dic
sodés. Sy. Apud uillamst:

Nunc quom maxume óperis aliquid fácere credo. Cr.
Vtinám quidem:

Quod cum salute eius fiat, ita se defetigarit uelim,
Vt triduo hoc perpetuo prorsum e lecto nequeat sur-
gere. 525

5 Sy. Ita fiat, et istoc siquid potis est réctius. Cr. Ita: nam
hunc diem

Miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom in laetitia
dégere.

Et illud rus nulla ália causa tam male odi, nisi quia
Propést: quod si esset longius,
Príus nox oppressisset illic, quam huc reuorti pósset
iterum. 525

10 Nunc ubi me illic non uidebit, iam huc recurret, sat
scio:

Rogitabit me, ubi fuerim: 'ego hoc te toto non uidi
die.'

Quid dicam? Sy. Nilne in mentemst? Cr. Numquam
quícquam. Sy. Tanto nequior.

Cliéns amicus hóspes nemoest uóbis? Cr. Sunt: quid
póstea?

- Sy.** Hisce ópera ut data sit. **Cr.** Quae non data sit? non potest fieri. **Sy.** Potest. 530
- Cr.** Intérdiu: sed si híc pernocto, causae quid dicám, 15
Syre?
- Sy.** Vah, quám uellem etiam nóctu amicis óperam mos
essét dari.
- Quin tu ótiosus és: ego illius sénsu pulchre cálleo.
Quom féruit maxumé, tam placidum quási ouem red-
do. **Cr.** Quó modo?
- Sy.** Laudárier te audít lubenter: fácto te apud illúm
deum: 535
- Virtútes narro. **Cr.** Meás? **Sy.** Tuas: homini sileo 20
lacrumaé cadunt
- Quasi púero gaudio. én tibi autem. **Cr.** Quíd namst?
Sy. Lupus in fábula.
- Cr.** Pater ést? **Sy.** Is ipsust. **Cr.** Síre, quíd agimus? **Sy.**
Fúge modo intro, ego uídero.
- Cr.** Siquíd rogabit, núsquam tu me: audístin? **Sy.** Potin
ut désinas?

DĒMEA. CTESIPHO. SYRVS.

- DE.** Ne égo homo infelix: prínum fratrem núsquam inue-IV 2
nio géntium: 540
- Praétereá autem, dum illum quaero, a uílla mercen-
narium
- Vídi: is filíum negat esse rúri: nec quíd agám scio.
- Cr.** Síre. **Sy.** Quíd est? **Cr.** Men quaérit? **Sy.** Verum. **Cr.**
Périi. **Sy.** Quin tu animó bono es.
- DE.** Quíd hoc malum infelicitatis? néqueo satis decér- 5
nere:
- Nísi me credo huíc esse natum ref, ferundis míse-
riis. 546

Prímus sentió mala nostra: prímus rescisco ómnia:
Prímus porro obnúntio: aegre sólus, siquid fit, fero.

Sy. Rídeo hunc: primum aít se scire: is sólus nescit
ómnia.

10 **De.** Nínc redeo: si fórte frater rédierit uisó. **Ct.** Syre,
Óbsecro, uide ne ille huc prorsus se ínruat. **Sy.** Etiám
taces? 550

Égo cauebo. **Ct.** Núnquam hercle hodie ego ístuc
committám tibi:

Nám me iam in cellam áliquam cum illa cóncludam:
id tutíssimumst.

Sy. Áge, tamen ego hunc ámouebo. **De.** Séd eccum sce-
leratúm Syrum.

15 **Sy.** Nón hercle hic qui uólt durare quísqum, si sic fit,
potest.

Scíre equidem uoló, quot mihi sint dómíni: quae haec
est míseria! 555

De. Quid ille gannit? quid uolt? quid aís, bóne uir? est
fratér domi?

Sy. Quid malum 'bone uír' mihi narras? équidem perii.
De. Quid tibist?

Sy. Rógitas? Ctesiphó me pugnis míserum et istam psál-
triam

20 **Vsque** occidit. **De.** Hém, quid narras? **Sy.** Ém, uide
ut discidít labrum. 559

De. Quam óbrem? **Sy.** Me impulsóre hanc emptam esse aít.
De. Non tu eum rus hñc modo

Próduxe aibas? **Sy.** Fáctum: uerum uénit post insá-
niens:

Níl pepercit. nón puduisse uérberare hominém senem!
Quem égo modo puerúm tantillum in mánibus gestaui
meis.

DE. Laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, uirum te iúdico. 25

SY. Laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, manus. 565

DE. Fórtiter. **SY.** Perquám, quia miseram múlierem et me séruolum,

Quí referire nó n audebam, uicit: hui, perfórtiter.

DE. Nó n potuit meliús. idem quod ego sénsit te esse huic rei caput.

Séd estne frater íntus? **SY.** Non est. **DE.** Vbi illum 30 inueniam cógito.

SY. Scío ubi sit, uerum hódie numquam mónstrabo. **DE.** Hem, quid aís? **SY.** Ita. 570

DE. Díminuetur tibi quidem iam cérebrum. **SY.** At nomen néscio.

Íllius hominis, séd locum noui úbi sit. **DE.** Dic ergó locum.

SY. Nóstin porticum ápu d macellum hac deórsum? **DE.** Quid ni nó uerim?

SY. Praéterito hac récta platea sú rsum: ubi eo uéneris, 35 Clíuos deorsum uórsum est: hac te praécipitato: póstea 575

Ést ad hanc manúm sacellum: ibi ángipórtum própter est,

DE. Quá nam? **SY.** Illi ubi etiám caprificus má gna est. **DE.** Noui. **SY.** Hac pérgito.

DE. Íd quidem ángipórtum non est péruium. **SY.** Verum hércle: uah,

Cénsen hominem me ésse? erraui: in pórticum rur- 40 sú m redi:

Sáne hac multo própius ibis ét minor est errátio. 580

Scín Cratini huius dítis aedis? **DE.** Scío. **SY.** Vbi eas praetérieris,

Ad sinistram hac récta platea; ubi ad Dianae ué-
neris,

Íto ad dextram: prius quam ad portam uénias, apud
ipsúm lacum

45 Ést pistrilla et éxaduorsum fábrica: ibist. DE. Quid
ibi facit?

Sy. Léctulos in sóle ilignis pédibus faciendós dedit. 585

DE. Vbi potetis uós: bene sane. séd cesso ad eum pér-
gere?

Sy. Í sane: ego te exercebo hodie, ut dignus es, silicér-
niam.

Aéschinus odióse cessat: prándium corrúmpitur:

50 Ctésipho autem in amórest totus. égo iam prospiciám
mihi:

Nám iam adibo atque únun quicquid, quód quidem
erit bellíssimum, 590

Cárpam et cyathos sórbilans paulátim hunc producám
diem.

MICHO. HEGIO.

IV3 MI. Ego in hác re nil repério, quam obrem laúder tanto
opere, Hégio.

Meum officium facio: quód peccatum a nóbis ortumst
córriigo.

Nisi sí me in flo crédidisti esse hómínun numero,
qui íta putant,

Sibi fferi iniuriam últro, si quam fécere ipsi expós-
tules, 595

5 Et últro accusant: íd quia non est á me factum, agis
grátias?

HE. Ah, mínume: numquam te áliter atque es in ánimun
induxí meum.

Sed quaeso ut una mecum ad matrem uirginis eas,
Micio,

Atque istaec eadem quae mihi dixti tute dicas mulieri:

Suspitionem hanc propter fratrem eius esse et illam psaltriam 600

* * * * *

MI. Si ita aequom censes aut si ita opus est facto, eamus. 10

HE. Bene facis:

Nam et illic animum iam releuaris, quae dolore ac miseria

Tabescit, et tuum officium fueris functus. sed si aliter putas,

Egomét narrabo quae mihi dixti. MI. Immo ego ibo.

HE. Bene facis:

Omnés, quibus res sunt minus secundae, magis sunt nescio quó modo 605

Suspiciosi: ad contumeliam omnia accipiunt magis: 15

Propter suam inpotentiam se semper credunt ludier.

Quapropter te ipsum purgare ipsi coram placabilis est.

MI. Et recte et uerum dicis. HE. Sequere me ergo hac intro. MI. Maxime.

AESCHINVS.

Discrucior animi: hocine de inproiso mihi mali IV 4
obici 610

Tantum, ut neque quid de me faciam nec quid agam s certum siet!

Membra metu debilia sunt: animus timore

Obstipuit: pectore nil sistere consili quit. 5

Vah, quó modo hac me expédiam turba? tanta nunc

Suspítio de me incidit: 615

Néque ea inmerito: Sóstrata

Crédit mihi me psáltriam hanc emísse: id anus mi
indícium fecit.

10 Nám ut hinc forte ea ad óbstetricem erat míssa, ubi
eam uidi, slico

Accédo: rogito, Pámphila quid agát, iam partus ad-
siet,

Eone óbstetricem arcéssat. illa exclámat 'abi, abi:
iam, Aéschine, 620

Satis diú dedisti uérba: sat adhuc túa nos frustratást
fides.'

"Hem, quid istuc obsecro" inquam "est?" 'ualeas,
hábeas illam quae placet.'

15 Sensi slico id illas súspicari: séd reprimi mé tamen,
Nequid de fratre gárrulae illi dícerem ac fierét palam.
Núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod
minumést opus 625

Úsqvam ecferrí: ac mítto: fieri pótis est ut nequa
éreat.

Ípsum id metuo ut crédant: tot concúrrunt ueri sí-
milia:

20 Égomet rapui: ipse égomet solui argéntum: ad me
abductást domum.

Haéc adeo mea cúlpa fateor fieri. non me hanc rém
patri,

Út ut erat gesta, indicasse! exórassem ut eam dú-
cerem. 630

Céssatum usque adhúc est: nunc porro, Aéschine,
expergíscere:

Núnc hoc primumst: ad illas ibo, ut púrgem me.
accedam ad foris.

Périi: horresco sémper, ubi pultáre hasce occipió 25
miser.

Heús heus: Aeschínús ego sum. aperite áliquis actu-
tum óstium. 634

Pródit nescio quis: concedam huc.

MICIO. AESCHINVS.

MI. Íta uti dixi, Sóstrata, IV 5

Fácite; ego Aeschinúm conueniam, ut quó modo acta
haec súnť sciat.

Séd quis ostium hóc pultauit? AE. Páter hercle est,
perii. MI. Aéschine,

AE. Quid huic híc negotist? MI. túne has pepulistí foris?
Tacet. quór non ludo hunc áliquantisper? mélius est, 5
Quandóquidem hoc numquam mi ípse uoluit dí-
cere. 640

Nil míhi respondes? AE. Nón equidem istas, quód
sciam.

MI. Ita: nám mirabar, quíd hic negoti essét tibi.

Erúbuit: salua rés est. AE. Dic sodés, pater,

Tibi uéro quid istic ést rei? MI. Nil est míhi quidem. 10

Amícus quídam me á foro abduxít modo 645

Huc áduocatum síbi. AE. Quid? MI. Ego dicám tibi:

Habitánt hic quaedam múlieres paupérculae:

Vt opínor has non nósse te, et certó scio:

Neque ením diu huc commigráruť. AE. Quid tum 15
póstea? —

MI. Virgo ést cum matre. AE. Péрге. MI. Haec uirgo or-
bást patre: 650

Hic méus amícus fíli generest próxumus:

Huic léges cogunt núbere hanc. AE. Períf. MI. Quid
est?

AE. Nil: récte: perge. **MI.** Is uénit ut secum áuehat:
 20 **Nam habitát Mileti. AE.** Hem, uírginem ut secum
 áuehat?

MI. Sic ést. **AE.** Miletum usque óbsecro? **MI.** Ita. **AE.**
 Animó malest. 655
Quid ipsae? quid aiunt? MI. Quid illas censes? nil
 enim.

Comménta mater ést, esse ex alió uiro
Nesció quo puerum nátum: neque eum nóminat:
 25 **Priórem esse illum, nón oportere huíc dari.**

AE. Eho, nónne haec iusta tibi uidentur póstea? 660

MI. Non. **AE.** Óbsecro non? án illam hinc abducét, pater?

MI. Quid illám ni abducatur? **AE.** Fáctum a uobis dúriter
 Immisericorditérque atque etiam, si ést, pater,
 30 **Dicéndum magis apérte, inliberalíter.**

MI. Quam obrém? **AE.** Rogas me? quíd illi tandem cré-
 ditis 665

Fore ánimi misero, qui illa consueuít prior?
Qui infélix hauscio án illam misere núnc amat,
Quom hanc sibi uidebit praésens praesentem éripi,
 35 **Abducí ab oculis? fácinus indignúm, pater.**

MI. Qua rátióne istuc? quis despondit? quis dedit? 670
Quoi quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
Quor dúxit alienam? AE. Án sedere opórtuit
Domi uírginem tam grándem, dum cognátus hinc
 40 **Illinc ueniret éxpectantem? haec, mi pater,**
Te dicere aequom fúit et id deféndere. 675

MI. Ridículum: aduorsumne illum causam dícerem,
Quoi uéneram aduocátus? sed quid ista, Aéschine,
Nostra? aut quid nobis cum illis? abeamús: quid est?
 45 **Quíd lacrimas? AE.** Pater, óbsecro, ausculta. **MI.**
Aéschine, audiui ómnia

Ét scio: nam té amo: quo magis quæ agis curæ sùnt
mihi. 680

Æ. Ita uelim me prómerentem amés, dum uiuas, mí
pater,

Út me hoc delictum ádmisisse in me, íd mihi ue-
mentér dolet

Ét me tui pudét. M. Credo hercle: nam íngenium
nouí tuom

Liberale: séd uereor ne indíligens nimiúm sies. 50

Ín qua ciuitáte tandem te árbitrare uiuere? 685

Virginem uitíasti, quam te nón ius fuerat tángere.
Iam íd peccatum prímu magnum, at hu-
manúm tamen:

Fécere alii saépe item boni. at póstquam id euenít,
cedo

Númquid circumspéxti? aut numquid túte prospéxti 55
tibi,

Quíd fieret? qua fieret? si te mi ípsu puduit pró-
loqui, 690

Quá resciscerem? hæc dum dubitas, ménses abie-
rúnt decem.

Pródidisti et te ét illam miseram et gnátum, quod
quidem in té fuit.

Quíd? credebas dórmienti hæc tibi confecturós
deos?

Ét illam sine tua ópera in cubiculum íri deductúm 60
domum?

Nólim ceterárum reru té socordem eodém modo. 695

Bóno animo es, ducés uxorem hanc. Æ. Hém. M.

Bono, inquam, animo és. Æ. Pater,

Óbsecro, num lúdis tu [nunc] me? M. Égo te? quam
obrem? Æ. Néscio:

Quia tam misere hoc esse cupio uerum, eo uereor
magis.

65 MI. Ábi domum ac deos cómprecare, ut úxorem arcessás:
abi.

AE. Quid? eam uxorem? MI. Eám. AE. Iam? MI. Iam quan-
túm potest. AE. Di mé, pater, 700
Ómnes oderínt, ní magis te quam óculos nunc ego
amó meos.

MI. Quid? quam illam? AE. Aequé. MI. Pérbenigne. AE.
Quid? ille ubist Milésius?

MI. Ábiit, períit, náuem ascendit; séd quor cessas? AE.
Ábi, pater:

70 TÚ potius deos cómprecare: nám tibi eos certó scio,
Quóm uir melior múlto es quam ego, obtémperaturós
magis. 705

MI. Égo eo intro, ut quae opus súnť parentur: tú fac ut
dixi, sí sapis.

AE. Quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut hóc est
filiu éste?

Si fráter aut sodális esset, quí magis morem géreret?
75 Hic nón amandus? hícine non gestándus in sinúst?
hem: 709

Itaque ádeo magnam mi ínicit sua cómmoditate cúram:
Ne fórte imprudens fáciam quod nolít, sciens cauébo.
Sed céssó ire intro, né morae meis núptiis egoméť
siem?

DEMEA. MICIO.

IV 6 DE. Deféssus sum ambuládo: ut, Syre, te cúm tua
Monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
Perréptauí usque omne óppidum: ad portam, ád la-
cum, 715

Quo nón? neque illic fábrica erat neque frátrem
homo

Vidísse se aibat quisquam. nunc ueró domi 5
Certum óbsidere est úsque, donec rédierit.

MI. Ibo, illis dicam nállam esse in nobis moram. IV 7

DE. Sed eccum ípsam: te iam dúdum quaero, Micio. 720

MI. Quid nám? DE. Fero alia flágitia ad te ingéntia
Boni illius adulescéntis. MI. Ecce autém noua.

DE. Capitália. MI. Ohe iam. DE. Néscis qui uir sit. MI. 5
Scio.

DE. O stúlte, tu de psáltria me sómnias 724

Agere: hóc peccatum in uírginemst ciuém. MI. Scio.

DE. Oho, scís et patere? MI. Quid ni patiar? DE. Dic
mihi,

Non clámas? non insánis? MI. Non: malím quidem.

DE. Puer nátust. MI. Di bene uórtant. DE. Virgo níl habet. 10

MI. Audfui. DE. Et ducenda índotatast. MI. Scílicet.

DE. Quid núnc futurumst? MI. Íd enim quod res ípsa
fert: 730

Illínc huc transferétur uirgo. DE. O Iúppiter,

Istócine pacto opórtet? MI. Quid faciam ámplius?

DE. Quid fácias? si non ípsa re tibi istúc dolet, 15

Simuláre certe est hóminis. MI. Quin iam uírginem

Despóndi: res compósitast: fiunt núptiae: 735

Dempsí metum omnem: haec mágis sunt hominis.

DE. Céterum

Placét tibi factum, Micio? MI. Non, sí queam

Mutáre. nunc quom nón queo, animo aequó fero. 20

Ita uítast hominum, quási quom ludas tésseris,

Si illúd quod maxume ópus est iactu nón cadit, 740

Illúd quod cecidit fórte, id arte ut córrigas.

DE. Corrécator: nempe tua árte uigintí minae

- 25 Pro psáltria períere: quae quantum potest
Aliquo ábiciendast, si non pretio, grátiis.
- MI. Neque ést neque illam sáne studeo uéndere. 745
- DE. Quid igitur faciet? MI. Dómi erit. DE. Pro diuóm
fidem,
Meretríx et mater fámilias una ín domo?
- 30 MI. Quor nón? DE. Sanumne crédis te esse? MI. Equi-
dem árbitor.
- DE. Ita mé di ament, ut uideo tuam ego inéptiam,
Factúrum credo, ut hábeas quicam cántites. 750
- MI. Quor nón? DE. Et noua nupta éadem haec discet.
MI. Scílicet.
- DE. Tu intér eas restim dúctans saltabís. MI. Probe.
- 35 DE. Probe? MI. Ét tu nobiscum úna, si opus sit. DE. Et
mihi.
- Non te haéc pudent? MI. Iam uéro omítte, Démea,
Tuam istam íracundiam, átque ita ut *hodié* decet 755
Hilarum ác lubentem fác te gnati in núptiis.
Ego hós conueniam: póst huc redeo. DE. O Iúppiter,
40 Hancíne uitam! hoscín móres! hanc deméntiam!
Vxór sine dote uéniet: intus psáltriast:
Domus súmptuosa: aduléscens luxu pérditus: 760
Senéx delirans. ípsa si cupiát Salus,
Seruáre prorsus nón potest hanc fámiliam.

SYRVS. D E M E A.

- V 1 SY Edepól, Syrisce, té curasti mólliter
Lautéque munus áministrastí tuom.
Abi. séd postquam intus sum ómñium rerúm sa-
tur, 765
- Prodeámbulare huc lúbitumst. DE. Illud síis uide
6 Exémpulum disciplínae. SY. Ecce autem híc adest

Senex noster. quid fit? quid tu es tristis? DE. Óh
scelus.

SY. Ohe iam: tu uerba fundis hic, sapientia?

DE. Tu si meus esses.. SY. Dis quidem esses, Demea, 770

Ac tuam rem constabilissēs. DE. Exemplo omnibus

Curarem ut esses. SY. Quam obrem? quid feci? DE. 10
Rogas?

In ipsa turba atque in peccato maximo,

Quod uix sedatum satis est, potasti, scelus,

Quasi re bene gesta. SY. Sane nollem huc exitum. 775

DROMO. SYRVS. DEMA.

DE. Heus Syre, rogat te Ctésipho ut redeas. SY. Abi. V 2

DE. Quid Ctésiphonem hic narrat? SY. Nil. DE. Eho, car-
nufex,

Est Ctésipho intus? SY. Non est. DE. Quor hic no-
minat?

SY. Est alius quidam, parasitaster paululus:

Nostin? DE. Iam scibo. SY. Quid agis? quo abis? DE. 5
Mitte me. 780

SY. Noli inquam. DE. Non manum abstines, mastigia?

An tibi iam maus cerebrum dispergam hic? SY. Abi.

Edepól commissatórem haud sane commodum,

Praesertim Ctésiphóni. quid ego nunc agam?

Nisi, dum haec silesunt turbæ, interea in angulum 785 10

Aliquo abeam atque edormiscam hoc uilli. sic agam.

MICIO. DEMA.

MI. Parata a nobis sunt, ita ut dixi, Sóstrata, V 3

Vbi uis. quis nam a me pepulit tam grauitér foris?

DE. Ei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem aut
querar?

- O caelum, o terra, o maria Neptuni. **MI.** Em tibi, 790
 Rescivit omnem rem: id nunc clamat scilicet:
 Paratae lites: succurrendumst. **DE.** Ecum adest
 Communis corruptela nostrum liberum.
- MI.** Tandem reprime iracundiam atque ad te redi.
DE. Reprissi, redii, mitto maledicta omnia: 795
 Rem ipsam putemus. dictum hoc inter nos fuit
 (Ex te adeost ortum), ne tu curares meum
 Neue ego tuom? responde. **MI.** Factumst, non nego.
- DE.** Quor nunc apud te potat? quor recipis meum?
 Quor emis amicam, Micio? numqui minus 800
 Mihi idem ius aequomst esse quod mecumst tibi?
 Quando ego tuom non curo, ne cura meum.
- MI.** Non aequom dicis. **DE.** Non? **MI.** Nam uetus uerbum
 hoc quidemst,
 Communia esse amicorum inter se omnia.
- DE.** Facete: nunc demum istaec nata oratio. 805
- MI.** Ausculta paucis, nisi molestumst, Demea.
 Principio, si id te mordet, sumptum filii
 Quem faciunt, quaeso hoc facito tecum cogites:
 Tu illis duo olim pro re tollebas tua,
 Quod satis putabas tua bona ambobus fore, 810
 Et me tum uxorem credidisti scilicet
 Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:
 Conserua, quaere, parce, fac quam plurimum
 Illis relinque: gloriam tu istam obtine.
 Mea, quae praeter spem euenero, utantur sine. 815
 De summa nil decedet: quod hinc accesserit,
 Id de lucro putato esse omne. haec si uoles
 In animo uere cogitare, Demea,
 Et mi et tibi et illis dempseris molestiam.
- DE.** Mitto rem: consuetudinem ipsorum. **MI.** Mane: 820

Scio: istuc ibam. mŭlta in homine, Démea, 35
 Signa insunt, ex quibus cóniectura fácle fit,
 Duo quóm idem faciunt, saepe ut possis dicere
 'Hoc licet inpune fácere huic, illi nón licet',
 Non quó dissimilis rés sit, sed quo is qui facit. 825
 Quae ego inesse in illis uideo, ut confidám fore 40
 Ita ut uolumus. uideo eos sápere, intellegere, in
 loco

Veréri, inter se amáre: scires líberum
 Ingénium atque animum. quó uis illos tú die
 Reddúcas. at enim métuas, ne ab re sint tamen 830
 Omissiores paúlo. o noster Démea, 45
 Ad ómnia alia aetáte sapimus réctius:
 Solum únun hoc uitium fért senectus hómínibus:
 Atténtiores súmus ad rem omnes, quám sat est:
 Quod illós sat aetas ácuet. DE. Ne nímíum modo 835
 Bonae tuae istae nós rationes, Mício, 50
 Et tíos iste animus aéquos subuortát. MI. Tace:
 Non fiet. mitte iam istaec: da te hodié mihi:
 Expórge frontem. DE. Scilicet ita témpus fert,
 Faciúndumst: ceterúm rus cras cum fílio 840
 Cum primo luci ibo hínc. MI. De nocte cénseo: 55
 Hodié modo hilarum fác te. DE. Et istam psáltriam
 Vna illuc mecum hinc ábstraham. MI. Pugnaueris.
 Eo pácto prorsum illi ádligaris fílium.
 Modo fácite ut illam sérues. DE. Ego istuc uídero 845
 Atque íbi fauillae pléna, fumi ac póllinis 60
 Coquéndó sit faxo ét molendo: praéter haec
 Meridie ipso fáciam ut stipulam cólligat;
 Tam excóctam reddam atque átram quam carbóst.
 MI. Placet:
 Nunc míhi uidere sápere. atque equidem fílium 850

- 45 Tum etiám si nolit cógam ut cum illa uná cubet.
DE. Derídes? fortunátu's, qui isto animó sies:
Ego séntio. MI. Ah, pergisne? DE. Iam iam désino.
MI. I ergo íntro, et quói rei est, eí rei hunc sumamús
diem.
-

ACTVS V.

D E M E A.

Númquam ita quisquam béne subducta rátione ad V 4
uitám fuit, 855

Quín res aetas úsus semper áliquíd adportét noui,
Áliquíd moneat: út illa quae te scíre credas nescias,
Ét quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répu-
dias.

Quód nunc mi euenít: nam ego uitam dúram, quam 5
uixi úsque adhuc,

Própe iam excurso spátio mítto. id quam óbrem? re
ipsa répperi 860

Fácilitate níl esse homini mélius neque cleméntia.
Íd esse uerum ex me átque ex fratre quosuis facilest
nóscere.

Ílle suam egit sémper uitam in ótío, in conuúsiis,
Clémens, placidus, núllo laedere ós, adridere óm- 10
nibus:

Síbi uixit: síbi súmptum fecit. Ámnes bene dicúnt,
amant. 865

Égo ille agrestis, saéuos, tristis, párcus, truculen-
tús, tenax

Dúxi uxorem: quam síbi miseriam uídi! nati filii,
Ália cura: heia autem, dum studeo illis ut quam
plúrimum

15 Facerem, contriui in quaerundo uitam atque aeta-
tém meam:

Nunc exacta aetate hoc fructi pro labore ab eis
fero, 870

Oidium: ille alter sine labore patria potitur com-
moda.

illum amant, me fugitant: illi credunt consilia om-
nia,

illum diligunt, apud illum sunt ambo, ego desertus
sum:

20 illum ut uiuat optant, meam autem mortem expec-
tant scilicet.

Ita eos meo labore eductos maximo hic fecit suos 875
Paulo sumptu: miseriam omnem ego capio, hic po-
titur gaudia.

Age age nunciam experiamur contra, ecquid ego pos-
siem

Blande dicere aut benigne facere, quando hoc pro-
uocat.

25 Ego quoque a meis me amari et magni pendi postulo
Si id fit dando atque obsequendo, non posteriores
feram. 880

Deerit: id mea minime re fert, qui sum natu maxu-
mus.

S Y R V S. D E M E A.

V 5 SY. Heus Démea, orat frater ne abeas longius

DE. Quis homo? ó Syre noster, salue: quid fit? quid
agitur?

SY. Recte. DE. Optumest. iam nunc haec tria primum
addidi 884

Praeter naturam: 'o noster, quid fit? quid agitur?'

Seruom haúd inliberálem praebes te, ét tibi 5
 Lubéns bene faxim. SY. Grátiam habeo. DE. Atquí,
 Syre,
 Hoc uérumst et re ipsa éxperiere própédíem.

GETA. DEMEA. (SYRVS.)

- GE. Era, ego húc ad hos prouíso, quam mox uírginem V 6
 Arcéssant. sed eccum Démeam. saluós sies. 890
- DE. O qui uocare? GE. Géta. DE. Geta, hominem máximi
 Pretí te esse hodie iúdicaui animó meo:
 Nam is mñhi profectost séruos spectatús satis, 5
 Quoi dóminus curaest, íta uti tibi sensí, Geta,
 Et tibi ob eam rem, síquid usus uénerit, 896
 Lubéns bene faxim. méditor esse adfábilis,
 Et béne procedit. GE. Bónus es, quom haec existu-
 mas.
- DE. Paulátim plebem prímulum fació meam. 10

AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

- AE. Occidunt me quidem, dúm nimis sanctas núptias V 7
 Student fácere: in adparándo consumúnt diem. 900
- DE. Quid ágitur, Aeschine? AE. Éhem, pater mi, tu híc
 eras?
- DE. Tuos hércle uero et ánimo et naturá pater,
 Qui té amat plus quam hosce óculos. sed quor nóñ 5
 domum
 Vxórem arcessis? AE. Cúpio: uerum hoc mñhi mo-
 raest:
- Tibícina et hymenaéum qui cantént. DE. Eho, 905
 Vin tu huíc seni auscultáre? AE. Quid? DE. Missa
 haéc face,
 Hymenaéum turbas lámpadas tibícinas,

- 10 Atque hanc in horto máceriam iube díruí
 Quantúm potest: hac tránsfer: unam fác domum:
 Tradúce et matrem et fámiliam omnem ad nós. **AB.**
 Placet, 910
 Patér lepidissime. **DE.** Eúgae, iam lepidús uocor.
 Fratrí aédes fient péruíae, turbám domum
 15 Addúcet, sumptu amíttet multa: quíd mea?
 Ego lépidus in eo grátiam. iube núnciam
 Dinúmeret ille Bábylo uigintí minas. 915
 Syre, céssas ire ac fácere? **SY.** Quid ego? **DE.** Dírué.
 Tu illás abi et tradúce. **GE.** Di tibi, Démea,
 20 Bene fáciant, quom te uídeo nostrae fámiliae
 Tam ex ánimo factum uélle. **DE.** Dignos árbitror.
 Quid tú aís? **AB.** Sic opínor. **DE.** Multo réctiust 920
 Quam illám puerperam húc nunc duci pér uíam
 Aegrótam. **AB.** Nil enim uídi melius, mí pater.
 25 **DE.** Sic sóleo. sed eccum Mício egreditúr foras.

MICIO. DEMEA. AESCHINVS.

- V 8 **MI.** Iubet fráter? ubi is est? tún iubes hoc, Démea?
DE. Ego uéro iubeo et hác re et aliis ómnibus 925
 Quam máxume unam fácere nos hanc fámiliam,
 Colere ádiuuare adiúgere. **AB.** Ita quaesó, pater.
 5 **MI.** Haud áliter censeo. **DE.** Ímmo hercle ita nobís de-
 cet:
 Primum húsus uxorist máter. **MI.** Est. quíd póstea?
DE. Proba ét modesta. **MI.** Ita áiunt. **DE.** Natu grán-
 dior. 930
MI. Scio. **DE.** Párrere iam diu haéc per annos nón potest:
 Nec qui eám respiciat quisquam est: solast. **MI.** Quam
 híc rem agit?
 10 **DE.** Hanc te aéquomst ducere, ét te operam ut fiát dare.

- MI.** Me dúcere autem? **DE.** Té. **MI.** Me? **DE.** Te inquam.
MI. Inéptis. **DE.** Si tu síis homo,
 Hic fáciat. **AE.** Mi patér. **MI.** Quid tu autem huic,
 ásine, auscultas? **DE.** Níl agis: 935
 Fieri áliter non potést. **MI.** Deliras. **AE.** Síne te exo-
 rem, mí pater.
- MI.** Insánis: aufer. **DE.** Áge, da ueniam fílio. **MI.** Satin
 sánus es?
 Ego nóuos marítus ánno demum quánto et sexagén- 15
 sumo
 Fiam átque anum decrepítam ducam? idne éstis auc-
 torés mihi?
- AE.** Fac: prómisi ego illis. **MI.** Prómisti autem? dé te
 largitór, puer. 940
- DE.** Age, quíd siquid te máius oret? **MI.** Quási non hoc
 sit máximum.
- DE.** Da uéniam. **AE.** Ne grauére. **DE.** Fac, promítte. **MI.**
 Non omíttitis?
- AE.** Non, nísi te exorem. **MI.** Vís est haec quidem. **DE.** 20
 Áge prolixé, Mício.
- MI.** Etsi hóc mihi prauom inéptum absurdum atque álie-
 num a uítá mea
 Vidétur: si uos tánto opere istuc uóltis, fiat. **AE.**
 Béne facis. 945
- DE.** Meritó *tuo* te amo. uérum . . **MI.** Quid? **DE.** Ego dí-
 cam, hoc quom fit quód uolo.
- MI.** Quid núnc? quid restat? **DE.** Hégio cognátus his est
 próximus,
 Adfinis nobis, paúper: bene nos áliquíd facere illí 25
 decet.
- MI.** Quid fácere? **DE.** Agelli est híc sub urbe paúlum
 quod locitás foras:

Huic démus qui fruátur. **MI.** Paulum id aútemst? **DE.**

Si multúmst, tamen 950

Faciúndumst: pro patre huic est, bonus est, nóster
est, recté datur.

Postrémo non meum illud uerbum fácio, quod tu,
Mício,

30 **Bene ét sapienter dixi dudum:** 'uítium commune
ómniumst,

Quod nímium ad rem in senécta attenti súmus?'
hanc maculam nós decet

Ecfúgere: dictumst uére et re ipsa fieri oportet. **AB**
Mí pater. 955

MI. Quid istic? dabitur quádoquidem hic uolt. **AB.** Gaú-
deo.

35 **DE.** Nunc míhi germanu's páriter animo et córpore.
Suó sibi gladio hunc iúgulo.

SYRVS. DEMEA. MICIO. AESCHINVS.

V 9 **SY.** Factumst quód iussisti, Démea.

DE. Frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem sen-
téntia

Iúdico Syrum fieri esse aequom líberum. **MI.** Istunc
líberum? 960

Quód nam ob factum? DE. Múlta. **SY.** O noster Dé-
mea, edepol úr bonu's:

5 **Égo istos uobis úsque a pueris cúraui ambos sédulo;**
Dócuí, monuí, béne praecepi sémpér quae potuí ómnia.

DE. Rés apparet: ét quidem porro haec, óbsonare cúm
fide,

Scórtum adducere, ádparare dé die conúuium: 965
Nón mediocris hóminis haec sunt ófficia. SY. O lepi-
dúm caput.

DE. Póstrero hodie in psáltria hac emúnda hic adiutór 10
fuit,

Híc curault: pródesse aequomst: álii meliorés erunt:
Dénique hic uolt fieri. **MI.** Vin tu hoc fieri? **AE.** Cu-
pio. **MI.** Sí quidem

Tú uis, Syre, eho accéde huc ad me: liber esto. **SY.**
Béne facis: 970

Ómnibus gratiam hábeo, et seorsum tibi praeterea,
Démea.

DE. Gaúdeo. **AE.** Et ego. **SY.** Crédo: utinam hoc perpé- 15
tuom fiat gaúdiu,

Phrygiam ut uxorem meam una mécum uideam líbe-
ram.

DE. Óptumam quidem múlterem. **SY.** Et quidem tuó ne-
poti huius filio

Hódie prima mámmam dedit haec. **DE.** Hércle uero
sério, 975

Síquidem prima dédit, haud dubiumst quín emitti ae-
quóm siet.

MI. Ób eam rem? **DE.** Ob eam: póstrero a me argéntum 20
quantist súmito.

SY. Dí tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant.

MI. Síre, processisti hódie pulchre. **DE.** Síquidem porro,
Mício,

Tú tuom officium fácies, atque huic áliquid paulum
praé manu 980

Déderis, unde utátur: reddet tibi cito. **MI.** Istoc úl-
lius.

AE. Frúgi homost. **SY.** Reddam hércle, da modo. **AE.** 25
Áge, pater. **MI.** Post cónsulam.

DE. Fáciet. **SY.** O uir óptume. **AE.** O patér mi festiuís-
sume.

MI. Quid istuc? quae res tàm repente móres mutauit
tuos?

Quód prolubium? quae istaec subitast lárgitas? **DE.**

Dicám tibi: 985

Út id ostenderém, quod te isti fáciem et festiuóm
putant,

³⁰ Íd non fieri ex uéra uita néque adeo ex aequo ét bono,
Séd ex adsentando indulgendo et lárgiendo, Mício.

Núnc adeo si ob eám rem uobis méa uita inuisa, Aés-
schine, est,

Quía non iusta iniústa prorsus ómnia omnino óbse-
quor, 990

³⁵ Míssa facio: ecfúndite, emite, fácite quod uobis lubet.
Séd si id uoltis pótius, quae nos própter adulescén-
tiam

Mínus uidetis, mágis inpense cúpitis, consulitís pa-
rum,

Haéc reprehendere ét corrigere et óbsecundare ín
loco:

Écce me, qui id fáciam uobis. **AB.** Tíbi, pater, per-
míttimus: 995

Plús scís quid factó ópus est. sed de frátre quid fiet?
DE. Sino

⁴⁰ Hábeat: in istac fínem faciat. **MI.** Ístuc recte **CAR-**
TOB. Plaúdíte.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 154 iambici senarii
- 155 ad 157 trochaici octonarii
- 158 trochaicus dimeter catalecticus
- 159 iambicus octonarius
- 160 et 162 trochaici octonarii
- 161 163 164 trochaici septenarii
- 165 trochaicus octonarius
- 166 ad 169 trochaici septenarii
- 170 ad 196 iambici octonarii
- 197 ad 208 trochaici septenarii
- 209 iambicus septenarius
- 210 ad 227 iambici octonarii
- 228 ad 253 iambici senarii
- 254 ad 287 iambici octonarii
- 288 trochaicus septenarius
- 289 ad 291 iambici octonarii
- 292 et 293 trochaici septenarii
- 294 iambicus octonarius
- 295 ad 298 trochaici septenarii
- 299 ad 302 iambici octonarii
- 303 et 304 trochaici septenarii
- 305 ad 316 iambici octonarii
- 317 iambicus quaternarius
- 318 et 319 trochaici septenarii
- 320 iambicus octonarius
- 321 ad 329 trochaici septenarii
- 330 et 331 iambici octonarii
- 332 et 333 trochaici septenarii
- 334 ad 354 iambici octonarii
- 355 ad 516 iambici senarii

TERENTIUS.

- V. 517 trochaicus octonarius
 - 518 trochaicus septenarius
 - 519 ad 523 iambici octonarii
 - 524 iambicus quaternarius
 - 525 trochaicus octonarius
 - 526 trochaicus septenarius
 - 527 ad 539 iambici octonarii
 - 540 ad 591 trochaici septenarii
 - 592 ad 609 iambici octonarii
 - 610 et 611 trochaici septenarii
 - 612 et 613 versus choriambici
 - 614 iambicus senarius
 - 615 iambicus quaternarius
 - 616 trochaicus dimeter catalecticus
 - 617 trochaicus octonarius
 - 618 trochaicus septenarius
 - 619 ad 624 iambici octonarii
 - 625 ad 637 trochaici septenarii
 - 638 ad 678 iambici senarii
 - 679 ad 706 trochaici septenarii
 - 707 ad 711 iambici septenarii
 - 712 iambicus octonarius
 - 713 ad 854 iambici senarii
 - 855 ad 881 trochaici septenarii
 - 882 ad 933 iambici senarii
 - 934 ad 955 iambici octonarii
 - 956 et 957 iambici senarii
 - 958 iambicus octonarius
 - 959 ad 997 trochaici septenarii.
-

ONOMASTICON TERENTIIVM.

- Aeschinus** (*Ἀισκίνης*) *Ad.* 26. 82. 147. 260. 326. 462. 588. 634. *Aeschine Ad.* 160. 175. 190. 268. 407. 449. 620. 631. 637. 677. 679. 901. 989. *Aeschinum Ad.* 237. 292. 330. 636. *Aeschino Ad.* 356
- Aesculapius** (*Ἀσκληπίος*) *Aesculapi Hec.* 338
- Aethiopia** (*Ἀιθιοπία*) (*abl.*) *Eu.* 165. 471
- Andrius** (*Ἄνδριος*) *Andrium An.* 906. *Andria An.* 73. 215. *Andriam An.* 9. 13. *Andriae An.* 85. *Andria (abl.) An.* 461. 756
- Andrus** (*Ἄνδρος*) *Andrum An.* 222. 923. *Andro An.* 70. 931
- Antiphila** (*Ἀντιφίλη*) *Heau.* 691. (*voc.*) 258. 381. 398. 405. 408
- Antipho** (*Ἀντιφῶν*) *Ph.* 101. 187. 231. 254. 270. 308. 502. (*voc.*) *Eu.* 565. 574. *Ph.* 163. 202. 204. 216. 465. 504. 528. 549. 696. 854. 861. 883. *Antiphonem Eu.* 840. *Ph.* 192. 221. 323. 463. 918. *Antiphoni Ph.* 598. 753. 842. *Antiphone Ph.* 612
- Apollo** (*Ἀπόλλων*) *Apollinis An.* 698
- Archidemides** (*Ἀρχιδημίδης*) *Archidemidem Eu.* 327
- Archilus** (*Ἀρχιλλίς*) (*voc.*) *An.* 228. 481
- Archonides** (*Ἀρχωνίδης*) *Archonidi (gen.) Heau.* 1065
- Asia** (*Ἀσία*) *Asiam An.* 935. *Heau.* 111. 117. *Asia (abl.) Heau.* 181
- Athenae** (*Ἀθῆναι*) *Athenas An.* 907. *Athenarum Hec.* 88
- Atticus** (*Ἀττικὸς*) *An.* 923. *Atticum An.* 927. *Atticam An.* 221. 780. 859. *Eu.* 805. 1093. *Ph.* 114. *Attica (abl.) Eu.* 110
- Babylonia** (*Βαβυλών*) *Ad.* 915
- Bacchis** (*Βακχίς*) *Heau.* 654. 723. 821. 905. 908. *Hec.* 98. 771. (*voc.*) *Heau.* 736. *Hec.* 731. 732. 786. 856. *Bacchidem Heau.* 311. 696. 767. 809. 969. *Hec.* 114. 128. 157. 719. 806. 846. 854. *Bacchidis Heau.* 744. *Hec.* 102. *Bacchidi Heau.* 791. 1050. *Hec.* 60. 169
- Byrria** (*Βυρρία*) *An.* 333. (*voc.*) 301. 314. 323. *Byrriam An.* 357
- Caecilius** *Caecili Hec.* 14
- Callidemides** (*Καλλιδημίδης*) *Hec.* 804. *Callidemidem Hec.* 432. 801
- Canthara** (*Κανθάρα*) (*voc.*) *Ad.* 353. *Cantharam An.* 769
- Caria** (*Καρία*) *Cariam Eu.* 126. *Caria (abl.) Heau.* 608
- Ceres** *Cerere Eu.* 732
- Chaerea** (*Χαιρέας*) *Eu.* 696. 707. 823. 824. 923. 985. (*voc.*) 308. 337. 558. 864. 871. 880. 893. 901. 1086. *Chaream Eu.* 540. 713

- Charinus* (Χαρίνος) Charine *An.* 305. 325. 330. 345. 642. 974.
Charinum *An.* 318. Charini
Heau. 732
- Chremes* (Χρέμης) *An.* 99. 144.
166. 241. 352. 376. 391. 773.
949. 970. 976. *Eu.* 501. 531.
617. *Heau.* 875. 1045. (*voc.*)
An. 538. 550. 561. 574. 783.
823. 846. 854. 868. 895. 902.
906. 917. 930. 945. 946. 992.
Eu. 535. 730. 743. 751. 765.
Heau. 75. 94. 117. 148. 429.
436. 493. 518. 556. 585. 591.
631. 644. 665. 787. 795. 844.
851. 859. 862. 883. 894. 938.
1049. 1052. *Ph.* 567. 577. 609.
613. 797. 960. 966. 984. Chre-
mem *An.* 361. 527. *Eu.* 724.
909. *Ph.* 63. 865. Chremetem
An. 472. 533. Chremetis *An.*
247. Chremi (*gen.*) *An.* 368.
Chremeti *Ph.* 1026
- Chrysis* (Χρυσίς) *An.* 105. 803.
Chrysidem *An.* 85. 107. 796.
Chrysidis *An.* 124. 223. 283.
801. 925. Chryside *An.* 106
- Cilicia* (Κιλικία) Ciliciam *Ph.* 66
- Clinia* (Κλεινίας) *Heau.* 225. 431.
525. 768. 847. 907. (*voc.*) 105.
175. 234. 243. 264. 279. 295.
309. 360. 406. 688. 695. Cli-
niam *An.* 86. *Heau.* 405. 605.
821. Cliniae (*gen.*) *Heau.* 515.
899. (*dat.*) 884
- Clitipho* (Κλειτοφῶν) *Heau.* 727.
829. 904. (*voc.*) 209. 240. 244.
273. 321. 335. 353. 562. 575.
579. 960. 967. 1037. 1057. Cli-
tiphonis *Heau.* 697. 703. 767.
852
- Corinthius* (Κορίνθιος) Corinthia
Heau. 600. 629
- Corinthus* (Κόρινθος) Corinthum
Hec. 86. Corintho *Heau.* 96
- Cratinus* (Κρατίνος) Cratine *Ph.*
448. Cratinum *Ph.* 447. Cra-
tini *Ad.* 581
- Crito* (Κρίτων) *An.* 801. *Heau.*
498. (*voc.*) *An.* 802. 817. 919.
942. 951. *Ph.* 456. Critonem
An. 906
- Ctesipho* (Κτησιφῶν) *Ad.* 558.
589. 776. 778. (*voc.*) 260. 266.
271. 277. 564. Ctesiphonem
Ad. 252. 355. 777. Ctesiphoni
Ad. 784
- Cyprus* (Κύπρος) Cyprum *Ad.*
224. 230. 278
- Danaë* (Δανάη) Danaae *Eu.* 585
- Danos* (Δᾶος) *An.* 159. 194. 576.
663. 721. 840. Daue *An.* 190.
199. 206. 344. 346. 367. 370.
383. 409. 434*. 476. 492. 582.
595. 665. 711. 965. 972. 978.
985. 987. *Ph.* 52. 63. Dauom
An. 169. 173. 335. 579. 787.
842. 862. 963. Dauī *An.* 509.
Dauo (*dat.*) *An.* 953. (*abl.*) 302.
415. 838
- Demea* (Δημέας) (*voc.*) *Ad.* 80.
100. 115. 129. 135. 373. 385.
392. 422. 428. 461. 467. 483.
489. 492. 500. 754. 770. 806.
818. 821. 831. 882. 917. 924.
958. 961. 971. 978. Demeam
Ad. 890
- Demipho* (Δημοφῶν) *Ph.* 352.
353. 656. (*voc.*) 421. 439. 723.
795. 906. 926. 969. 1011. 1024.
1031. Demiphonem *Ph.* 899
- Diana* Dianae *Ad.* 582
- Dionysia* (Διονήσια) *Heau.* 162.
733
- Diphilus* (Δίφιλος) Diphili *Ad.* 6
- Discus* (Δίσκος) Discum *Eu.* 608
- Donax* (Δόναξ) (*voc.*) *Eu.* 772.
774
- Dorcium* (Δόρκιον) Dorcio *Ph.*
152

- Dorias (Δωριάς) (voc.) *Eu.* 538.
720
- Dorio (Δωρίων) (voc.) *Ph.* 485.
526
- Dorus (Δῶρος) *Dore Eu.* 472.
594. 850. *Dorum Eu.* 724
- Dromo (Δρόμων) *Heau.* 275.
(voc.) *An.* 860. *Heau.* 249. 743.
748. *Ad.* 376. *Dromonem Heau.*
241. 892
- Ennius Ennium *An.* 18
- Geta (Γέτας) *Ph.* 35. 46. 606.
838. 840. *Ad.* 291. 479. 891.
(voc.) *Ph.* 72. 136. 151. 179.
196. 219. 233. 373. 374. 386.
478. 482. 536. 545. 554. 609.
616. 672. 682. 777. 781. 847.
848. 869. *Ad.* 320. 323. 325.
349. 447. 506. 891. 894. *Getam*
Ph. 50. 177. 827. *Ad.* 305
- Glycerium (Γλυκέριον) *An.* 806.
875. 969. (voc.) 134. (acc.) 552.
859. 908. 978. *Glycerio (dat.)*
790. 905. (abl.) 243. 284. 682
- Gnatho (Γναθῶν) *Eu.* 228. 271.
(voc.) 419. 446. 474. 771. 1043.
1054
- Gnathonicus (Γναθωνικός) *Gna-*
thonici Eu. 264
- Graecus Graeci *Ph.* 26. *Graeca*
Heau. 8. (abl.) *Eu.* 33. *Heau.*
4. *Ad.* 8. *Graecas Heau.* 17.
Graecis Eu. 8
- Hegio (Ἥλων) *Ad.* 438. 947.
(voc.) *Ph.* 447. 452. *Ad.* 455.
488. 499. 592. *Hegionem Ad.*
460. *Hegioni Ad.* 351
- Hercules (Ἡρακλῆς) *Eu.* 1027
- Imbrus (Ἰμβρος) *Imbro Hec.* 171
- Indicus (Ἰνδικός) *Indicis Eu.* 413
- Iuno Lucina *An.* 473. *Ad.* 487
- Iuppiter *Ph.* 807. *Ad.* 714. (voc.)
An. 464. 732. 930. *Eu.* 550.
709. 946. 1048. *Heau.* 256. 630.
690. *Ph.* 816. *Hec.* 317. *Ad.* 111.
196. 366. 731. 757. *Iouem Eu.*
584. *Ioue Heau.* 1036
- Laches (Λάχης) *Hec.* 727. (voc.)
134. 206. 232. 263. 633. 647.
664. 722. 732. 751. 785
- Latinus Latini *Ph.* 26. *Latinas*
Eu. 8. 34. *Heau.* 18
- Lemnus (Λῆμνος) *Lemnum Ph.*
66. 567. *Lemni Ph.* 680. 942.
1013. *Lemno Ph.* 873. 1004
- Lesbia (Λεσβία) (voc.) *An.* 459.
Lesbiam An. 228
- Liber Libero *Eu.* 732
- Lucina *vide Iuno*
- Menander (Μένανδρος) *An.* 9.
Menandri Eu. 9. 20. 30
- Menedemus (Μενέδημος) *Mene-*
deme Heau. 159. 427. 440. 464.
861. 883. 908. 921. 931. 954.
1047. *Menedemum Heau.* 180.
185. 608. 739. 1001. *Menedemi*
Heau. 749. *Menedemo (dat.)*
Heau. 768. (abl.) 610
- Micio (Μικίων) *Ad.* 923. (voc.)
60. 92. 96. 132. 598. 720. 737.
800. 836. 943. 952. 979. 988.
Micionem Ad. 512
- Mida (Μίδα) *Ph.* 862
- Milesius (Μιλήσιος) *Ad.* 702
- Miletus (Μίλητος) *Miletum Ad.*
655. *Mileti Ad.* 654
- Minerua Mineruam *Heau.* 1036
- Myconius (Μυκόνιος) *Hec.* 803.
Myconium Hec. 433. 801
- Myrrina (Μυρρίνη) *Hec.* 445.
830. 870. (voc.) 523. 541. 560.
Myrrinam Hec. 811. 845. *Myr-*
rina (abl.) Hec. 632
- Mysis (Μυσίς) *An.* 226. (voc.)
267. 282. 686. 693. 714. 722.
748. 802
- Naeuius Naeuium *An.* 18. *Naeui*
Eu. 25
- Nausistrata (Ναυσιστράτη) (voc.)

- Ph. 784. 813. 986. 987. 1014.
1037. 1046
Neptunus Neptuni *Ad.* 790
* Nicaretus (Νικάρετος) Nicaretum *An.* 87
Oedipus (Οιδίπους) *An.* 194
Omphale (Ομφάλη) Omphalae *Eu.* 1027
Pamphila (Παμφίλη) *Ad.* 619.
Pamphilam *Eu.* 440. 442. 624.
796. 827. 1036. *Ph.* 310. 510.
517
Pamphilus (Πάμφιλος) *An.* 88.
131. 462. 851. 957. 965. *Hec.*
60. 115. 144. 346. Pamphile
An. 254. 267. 286. 318. 321.
325. 344. 380. 409. 416. 617.
675. 686. 871. 882. 933. 950.
965. 986. *Hec.* 290. 382. 389.
395. 456. 482. 484. 504. 585.
602. 613. 621. 635. 650. 664.
671. 824. 855. 862. 864. Pamphilum *An.* 90. 145. 209. 227.
234. 310. 338. 412. 685. 717.
Hec. 173. 428. 575. 743. 752.
796. 804. 808. Pamphili *An.*
549. 765. *Hec.* 77. 152. 341.
Pamphilo (*dat.*) *An.* 301. 429.
486. 518. *Hec.* 125. 774. 816.
(*abl.*) *An.* 166. 216. 497. 512.
603. *Hec.* 269
Parmeno (Παρμένων) *Eu.* 129.
570. 694. 700. 925. 974. 1050.
Hec. 409. 878. (*voc.*) *Eu.* 83.
99. 189. 221. 277. 286. 307.
330. 351. 362. 369. 462. 964.
975. 1020. 1034. *Hec.* 82. 83.
103. 109. 131. 133. 149. 301.
304. 314. 320. 340. 359. 416.
808. 841. 875. 879. *Ad.* 168.
Parmenonem *Eu.* 267. 270.
304. 918. 944. 1005. Parmenonis *Eu.* 718. Parmenone *Eu.* 698
* Pasiphila (Πασιφίλη) *An.* 945
Perinthia (Περινθία) (*abl.*) *An.*
13. Perinthiam *An.* 9
Phaedria (Φαιδρία) *Eu.* 81. 982.
Ph. 80. 475. 484. 830. 833.
1054. (*voc.*) *Eu.* 86. 95. 144.
148. 171. 190. 210. 651. 678.
687. 715. 1073. 1086. *Ph.* 154.
173. 208. 222. 247. 257. 269.
309. 499. 503. 532. 558. Phaedriam *Eu.* 440. 441. *Ph.* 64.
253. Phaedriae (*gen.*) *Eu.* 354.
437. 824. *Ph.* 600. (*dat.*) *Eu.*
1037. *Ph.* 87. 597. 712. 778. 886.
1036. 1049. Phaedria (*abl.*) *Eu.*
201. 465
Phaedrus (Φαίδρος) Phaedrum
An. 86
Phania (Φανίας) *An.* 934. *Hec.*
458. Phanium *An.* 929. *Heau.*
169
Phanium (Φάνιον) *Ph.* 322. (*voc.*)
201. (*acc.*) 218. 316. 352. 782.
Phanio *Ph.* 872
Phanocrates (Φανοκράτης) Phano-
cratae *Heau.* 1061
Phidippus (Φειδίππος) Phidippe
Hec. 247. 256. 480. 497. 510.
627. 708. 715. 771. 777. Phi-
dippum *Hec.* 246. 449. 622.
Phidippo *Hec.* 820. 870
Philotis (Φιλῶτις) (*voc.*) *Hec.* 82.
84. Philotium (Φιλῶτιον) (*voc.*)
Hec. 89. 197. (*acc.*) 81
* Philtera (Φιλτέρα) *Heau.* 662
Philumena (Φιλουμένη) *Hec.*
354. 414. 480. 588. (*voc.*) 243.
325. 632. Philumenam *An.* 306.
1001. *Hec.* 219. 320. 466. 809.
832. Philumenae *Hec.* 191. 318.
337. 349. 793
Phormio (Φορμίων) *Ph.* 27. 122.
314. 476. 618. 692. 833. 897.
1048. (*voc.*) 317. 324. 437. 478.
620. 858. 875. 882. 900. 922.
1050. Phormionem *Ph.* 26. 307.

560. 592. 783. 1027. Phormioni
Ph. 157. 720
- Phrygia (Φρυγία) (*voc.*) *Heau.*
 731. Phrygiam *Ad.* 973
- Piraeus (Πειραιεύς) Piraeo *Eu.*
 290. 539
- Plantus *Ad.* 7. 9. Plautum *An.*
 18. Plauti *Eu.* 25
- Pyrrus (Πύρρος) *Eu.* 783
- Pythias (Πυθιάς) *Eu.* 642. (*voc.*)
 500. 650. 656. 672. 730. 753.
 901. 902. 909. 947. 961
- Rhamnusius (Ῥαμνούσιος) Rham-
 nusium *An.* 930
- Rhodius (Ῥόδιος) *Eu.* 423. Rhod-
 ium *Eu.* 420. Rhodio *Eu.* 498
- Rhodus (Ῥόδος) Rhodi *Eu.* 107
- Salus *Hec.* 338. *Ad.* 761
- Samius (Σάμιος) Samia *Eu.* 107
- Sanga (Σάγγης) *Eu.* 776. (*voc.*)
 814
- Sannio (Σαννίων) *Eu.* 780. *Ad.*
 276. (*voc.*) 210. 220. 240
- Scirtus (Σκίρτος) Scirte *Hec.* 78
- Simalio (Σιμαλίων) (*voc.*) *Eu.*
 772. 775
- Simo (Σίμων) *An.* 789. 907.
 (*voc.*) 41. 503. 820. 846. 894.
 908. 914
- Simulus (Σιμόλυος) Simulum *Ad.*
 465. Simulo *Ad.* 352
- Simus (Σίμος) *Heau.* 498
- Sophrona (Σωφρόνη) *Ph.* 865.
 (*voc.*) 739. 741. Sophronam
Eu. 807
- Sosia (Σωσίας) (*voc.*) *An.* 28.
 [51.] 119. *Hec.* 427
- Sostrata (Σωστράτη) *Ad.* 321.
 616. (*voc.*) *Heau.* 647. 663.
 1007. *Hec.* 223. 229. 271. 339.
Ad. 309. 329. 343. 511. 635.
 787. Sostratam *Hec.* 179. 329
629. *Ad.* 506. Sostratae *Hec.*
 332
- Stephanio (Στεφανίων) (*voc.*)
Ad. 380
- * Stilpo (Στίλπων) *Ph.* 389. 390.
 740. Stilponem *Ph.* [356.] 390
- Storax (Στύραξ) (*voc.*) *Ad.* 26
- Strato (Στράτων) (*voc.*) *Eu.* 414
- Sunium (Σούνιον) (*acc.*) *Ph.* 837.
 Sunii *Eu.* 519. Sunio *Eu.* 115
- Syra (Σύρα) (*voc.*) *Hec.* 59. 83
- Syriscus (Συρίσκος) Syrisce *Eu.*
 772. 775. *Ad.* 763
- Syrus (Σύρος) *Heau.* 473. 509.
 728. 743. 896. 898. Syre *Heau.*
 291. 310. 319. 343. 346. 348.
 350. 400. 517. 531. 536. 543.
 581. 589. 595. 598. 615. 684.
 692. 699. 757. 762. 775. 811.
 825. 975. 980. 985. 993. *Ad.*
 247. 249. 260. 261. 278. 281.
 412. 531. 538. 543. 549. 713.
 776. 883. 887. 916. 970. 979.
- Syrum *Heau.* 191. 757. 950. *Ad.*
 315. 361. 553. 960. Syri *Heau.*
 723. 886. Syro (*dat.*) *Heau.* 999.
 1066. (*abl.*) 241. 882
- Thais (Θαΐς) *Eu.* 391. 499. 508.
 527. 532. 619. 725. 733. 848.
 963. 1039. 1040. (*voc.*) 91. 190.
 455. 462. 743. 750. 754. 783.
 792. 807. 810. 873. 882. 887.
 906. Thaïdem *Eu.* 231. 266. 270.
 352. 359. 364. 563. 788. 991.
 1055. 1075. Thaïdis *Eu.* 267*.
 Thaïdi *Eu.* 188. 275. 434. 569.
 616. 951. 983. 1026. Thaïde
Eu. 545. 956. 1051
- Thraso (Θράσων) *Eu.* 353. (*voc.*)
 453. 455. 475. 1025. 1061. 1068.
 1088
- Venus *Eu.* 732.

Digitized by Google

